

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

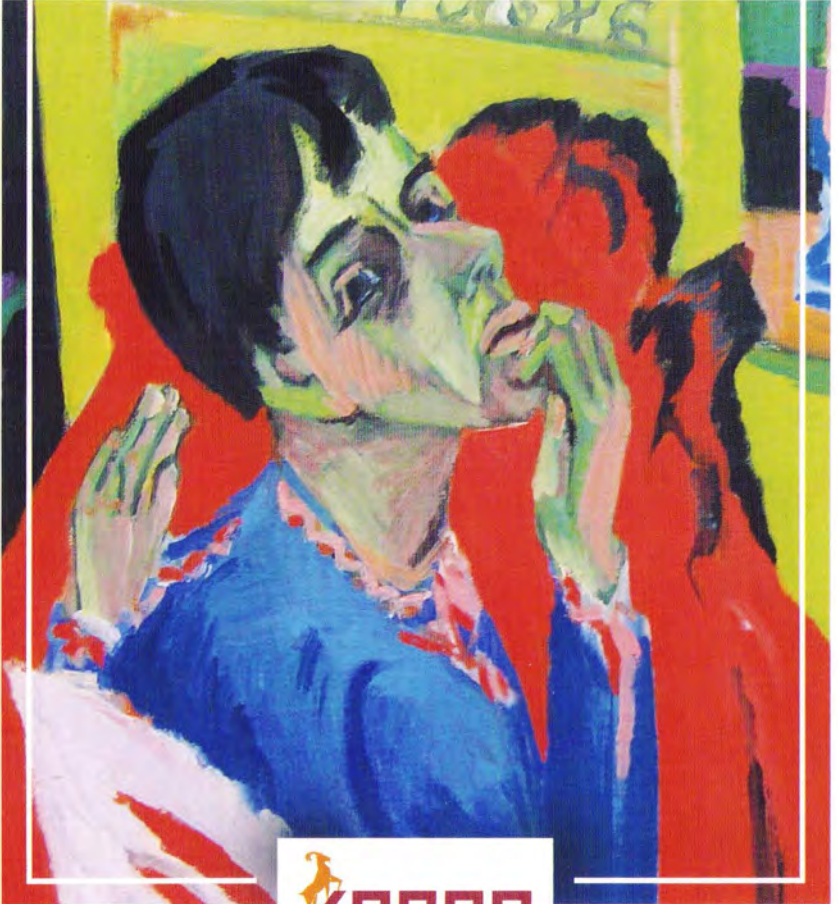
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HÜSEYİN RAHİMİ
GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

Cilt I

 KAPRA

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

Cilt I

Ben Deli miyim? romanı, Hüseyin Rahmi'nin ağır toplumsal eleştiriler içeren ve bundan dolayı da yazarının birkaç defa yargılanmasına sebep olan bir eser. Hüseyin Rahmi, geleneksel ve sosyal bağların bireylerin üzerinde ezici baskılar kurduğu bir toplumda "deliliği" belki de bireyin sığınabileceği tek alan olarak tanımlar.

Romanın kahramanı Şadan, deliliğinin "farkında olan" bir delidir. Bu hâliyle Şadan, toplumun çizdiği şablonlara uymayan bir karakter çizer. Dolayısıyla içinde yaşadığı toplumun aksayan yönlerini "normal" bireylere nazaran daha açık bir şekilde görme ve aktarma avantajına sahiptir.

Normalliğin bir istisna, aslolanın "delilik" olduğu romanda, "normal" ve "normal dışı"nın nasıl belirlendiği mizahi bir dille anlatılıyor.

Ben Deli miyim? romanı, insanın ve toplumun kör noktalarına alaycı bir dille ışık tutan bir Hüseyin Rahmi klasiği.

ISBN: 978-625-7784-06-1

KAPRA
YAYINCILIK

[/kaprayayinlari](#)
[/kaprayayinlari](#)
[/kaprayayinlari](#)
[/kaprayayinlari](#)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BEN DELİ MİYİM? / Hüseyin Rahmi Gürpınar

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Kadir Yılmaz

YAYIMA HAZIRLAYAN

Ahmet Eş

EDİTÖR

Davut Yıldız

REDAKSİYON

Emine Hazır

SON OKUMA

Havva Akdağ

KAPAK GÖRSELİ

Ernst Ludwig Kirchner,

Selbstbildnis als Kranker, 1918-1

KAPAK TASARIM

FOLX

SAYFA DÜZENİ

Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT

Repar Dijital Matbaası

BASKI

Eylül 2020 - 1. Basım

ISBN

978-625-7784-06-1

SERTİFİKA NO

40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Çekirge/İstanbul
Tel: 0 (212) 422 46 45*

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
yolla çoğutulamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://fantasy.org>

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864 – 1944)

Hüseyin Rahmi Gürpınar, 19 Ağustos 1864 tarihinde, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'dır. Üç yaşındayken annesinin ölümü üzerine, Girit'te bulunan babasının yanına gönderildi. Hüseyin Rahmi, ilk olarak 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Ardından *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çalıştı. II. Meşrutiyet döneminde otuz yedi sayı süren *Boşboğaz ve Gül-lâbi* adlı bir gazete çıkardı. Daha sonraları da birçok gazetede çalışmaya devam etti. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kültür milletvekilliği de yapan Hüseyin Rahmi, ömrünün son otuz bir yılını Heybeliada'da geçirmiştir.

Eserlerinde Anadolu'ya yer vermeyen Hüseyin Rahmi, İstanbul halkının toplumsal ve kültürel yaşantılarını, aile hayatını, batıl inançlarını mizah ve hicivle kaleme almıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin temsil ettiği edebî geleneği sürdüren Hüseyin Rahmi'nin, natüralist tarza sahip, gerçekçi ve yalın bir dil kullanmayı benimseyen, bundan dolayı da halk tarafından sevilen ve benimsenen bir yazar olmuştur.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ilk romanı *Şık*'tır. Ahmet Mithat Efendi tarafından bu eser çok beğenilince, *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika şeklinde yayımlanmaya başlamıştır. Altmışa yakın eseri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bazı eserleri şunlardır:

ROMANLAR:

Şık (1889), *İffet* (1896), *Mutallâka* (1898), *Mürebbiye* (1899), *Bir Muadele-i Sevda* (1899), *Metres* (1900), *Tesadüf* (1900), *Şipsevdi* (1911), *Nimetşinas* (1911), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Gulyabani* (1913), *Cadı* (1912),

Sevda Peşinde (1912), Hayattan Sayfalar (1919), Hakka Sığındık (1919), Toraman (1919), Son Arzu (1922), Tebessüm-i Elem (1923), Cehennemlik (1924), Efsuncu Baba (1924), Meyhanede Hanımlar (1924), Ben Deli miyim (1925), Tutuşmuş Gönüller (1926), Billur Kalp (1926), Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu (1927), Mezarından Kalkan Şehit (1928), Kokotlar Mektebi (1928), Şeytan İşi (1933), Utanmaz Adam (1934), Eşkîya İninde (1935), Kesik Baş (1942), Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevdâ Öğütür (1943), Ölüm Bir Kurtuluş mudur (1954), Dirilen İskelet (1946), Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı (1949), Deli Filozof (1964), Kaderin Cilvesi (1964), İnsanlar Maymun muydu (1968), Can Pazarı (1968), Ölüler Yaşıyor mu (1973), Namuslu Kokotlar (1973)

ÖYKÜLER:

Kadınlar Vaizi (1920), Namusla Açlık Meselesi (1933), Katil Bûse (1933), İki Hödüğün Seyahati (1934), Tünelden İlk Çıkış (1934), Gönül Ticareti (1939), Melek Sanmıştım Şeytanı (1943), Eti Senin Kemiği Benim (1963)

OYUNLAR:

Hazan Bülbülü (1916), Kadın Erkekleşince (1933), Tokuşan Kafalar (1973), İki Damla Yaş (1973), Gülbahar Hanım

TARTIŞMA:

Cadı Çarpıyor (1913), Şekavet-i Edebiye Tartışmaları (1913), Sanat ve Edebiyat (Ölümünden sonra H. A. Önelçin derledi, 1972)

İşte birkaç zamandır beynimi kemiren şüphe: Ben deli miyim? Rica ederim gülmeyiniz, iş pek naziktir, bahis şaka götürmez. Pek az kimse kendine karşı böyle bir şey sormak cesaretini gösterebilir. Çünkü tımarhaneye kayıtlı olandan Dârülfünun profcsörlerine kadar her fert, her şeyden önce kendi akıl ve zekâsının hayranıdır, bütün kutsal şeylerden önce buna iman vardır.

İşte herkesin kendi dehasına bu denli büyük inancı, hastalığın kapsayıcı derinliğini gösteriyor.

Hey! Kendini akıllı sanan çaresiz! Kira otomobillerine konan “taksi”ler gibi sana da her saatki hareketlerini kaydeden bir alet bağlasalar, bazı bazı tımarhanedekileri imrendirecek şeyler yaptığını belki biraz anlardın.

Komşuda oyun havası çalınırken odanın kapısını örtüp de kendi kendine göbek attığın yok mudur? Aynanın karşısında “grimas” yaparak¹ kendini eğlendirdiğin hiç olmadı mı? Daha böyle yapmaktan hoşlandığımız, fakat kimseye göstermek istemediğimiz birçok tımarhanelik hareketlerimiz vardır. Demek hepimiz birer parça gizli deliyiz. Geçen gün Divan Yolu’nda yürürken dilimi çıkararak caddenin ortasında üç defa zıplamak isteğiyle yüreğim çarptı. Bu pek sade fakat delice hareketim, kim bilir başıma kaç yüz akıllı toplayacaktı? Akıllılar deliliği izlemekten niçin bu kadar hoşlanıyorlar? Delilerin iki türlü talihleri vardır. Akıllılara pek aykırı düşen ekstra delice cesaretlerinde başarılı olurlarsa “dâhi” unvanı-

¹ Anlamsız, yüz buruşturmaya benzer yüz hareketleri yapmak.

nı alırlar. Olamazlarsa doktorların ellerine kalırlar. Kanlarını kuvvetten düşürecek tedavilerle zayıflatırırlar.

Miskin insan, volkanlı kafalardan fışkıran düşüncelerin ateşine dayanamaz. Bütün beyinleri normal, yavaş, sönük, ahmakça fikirlerle oyalamak ister. Kaynar beyinleri ölçüden yukarı düşündürmemek için dinî, ahlakî, edebî, sosyolojik sınırlar belirlenmiştir. Bu engelleri bir sıçrayışta atlamak isteyenlerin yakalarına çarp, polis yapışır. Götürüleceğiniz yer ilkin ya bir mahkeme salonu veya tabip muayenehanesi, sonra ya hapis veya tımarhanedir. Suçlu, deli siz misiniz, yoksa bütün insanlık mı? Bunu, bu işi iyi bilenlerden, uzmanlardan sorunuz, müphem bir gülümsemeden başka cevap alamazsınız.

Bütün insanlığı tedaviye uğraşmaktansa birkaç kişiyi “suçlu, deli” adlarıyla damgalayıp pencereleri demirli taş yapılar içine kapamak efendilerin kolayına geliyor.

Şimdi her memleket dört bir yana hürriyet balonları uçuruyor. İnanma sakın! Kendi kendine, dağ başında, bir can yaşayabiliyor musun? İşte o zaman hürsün. İnsan kardeşlerinden bir teki yanına geldiği gün hürriyetini kaybedersin.

Hürriyet (?) Vah zavallı, bunu sana kim vadetti? Bu oyuncak kelime ile akıllılar acaba daha kaç yıl oyalanacaklardır?

Hürsün öyle mi? Canın ne yapmak istiyor? Bana söyle! İlk olarak arzunu yerine getirecek paran yok. İkinci olarak kanuna, dine, ahlaka ait, onlarla ilgili olan kitapları aç. Her davranışının onlarla kayıt altına alındığını görürsün. O düsturlara uydurmadıkça parmağını kımıldatamazsın. Hele buna cesaret et rezil olursun. Hele inanç bakımından, ahlakça, huyca belirli sınırları bir-iki adım öteye geç, “hayvan-ı nâtık”² denilen kurt sürüsü seni parçalamak için sivri dişlerini hemen gösterir. Bu dünyadaki en büyük cinayet onlardan başka türlü düşünmektir. Herkesin zıddına düşünen ancak delilerdir. Onun için, mutlak hürriyetin gerçek temsilcilerini

2 Konuşan, düşünen canlı. Klasik İslam düşüncesinde insanın tarifi.

ve koruyucularını başka insanların arasında aramak hatadır. Canım neler yapmak istiyor. Bana deli diyecekler diye korkuyorum. Akıllı olmak ne büyük ahmaklık, ne iç yakan bir sıkıntı, ya Rabbim!

Neler biliyorum. Söylemesi yasak bu hakikatler içimi yiyor. Midemi ve sinirlerimi bozan bu yalancı dolmaları yutamadığım için mi ben akıllılardan fiilen, fikren ayrılmış oluyorum?

Ara sıra neşter dokundurulması gereken bazı toplumsal yaralar vardır. Karısıyla nasıl yatıp kalktığını bir akıllıdan sorunuz. Herif derhal kızarır, bozarır. Bu işin, bir üçüncü kişinin mahremiyetine tahammülü olmayan işlerden olduğunu size öfkeyle anlatır. Böyle bir soru delinin bilakis çok hoşuna gider. Verdiği dekolte tatlı açıklamalarla kendi hiç kızarmadan sizi utandırır.

Aklın çokluğu düşünülenlerin derinlikleriyle ölçülür. Akıllılar sözlerini, medeniyet, terbiye, utanma, nezaket, özel ve genel menfaat terazilerinde tartmadıkça söylemezler. Deli, her türlü bağları kırmıştır. Beyninde çakan şimşegin kıvılcımları derhal ağzından saçılır.

Akıllılar, kendilerini türlü ikiyüzlülüklerle bağladıktan sonra hürriyetlerine mani olmak için zincirlerini, ayaklarına bağladıkları bağları tımarhanedekiler için de kullanırlar.

Birbirini gülererek aldatan dost yüzlü düşman, bu sahtekâr insanlar arasında ben nasıl yaşayacağım?

Ben niçin böyleyim? Başım yanıyor. Ah, bu uykusuzluk! Kâfirlerin Hazret-i İsa'ya giydirdikleri işkence tacının bir aynını ben de başımda taşıyorum. Uçları beynime saplanıyor. Beynimde milyonlarca fikir kıvılcımlanıyor... Birkaç bin şeyi birden düşünüp içinden çıkamayarak bunalıyorum. Sonra karşıma siyah bir engel çıkıyor. Üzerinde, dilleri dışarıda bana gülererek aşağı yukarı vicır vicır kertenkeleler dolaşıyor. Bu, uyanıkken görülen bir rüya mı? Yoksa bir delilik hâli midir?

Ara sıra kulağıma gelen bir ses bana diyor ki: “Şadan Beyefendi, bu gördüğün şeylerden ürkme; işlerin içyüzlerini bazı bilmezlere karşı örten perdeyi bazı bazı biz senin gözlerinden kaldırıyoruz. Sen aralarında yaşadığın insanlardan çok yüksek, üstün yaratılmış birisin. İleride sana çok önemli şeyler apaçık belli olacak.”

Bu sözler hakikat midir? Yoksa beni aldatıyorlar mı? Ama kimler? Ve niçin aldatıyorlar?

Ben deli miyim, Allah'ım? Fakat deli kendinden şüphelenerek hastalığını en ince liflerine kadar böyle tel tel araştırır ve bunun üzerine düşünebilir mi? Buna “bilinç” denmez mi? Bilinçle delilik bir kafada toplanabilir mi? Biri diğerini kovmaz mı? Sanıyorum ki bende ikisi de mevcut. Başkalarına, çok defa da kendime kötülük ediyorum. Fakat bu dünya, delilerden çok akıllıların kötülüklerine uğramıyor mu? Bu dünya satranç oyunu değildir. Herkesin kaderi hesabına kumara girişip de partiyi kaybedenlerin insanlara yaptıkları kötülükleri düşününüz. Bu cüretkârların işe atılmadan önce âlemi ikna için meydana koydukları güvence, akıl ve zekâlarından başka nedir? Bu sûretle vatandaşlarını aldatanlar mı, yoksa bu pek tehlikeli vaatlere aldananlar mı daha delidir? Her iki taraf için aynı hükmü vermekte tereddüt etmeyiniz. Bu oyunda en masum kalanlar tımarhaneden sahneyi seyredenler veya bu oyunun etkisiyle oraya kapatılmış olanlardır.

İradem sakat, tutunacak hiçbir fikir bulamıyorum. Her şey bana asılsız, faydasız ve gülünç geliyor. Öfkeleniyorum, çırpınıyorum. Elime ne geçerse atıp kırmak, denk geldiğim bütün insanların suratına, “Ahmaklar, alçaklar, yalancılar, dolandırıcılar, hainler, zalimler! Allah dünyayı böyle yaratmış, onu düzeltmek bahanesiyle çevrenizi niçin aldatıyorsunuz? Yaradan'ın eserini hiç yaratılan düzeltebilir mi? Adam olmak için asırlardan beri tutunduğunuz boş, kof fikirlerin çürüklüğünü neden görmek istemiyorsunuz? Tırnaklarınızın altında kanayan hakikatin yaralarını niçin meydana saçmı-

yorsunuz? Doğruyu söyleyenlere deli diyorsunuz; cahillik ve ikiyeüzlülüğe saygı göstererek susanları akıllı ve tedbirli sayıyorsunuz. Her iş, yapanın çıkarına bağlı bir dolap... Her şey komedya. Bütün insanlık yalanların, dolanların içinde haşır neşir oluyor...”

Dışarıda bir pıtırta var. İşte validem geliyor. Bu saf kadının kanaatine göre her şeye uymak; gayet uslu olmak; bu bozuk düzen dünya dolabının içine oturup itiraz etmeden hiçbir ses çıkarmadan âlemle beraber dönmek, hayatta refaha; ahirette cennete ermek için en sağlam bir yoldur. Vah zavallı anneciğim, ben senin saflığının karşısında her budalaca söze, “Evet, hay hay...” diye diye sinirlerimi bozup bu hâle geldim. İnsan, ikiyeüzlü, sinsi, hilekâr olmadıkça en yakın akrabasıyla bile güzel bir birliktelikle, güzel bir kaynaşma hâlinde yaşamıyor. Durmadan aldatmalı, aldanmalı, asıl düşüncelerini yüreğinde gizli tutup karşıdakinin hoşuna gidecek biçimde söz söylemeli. İçindekileri hiç çekinmeden açık söyledin mi seni doğru tımarhaneye gönderirler. “Cebir gömleği” giydirdikten sonra sözlerini dinlemeye ta oraya kadar gelirler. Çünkü ölüm, insanı hayatın aşağılıklarından kurtardığı gibi delilik de dâhileştirir, ahmak adamlar sınıfından pek çok yükseltir. En hikmetli, insana ders veren sözler avam nazarında anlamsızdır. Affedersiniz “avam” denmeyecek, “halk” denecek. İnsanların gururlarını değil, akıl ve anlayışını karmaklı. Kediye kaplan demekle yaradılışı değişir mi? Her kim ki sizin değerinizi üstünde yüzünüze gülerse ondan kaçınız. Çünkü bu yaltaklanmanın içinde mutlaka bir menfaat, bir dolap gizlidir.

İşte validem içeriye girdi. Elli beş yılın onu kadınlıktan emeklilik için yüzüne yapıştırdığı fermana hiç ehemmiyet vermiyor. Acaba aynalarda kendini görmüyor mu? Yoksa şeytan gözlerini ters bir bakış vererek büyülüyor mu? Yüzünü pudralamış, kaşlarını islemiş, tozlar bayat muhallebi üzerine ekilen şeker gibi buruşukların arasına dolmuş. Zavallı

kadın bu sabah elbisesiyle tamamen ihtiyarlamış. Maksudı ne? Azrail'e şirin görünmek mi? Kocaya varmak mı? Bu kağşamış kadınlığıyla kimlere şuhluk satacak?

Aman ya Rabbi, ihtiyarı, genci hepsi birer türlü divane... Benimle onların farkları şu ki ben, deliliğimden şüpheleniyorum, onlar deliliklerini hiç bilmiyorlar.

Annem: “Şadan’ım.”

Ben: “Anneciğim!”

“Yine bu sabah çok üzüntülüsün.”

“Sen de doğrusu çok pudralısın.”

“Aman yaramaz çocuk, ne çabuk da dikkat edersin.”

“Dikkate gerek yok. Bayat sütlacın üzerine pekmezden dudak, kömür tozundan kaş göz çizilirse bunu seçemeyen göze ‘kör’ denir.”

“Oğlum ne kadar tok, kaba sözlüsün. Seni bir türlü nazik davranmaya alıştıramadım. Çocukluk zamanın değil ki ağzına bir tokat indirip de susturayım.”

“Nazik olmak için mutlaka yalan mı söylemeli?”

“Koskoca adam oldun, hâlâ anaya nasıl davranılacağını bilmiyorsun. Bunca senelerdir çalıştım çabaladım, bir türlü terbiye almadın.”

“Verdiğiniz ilkel terbiyeyi aldım, fakat hazmedemedim. Şimdi hepsini birer birer kusuyorum.”

“Oh, ne iğrenç sözler... Sabahleyin gönlümü bulandırma Allah aşkına...”

“Buruşuk karıların boyalı suratları benim sözlerimden çok bulantı verir, buna emin ol anne. Mademki ben bu manzaraya tahammül edemiyorum, sen de benim sözlerime dış sıkacaksın.”

“Allah’ın kaçığı, zavallı mahlûk!”

“Sizin ölçünüzde akıllılığa kaçıklığı tercih ederim.”

Müberra Hanım, lavantalı mendilini gözlerine götürerek: “Rabbime şükür, soyumuzda deli yoktur. Sen nereden çıktın böyle?”

“Nereden çıktığımı sen herkesten iyi bilirsin.”

“Tüüh edepsiz... Hayâsız...”

“Beni doğurduktan yirmi yedi sene sonra analığından utanıyor musun? Ben dünyaya çıktığım yeri kendim mi seçtim? Şu koca dünyada, başka kapıdan çıkmış bir tek yaratık göster de hatamı anlayayım. Eğer bu doğma usulü terbiyeye aykırıysa mucidi biz değiliz ki utanalım. Dünyada ne kadar canlı varsa hepsi dişilerden çıkıyor... Bu kadar şer ve fesadı siz doğuruyorsunuz. Bu açık gerçeği hâlâ gizlemek neden terbiye sayılıyor?”

“Oğlum, sen hastasın. Ne dediğini bilmiyorsun. Nefesleri kuvvetli, huddamlı³ kaç tane hoca tavsiyesi aldım, okunmuyorsun. Bu illet bastıra bastıra seni bir gün tımarhanelik edecek.”

“Anne, gel akıllarımızı karşı karşıya bir ölçüp biçelim, hangimiz deli anlaşılınsın.”

“Karşımda böyle edepli edepsiz, saçma sapan söylene söylene bir gün beni de çıldırtıp kendine benzeteceksin.”

“Merak etme anne... Zaten sende akıl yok ki onu kaybetmekten korkalım.”

“Ananı bir düziye⁴ alıklıkla suçluyorsun. Akılca noksanlığını bildiğim için bu pek kaba hakaretlerine katlanıyorum.”

“Anne, biz anlaşılamayan ve anlaşmalarına ihtimal olmayan iki divaneyiz. Bana, akıl noksanlığın var, diyorsun. Ben hiçbir zaman tam bilinçli olduğumu iddia etmedim ki nafile

³ Cin çağıran hocaların belli dualar okuyarak kendilerine bağıladıkları ve istedikleri hizmeti gördürdükleri cin veya cinler.

⁴ Sürekli.

yere çeneni yoruyorsun. Zavallı kadın, bu dünyada akıllı tam bir tek kişi yoktur. Bunu iyi bil.”

“Aa... Deli lakırdısı... Rabbim göstermesin. Şimdi benim aklım eksik mi?”

“Ah zavallı anacığım, soruya bak, tam akıllıları dört yüz dirhem sayarsak sende yetmiş beş dirhemlik bir çocuk beyni ya var, ya yok! Beynini hassas bir teraziye vurmuş gibi doğru söylemiş olduğuma emin ol.”

“Halt etmişsin, budala!”

“Gerçi yetmiş beş dirhemlik bir ananın zekâsıyla evlada övünmek düşmez. Ne yapayım ki hakikat böyle... ‘Yüzüne bu sürmeler, alıklar ne kadar yaraşmış, âdeta yirmi beş yaşında bir kadın gibi gençleşmiş, güzelleşmişsin!’ diyeydim dünyada benden akıllı, benden nazık, benden terbiyeli kimse olmayacaktı. Bu yalanımla çok teveccühünü kazanacaktım ama asıl işte o zaman seni aşağılamış olacaktım. Bu gülünç elbisenin yalancı şahitliğiyle gençleştiğine inanıyorsun da ihtiyarlığın sam yeliyle yüzüne çizdiği derin, sıkıntılı çizgileri niçin görmezlikten geliyorsun? Ellisinden, altmışından sonra boyanan kocakarılar güzel değil maskara, paskal olurlar. Yapma palyaçolara gülemeyenleri, emin ol anne, siz kahkahalarla sarsarsınız.”

“Ah, kaba, kötü çocuk. Yüzüme karşı ne kadar acı söylüyorsun.”

“Fakat doğru söylüyorum.”

“Kaç gündür hastayım, hâlsizim. Benzim sararmış, gözlerim çukura batmış.”

“İhtiyarlıktan.”

“Dilin tutulsun. Bu sözü yüzüme karşı tekrarlaya tekrarlaya sonunda beni bir huysuz, yaşlı bir kadın yapıp bırakacak-sın. Üç otuzunda⁵ değilim ya.”

⁵ Çok yaşlı (kimse).

“İki otuzuna bir şey kalmadı ya. Birbirimizin yaşını pek iyi biliriz.”

“Betimin benzimin uçukluğunu gidermek için sabahleyin yüzüme hafifçe bir ponpon gezdirdim. Büyük bir cinayet mi işledim? Kadın seksen yaşına da girse buna hakkı vardır.”

“Elbisenin bundan daha koyusu Paris Sokağı pespayelerine yaraşır.”

“Bu ne kadar küstahlık anana karşı... Kimim kimsem yok. Senin gibi bir delinin eline kaldım. Benden daha yaşlı kadınlar kocaya varıyorlar.”

“Hah hah hah hay... Aman kasıklarımı tutayım, şimdi karşımda öncekinden büyük bir küstahlıkta bulunacağım.”

“Şadan, yavrum, sana kızıyorum ama yine analık damarım tutuyor, acıyorum. Ne herze yediğini bilmiyorsun. Bir uzman doktor çağıralım, seni güzelce bir muayene etsin.”

“İkimizi birden anneciğim, ikimizi birden. Ama gelecek uzman doktoru önce ben muayene etmeliyim. O, deli doktoru ise ben delinin kendisiyim. Delilik dehasıyla hayatın bütün işkenceli endişelerinden kurtulmuş bir beyni tedavi bahanesiyle tekrar ahmaklaştırmaya uğraşmak büyük bir cinayettir.”

“Böyle kaçıkça sözlerle ağlatma beni. Biri duyarsa adın deliye çıkar. Sonra milletvekili olamazsın.”

“Oh ya Rabbi, devir değişiyor, dünya altüst oluyor, fakat bizdeki kafalar, idealler değişmiyor. Eski analar çocuklarının beşiklerini yavrum sadrazam olacak düşüncesiyle sallarlardı. Şimdi bu ham temenni milletvekilliğine döndü. Anne, sen benim gözlerimin içine iyi bak.”

“Bakıyorum yavrum, bakıyorum. Gözlerin bazen fıldır fıldır dönüyor, ödüm kopuyor.”

“Ben milletvekili olmam. Bu bana bir iltifat değil, hakarettir.”

“Niçin? A, sus... Kimse duymasın. O nasıl lakırdı?”

“Milletvekilliğinin neresine özeniyorsun, saf kadın? Bugünkü milletvekillerinden çoğunun karnı tok olsaydı bu mesuliyeti, ağır görevin sırmalı mantosunu çıplak vücutlarının üzerine alırlar mıydı?”

“Aa! Özenmez miyim hiç? Herkes milletvekili anası diye gelip eteğimi öper, evimiz ricacılarla dolar, bu yiyecek kıtlığında Anadolu’dan kim bilir ne kadar tereyağı, bal, pekmez, sucuk, pastırma gelir. Sana gönderilen mektupların zarflarına ‘Değerli milletvekili Şadan Beyefendi Hazretleri,’ lakapları yazılır. Koltuklarım kabarır, övünürüm.”

“Demek benim milletvekili olmamı, gururunu okşayacak hep bu gösterişler; karnını doyuracak hep bu hediyeler, güzellikler için istiyorsun?”

“Değil mi ya? Aa, dur unuttum. Vapur, şimendifer,⁶ tramvay, otomobil, tayyare hepsi bedava... Halkın biletle girdiği yerler hep senin için ücretsiz, serbest olacak. Elindeki milletvekilliği kartıyla ahirette cennete kadar yolun açık.”

“İşte bunda halt ettin anne... Akıllı milletvekilleri ölüm-lerinden önce o kartları yırtıp ateşte yakacaklardır. Çünkü mezarda Münker-Nekir başlarına dikildiği vakit en temizi, haramdan en çok çekineni derin soruların karşısında apışıp kalacaklardır. Orada hesaba uymayan işlerde meclisi kapatmak, kanunu değiştirmek yoktur. İki melek onlardan soracaklardır: ‘Dünyada eşitlik ilan ederek padişahları, taç sahiplerini kovduktan sonra saygı göstererek, iktisadi olarak özel bir yere tırmanmaktaki maksudınız nedir? Abdülhamid’in, Almanya İmparatoru’nun parlak adlarını kırarak⁷ bu iğrenç baskı pırılıtlarıyla halka karşı yeniden büyüklenmek, gururlanmak mı istiyorsunuz? Halk sizi sinесinden çıkardı, daima kendi seviyesinde görmek ister. Bir karış yukarı fırlayan bir başa, Cumhuriyet’i ısırmaya uğraşan bir canavar gözüyle bakılır.”

6 Tren.

7 Keserek.

“Aman sus oğlum, bir işiten olur. Belki bir zarara uğrarsın.”

“Ben çocukken Abdülhamid zamanında da serbest ağız açılacağı zaman kapılar kapanır, ‘Aman sus’ denirdi. Fakat şimdi korkma anneciğim, cumhuriyet fikrine yarım elle dokunulmaz. Ya hep birden bütün kalbimiz, imanımızla kurtarıcı bir cereyana atılırız, ya hep birden uçuruma tekerleniriz.”

“Evlatçığım, gözlerin büyüyor, yüzün sararıyor. Bir şeyler oluyorsun.”

“Anneciğim, ben boş yere çıldırmıyorum. Mademki aklımın bacası çarpık tütüyor, mademki akıllıların zihniyetinden ayrılıyor, mademki arızasız beyinler beni zavallı bir sakat gibi görüyorlar, bırak deliliğin verdiği bu mazeretle vicdanımda kabanları hep ortaya saçayım.”

“Üzülme oğulcuğum... Âlemin tasası sana mı kaldı? Dünyayı sen mi düzelteceksin?”

“Evet, akıllılar bir şey beceremeyince vazife delilere kalıyor. Halk hükümeti değil mi bu? Ben niçin düşünmeyeceğim? Ayda, yılda bir hamdüsena⁸ için ağız açan bazı duacı milletvekillerinden daha yüksek düşündüğüme eminim. Anne buna inan. Bu dünyayı merkezinden fırlamış olarak işleyen kafalar kurtaracaktır. Bugün Londra’da, Paris’te, Amerika’da şimdiye kadar parlamentodan hariç tutulan tımarhaneler partisi çoğunluk kazanacaktır. Bu eksantriklerin başaracakları barışçı idareler karşısında Lloyd George’la, Poincaré hürmetle, hayretle reverans yapacaklardır.

“Haydi oğlum haydi, nöbetin artıyor... Bir parça dışarı çık, gezin, hava al...”

“Dinle... Daha sözümü bitirmedim.”

“Yavrucağım, ben dinledikçe senin sözlerin bitmez ki...”

8 Şükretmek.

“Her biri bir tarafı tutmakla hasta ve karmakarışık bir düşünceyi yayan gazetelerin abuk sabuk sütunlarını parayla okuyorsunuz da benim bedavadan hak sözlerimi niçin dinlemiyorsunuz? Dinle. Meselenin tam felsefesine geldim. Zihnimde kaynayan bin bir fikirden yalnız bir tekini birkaç kelimeyle izah edeceğim: Sen milletvekili anası olayım da eteğimi öpsünler, diyorsun. Etek öpmek, divan durmak gibi insanların bir kısmını aşağılayan, yüksekten bakan âdetlerin artık ortadan kalktığını bilmiyor musun?”

“A, bizde etek öpmek âdeti kalkar mı hiç? Çevremizde el, etek öpmeden iş görülebilir mi? Benden aşağısı benim eteğimi öper, ben kendimden yukarısınınkini öperim. İşler böyle döner.”

“Fakat şimdi böyle olmayacak...”

“Evet, şimdi biraz değişti.”

“Ne gibi?”

“Eskiden yüksek, kibar adamların etekleri öpülürdü. Şimdi halk yokluktan dilenci hâline düştü. Ufak bir iş için en küçük memurundan hizmetçisine kadar rast geldiğinin eteğine sarılıyor.”

“Hah, işte şimdi ağzından söze benzer bir şey çıktı. Bizde işlerin kapıları iki anahtarla açılır: Yaltaklanma, rüşvet. Buradaki Rum, Ermeni, Yahudi dalavereciler, hep bu iki anahtarı kullanmaktaki ustalıklarıyla milyoner olmuşlardır. Bu iki maymuncuğu sonunda Cumhuriyet idaresine de uydurdular. Memleketin kurtarılması için akıtılan kanların kızıl buharı henüz kurumadan sakat gazilerimiz kör, topal, aç, taksir sokaklarda dolaşır, şehit aileleri yokluktan can verirken, bugün parsayı kimlerin topladığını görmüyor musun? Sanki hükûmet birtakım hain, zararlı kişilerin memleketten uzaklaştırılması hareketine buradaki para yeme borsasında bir rüşvet spekülasyonu açmak için girişmiş. Bu delikten dışarı atılan değirmenciler bir nefeste öbür delikten içeri girdiler. Ruh-

sat tezkeresi, pasaport gibi sorgu sualler, cüzdanları şişkin olmayanlara uygulanan yararsız işlemlerdir. Birkaç yüz bin liran var mı? Seni İstanbul'dan kimse süremez. Kazara Kafdağı'nın arkasına fırlatılmış olsan bile üç gün sonra şehrin en civcivli yerine hacıyatmaz gibi iki ayak üzerine düşersin. Aşığın devamlı cuk oturur. Etrafın yaltaklanan adamlarla dolar. Ellerin sıcak avuçlar içinde dostane temennilerle sıkılır. Seni savunmak için hazırlanan ağızlar, kalemler karşında bir işaretime bakarlar. Rüşvet ağının alt ipliği görünüp de bir rezalet teyeli ta üst başa doğru sökülünceye kadar rüşvet yiyenler yuttukları haram lokmaları tatlı tatlı hazmederler. Sonra söz ayağa düşer, gazetelerde münakaşa alevlenir. Bütün sokak kavgalarında olduğu gibi belki birkaç kişi de yaralanır. En açık rüşvetlerde, ihanetlerde taraf tutanlar, karşı olanlar vardır. Bu koyu ağdayı en çok kıvamlandıran gazeteler sürümelerini artırır. Bazı kinciler fırsattan yararlanır, birikmiş öçlerini çıkarırlar. Kurunun arasında bazen yaş da yanar. Çeşitli genel aflarla ceza müddetleri yüzde yirmiye indirilen bu merhametli devirde haram yiyiciler üç buçuk aylık bir hapishane havası ya teneffüs ederler, ya etmezler. Bu maceralar, dedikodu piyasasından çöplenen birçoklarının karınlarını doyurur. Nafile yere üzülp didinen, zarar gören, nafakalarından kesip gazetelere para yetiştiren yalnız zavalı masum halktır. Her macera onun zararına son bulur, her suistimal onu zayıf düşürür. Her kabak onun başına patlar. Görünüşte türlü önlemler alındığı hâlde her gün onun hakkı zayi olur. Her rüşvetçi, her hırsız onun sırtından geçinir. Halkı bu bitlerden kurtarmak için başına ekilecek süruru ben bilirim ama...

“Şadan'ım, artık sus. Hırstan, umutsuzluktan gözlerin süzülüyor, ağzın köpürüyor, nohut tanesi gibi terler döküyorsun.”

“Evet, anneciğim, anla ki işte bir deliyim. Çünkü halkı düşünüyorum. Akıllı kafalar ilkin kendilerini düşünürler. Vatanseverlik, adaletçilik, doğruluk, hamiyet... Hep bunlar

menfi takıntılardır. Hamiyet çiçeği dökmüş ne göğüsler gördüm ki dolgunca bir rüşvet sulfatosuyla bu hastalıktan kurtulup pirüpak oldular. Rüşveti aramaya çıkanlar, ayaklarına gelince tepemeyenler, bir fırsat düşerse alayım mı, almayayım mı kuruntusuyla geçinenler vardır. Hiç akla getirmeyenleri açlar arasında aramak fazla bir saflıktır.”

“Ah oğlum, yoruldun. Sus, artık yeter.”

“Anne, savaşlar niçin oluyormuş, biliyor musun?”

“Ah, ne bileyim, kendi günahlarımızdan...”

“Kokmuş mestleriyle camilerin mübarek havasını bozan cahil vaizlerin sözlerine inanma. Savaş, deprem, masum halkın günahından olmaz. Fen adamlarının dediklerine göre, dünya çoğalan insanları besleyemediği için olurmuş. Altı-yedi tane yavrulayan köpek enciklerinden birkaçını büyütmek için fazlalarını gebertmek, öldürmek gerektiği gibi, çoğalan insanları da yaşayacakların yararına kırmak gerekiyormuş. Küremizin zayıflayan toprağını insan leşleriyle gübreliyorlarmış. Akıllıların bu sözlerine, bu hükümlerine karşı kulaklarım tımarhanelerden kopmuş kahkaha orkestraları geliyor. Behey fen namına saçmalayan zalimler, yetişmiş insanları öldüreceğinize kadının cinslik organına bir tapa, erkeğinkine de bir kilit uydurunuz. Nüfus artışının çarelerini düşüneceğinize doğurmayı kısırlaştırınız, çocuk yapma yollarını tıkayınız. Piçlerini tuvalet deliğine atan analara cankurtaran madalyaları veriniz.”

“Ah yavrucuğum, ananın karşısında bunlar nasıl sözler? Utanmıyor musun?”

“Deli utanmaz, soyu arlanır, derler.”

“Aman ne doğru söz.”

“Anne, dinle.”

“Dinleye dinleye sinirlerim dimdik dikildi. Artık yeter diyorum.”

“Sen dinlemezsen ben kendi kendime söylenirim.”

“Ah, biliyorum. Odanda bir başına söyleniyorsun da ifil ifil yüreğime iniyor.”

“Eğer dünya yüzünde insanları azaltmak gerekiyorsa niçin cinayet işleyenler cezaya çarptırılıyor? Onları cinayetlerinde serbest bırakmalı, insanları çoğalan memleketlerin halkını ekin gibi biçsinler. En kalabalık memleketler galiba Londra, Paris, Amerika... Açlığa çare bulmak için insanları kırmak gereği fence kesinleştiğine göre birtakım masum gençleri ateşin karşısına dizip iki tarafı birbirine kırdırmaktansa toplum içinden en zararlı kimseleri seçip gebertmeli. Milyonerleri idam edip paralarını paylaşmalı. Bak o zaman altın üstüne altın yağmaya kimse kalkışabilir mi? Genel servet birtakım vurguncu bankerlerin kasalarında mahpus kalmaktan kurtulur, muhtaç olanların keselerine girer, açların karınları doyar.”

“Bunlar nasıl sözler? Sen de mi boş herif oldun?”

“Bolşevik diyeceksin. Bolşevik, faşist, komünist... İnsanların böyle çeşitleri arttıkça dünya büsbütün karışıyor. Ben Bolşeviklere boş herifler demeyi daha münasip buluyorum. Onların, dünyaya saçıkları tohumlar her tarafta filizlensin de boş mu yoksa dolu mu olduklarını anlarsınız.”

“Oh, yavrucuğum, böyle zararlı şeyleri aklından çıkar. Sinirlerini yatıştırmak için hani ya doktor sana bir hap verdiydi, onu yut.”

“Vah zavallı anneciğim, biz hepimiz hapi çoktan yuttuk. Haberin yok mu?”

Kırkından sonra azan karılarla uğraşanlara Allah yardım etsin. Validemin koyu koyu düzgünlere,⁹ allıklara bulanmasındaki mana şimdi anlaşıldı. Meğerse canı koca istiyormuş. Anam kendi yaşına göre genç sayılan bir adama vardı. Eve kırk bir-kırk iki sularında, bir baba geldi. Benden ancak on dört yaş farklı bir büyük kardeş: Hidayet Efendi... Herifin dişlerinde küçük servetimizi son kırıntılarına kadar kemirecek kuvvet görüyorum. Allah için söylemeli, anamın pelteleşmiş badanalı yanakları da büsbütün bedava öpülmez. Annemin bu son turfanda evlenişindeki mazeretini de ben teşkil ediyorum. Ben yarım akıllıymışım. İşlerimize bakılmıyormuş. İdareimiz berbatlaşmış. Üstümüze bir baskı lazımmiş. Herif annemin üzerine çullanır çullanmaz zavallı kadın, o gecedен sonra işlerin tamamen düzeleceği kuruntusuna düşmüş.

Hidayet Efendi softa bozuntusu bir şey. Yalnız sakalını değil, bıyıklarının da onda sekizini kazıtmış. Kalın ensesinin katınerleri arasından loş medreselerin küf kokusunu alıyorum. Fesinin üzerinde bir sarık izi seçiliyor. Kravatında daima çarpılmaya meyyal bir itaatsizlik var.

Geniş mestlerinin içinde yabani büyümüş ayaklarının iri kemikleri, potinlerinin şeklini çarığa çeviriyor. Vücudunun bol kıllarını ta burnunun, kulaklarının deliklerinden dışarıya fişkirtacak kadar derisinde bir üreme kuvveti vardır. Medresenin kalın, mahrem duvarları arasında yaptığı mastürbasyonların süzgülüklerini ara sıra gözlerinden sezer gibi oluyorum.

9 Fondöten.

Uzun seneler kadın yoksulluğu çekmiş ve henüz yobaz dönüşümünü tamamlamamış bu kaba adamın, annemin üzerinde derin derin şehadet getirdiği anları düşündükçe insan çiftleşmesinin bu kötü kullanılışından bulantı duyuyorum.

Üvey babam koltuğunun altında terden dalga dalga lekelenmiş şişkin bir “servitet” taşıyor. Zannederim ki içinde kaldırılmış olan Şeyhülislam Kapısı’ndan kalma söze yalan karıştırılmış, şahidin şehadetini iptal etmek için tamamlanmamış kâğıtlar var.

Böyle bir müzevirin ileride başımıza açacağı dertleri kestirmek için pek akıllı olmaya gerek yok. Şeyhülislam Kapısı kapandı. Haksız davaları çıkar için şeriata uyduran, Türkçe ibareleri tecvit üzere okuyan diplomasız avukatlarını, yalancı şahitlerini ortaya saçtı. Şimdi şaşılacak bir atılganlıkla her işe saldırıyorlar. Birkaç senet, dilekçe, protesto klişesi ezberlemekten başka şeriat, kanun ve bilimle münasebetleri olmayan bu adamlar modern idarenin en yüksek makamlarına gözlerini diktikleri hâlde karada, denizde yaşayan iki yaşayışlı hayvanlar gibi bir gerilik olunca yine bağımsızlığın bayrağını taşımaya, eski hayata dönmeye hazırdırlar. Buradan oraya dönmek için gür sakallarını tekrar bırakmaktan, sarıklarını feslerine dolamaktan başka bir sıkıntıları yoktur.

Softalık herifin damarlarına işlemiş. Evimizde çeşitli musluklar varken yemeklerden sonra Hidayet Efendi yere çömelir; leğen, ibrik getirtir, eline su döktürür. Hırkasının eteklerini bir hamal semeri gibi arkasına topladıktan sonra dirseklerine kadar sıvanıp bir yıkanışı, gürültülü bir sümkürüşü vardır ki cami şadırvanında abdest alıyor sanırsınız. Su dökcek kimse bulunmadığı zamanlarda medrese alışkanlığıyla bir eliyle döküp öbürüyle yıkanıyor. Henüz giyinmemişse uçları işlemeli uzun uçkuru yerde sürünüyor. Değişiklik kaba soğan gibi herifin üst zarında. Frenk gömleğinin içerisinde hiç değişiklik yok. Yenilik kalhe nüfuz edememiş.

O geleli, yemek listemize tarhana çorbası, pastırmalı yurta, nohutlu yahni gibi yemekler katıldı. Her sofrada mutlaka bunlardan biri ikisi bulunacak. Tatlıya bayılıyor. Zerdeye, helvaya, baklavaya, sarıgıburmaya can veriyor. Her cuma akşamı imaret¹⁰ usulü soframızda mutlaka bir tatlı bulundurulacak. Helvanın yanında turşu da olacak. Baklavalara, rıhtıma blok indirir gibi, boğazından aşağıya takım gidiyor. Her lokmayı yutuşunda annemin yüzüne baygın baygın bir göz gezdirışı var. Bu nimetlerin hakkını vücudunun bütün kuvveti ve ruhunun taşkınlığıyla ödeyeceğini vadediyor...

Bilmem nereden bulup yuvarlak bir sac getirmiş, aşçıya gözleme tarif etmiş. Serçe parmağını biraz ayırıp diğer dördünü bir araya toplayarak dürüp büküttüğü bu hamur işini gövdeye bir atıştırışı var ki... Yemeğe başlarken çektiği uzun besmelelerin, sofradan kalkarken ettiği hamd ve şükürlerin iniltileri arasında kendimi bir cenaze devir hatmi yemeğinde sanarak hüzünlenirim.

Geçenlerde ikimiz bir alafranga sofrada davetli olarak bulunduk. Üvey pederim yemek adabından o kadar habersiz ki, “kuver”¹¹ kullanmada o kadar acemi ki çatal bıçağının altındaki kotlet¹² parçaları, karşısındaki zatın suratına fırlamak isyanıyla tepişiyor, “pöti pua” garnitürü saçma taneleri gibi etrafa dağılıyor. Tabağının tıktırtısını kesmesi için birkaç defa koluna dokundum, parmağını tuzluğa banarken ayağına bastım. Ben zaten felaketi onun sofraya oturuşundan anladım. Tıraş olmak için bir berber iskemlesine yerleşir gibi peçeteyi boynuna doladı. Gürül gürül besmelesini çekti. Ben bu hazırlıktan fevkalade ürktüm. Omzundan yemek tabağı uzatıldığı zaman parçalardan en irisini seçmek için hayli zaman düşünüyor, bazen de yanıldığını anlayarak ilk seçtiğini bırakıp öbürünü alıyor. Birkaç defa yanındakinin suyunu içerek bardak değiştirilmesine sebep oldu. Yemeklerin salçalarını,

10 Hayır kurumu.

11 Lokantalarda yemeklerin servisinden önce masaya serilen örtü.

12 Pirzola.

soslarını iri ekmek lokmalarına, evire çevire içirerek önündeki tabağı âdeta tertemiz parlatıyor.

Her usulünün cahili olduğu alafranga sofranın yalnız bir âdetini biliyor:

“Baksanıza yavrum, o kaymaklı baba tatlısından kaldıysa bir daha getiriniz... Rica ederim...” diye beğendiği yemeklerden birkaç kere daha istiyor. Üvey babam isimlerini bilmediği tatlılara hep bu adı verir: Baba tatlısı.

Merhum babam gibi nazik, terbiyeli, yakışıklı bir koca gördükten sonra validem bu Allah’ın odunuyla nasıl yaşıyor? Yalnız yaşamıyor, sevincinden, mutluluğundan kabına sığmıyor.

Kol kola bahçede gezinerek kopardıkları çiçekleri yanak yanağa, dudak dudağa ikisinin birden baygın baygın nasıl kokladıklarını görseniz birbirine âşık olan ayı ile cadı masalını hatırlarsınız. Bir balayı değil, hiç kıvamı sulanmayan bir bal senesi yaşıyorlar. Bu herifin erkekliğinde annemin babamdan tadamadığı büyümlü bir lezzet mi var? Bu, nikâhta varlığı söylenen keramet mi?

Annemin aşk samimiyeti her hareketinden taşıp dökülüyor. Fakat herifin gözlerinde bir tilkilik okuyorum. Her ne hâlse, bu sevişme resmi şimdiye kadar niyetlenmediğim evlenmek hakkında birdenbire bana bir iştah verdi. Ben de latif kadın palazı biriyle bir çift meydana getirerek bahçede kol kola içimizin sıcaklıklarını birbirine karıştırarak gezme hevesine düştüm. Gözlerimi onun öpüşmeye çağıran gözlerinin içinde bayılarak elinden çiçek koklamanın pek eğlenceli bir şey olacağını düşünüyorum...

Fakat ben, kendi aklımdan emin değilim. Evlenmekte kararlılık gerek. Kim bilir nasıl bir kadına düşeceğim? Güzel olsun, yıldızlarımız barışsın, perilerimiz birbirinden hoşlan-

sın. Çabuk barışan yıldızlar görüyorum ki az vakitte küşüşüyorlar. Birbirinden hemen hoşlanan periler çok sürmeden dalaşıyorlar. Niçin bu kadar ince düşünüyorum? Herkesten daha akıllı yahut ki daha akılsız olduğum için mi?

İnsanlar, yularları “nasip” denilen heyulanın elinde nereye gittiklerini bilmeyen hayvanlardır. Çok geniş ve hesapsız sandıkları fikir ve arzuları pek sınırlıdır. Daima nişanlayarak peşinden dolaştıkları emelleri zengin olmak, çok yaşamak, ün kazanmak... Hemen hemen işte bu çeşitten dört beş tane- den başka bir şey değildir.

Evlenmek de bunlardan biridir. Nasıl bir kadın almalıyım? Onda hangi hasleti diğerlerine tercih etmeliyim? Gü-zelliği mi, zekâsı mı, serveti mi ötekilerine baskın olsun?

Çok güzel olursa bana kurulur, kendini dirhem dirhem sa-tar. Daha akıllı olursa beni dolaba kor... Çok zengin bir kadı-nın kocası daima yarı hizmetkâr bir lütuf görmüş durumunda kalır. Hâlbuki kendilerini akıllı sanan insan sürüleri dilleri dışarıya çıkmış av köpekleri gibi hep bu üç gösterişin arka-sından koşarlar.

Evet, nasıl bir kadın, ne yaradılışta bir kadın aramalıyım ki iki mizacın kaynaşmasıyla birbirimizin olumlu, olumsuz kusurları örtülsün, ortada tam bir kaynaşma olsun.

Ben aklımdan şüpheliyim. Bir akıllı bir deli ile geçine-mez. İşte onun için akıllılar delileri aralarından çıkararak tı-marhanelere yığıyorlar. İşte orada dengesizler hep bir arada, bir curcunadır gidiyor. Belki de dünyanın zevki bundan iba-rettir.

Deliler için her şey mâkul, her şey mübahtır. Zihin ve fi-kirlerinin atılğanlığına bir engel tanımazlar. Akıllıların, önle-rinde irkildikleri olmayacak şeyler onlar için hep olağandır.

Delilik dünyanın en büyük, en haşmetli hükümdarlıklarından yüksek, gösterişli bir şeydir. Hükümünün sınırı son-

suzdur. Her şeyi hiçe sayar. Asar, biçer, sorumluluk bilmez. Çünkü kanun, bu sorumlu olmayan kişi önünde boyun eğer. Başlarında taç olanları siyaset meydanına sürükleyen adalet, delilere hürmetle onları cezadan muaf tutar.

Çok akıllı caniler delilerin bu ayrıcalıklarına kavuşmak için deli görünmeye uğraşırlar. Ama Allah vergisi olmadıkça o yüksekliğe ermek mümkün mü?

Evet, bir kadın arayayım ki üstün meziyeti delişmenlik olsun. Dengeliler içinde dengesizleri ilk bakışta hangi hâllerinden anlarsınız? Fakat bu soruya karşılık aramadan önce kendimden soracağım bir mesele var: “Dengeli”, “dengesiz” ne demektir?

Tabiatın döl fabrikası saniyede milyonlar yetiştiren bir süratle işliyor. Beyinleri sayıca ve cinsçe gerektiği kadar bir düzene sokmaya pek vakti yok. Ya da bu işte kurnaz davranarak kasten eksik yaratıyor. Çünkü tam bir şekilde yapsa o zaman dengeli insanların yaşamak istemeyerek genel bir yaşama grevine kalkışmaları muhtemeldir.

Yaşamak için ölümden korkmak, titremek gerekir. En ürkekler de en akıllı sandığımız insanlar arasında bulunurlar. Çünkü tam akılsızların ahirete aldıldıkları yoktur. Hiç göz kırpmadan ateşe, suya, bıçağa, zehre, uçuruma saldırırlar. İşte onların en belli başlı alametlerinden biri de bu şuursuz cesaretleridir.

Fakat ben deli miyim? İki de birde bu soru korkunç bir gecenin siyah vehmi içinde kurulmuş bir mahya gibi niçin gözlerimin önüne geliyor? Vakit vakit menfi, müspet cevaplar, hükümler arasında bocalıyorum. Kendi deliliğine hükümler vermeye uğraşan bir deli. Tuhaf şey, deliler ölümden korkmazlar veya korkmayı bilmezlermiş... Fakat benim onun korkunç adından bile ödüm kopar. Bu yıldırıcı hâl benim şuurumun varlığını ortaya koyar mı? Oh... Lakin akıllılar evlenmek için böyle benim gibi mi düşünürler?

Sanıyorum ki bilinçli ve bilinçsiz anlar içinde çırpınan bir beynim var. Sonunda üstünlük hangi tarafta kalacak? Aynı adamın beyninde bu öyle bir çekişme ki... Bugün büsbütün çıldırmış bir insan değilsem bile yarın için buna mahkûm bir namzetim.

Pek garip fena âdetlerim, hâllerim, hastalıklarım vardır. Öyle kötü hastalıklarım var ki varlığını söylemekten sıkıldığım bu şeyleri yapmadan duramam.

Bu ilacı bulunmayan ruh garipliklerine, fenalıklarına nasıl, ne vakit alıştım, bilmiyorum. Genlerimde bu dertlerin tohumlarını taşıyarak doğduğuma inanıyorum.

Fen ve hakikat adına deşilen bazı hastalık hâllerinin örtülü kalmalarını, açılıp yayılmasından daha hayırlı buluyorum.

Haydi Şadan, sıkılma, cesaret... Küçük cinayetlerinden birkaçını, en hafiflerini itiraf et! İlk suçum, ipek tüylü zarif bir kadın manşonuna¹³ tecavüz etmekle başlar. Bu güzel şeyi berbat ettikten sonra az süren bir pişmanlıkla kaçtım. Şık hanım, yasemin kokulu yumuşak beyaz ellerini manşonunun içine soktuğu zaman onun pislendiğini anlayarak haykırdı. Hep başına üşüştüler. Suç incelendi. Kabahat kedi yavrularına atıldı. Gerçekten en ufak bir şey anlayamadılar.

Cinsiyetimin ilk uyanıklığı yıllarında hep cansız şeyleri sevmek merakına tutulmuştum. Çünkü bunları benim her türlü garip hücumlarıma, hırçınlıklarına dayanıklı ve ketum buluyordum. Küçük ağzının gül pembesi dudaklarına tutulduğum bir saksonya çiçeğinin önünde inleyen ahlarla gözyaşı döktüğümü biliyorum.

Uzun konçlu¹⁴ kadın potinleri, narin iskarpinlerle öyle sevda maceraları vardır ki... Birkaç kere suç işlerken yakalanır gibi oldum. Fakat kimse bir şey anlayamadı. Sevgililerimin sır tutmaları sayesinde azarlardan kurtuldum. Bu

13 Elleri soğuktan korumak için kullanılan astarlanmış kürk, el kürkü.

14 Ayağa giyilen şeylerde ayak bileğinden baldıra doğru olan bölüm.

faziletlerinden dolayı bu cansızlara karşı şimdi bile bir düşünlüğüm vardır.

Duygusal sapıklık içindeydim. Aradığımı tabiat bana yanlış taraflarda göstererek benimle eğleniyordu. Sonunda anam yerinde bir kadın beni kendine çekerek doğru yola çıkardı.

İtiraf edeyim ki aşıl zevki ilk yanlış kucaklaşmalarım kadar tatlı bulmadım. Çünkü huyum sapkındı. Kendi cinsimin dışısına kadar yükselmeden önce insanla cansız şeyler arasında da bocaladım. Pamuk kediye, sarı keçiye alakalarım buluş devrimin mühim olaylarındandır.

Şu satırlarımda düzen, tam bir mantık, sonu başıyla çelişmeyen sağlam muhakemeler aramayınız. Ben bir soysuz, bozulmuş olduğumu bütün cesaretimle itiraf ettikten sonra hasta beynime ait bu kusurlardan dolayı beni eleştirmeye hakkınız olamaz.

Aynı fikri çeşitli şekillerde tekrarladığımı bazı bazı hissediyorum. Bu tekrarlamalardan dolayı affınızı rica ederim. Bazı gülünç, ayıp görülecek, hatta iğrenç taraflarımı hemen hiç örtmeyerek kendimi olduğum gibi göstermeye çalışacağım. Bütün sözlerinde denge bulunduğunu iddia eden ağırbaşlı, ciddi yazarlar gibi kusurlarımı safsata macunu ve boyasıyla kapatmaya uğraşmayacağım. O çeşit sahte vakarlı, ağırbaşlı, heybetli satırların ağırlıklarından yorulmuş gözleminiz bu zırdeli fakat yalansız dolansız sayfalar arasında dinleneceklerdir.

Menfaatlerimize dolaşan hakikatlerin kördüğümelerini çözmek için çok akıllı değil, bilakis çok deli olmak gerekiyor.

Benim, derin garipliklerini hiçbir kelime ile anlatamayacağım bütün acayip şeylerin üstünde binbir merakım vardır. Mesela kendi evimde veya misafirlikte temiz bir döşegin içine yatmazdan önce onu birkaç damla idrarla kirletmek âdetimdir. Bu nasıl bir hastalık hâlidir, bilmiyorum. Bu merakımı yerine getirmediğe uyumam mümkün değil. Fakat damlalığım her zaman irademe bağlı olmadığından bazen çok kaçıırım. Utanacak yerlerde mahcubiyetlere uğramamak için yaşı kurutmayı yahut türlü bahanelerle hatamı, kusurumu örtmeyi başarırım.

Kendi kendime bulunduğum zaman, yalaktan hararetini söndüren köpek gibi, bardaktan suyu şakır şukur dilimle içirim. Yemlikten yiyen hayvan gibi yiyeceği tabaktan doğrudan doğruya ağzımla almak zevkimdir. Herkesin uydukları âdetlerden, terbiye kurallarından kaçamaklar yapmak çok hoşuma gider.

Adı söylenmez organımın uydurulması kabil olduğu herhangi çukur bir şekil karşısında heyecanlara tutulur ve denemek arzusuyla sarsılırım.

Ayna... Oh, ayna benim için bakılması tehlikeli bir dünyaya açılan esrarlı bir penceredir; ilk bakışta orada kendimi görürüm. Bana benzer bir şahsın birdenbire karşıma çıkışı beni şaşırtır. Ne yapsam aynı yüz hareketleriyle mimiklerimi tekrarlayarak beni alaya alan bu alaycı şekil ben miyim? Gülssem güler, ağlasam ağlar. Beni taklit etmekte o kadar ustadır ki bütün kusurlarımı acımasızca bir açıklıkla yüzüme çarpmaktan sıkılmaz. Sövsem söver, haykırsam haykırır. Sesimi ağzımdan o kadar ustalıkla çalar ki ona sövmek isterken sövüldüğümü görürüm.

Yumruğumu kaldırırım. O da bana yumruğunu gösterir. Şu farkla ki sağ elime soluyla karşı kor. İşte karşımda bir boksör ki vuruşsak pata geleceğimize şüphe yok. Çünkü ben yaralansam o da aynı hâle uğrayacak.

Benim tamamıyla dışımda fakat yine aynen benim kendim olan bu garip şekle gözlerimi dikerim. Ben birken nasıl ikileşiyorum? Ben kimim? O kim? Kendimde onu, onda kendimi ararım. Aklım karışır, ayna bulanır, ikileşen birin sırrını ararken kendimi kaybeder gibi olurum. O da karşımdan silinir. Heyecanla kendimi bulmaya uğraşırım. Az bir zaman bir serap oluveren varlığım yavaş yavaş maddeleşir, karşımda hemen o belirmeye, görünmeye başlar. Yine göz göze geliriz. Hay Allah kahretsin. Aynanın karşısında durmak ve tek kalmak isterim, onu yumruklarımla defetmeye uğraşırım... Oh, ne sımasıklık. O da beni kovar. Ben çekilmeyince ay-

nadan gitmez. O zaman ben gazaba gelmiş bakışlarımı onun gözbebeklerine dikerim. O da benim gözlerimin içine ateşler saçmaya başlar.

Hangimiz hangimizi ürkütecek? Şimdi gözden göze birbirimizi çekmekteyiz. Göz kırpmadan birbirimizi süzerken karşımdan kendi şeklim kaybolur. Yerine bir başkası gelir. Bu kim? Bana hiç benzemez, kaşları o kadar çatık, bakışları o kadar vahşi ki... Beni öldürmek için atılmaya hazır bir haydut... Bu beni taklit eden biri değildir. Hareketleri benimkilerden ayırdır. Ben ona işaretler yaparım. O sessizlik ve durgunluk içinde durur. Ben hiç kımıldamam, o korkunç vaziyetler alır.

Aynadaki hayalim şeklen benden nasıl ayrılabilir? Bu sima değişmesi kendimde de oldu mu? Benim de yüzüm böyle büsbütün değişti mi? Bu hakikati bana aynadan başka kim söyleyebilir?

Terbiyesizce işaretlerle birbirimizi aşağılamaya başlarız. Ben ona dilimi uzatırım. O bana mahrem aletini çıkarır. Dövüşen iki horoz gibi yine dik dik bakışırız. Yine ayna dumanlanır. Ben ve o, karşı karşıya yavaş yavaş erirken başka bir âleme göçer gibi olur, baygınlıktan sıyrılarak kendimi bulmaya uğraşırım. Bu sefer asılla hayali, yani ikiye birleşmiş görürüm. Dıştaki şekil, aynadakiyle kaynar, bir olur. İşte o zaman sıkılır, kendimi parçalamak isterim. Görürüm ki deliliğin sınırındayım. Aynadakiyle, yani kendime karışıp ayrılan o hayalle biraz daha dalaşsam aklımı kaybedeceğim ve bir daha bulamayacağım...

O vakit çarpıntılar ve baygınlıklar içinde aynadan kaçırım. Benim bu korkaklığımı görünce yine o arkamdan belirir, ortaya çıkar. Onun takibinden kurtulup da kendimi yalnız bulunca bir de bakarım ki dilim ve gizli uzvum hâlâ ikisi de dışarıda...

Bu, ayna ile yani yansıyan hayalimle kendi aramda geçen maceradır. Bundan kimseye bir kötülük gelmez. Fakat bazı defa insanlara karşı gizli cinayetler tasarlamaya başladım. Bana hiçbir zararları dokunmayan ve dokunma ihtimali olmayan masum kimseler hakkında pek kötü şeyler düşünmekten kendimi alamam. Mesela pek muhterem bir insanla karşı karşıya güzel güzel konuşurken ve gücenmeye ortada zerre kadar bir sebep yokken birdenbire o adamın suratına tokat atmak, kafasını yumruklamak veya boğazını sıkmak arzusuyla beynim burkulur, karıncalanır, yerimde kaynamaya başlayarak kendimi zor tutarım. Beni bu saldırıdan alıkoymak için isterim ki hemen ellerimi kelepçelesinler.

Bu sebepsiz, manasız saldırma hissi bana nereden geliyor? Bunu anlamaya çok çalıştım. Bunu en çok da yanlarındaki bir kusur işlemekten veya bir saygısızlıkta bulunmaktan korktuğum, sıkıldığım, titrediğim kimselere karşı yapmak istiyorum. Bende fazla saygı göstermek düşüncesi şaşılacak bir geri tepmeyle bu şekilde giriyor. Ateşten kaçmak için çırpınıp da yine onun merkezine atılmaktan kendini alamayan bir böceğe benziyorum. Çok korku beni sakındığım fenalığa doğru çekiyor. Yapmamak için kendimi sıktıkça tamamıyla tersine bir duyguya düşüyorum.

İşte bu hâl bana akılla deliliğin beynimde tepiştiklerini gösteriyor. Biri beni fenalığa sürüklüyor, öbürü tutup engellemeye uğraşıyor. Dengesiz iradem şaşkın terazi gibi bir yandan öbür yana oynuyor. Sonunda bilincim üstün geliyor. Demek henüz tehlikeli bir deli değilim. Bu garip haller belki bilinçli kimselerde de olabilir.

Vapurdan köpüklü denize bakarken, trende gözlerimin önünden su gibi akan toprağı seyrederken düşmekten korkarak geri çekiliyorum. Sonra yine yavaş yavaş tehlikeye doğru uzanıyorum. O zaman bilinmeyen bir teşvikçi bana,

“Kendini aşağı at, at...” diyor. Çarpıntı geliyor. Sararıyorum. Kendimi kaybeder gibi oluyorum. Tehlike beni bir mıknatıs kuvvetiyle çekerken çok defa yanımda bulunanlar düştüğüm tehlikeli garipliğin farkına vararak kolumdan tutup beriye alıyorlar. Derin bir kuyu ağzında, bir uçurum kenarında aynı baş dönmesine tutuluyorum.

Ruhça benim derecemde hasta olanlar evlenmeli mi yoksa bekâr mı kalmalıdır? Bunu anlamak için birkaç uzman doktora başvurdum. Şuurum hakkında konsültasyon¹⁵ yaptırttım. Dil bilmediğimi söyleyerek konuşmalarını dinledim. Bana, daha cvvel bir şuur rahatsızlığı geçirip geçirmediğimi sordular. Benim hastalığının grubu geniş ve karışık olduğundan bunu tıpça kesin olarak belirtmenin zorluğu üzerinde konuştular. Akıllılarla deliler arasında bir sınıf daha varmış: Yarım akıllılar. İşte beni bu araya yerleştirdiler. Şimdiye kadar pek farkına varılamayarak sınıflandırılmasında yanılınan bu yarı delilere toplum içinde çok rastlanıyormuş. Bunların çeşitli dereceleri ve türleri varmış. Bu yarım deliler sağlam akıllılara göre ruhça hasta ve tam delilere göre de bir derece şuuruları olduğundan ortaya düşüyorlarmış.

Bu yarı deliler içinde evvelce büsbütün çıldırıp da sonradan iyileşenler ve ileride deli olacaklar ya da hep aynı hâlde kalanlar varmış. Doktorlar *Hyperactivité fonctionnelle non contrôlée, du psychisme inférieur* gibi hekimlik sözleri arasında *psychisme supérieur* ve *inférieur* gibi terimleri çok kullanıyorlardı.

Benim gibi kendi iradeleriyle deliliklerini tedavi ettirmeye gelen ruh hastaları nadir görüldüğü için iyice baktılar, birçok öğütte bulundular. Fakat delilik protokolündeki derecemi iyice belirtemediler. Delilerin sırmalı formları olsa bu pek parlak curcunabaz¹⁶ alayı içinde benim nerede duracağım

¹⁵ Bir hastaya teşhis koymak ve tedavi şeklini kararlaştırmak için birkaç hekimin bir araya gelip görüş alışverişinde bulunmaları.

¹⁶ Curcuna içinde dans edip soytarlıklar yapan sivri külahlı, bazen yüzleri maskeli oyunculara verilen ad.

belli değil. Evvelce delileşip de iyileşmedim yahut öyle sanıyorum. Fakat sonradan çıldırmayacağım için de elime bir senet vermediler. Evlenmemin leh ve aleyhinde bulunanlar oldu. Zaten doktorların hangi meselede tam ittifakları görülmüştür? İnsanları çaresiz hastalıklardan kurtaran en önemli buluşlarda derhal lehtar, aleyhtar taburları çarpışmaya başlamazlar mı?

Evlenme kelimesini oluşturan harflerin arasında bile kaynaşma var. Bu sözdeki büyüye en akıllıları dayanamazken deliler nasıl dayansınlar? Sağlam beyinliler bir kadınla evlenirler. Fakat sapkın olan ruh hastalarının bu duygularını yatıştırmak için akla gelmez türlü vasıtaları vardır. Canları istediği vakit onlar bir manşonla, bir kavunla, bir kalıp sabun gibi şeylerle evlenebilirler. Ve bir yarı delinin bile söylemesinden sıkılacağı garip, iğrenç ve tabiatın dışında şekiller alan bu kötü davranışlar onları normal evlenmeden daha fazla yıpratır.

Tımarhanedekilerle değiş tokuş edilmeye değer açıkta gezen ne deliler var. Bunlardan çoğunun hastalıkları “nevropat”, “psikopat” kelimeleriyle örtülür. Yalnız örtülmekle kalmaz, toplum içindeki önemlerine ve yerlerine göre yaptıkları delilikler bazı bazı keramet sayılır. Zengin kaçıklar bu sinirlilik bahanesiyle istedikleri gariplikleri yapabilirler.

Küçükken benim adımlı “sinirli çocuk” koymuşlardı. Vakit vakit şiddetli nöbetler, krizler geçirirdim. Hiçbir arzuma karşı gelinmesine tahammül edemezdım. Çarçabuk öfkele-nir; kızdığım vakitlerde kendimi, karşımdakini, yastığı, terli-ği, elime geçeni ısırmak isterdim.

Herkesin yalnız adını duyduğu umacıyı¹⁷ ben kaç defa gördüm. Gelir, elimden simidimi, kurabiyemi kapardı. Bu, suratı karnaval maskesine benzeyen, uzun kuyruklu redingot

17 Küçük çocukları korkutmak için icat edilmiş korkunç hayali yaratık. Öcü.

giyen, istediği zaman göz önünden kaybolan birisiydi. Kâh odamın kapısı arkasına, kâh karyolamın altına saklanarak benimle şakalaşmak isterdi. Annem hocalarla, muskalarla, tütsülerle uğraştı. Bana, içinde yazılı kâğıtlar ıslatılmış çok şerbetler içirdi. Sakalları enfiye, nargile kokan koca kavuklu, salyalı herifler zorla ağzımı açarak içine tükürdüler. Büsbütün çıldırdım, elimden şekerlemelerimi kapam umacıyı onlara tercih eder oldum.

Böyle hastalıklı bir hâlde büyüdüm. Okumayı sevdiğimi sanıyorum. Sürekli olarak okuyamam. Yüz satırda hoşlandığım ancak sekizidir.

Beni büyüleyen kitap yazarları sayılıdır. Nietzsche ve Schopenhauer, sırlarının ortağı dostlarımdır. Birincisi çok defa tımarhanelere girdi çıktı ve sonunda çılgın öldü. Felsefede çığır açan bir kafa işliyor, bir kronometre gibi bozuluyor, tamire gidiyor, tekrar işliyor. Bu nasıl olur? Delilikle dâhilik vakit vakit birbirinin arkasından gelir mi?

Böyle bir deliliğin benim başıma da gelmesini çok arzu ederim. Adı bütün dünyaya yayılmış koca bir dâhinin tımarhaneyi şereflendirmesi deliler için teselli verici ne büyük bir iftihadır.

Bu biyografileri okuduktan sonra kendimin de çılgın bir dâhi olduğum hakkında şüpheye düştüm. Delirip de dâhi mertebesine atlamak yahut duygularını birtakım kutsal kelimelerle tasvir ederek tımarhanenin hela duvarlarına yazıp gardiyanlardan dayak yemek; bu, bahtın yazgısına kalmış bir şeydir.

Schopenhauer'un soyunda birçok çılgın yakın akraba bulunduğunu söylüyorlar. Filozof, gençliğinde kendini "cin tutmuş" kuruntusu içinde pek sıkıntılıymış. Kimseyle tek söz etmeden haftalar geçirir; sokakta, tabldotta kaş, göz, el işaretleriyle kendi kendine konuşmuş. Bir gün bekleme salonunda kendini çekiştirdiğini işiterek ev sahibinin kolunu

kırmış. Alacaklılar, filozofun adını iki “p” harfiyle yazarak haklarını istemeye geldikleri vakit büyük bir öfkeye kapılır, hepsini kovar, bir para vermezmiş. Usturadan çok korktuğu için sakalını tıraş edeceği yerde ateşle ütölmüş. Altınlarını mürekkep hokkasının içine, poliçelerini yorganının arasına saklamış.

Notlarını Rumca, Latince, Sanskritçe yazar; çaldırmak korkusuyla çeşitli kitapların arasına dağıtırmış.

Bu kadar garip hâllerden sonra parasının hepsini erlerle köpeğine vasiyet ederek ölmüş.

Meşhur İngiliz yazarı Swift kendinin ileride çıldıracağını gençliğinde haber vermiş. Birbirini tutmaz gariplikler içinde yaşamış, bir zaman belleğini kaybetmiş fakat pek geveze bir söz söyleme gücü kalmış, sonra bir yılı söylemeden, okumadan geçirmiş. Kimseyi tanımaz olmuş, günde on saat yürür, her zaman ayakta yemek yer yahut hiçbir şey yemez, odasına girdiği vakit kızıl deli kesilirmiş. Bütün varını delilere bağışlayarak tam bir bunaklık içinde ölmüş.

Baudelaire felçten ölmüş. Hısım akrabası budala, alık salık kimselermiş. Hepsi de korkunç bir delilik pençesi içinde kıvranarak hayatı terk etmişler. Kendisi koku alma bakımından acayip bir duygu hastasıymış; sağlam kimselerin dayanamayacakları kokmuş, murdar, zehirli kokuları güzel kokulara tercih edermiş. Saçlarını yeşile boyar, ansızın öfkelenir, şiddet gösterirmiş. Bir gün kaynatasını boğmak için üzerine yürümüş.

Daha hangisini sayayım? Kalemleriyle, fırçalarıyla, bes-teleriyle insanlar üzerinde büyük tesirler yaparak “dâhi” unvanını kazanan ve zekâ ölçüsünün başına yazılan bu kafaların içinde bir sağlamı yok. Sağlam vücutlular basbayağı insanlarmış. Dehayı bu hastalıklılarda aramalıymış. Anatole France, “En çok sevdiğim dostlarıımın dimağlarında birer denk delilik bulunmasını arzu ederim.” diyor.

Grasset bu konuyla ilgili eserinde yarım deliler cetvelini Voltaire, Rousseau, Goethe, Napoléon, Pascal, Pintz, Descartes, Balzac, Victor Hugo, Zola, Maupassant, Tolstoy gibi büyük isimlerle süslüyor ve hep bu meşhurlara “yüksek deliler” payesi veriyor. Bizim de İttihat ve Terakki ileri gelenleri içinde, fakat ne yazık ki çevrenin ilgisizliğinden dolayı kayda geçmemiş, ne yüksek delilerimiz vardır.

Fikir ordusunun bu yüksek, nam lı serdarları arasına karışmak benim karanlık varlığım için ne şeref... Evet, ben de onlardanım. Henüz tanınmamış bir dâhi... Fakat bir gün göğün siyah kadife kubbesinde birdenbire parlayan bir yıldız gibi gözleri kamaştırarak cihanın hayretini üzerime çekeceğim.

Doktorlar benim yarım delilerden olduğumu kendi aralarında söylediler. O gün açılan bu izden yürüyerek dâhiliği bulacağım. Yüksek tepeye kadar tırmanacağım. İşte o zaman bütün insanlığı o yüksek noktadan süzerek aptallara güleceğim. Bütün âlem ahmak, ben yüksek deli. Onlar, solucanlar gibi topraklarda sürünüyorlar, ben deha kelebeği yıldızdan yıldıza uçuyorum.

Evlenimeme müsaade talebi bahanesiyle yine doktorlara gideyim, bakalım yeniden yeniye neler öğreneceğim?

Gittim. Bu defaki konuşmalarından memnun olmadım. Yarım delilerin insanlığa türlü türlü zararlarından bahsettiler. Bu zavallılar toplum içinde kayıtsız şartsız, başıboş yaşadıkça birçok acındırıcı hâllere sebep oluyorlarmış. Hukuken ve her konuda diğer insanlara eş tutulmalarından çok fenalık çıkıyormuş.

Benim gibilere Fransızca *Les aliénés lucide* yani, “yaptığını bilir, iyi gören deliler” diyorlar.

İşte konuşmalarını yazıyorum:

Doktor M. : “Şuurları bozuk oldukları hâlde bu yaptıklarının farkında olan kimseler, sorularına mükemmel cevaplar verirler. Üstünkörü bir muayenede her zaman delilikleri anlaşılmaz ve çok defa hastalıklarını özel ve samimi hayatlarında ortaya çıkarırlar. Bunlarla beraber yaşayarak her eziyetlerine katlanmaya mecbur hısımlarından başka dışarıdan hiçbir şefkat ve yakınlık görmeden bu derdi çekerler. Kanlarını kendi içlerine akıtırlar. Bu hâlin korkunçluğunu böyle yarı deli bir koca, karı, kardeş, çocukla yaşamış olanlar bilirler. Çünkü hasta zincire vurulacak bir deli değil fakat aynı evde yan yana geçinecek şuurlu bir kimse de hiç değil. Öyle ki dışarıdan çok kimseler felaketin farkına varamazlar. Bilakis deli, konuya komşuya gittikçe evdekilerden şikâyet eder. Uğradığı zulümleri anlatır ve çocuklarını buna inandırır. Halkın böyle yarım delilerin varlığından haberi yoktur. Onlar, böyle mazlum ve hakları alınmış türlü türlü eziyetler gören kimseler biçimlerinde görünerek ne vakalara, facialara sebep

olurlar. Onun için bu gibilerin hukuken yerlerini ayırmalıdır. Bunlar diğer akıllı insanlar gibi medeni haklarını kullanmakta serbest bırakılmamalıdır. Mademki tam akıllı değildirler, bazı kayıtlara bağlanmalıdır.”

Doktor N.: “İşte bu yarımardan biri de karşımızda duruyor. Maalesef evlenmek istiyor. Bu evlenmekle felaket başka aileye de sirayet edecek. Doğacak çocuklar da anadan doğma dünyaya hastalıklı gelecekler. Ya bu delinin ailesine çektireceği işkence...”

Doktor S.: “Hakikat bilinse böylelerine kimse kız vermez...”

Doktor M.: “Bilinemez ki... Delinin ailesi oğullarının mürvvetini görmek için her kusurunu gizlerler.”

Doktor N.: “Kız anası babası karşılarında boylu boslu, kaşlı gözlü genç bir damat görünmekle kendilerini bütün isteklerine ulaşmış sayarlar. Asıl bilinmesi gerekli tarafları hiç araştırmazlar.”

Doktor S.: “Belki bilirsiniz, Doktor Trela’nın buna ilişkin anlattığı bir olay vardır. Güzel, akıllı genç kızın birini zengin bir konta veriyorlarmış. Kont bu tür kaçıklardanmış. Hakikati kızdan gizlemişler. Zavallı gelin bu evlilikte yakışıklı bir kocayla, bir de kontes unvanına sahip olmaktan başka bir şey seçememiş. Fakat bir hafta sonra kontes göre göre ne görsün? Sabahları kocası bütün dikkatiyle çalışarak pisliğinden yuvarlaklar yapıp yapıp büyüklüklerine göre bir sıra düzenleyip şöminenin mermeri üzerindeki saatin önüne dizmiyor mu? Kontun en çok zevk aldığı tatlı meşguliyeti işte...”

Doktor M.: “Bu çeşit hastaların yaptıkları hesapsız fenalıklara göre ben Kont’un pisliğiyle oynamasını hafif bulurum. Nazarımda yarım deliler, tam delilerden çok kötüdür. Çünkü bu ikincileri tımarhanelere kapıyoruz. Zararlarından kendimizi koruyabiliriz ama ötekiler salma geziyorlar. Hangi çeşit deliyle karşı karşıya olduğunuzu fark etmek de kolay değil-

dir. Toplum hayatı sizi onlarla ilişki kurmaya zorlar. Bunların kötülöklere meyilleri fazladır. Dadandıkları kötü şeylerden kendilerini çevirmek mümkün olmaz. Hırslarına, arzularına son yoktur. Zayıflıklarının esiridirler. Düşüşlerinde hemen dibi bulurlar. Hayvani bir güdüyle yaşarlar. Bilinçleri uyanıklık meydana getirecek kadar yeterli değildir. Perhiz, kendini tutma, çekinme, düşünme, sabır, irade, azim nedir bilmezler. Tembel, obur, haylaz, hodbin, edep ve utanma bakımından bazen pek dikkatsiz olurlar. İyilik, hayır, insanlık kelimelerini hemen anlamsız, boş birer söz olarak tanırlar. Nefislerine tapınırlar. Küçük bir menfaatleri için başkalarına büyük fenalıklar yapmaktan, birtakım felaketlere sebep olmaktan çekinmezler. Bazen gazetelerde sırf hayvanca bir coşkunlukla yapılmış cinayetler okuyoruz. Asılsız, fasılsız bir öfkeye kapılarak hemen silahını çekmiş, içten gelen bir cinayet işleme ihtiyacıyla, âdeta bir zevkini tatmin eder gibi karşısındakini vurmuş. İşte hep bu çeşit caniler yarım deliler guruhundandır.

Doktorların yarım deliler aleyhinde böyle suçlamalarını dinledim. Bu zavallılara karşı o kadar coştular ki sözünü kısaltmış olmak için işittiklerimin onda birini yazmıyorum. Bu “akıllı deliler” yaptıklarını bile bile daima fenalıklarla uğraşırlar. Kırarlar, dökerler, ellerine geçen değerli şeyleri yok ederler ve bütün bu suçlarını iftira suretinde masumların üzerlerine yükletirler. Yangıncılık, kundakçılık yaparlar. Yarım delilerden birini tanıyorlarmış ki birkaç dil bilir, resim yapar, çalgı çalar fakat bazı doğru dürüst yaşar, bazı da azarmış. Pek ustalıkli hırsızlıklara kalkışır, içkiye, fuhşa atılmış.

Doktorlar benim de bunlardan biri olduğuma hükmettiler. Kendi kendimden şüpheleniyordum ama bu kadar kötü bir adam olduğumu da bilmiyordum. Ben ne korkunç mahlûkmuşum yahu!

Şaşarım bu doktorların akıllarına, fenlerine, teşhislerine. Bu yarım, tam deli hesabını hangi matematik ölçü üzerine kuruyorlar’?

Mademki mesele böyle ince bir hesap şekli alıyor, yarım deliler hassas bir terazi ile tartılmış gibi hep yarım okka üzerine çıldırmazlar ya! Bunun yüz dirhemliği, okkadan çeyrek eksiği ve daha başka kesirlieleri de olacak. Bu farka göre herkesin beynini muayene edip de eline: “Be adam, senin iki yüz dirhemlik aklın var, yarım deliden biraz daha akıllısın” anlamında bir vesika vermek gerekir ki bu kıymet belirtme de pek güç ve gülünç bir iş olur sanırım.

Doktorların dinlediğim tarif ve açıklamalarına bakılırsa bu koca dünyada tam akıllı bir adam yok. Bu menfi hükmünde hiç tereddüt etmemeli. Daima delilerin çeşitlerini sayıp döküyorlar. Fakat tam akıllı adam nasıl olurmuş? Bunun tarifini ne bir psikiyatrist doktorundan işittim, ne bir kitapta okudum. Bu, o kadar nadir, belki de yok ve lüzumsuz bir şey ki kimse bununla meşgul olmuyor. Deli görmeye tımarhanelere kadar gidiyorlar da tam akıllı adamın nerede oturduğunu, ne yaptığını hiç merak eden yok. Nasıl olur acaba? Tabiatla yoksa bile hayalî bir örnek yaratsalar da görsek. Yaradılışın dünyayı eksik akıllılarla doldurduğuna bakılırsa yalnız onlara önem verdiği anlaşılıyor. Çoğunluk şuursuzlarda... Onun için meseleye bu noktadan bakılırsa akıllılığın bir hastalık, deliliğin normal bir hâl olduğu anlaşılıyor...

Bu koskocaman dünyada sekiz-on tam şuurlunun varlığını kabul etsek bile öbür kısım, oransız bir çoklukla üstün olduğundan akıllıların hiçbir şeyde hüküm ve etkileri görülemez.

Tabiat, gerekli her şeyi hayatın gelişmesi noktasından tayin ettiği için tam şuurluları yok denecek bir azlıkta bırakmış. Çünkü umurun aklı maazallah tam ve zinde olsaydı bütün bilim, fen ve gelişim şıp diye dururdu. Mesela iki bin metre yükseklikten düşerek toprağın üzerinde kompostoya dönenleri gören öteki pilotlara bu korkunç kazalardan hiçbir ürküntü gelmiyor. Bu facialardan ibret alınayıp da o kanatlı ecel beşiklerine binip yine havalananlara tam akıllı denir mi?

Röntgen ışınlarıyla bile bile ellerini çürütüp kestirmekle büsbütün kaybedenlere, bu fedakârlıklarına ödül olarak bütün insanlık bir araya toplansa acaba bir tek parmaklarının yerine gelmesine güçleri yeter mi?

Belli hiçbir amaç olmadan, yeryüzünün yaradılışından beri insan ayağı basmamış heybetli, tehlikeli karlı dağların en yürek çarptırarak buzlu yalçın kayalı sivri tepelerine tırmanıp da korkunç uçurumlara yuvarlanarak cesetleri sonsuz karlar altında örtülenlere tam akıllı demeye kim cesaret eder? Birçok harikulade atılğanlıklar vardır ki halk bunlara “delice hareketler” adını verir. Atılğanlığınızda başarılı olursanız herkesin gözünde olağanüstü bir adam payesine erişirsiniz, başarılı olamazsanız size “deli” derler.

Bu yürekliğin zihinleri durduran saldırışları olmayaydı her hareketlerini korkak bir cesaret ve düşünceye uyduran o sulu akıllıların ağır düşünceleriyle bu dünyada hiçbir ilerleme meydana gelmezdi.

Dehaları meydana koydukları eserleriyle kanıtlanmış büyük kimselere bugün uzmanlık sahipleri lütfen “yüksek çılgınlar” unvanını veriyorlar. İş o kadar karışık ki bugün bana “eksik akıllı” diyen doktorların kendilerinin tam şuurlu olmadıklarına, çarpılmaktan korkmaksızın yemin edebilirim. Daima bir kesirle belirttikleri bu akıl tartışının gerçek sayısının ne olduğunu bana söyleyebilirler mi?

Çıldırıp tımarhanede tedavi ettikten sonra çıkan Charles Lamb adında bir şair şu satırları yazıyor: “Tımarhanede geçirdiğim günler hayatımın imrenilecek en mutlu ve en neşeli anlarıydı. Eğer ömrünüzde hiç deli olmamışsanız bütün fantezilerinize uymaktaki o sevinci, tadı, o büyüklüğü, o iç huzuru duymamışsınızdır.”

Geçici hastalığından şifa bulmuş sinirlinin biri de: “Niçin beni tedavi ederek duyguları kalın ve hiç hissetme yetisi olmayan, sağlam vücutlu insan sürüsüne karıştırdınız?” diye doktoruna darılıyor.

Uzman tabiplere gide gele, kitapları karıştırı karıştırı anladım ki ben kimsenin boğazına sarılacak bir deli değilim. Diğer insanlardan ayrılan garip, hastalıklı bazı hâllerim var. Bu gibi asabi tuhafıklar az çok sizde de, ötekinde de, berikinde de bulunabilir. Lakin siz merak edip de benim gibi her dakika kendinizi dinlemiyorsunuz. Dinleseniz beyninizde, vücudunuzda merak ve hatta telaş edilecek çok şeyler bulursunuz.

İnsanların çoğu iki türlüdür. Birinciler vücutlarındaki tehlikeli hastalıkların en bariz tohumlarını taşıdıkları hâlde tedaviye hiç önem vermezler, hasta olduklarını yüzlerine karşı söyleyenlere gülerler ve nihayet bu kayıtsızlıklarının kurbanı olup giderler. İkinciler, hemen hiçbir şeyleri yokken bir hastalık kuruntusuna düşerler, gitmedikleri doktor, yemedikleri ilaç kalmaz. Şüphelendikleri uzuvlarını dinleye dinleye, kurcalaya kurcalaya nihayet zorla korktukları başlarına gelir.

İşte ben de böyleyim. Fazla merak ediyorum. Türkçe ünlü bir atasözümüz vardır: “Birine kırk gün deli denirse sonunda o adam çıldırmış.”

Fazla merakla ben de kendime zorla böyle bir hastalık davet ediyorum demektir.

Kayıtsız, kaygısız olmak için bir macun tarif ederler. Onan yemeliymiş. Nerede satarlar? Okkası kaçadır? Oh, hayır... Bu okka ile satılmaz, hazır bir ilaçtır. Herkesin kendinde bulunur. Bu galiz devadan işte ben de bir parmak alıyorum.

Neden korkuyorum? Dünya yarım akıllılarla dolu... İşte ben de onlardan biriyim, vesselam...

6

Semtimizde büyücek bir kahve var. Müdavimlerinin onurlarını okşamak için buraya “gazino” diyenler de olur. Binbir deliliğime katılarak şimdi bende yeni bir merak daha belirdi. Kendi kendime bir tımarhaneler müfettişliği takındım. Her tarafı dolaşıyorum. Tesadüf ettiğim yarım delilerin hâlleriyle yakından ilgilenmeye uğraşıyorum.

Ah efendiler, deli görmek için Toptaşı’na kadar niçin zahmet ediyorsunuz? Mahalle kahvelerini, Şehzadebaşı çayhanelerini dolaşınız. Dünyanın en büyük şairlerini, ediplerini, eleştirmenlerini, iktisatçılarını, siyasilerini, sanatçılarını, hepsini, hepsini oralarda görürsünüz.

Yüksek şiirlerine en ufak bir ücret bulamayan nazımcılar, roman tomarları ceplerinde gezen hikâyeciler, ara sıra sürüm-süz gazetelerin bir köşesine sıkıştırdıkları hezeyanı andırır kritikleriyle başarılı olanlara karşı olanca gayzlarını boşaltan eleştirmenler, halka, çıkışları parlak ilanlarla müjdelenip dört beş sayı sonra birkaç saf yürekli okuyucunun abone paralarını iflas diyarına birlikte götüren müteveffa mecmuaların eli boş gezen müdürleri...

İşte hep bunlar tabiatın birer inceleme, birer ders alınması gereken numuneleridir. Eserlerinde okumaya değer beş satır yoktur. Fakat kendileri tepeden tırnağa kadar dikkatle okunabilecek bir yaradılış garibeleridirler.

Adına Kalender Nuri derler, bizim semtli bir delikanlı vardır. Dostluğumuz yolundadır. Ut çalar, biraz tambur zımbırda-

tır, yeni kemana da başladı. Birini başarmadan öteki işe girişir. Kahveye çıkar, tuhaf tuhaf söylenir. Bazen bir meddalı gibi kendini dinletir. Saz benizli,¹⁸ biraz da şaşırıdır. Öfkelenildiği vakit kekemeleşir. Nerede kındım¹⁹ varsa Nuri oradadır. Üç sazını birden taşıyarak hemen meclise damlar, işretle ortalık cıvımayaya başlar başlamaz saz heyeti arasına karışır, hem çalar hem çağırır. Sesi zararsızdır fakat bir şarkıyı sonuna kadar usulünde okumak kudretinde değildir. Kemanda henüz bir sağlam ses çıkaramayacak kadar başlangıçtayken, “mi” girişinin “re”ye ahenk edilmesi için ucu bucağı gelmez nazariyeler yumurtlar. Hiçbir şeye yoluyla akli ermez ama her meseleye karışır. İddiayı pek sever. Beş-altı yaşında bir çocuğun babasıdır. Fakat geçimsizlik yüzünden karısını bırakmıştır ve daima oğlu Kudretullah’ın harikulade zekâsından söz eder. Birdenbire milyoner olmak için türlü gülünç çareler, ticaretler, spekülasyonlar düşünür. Yaptığı tütün paketi koleksiyonunu yüksek bir fiyatla bir lorda sattığı günü servetinin çekirdeğini meydana getirmiş olacağını umar. Daha böyle birçok garip hâllerinden Nuri’nin akli tamam olmadığını görüyordum.

Huylarımızın birçok noktada uyuşmasından kanlarımız âdeta bir akraba gibi birbirimize kaynaşmıştı. Kavgaya ettiğimiz saatler de olmaz değildi. Fakat çabuk barışırdık. Uslu, akıllı, ağır kimseler ve kendilerinde yüksek bir kültür olduğu kuruntusuna düşmüş çalimli gençlerle görüşmek bizim için büyük bir işkenceydi. Böyleleriyle bir yerde bulundukça garipliklerimize gem takmak, deliliklerimizi taşırmamak mecburiyetinde kalarak sıkılıyorduk. Ama biz Kalender Nuri ile gide gide ikimiz bir can gibi olduk. Aramızda hemen hiçbir çekinme, hiç ayıp kalmadı. Bir zaman antropometreyi, yani vücudumuzun bütün parçalarını ölçmeyi merak ettik. Bir odada çıplak soyunur, birbirimizin en gizli organlarına şerit tutarak bulduğumuz ölçüleri yazardık. Bazı beden kısımlarımızın irilikte üstünlüğünden övünürdük.

¹⁸ Solgun yüzlü.

¹⁹ Eğlence.

Nuri'nin burnu benden sekiz milimetre büyüktü. Arkadaşım bu farkı kendi lehine öyle gülünç yorumlarla ballandırır-
dı ki... Bazen ona yumruk yumruğa gelecek kadar kızardım.

Zavallı Kalender'le aramızda yalnız bir noktada fark vardı. Ben deliliğimden şüphelendiğim hâlde o kendi üzerine kesinlikle böyle bir şey yormaz ve hiçbir dâhininkiyle değişmeyecek bir övünmeyle kendi kafasını beğenirdi. Ve bazen de akıllı gerçekten dâhilerle ölçülecek sözler sarf eder, hareketler gösterirdi.

Daima zevzeklik ve neşesine rağmen Nuri'ye bir aralık tuhaf bir durgunluk geldi. İrzına bir tecavüz olsa mümkün değil benden saklamayan arkadaşımda bir ketumiyet hissederek gibi oldum.

Bir gün ağzını aramak için, “Nuri, sende bir tuhafılık var.” dedim.

O, derin derin beni süzerek bir ah çektikten sonra:

“Bende tuhafılık bir değil, pek çoktur, bilirsin.”

“Benden bir şey saklamaya uğraşıyorsun sanıyorum.”

“Olabilir a...”

“Meraklandırma. Söyle.”

“Meraklanmak için karşında böyle esrarlı bir çehre alıyorum.”

“Niçin?”

“Derdimi sordurmak için.”

“İşte soruyorum. Söyle.”

“Sade sormak para etmez. Derdime derman olacak mısın?”

“Neyle?”

“Her derde deva dünyada bir iksir var, bilmiyor musun?”

“Nedir?”

“Buna Arapça ‘fûlûs’, Fransızca ‘arjan’ derler. Türkçesini de sen söyle.”

“Demek ihtiyaç içindesin?”

“Sorar mısın? Vallahi geceleri adam soymayı düşünüyorum. Bu zamanda birini soymadan yaşanmayacak, yaşanmıyor. Bana toklar açların haklarını yiyorlar gibi geliyor. Her ay ceplerine birkaç yüz lira atanlara o paraların nerelerden devşirildiği bir sinema şeridiyle gösterilse hamiyet balına bulayarak gövdeye attıkları lokmalar boğazlarından aşağı zor gider. Evet soyacağım. Hem açık söylüyorum, gözünü aç, işe senden başlayacağım.”

“Ulan bir sıkımlık canın var. Körden avcı, topaldan cambaz olmaz. Hırsız olmak için de vücut gösteriş, kuvvet ister. Bir de yakalanırsan var ya, tıklarlar seni karanlık palasa, kuru somunla sade su diyetine yattığın vakit bugünkü tokluk ve hürriyetini fenerle ararsın.”

“Yanılıyorsun! Hükûmet hırsızlara karşı zannettiğin kadar şefkatsiz davranmıyor. Çünkü hırsızlıktan yakalananların ve daha yakalanacakların hepsini hapse gönderseler Zeynep Hanım Konağı’nın, eski Maliye ve Harbiye nezaret binalarının, Bâbîâli’nin pencerelerini demir parmaklıklarla sağlamlaştırıp hepsini genel hapishaneye şube yapmak gerekir.”

“Baba Kalender bu ana kadar şöyle böyle geçiniyordun. Şimdi böyle birdenbire parayı ne yapacaksın? Senin başka bir derdin var.”

“Var dedik a...”

“Böyle dirhem dirhem açılma, hep birden dökül, iş anlaşılsın.”

“Vallahi Şadan, doğrusunu söyleyeyim mi sana? Bekârlık canıma yetti.”

“Ulan Nuri sen bekâr durur musun?”

“İşte duruyoruz ya.”

“Bu karı bolluğunda...”

“Bu karı bolluğunda diyorsun ama onlar da sınıf sınıf. Benim hisseme, boş arsaların baldıranlı bir köşesine sırtındaki omuz örtüsünü serdikten sonra, ‘Buyurun’ diyenler düşüyor. Virane kovuklarında, karanlık gecelerin kasveti içinde baykuşlar gibi çiftleşmekten bıktım artık. Murdarlar o kadar boyalı ki yanaklarından dudaklarıma bulaşan allık ıstampası ertesi sabaha kadar yüzümden çıkmıyor.

“Evlen.”

“İşte mesele orda. Evlenimeme birkaç mani var.”

“Nedir onlar?”

“İlkin, bizim kocakarı müsaade etmiyor.”

“Oğlunun mürüvvetini görmek istemiyor mu?”

“O, evlenmenin adını ‘mürüvvet’ değil ‘büyük dert’ koymuş. ‘Evleniyorsun, geçinemiyorsun, elkızlarının başlarını ateşe atıyorsun. Bir de piç peydahlayıp karıyı boşuyorsun. Bu yaştan sonra seninle, karınla, yumurcağınla artık uğraşacak hâlim yok’ diyor.”

“Adam sen de, ehemmiyeti yok. Ananı yola getiririz.”

“Ne cadıdır o, bilmezsin.”

“Bunu geç. Diğerlerini söyle.”

“Diğerleri saymakla tükenmez. Fakat en büyük derdimi açmak isterim.”

“Eh, haydi canım...”

“Of... Kafamı tütsülemedikten sonra açılmayacağım.”

“Ulan önümde donunu çözmeye utanmazsın da dert açmaya mı sıkılıyorsun?”

“Haydi, beyinlerimizi, midelerimizi buharlayalım. Sana hepsini tatlı tatlı anlatayım.”

“Anlatacak hiçbir bokun yok. Canın rakı istiyor. İşte bu kadar.”

“Görürsün!”

“Nereye gidelim?”

“Beyoğlu’na, Madam Federovna’ya...”

“Pek tuzlu olmaz mı?”

“Adam sen de... Yapacağın lütfu tamam yap.”

Madam Federovna, kırkbeşlik bir Rus karısı, âdeta iriyarı bir dişi kazaktır. Beyoğlu'nda mühim bir randevu mahalli işletir. Karı, her şeyden evvel derin bir psikologdur. Sanatı teknikman idare eder.

Beyoğlu, şimdiye kadar çeşitli şubelere ayrılmış böyle bir fuhuş evi görmemiştir.

Para, sizden zayıf insanlara hükmetmekle kazanılır. Bu hükmetmenin siyasî, fennî, endüstriyel, edebî, ticarî ve çeşit çeşit, türlü yolları vardır.

Ya halkın elinden kanun namına zorla para alırsınız veya cicili bicili şeylerle aldatarak veyahut şehvetini tahrikle cezbederek onu soyarsınız.

Zavallı medenî insanları en çok yakan iki afet vardır: Moda, fuhuş... Birtakım zavallılar her ihtiyaçlarından kesip bütün varlarını, bu iki doymaz canavarın ağzına atarlar.

Madam Federovna, fuhuşu bugün pek ince bir sanat haline getirmiştir. Bir delikanlının damarları depreşir. Kanının ateşini söndürmek için bir kadın aramaya çıkar. Bu ticarete mahsus evlerin birine gider. Ücretini verir, bir nazeninle yatar. İşte fuhuş buna derler.

Hayır. Bu, fuhşun en kaba, en ilkel, en bayağı, en açık ve herkesçe malum şeklidir. Bir de aristokratik, gizli bir fuhuş vardır. Bu öteki, fuhşun genel caddesinden kıvrılarak hasta duyguların dolaştıkları karanlık, gizli, eğri büğrü yollara çıkar. Asıl hastalık işte budur. Medenî memleketlerde bu has-

talık salgın bir hâle gelmiştir. Adını ağza almak ahlaksızlık sayılır. Sözü, herkesçe kötü sayılır fakat gizlice işi bilenler arasında revaçtadır.

Medenilerin bu gizli hastalıklarını göstermek yolunda yazılan hikâyeler, kitaplar yerilir ve yazarları lanetlenir. Genel adap bayrağı altında hücumlar yapılır. Uzman tabipler bunları genellikle dışarı, özel hastalıklar sırasına koyarak patolojide ancak birkaç sayfa ve o da kendi aralarında geçer çetin bir dille kısaca anlatırlar. Kötülük yarı görülür bir koza içinde örtülü kalır. Fakat içindeki böcek durmaz, zehrini akıtarak işler. Halk, buna, parmak arasından utanarak seyredilen rezaletler cinsinden bir merak gösterir. Kız ve erkek masum çocuklar başladıkları alfabeyle beraber bu hastalıkların virüsüne çoğunlukla mekteplerde aşılırlar.

Sözün kısası, iş gırla gider. Fakat bunun bir kitap sayfasında, bir muşamba üzerinde ve söz arasında resmedilmesi ahlaka aykırıdır. Hatta o derecede ki bazen bu yüzden meydana gelmiş elim cinayetlerde mahkeme reisleri halk önünde hastalığın üstünü kesif kelimelerle örterek davasını görürler.

Bu gizli hastalıkları anatomi masasının üzerine çıkarmak kimsenin haddi değildir. Çünkü buna şiddetle sövüp sayanların yarısı bu ayıp şeyin müptelalarıdır.

Bazı hamamlar genç tellaklarla doludur. Kadınlar tarafında da pek çekici hamamcı hanımlar, nâtır kadınlar vardır. Resmî olmayan bu fuhşun içinde mühim bir ticaret çarkı döner.

Madam Federovna bu noktayı anlamıştı. Hamamlarda ve emsali yerlerde fuhşun tabiata aykırı ve bundan dolayı iki kat ayıp görülen kısmına, namus ve haysiyetlerinin etrafında kopacak dedikodulara pek aldırış etmeyecek kadar gözleri kızmış olanlar atılırlar. Bu iş için kati bir ağız sıkılığı sağlayacak gizli bir ticarethane açanlar, müşterileri arasında görecekleri memleketin yüksek tanınmış muhterem simalarına karşı pek fazla şaşırmış olmamaya hazırlanmalıdır.

Bu bahisten bu kadar serbest ancak benim gibi deliliğini ilan etmiş bir kimse dem vurabilir. Madam Federovna'nın ticarethanesinde fuhşun basit biçimiyle kulamparalık, sevicilik, ...'lik, ...'lik şubeleri vardır. Zevkiniz her ne ise kötülüğünüzü işlersiniz. Bu, dört duvar arasında gizli kalır. Suçunuza ortaklık eden kimse oradan başka bir yerde artık karşınıza çıkmaz. Müessesenin banyoları, arzunıza göre kadın, erkek tellakları ve bir de Kişnof adında bir doktoru vardır. Bu fen adamı, tüyleri ürpertecek her çeşit tabiat dışı isteklere karşı çelik gibidir. Kendisiyle karşı karşıya ayıp hiçbir lakırdı yoktur. Her çeşit kötü hastalıklarınızı, yaralarınızı açabilirsiniz.

O, dışarıdaki doktorlar gibi, müptela olduğunuz müstehcen işlerden sizi alıkoymak için nasihatler vermeye kalkışmaz. Bulaşıcı hastalıklardan temiz olup olmadığınıza bakar. Tabiat dışı suiistimallerle değişen ve bazı hastalıklara yatkınlık kazanan uzuvlarınız hakkında, doktor gibi, sağlık tavsiyelerinde bulunur. Bu, bir tür fennî fuhuştur.

Hasta şehvetinizin fantezilerini tatmin için kendini teslim gelen yaratık, cansız bir manken gibi önünüze uzanır. Çılgın kafanız, bozuk sinirlerinizden fışkıracak bütün arzularınızı gerçekleştirebilirsiniz. Bazı, öyle Allah'ın zirdelisi müşteriler vardır ki zavallı vücutlarına reva gördükleri en şiddetli acıları aşkın safası sayarlar. Bedenlerini şişleyen, çivileyen Rufai dervişleri, Hint fakirleri gibi canları yandıkça haz ederler. Cezbelenirler...

Madam Federovna şehvet hastalıklarının hiçbirini ihmal etmemiştir. İktidarsızlık için masaj ve mekanik tedaviler yapılır. Bir jimnastik salonu vardır. Burada şehvetin en son tat alma kabiliyetini uyandırmak için vücutlara tatbik olunan alet ve edevatı görseniz insanoğlunun neler düşünebildiğine şaşar, nefretli bir merakla titrersiniz. Bu salonda güçsüz bir adam birkaç saat sonra önüne geçilmez bir boğa kesilir.

Duyguca sapıtmış olanların hangi zavallılıklarını söyleyeyim? Kulampara kadınlar, seviciler erkekler, aktif hüsnâlar

vardır. Hangi cinsten oldukları bilinemeyerek aralıkta kalmış olan bu zavallıların gelişmemiş aletleri birkaç haftada işletilir, cinslikleri belli edilir.

Kerhaneciliğin bu modern hâli kanatıncaya kadar insana parmak ısırtacak bir şeydir... Ve sonra hayatın adiliğinden bıkmış olanları yapma cennetlerde yaşatacak esrarların, kokainlerin, eterlerin ve daha adları herkesin ağzına düşmemiş yenilerinin cümbüşlenme yeri burasıdır. Lakin bu şehvet günahkârları cennetinde birkaç saat yaşamak için saçılacak paralara tahammül her kesenin harcı değildir. Bu işin en pis kokulu, karanlık lağımına kadar inmekten çekinmeyen Madam Federovna'nın ticaret evi, her başvurana, kim olduğu bilinmeyen kimselere kapı açmadığı hâlde darphane gibi işler. Fuhşun hurileri, gılmanlarıyla²⁰ dolu bu şehvet sarayına dostun dosta tavsiyesiyle girilebilir. Kalender Nuri'nin derdini anlamak merakıyla bir aylık gelirimi yarım günde sarf etmek fedakârlığını göze alarak Federovna'nın hesapsız rezaletlerini örten çatısı altına düştük.

Bayram günleri bir eğlence mahalline gidip de atlıkarıncaya mı, dönme dolaba mı, salıncağa mı bineceğini şaşırان çocuklar gibi, fuhuş idmanlarına hangi kısmından başlayacağımızı şaşırdık. Banyo, masaj, jimnastik salonu çalışmaları, sonra çiftetelli... Bu marifethanede ne kadar numara varsa hiçbirini eksik bırakmadık.

Nuri, çirkefe dalarak sevincinden çırpınan ördek gibi bu kirli zevklerin dibine kadar batıp çıktıktan sonra, "Oh" dedi. "Ademoğlu rezaletten hoşlanıyor vesselam. Cenabıhak vücutlarımızı bu istidatta yaratmış. Lordların hayatı hep böyle eğlenceyle geçermiş. Niçin böyle bir unvanla birkaç milyon mirasçısı olarak dünyaya gelmedik? Vay köpoğlu ince kerhaneciler... İnsanın hangi damarı ne türlü masajdan hoşlanırsa işte öyle ovuşturup para sızdırmanın fennini biliyorlar. Ah, bizim Paris Sokağı hovardalarının ne kaba zamparalık.

²⁰ Cennette hizmet eden delikanlılarıyla.

Her şeye modernlik girdi, her şeye teknik karıştı. Artık edebî olmayan şeyler bile estetik sahasında çiçek açıyor. Evet, evet estetik fuhuş, fennî çiftleşme.”

“Hep bunları geç. Şimdi bana söyleyeceğin sırra gelelim.”

“Bugün sayende yaşadığım lort hayatını ben her zaman yaşayamam. Evlenmek istiyorum.”

“Bunu anladık. Sonra?”

“Bir kadın seviyorum.”

“Olabilir.”

“Bu hanımı almak sevdasıyla yanıyorum.”

“Bu da olabilir.”

“Benim kendini sevdiğimden onun hiç haberi yok.”

“Bu biraz acayip... Fakat ne ise...”

“Kadın, kocalı.”

“İşte bunda zırıl zırıl zırvaladın.”

“Bilmez misin, ben böyle çapraşık işleri severim. Mutlaka bu kadını alacağım.”

“Nasıl?”

“Kocasından boşatarak...”

“Geçinmeleri bozuk mu?”

“Ondan da pek haberim yok.”

“İşte ‘deli pazarı’ buna derler.”

“Bir hikâyede okudum, kolay evlenmelerde tat, uyuşma olmuyormuş.”

“Evvela bana anlat, kadına kendini nasıl sevdireceksin?”

“Bende şeytan tüyü var. Biraz hi hi hi, mi hi hi yapınca kadınlar bana dayanamazlar.”

“Peki. Kocasından nasıl boşatacağsın?”

“Kadın beni sevince kocasından nefret eder, boşanır.”

“Ya herif boşanmamakta ısrar gösterirse?”

“O zaman işe başka cepheden girişirim.”

“Nasıl?”

“Bir iftira atar kadını lekelerim. Kocasını namus belası onu terk etmeye mecbur olur.”

“Sevdiğin bir kadına bu muameleyi nasıl reva görürsün?”

“Bunu düşmanlığımdan değil muhabbetimden yapıyorum.”

Bilmem akıllılarla deliler birbirlerinden nerelerde ayrılırlar? Buna belli bir sınır çizmek güçtür. Birleştikleri köşe başları, dört yol ağızları çoktur. Deliler mi akıllıların hukukuna tecavüz ediyor, yoksa akıllılar mı akılsızların fantezilerine uyuyorlar? Herhâlde deliler, şuurluların hemen aynı davranışlarında taklide şayan bir parlaklık görmezler. Belki uslular, daimi akıllılıktan bıkarak ara sıra delilik yapmaktan hoşlanıyorlar...

Bu sıkıcı hayatın usancı içinde bunalıp ölmek için her an bir eğlence arayarak kendimizi avutmaya uğraşmak zorundayız. Hele hayata karşı savaş açmış deliler hastalıklarını kahkahalarla boğmaya daha çok muhtaçtırlar.

Kalender Nuri'nin çapraşık işlerden hoşlanması gibi benim garip şeylere düşkün beynim de bu maceradan bir eğlence kokusu aldı. O anda hiçbir şeyden haberi, şüphesi olmayan masum bir kadına çatacak, onun gönlünü çecek, kocasından boşatacak ve evlenecektik. Çok eğlenceli safhaları seçilen bir roman...

Allah'tan sonra kul yardımı olmazsa insan kendi başına hiçbir iş beceremez. Ben Kalender'e bu tuhaf emeli uğrunda nakden, aklen, bedenen yardım edeceğimi söyledim.

Arkadaşım at cambazı klovnları²¹ gibi önümde taklak atacak bir neşeyle sevinerek: "Sen yardım ettikten sonra her şey olur."

21 Palyaçoları.

“Ulan ikimiz de yarım akıllıyız...”

Şimdi, Nuri biraz somurtarak: “Her zaman böyle söyler-sin. Kendi aklın için istediğin hükümde bulunabilirsin. Fakat benimkini hangi endazeyle ölçtün de böyle diyorsun? Ben zekâmdan hoşnudum. Eminim, trampa etmek²² için karşıma şeytan çıkıp da yalvarsa ben ferasetimi onunki ile değişmem.” “Demek kendi aklını şeytandan daha yaman sayıyorsun?”

“Ne diyorsun; ben insana da, şeytana da külah giydiririm.”

Kalender’in bu kadar methettiği aklını bana bir paraya verse almazdım. O, zekâca şeytandan üstün değil, benden çok aşağıydı. Doktorların tabirlerince ben, delilerin *supérieur intellectuel* sınıfındandım. Kalender Nuri *déjénéré inférieur* takımındandı. Hem zekâmızı mukayese için önümüze yakında bir imtihan zemini açılacaktı. Nuri’nin bu kadar şiddetle abayı yaktığı kadın hakikaten fevkalade bir güzelse ben bu afeti ona yutturur muydum? Hanımı kocasından boşatmak dalaveresini biraz üzüntülü, hatta tehlikeli bulurdum. Bu işi Kalender’e gördürdükten sonra onu aradan bir çelmeyle çıkarıp gerdeğe kendim girmek pek safalı bir şey olacaktı. Birbirinden ayıracağımız bu karı koca hakkında Kalender’in derin bilgisi yoktu. Bense bu aileye dair daha hiçbir şey bil-miyordum. Bakalım nasıl olaylarla karşılaşacağım? Birkaç zaman sinirlerimi oyalamak için emsalsiz bir maceranın eşi-ğinde bulunduğumu gizli bir kuvvet bana duyurur gibi olu-yordu. Onun için Kalender’e dedim ki:

“Nuri, ben sana yardım vadettim ama henüz hiçbir şeyden haberim yok. Bana işi biraz anlat bakalım. Bu kadın hangi semttedir? Hangi sınıftan bir aileye mensuptur? Kocasını ne-cidir? Hele girişeceğimiz zahmetlere, tehlikelere değer bir güzellikte midir?”

“Hey çocuğum hey, sorduğun şeye bak. Bu kadının bir mislini İstanbul değil, daha çeşmifelek görmemiştir. Hani ya

22 Değiş tokuş etmek.

çocukken dinlediğimiz eski masallardaki şehzadenin bilmem kaç bin çarık, kırk demir asa paralayarak aramaya çıktığı dünya güzeli yok mu, işte o, bunun yanında sıfır kalır...”

“Nerede oturuyor?”

“Çarık paralayacak kadar uzakta değil, ayakkabılarımızın altları hiç aşınmadan gidip onu bulabiliriz.”

“Uzatma. Nerede ikamet ediyor?”

“Beşiktaş’ın üstünde, İhlamur’da... Saray gibi bir konakta...”

“Vay!...”

“Evet.”

“Kimin nesi?”

“Abdülhamid’in milyoner ettiği bahtiyarlardan merhum Veli Rasih Paşa’nın kızı. Gırtlığına kadar babasının mirasına gömülmüş.”

“Kimin karısı?”

“Son ekselans Haşmet Bey’in.”

“Beyin memuriyeti? Resmî sıfatı?”

“Bu Cumhuriyet devrinde beyin, Acem vekilleri gibi üç satırlık unvanı var. Karşılıklı Ödeme Komisyonu Başkanı, Eski Savurganlıkların Yenilere Çevrilmesi Meclisi üyelerinden, İç Borçlanma Denge Encümeni birinci delegeesi... İşte böyle bir şeyler...”

“Demek mühim adam.”

“Ne dersen... Bunlara benzer sekiz memuriyeti daha var, aklımda kalmıyor. Bu kadar vazifeyi kendine verdirmeye, daha doğrusu vermeye liyakatli olan bir zat... Boş bir dakikas yoktur. Homur homur otomobille sabahleyin erken gider, akşam geç gelir. Her hizmetinden etek dolusu papel alır.

Paralı, nüfuzlu bir zaman adamı. Her devrin gözdeleleri, iflas etmişleri vardır. Parti kavgaları nüfuz bayrağını birbirinin elinden kapmak için çıkar. Zaman zaman bu efendiler birbirinin ayağını kaydırarak lordlar gibi yaşarlar. Her devirde aç kalan, zarurette yanan halktır. Daima parsa halktan toplanır. Pek azı kendine iade edilir. ‘Halk’ namı bazı ticaret evlerinde olduğu gibi efsunlu bir reklamdır; herkes ondan istifade eder. Fakat ruhundan fişkırın bu tılsım halkın kendine yaramaz.”

“Lafı sapıttırma. Yarım akıllılık lazım değil.”

“Ne zaman böyle söylensem bana deli derler, ahlaksız derler, Bolşevik derler.”

“Sana bir سوالim var. Cevabını doğru verecek misin?”

“Yangın kulesine şakul²³ tutar gibi dosdoğru vereceğim.”

“Sana da böyle beşer, altışar yüz lira maaşlı birkaç memuriyet verseler ne yaparsın?”

“‘Cumhura muhalefet kuvve-i hatadandır’ manasını bilmem. Yanlış mı söylüyorum, onun da farkında değilim. Lakin mektepten beri işte böyle bir laf işitirim. Böyle bir nimet reddedilir mi hiç? Bu kocaman ahmaklığı yaptığım dakikada bana yarım değil, tam deli demeye herkesin hakkı olur. Âlemin düzeni böyle kurulmuş. Bu genel kaidenin tersine kürek çekecek dünyada ben mi kaldım? Hangi parti veya idare beni nimete gark ederse onun kulu, kurbanıyım. Muhalefet insanların vicdanlarından gelmez, menfaat ibrelerine dokunan rüzgârla meydana çıkar. Vicdan? Bu da ne kelime? Otopsi yapanlar şimdiye kadar akciğerle kalp arasında böyle bir uzuv keşfedememişlerdir. Sen bana istediğin kadar deli de... İnsanlar, vicdanın varlığını kendilerinde yoklamazlar, daima karşılarındakilerde ararlar. Bulamayınca kızarlar, ifrit olurlar. İşte hep patırtılar bundan çıkar.

“Haşmet Bey’e gelelim.”

23 Çekül.

“Zaten dava hep onun üzerine. Ben Haşmet Bey’den genç ve güzelim. Talih hep lütuflarını onun lehine israf edecek değil ya... Bana ayırdığı bazı nimetleri de var. Ben de ona zayıf tarafından hücum edeceğim. Başaracağıma yüzde yüz eminim.”

“Öyle aristokratik bir hanım bakalım senin gibi bir pırgıça yüz verir mi?”

“Kadından yana talihim açıktır diyorum sana.”

“Hangi kadından? Virane mezbeleliklerde omuz örtüsünü altına döşek yapan kadından...”

“İşte o alt basamaktan ta üst tabakaya kadar... Aşk, aristokrat, demokrat bilmez. Yakaladığının gönlüne ateş doldurur, hep insanları bir sınıf yapar.”

“Nuri, bu hanımefendiyi nerede gördün? Bu ümide nasıl düştün?”

“İşte oraya geleceğim...”

“Ne vakit ya?”

“Şimdi paşam.”

“Çabuk ol!”

“Bu hanımla ilgili sözler bana o denli tatlı gelir ki ne kadar uzasa o kadar sevinir, haz alırım.”

“Ben arkası gelmeyen uzun lakırdıdan sıkılıyorum.”

“Sen de Revan’ın yüzünü bir kere görsen hep onun sözünü etmek istersin.”

“Revan kim?”

“İşte o melek yüzlü.”

“Haşmet’in karısı?”

“Ah, ta kendisi. Şimdilik Haşmet’in fakat benim müstakbel karım...”

“Anladık. Devam et.”

“Benim bir teyzem vardır.”

“Evet.”

“Onun kocası Hacı Ömer Ağa’yı bilirsin.”

“İşitirim.”

“Teyzemin kocası benim eniştem olur.”

“O da malum.”

“Eniştem Galata’da sandıkçıdır. Servi ağaçlarından sandık yapar, yeşile boyar, uyarı sistemli kilit takar, anahtarı çevirince çın çın öter, hırsız haber verir. Eniştem, benzerleri günden güne azalan eski Türk sanatkârlardandır. Şimdi biraz bunadı, arada bir sapıtıyor. Gözlüksüz işleyemiyor. Geçen Ramazan’da ellerinde fener, teyzemle beraber camiye teravihe giderlerken derince bir çukura düştüler. Sesleri kısılincaya kadar bağıldılar, kimseye işittiremediler. Sahurda bekçi davulla geçinceye kadar öyle yarı gömülü kaldılar. Mizah gazeteleri ‘Ömer Ağa ile Ayşe Hanım çukurda’ başlığı ile resimlerini yaptılar. Ciddi gazeteler, orada burada açık çukurlar bırakıldığından dolayı belediyeye uzun uzadıya bir saldırı vesilesi buldular. Elli-altmış senelik namuslu hayatlarında bulundukları mahalle sınırlarından öteye taşınmamış olan teyzemle eniştem bir günün içinde meşhur oldular. İsmimle, resmimle gazetelere yazılmak için ben de kasten açık lağımlara düştüm, hiç kimse aldırmadı. Gırtlığıma kadar pislendiğimle kaldım. Temizlemek için beş saat kese sabun süründüm. Şimdi denize düşmek, otomobile çığnenmek, meyhanede gürültü çıkarmak, tramvayda kavga etmek, polisi dövmek hep şöhret kazanmaya bir aracı oldu. Aklımdan geçiriyorum, uygun bir zamanda ve uygun bir yerde lagar, çelimsiz, ufak tefek bir polise tesadüf edersem hiç durmayacağım, pataklayacağım. Makineleri göğüslerinde gürültüye koşan gazete muhabirlerine heybetli bir pozda resmini çektirece-

ğim. Ayastefanos'ta²⁴ bir Rus karısının çıtırçıtlak resmini aldılar. Gazeteler tam bir sene bu madamdan söz ettiler. Kadın kurnazmış, meseleyi kapatacağına bir dava açtı, fotoğrafına reklam yaptı. Enver Paşa'nın resminden çok satıldı. Madam, bir yabancı memlekette, en namlı yerli kadın edebiyatçılarımızı gölgede bırakacak bir şöhrət aldı. Zerdeşno'yu görmüyor musun? En ciddi gazetelerimiz ona ilk sayfalarında birer saygı sütunu ayırdılar. Niyetimden geçiyor, yankısı dünyayı dolduracak gayet büyük, heybetli bir namla seyahate çıkacağım. Bu aralık kim kime? Memleketlerinden, tahtlarından süpürge sopasıyla kovulan krallar, padişahlar, prensler yeryüzünün her tarafına çil yavrusu gibi dağıldılar. Bunlardan birinin sırmalı şöhretine bürünmek zor bir iş değil. Zerdeşno Hazretleri arada bir yakalanıyor, haşmetli vücuduna dayak da yiyor ama foyası meydana çıkıncaya kadar birinci sınıf otellerde yaşıyor, can besliyor ya... O nefis yemeklere ara sıra ufak tefek dayakları katık etmeye herkes razıdır. Her nimetin bir külfeti olması doğal bir kural değil mi? Hâlâ asaletleriyle övünen prenslerden hangisi alnını Kürt armasıyla süsleyen Zerdeşno Hazretleri kadar bütün cihanın gazetelerine bu derece hayret ve hararetle kendinden bahsettirebildi?"

"Nuri, hani bilmem nem, hani Selânîk derler. İşte sen koldan o kadar ayrıldın..."

"İki nesnenin arasını bu ölçüyle gösteren eski ukalânın anlayışlarına şaşarım. Vilayetlerimiz gitti, yalnız dillerde darbimeselleri kaldı. Halep orada ise arşın burada... Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz... Bunların yadı da bugün gönüllerimizi acılarla dolduruyor."

"Elverir, sadede gel."

"Eniştemin İhlamur'da bir tepeye çanta gibi asılmış bir evceğizi vardır. Haşmet Bey'in bahçesine bakar. Ben teyzeme misafir gittiğim vakit Ömer Ağa'nın babasından kalma

24 Yeşilköy.

bir teleskop kadar uzun dürbününü alır, harap kafesin seyr-etmiş bir yerine uydurarak gezegenlerden birini gözleyen bir astronomi bilgini dikkatiyle konağı gözlerim. Hey benim Şadan'ım, burası saatlerce seyrölunacak bir dünyadır. İçeride hizmetkârlar arı gibi işlerler. Motor kendine mahsus tıkrıtısıyla elektrik üretir. Bilmem daha ne işler görür. Mutfak, çamaşırhane, garaj daima faaliyettedir. Bu sarayın melikesi Revan Hanım balkonlara, bahçeye her çıkışında mühim bir rol oynayan aktris gibi başka kıyafette gözükür. Yalnız başına otomobiline biner, bilmem nereleri döner dolaşır gelir. Memleketi kavuran kıtlık buranın semtine hiç uğramamıştır. Her gün tavuklar, kuzular boğazlanır, kayık kadar tabakların içine mayonezli balıklar uzatılır. Ekmekler hamur çıkıyormuş, fiyata bir kuruş daha zam edilmiş... Öyle şeylerin burada hiç tasası sürülmez. O Habeş renkli bozuk nimetin bu konakta yüzünü gören yoktur. Bey, uşak herkes francala²⁵ yer... Bu siyah ekmeklerden kurtulmanın yalnız bir çaresi vardır. Belediye başkanının İstanbul'da hangi evliyaya inancı ve hürmeti varsa onun türbesine götürüp halk için çıkarttığı bu ekmekten başkasını yemeyeceğine dair kitaba el bastırarak yemin ettirmelidir. O zaman mide kanserinden ayda bir belediye başkanının değişmesi gerekir. Rengini sam çalmış, tadı ekşimsi bu mübarek ekmekten herkes kurtulur.”

“Ulan, deli değilim diyorsun. Hâlbuki tımarhaneye girmene çok bir vakit kalmamış, böyle bir hanımefendiyi kocasından boşatıp nasıl nikâhına alacaksın?”

“Durup durup da sen de bana bu temcit pilavını tazeleme. Nasıl olacağını görürsün. Haydi, şimdi eniştemin evine gidelim. İşe besimele çekelim. Bu iki ihtiyarın misafirperverliklerinden çok memnun olursun. Fakirdirler ama gönülleri zengindir.”

“Ben kendime delilikte bir makam verdim, ama Nuri, sen beni çok geçmiştin.”

25 Has undan yapılan, beyaz, yumuşak ekmek.

“Gazetelerde okumuyor musun? Amerika’da beş haydut bir trene hücumla beş yüz kişinin hareketini felce uğratıp hazineler soyuyorlar. Biz iki delikanlı bir kadını baştan çıkaramaz mıyız? Miskinler gibi düşünmemeli, atak olmalı.”

Delinin deliyi teşviki bilmem gülünecek bir şey midir? Ben bu maceraya atılmaya kesin karar vermişim. Fakat arkadaşımı kışkırtarak daha çok yüreklendirmek için böyle söylüyordum.

Madam Federovna'nın ticaret evinde içmediğimiz içki, çekmediğimiz duman, koklamadığımız toz kalmamıştı. İşlediğimiz şehvet kötülükleri, yaptığımız rezillikler bir şehvet mektubuna aktarılsa sayfalar narçiçeği gibi kızarır. Rezillik tatlı şey; utanma, sahte bir his. En utangaç geçinen insanların ne kadar bu duygudan yoksun olduklarını dışarıya sızmayacağından emin oldukları bir yalnızlık içinde görmeli.

Sinirlerimizin her teli başka türlü bir sarhoşluğun havasını çalarak Madam Federovna'nın modern rezaletanesinden çıktık. Nereye gidecektik? Enişte Ömer Ağa'nın İhlamur'daki evine... Fakat oraya nereden gidilir? Biz pusulayı şaşırmıştık. Biz bütün insan kardeşlerimiz gibi dik yürüyemiyorduk. Yeni ayak çocukların acemi adımlarını andırır sarsak bir yürüyüşle hızlıca biraz gittikten sonra tutunacak bir yer arıyorduk.

Kol kola girdik. Benim sağa meylim, onun sola yalpası fazla olduğundan bu suretle dengeyi biraz düzeltebiliyorduk. Beyoğlu caddesindeki tramvay çanlarının, otomobil borularının temposuyla, yanımızdan geçenlerin zararına bir çeşit fokstrot²⁶ oynuyor gibiydik. Oldukça şiddetli bir kalça çarpışmasıyla yan taraftaki dükkânlardan birinin camekânına yapıştırdığımız sakallının biri, yanındaki gence dedi ki:

“Beyler pek meraklı dans amatörü olmalılar. Bu haftaki derslerine sokakta çalışarak gidiyorlar.”

26 XX. yüzyılın başlarına doğru çok moda olan, dört tempolu, Anglosakson menşeli dans.

Arkadaşı cevap verdi:

“Yasak rakıların sertliği içenleri böyle yapıyor. Dans salonlarındakiler bunlardan ayık değiller ya...”

Hacdan gelmiş akrabamız gibi hararetle kucaklaştığımız iki kişiden biri:

“Hani ya gizlenmesi mümkün olmayan şekilde sokakta sarhoş bulunmak yasaktı. Bunları polis görmüyor mu?”

Öteki: “Polis bunlardan hangi birini görsün? Bütün diğer vazifelerini bırakıp sarhoşlarla mı uğraşırlar? Bunlar niza- ma karşı gelir, ağzını bozar, silah çeker, kusar, daha bilmem ne yapar. Bu baş belalarını toplayıp da nereye depo etmeli? Malum şekilde içki yasağını ilan edenler bu işe ayrılacak yeni bir polis teşkilatı yapmalıydılar.”

Etrafın böyle mayhoş eleştirileri, alayları arasında gidiyor, bazen de bu sokak sözlerine edepten büsbütün sıyrılmış eğri pala gibi keskin bir cevap yapıştırıyorduk.

Kalender Nuri, caddenin bir köşesinde duvara arka davlumbazıyla rampa etti. Ben de onu önden payandaladım.²⁷ Arkadaşım taşkın bir neşeyle: “Arkadan iskeleye çıma vermedim.”²⁸ Sana güveniyorum. Sen belediye bütçesi gibi den- geni kaybedersen ikimiz birden sokağa uzanırız. Üzerimizden otomobiller geçer, halka besbedava bir sinema faciası seyrettirmiş oluruz.”

“Sen bana sıkı sarıl. Birbirimize destek olalım. Allah da bizi muhafaza eder.”

“Sen sokağa düşmedikçe benim arka tarafımdaki kâgir binayı yıkıp öbür tarafa devrilmeme imkân yok, meğerki müthiş bir deprem olsun. Böyle bir tehlike olup olmadığını telefonla rasathaneden soralım. Orada da alet edevat hak getireymiş. Birçok meteoroloji haberlerini Fatin babamız

²⁷ Destek koyarak sağlamlaştırdım.

²⁸ Halatı iskeleye uzatmadım.

vücudunun bazı organlarını yoklayarak haber veriyormuş. Malum ya lodosu, poyrazı biz de doğal barometrelerimizden anlamaz mıyız? Fakat velinimet, işte yine söylüyorum. Rezillik ne tatlı şey... Kendi hâlinde giden bir adamın kimse ne yüzüne bakar, ne bir tek lakırdı söyler. Kendilerine baktırmak, söz attırtmak için şuh kadınlar suratlarını boyarlar, türlü kılıklara girerler. Kuyruk sallayarak yürürler. Ah, şamdanına mum diktiğim Şadan'ım, rezilliğe doyamadım, alabildiğine kepezelenmek istiyorum.

“Ulan caddenin Rumeli kıyısından Anadolu kıyısına volta vurarak gidiyoruz. Kâh cıvadradan, kâh kıçtan, kâh bodoslamadan rast geldiğimize çatıyoruz. Buna adlan sanlan rezil olmak demezler mi? Bu kepezelik yetmiyor mu? İşte, görmüyor musun, âlem bize hayran. Bir piyade kayığına bir çift fil koşup da sokaktan geçirseler işte halk ancak bu kadar bakışır. Alaylarda arabasına kurulup geçen Sultan Hamid'e de insanlar böyle tutulmaz mıydı? Ulan bu saltanat, bu şeref nene yetmiyor?”

“Bu kâfi değil. İstiyorum ki komik şeylere olduğu gibi halk bize de hararetle el çırpın.”

“Ulan onlar kadar güldürebilir misin?”

“Daha fazla... Hepimiz sanatı darü'l-edepde öğrenmedik mi? Şamdan'ım bilir misin? Halk bu sanatkârlara ne zaman en fazla güler?”

“Ne zaman?”

“Burunsuz, cilalı kafasını açtığı zaman...”

“Ama ne tuhaftır.”

“Evet, evet tuhafılıkta ördeğin nesnesi onun yanında hiç kalır. Güldürmek için ben de kafamı açacağım.”

“Haydi budala... Senin başında saç var. Kimse gülmez ki...”

“Güldürmek için mutlaka cilalı olmak şartsa ben de saçsız başımı saçlısının yerine koyarım.”

“Çüşüş eşek... O senin dediğin Madam Federovna’nın banyosunda olur, sokakta asla...”

“Niçin böyle şiddetle olmaz diyorsun?”

“Cezası büyüktür de onun için...”

“Ne yaparlar?”

“İnsanı hapishaneye gönderirler.”

“Hayır. Tımarhaneye...”

“İhtimal.”

“Belki de hiçbirine göndermezler.”

“Niçin?”

“Bizde kanunlar yeni kurulmakta olduğundan bu iş için bir açık madde bulunamayacağından, her daire nasıl davranılacağını, ne karar verileceğini ötekinden soracağından vakit geçer... Ve yine çünkü buna emsal gösterilebilecek bir olay geçmemiş olduğu için...”

“Haydi aptal sen de... İngilizlerin İskoçya alayı iki sene sokaklarımızda dunsuz gezdi de ne gerekti? Rüzgârlı havalarda bu alay geçit resmi yaparken halk az manzaralar mı seyretti. Birahanelerde, meyhanelerde, kırlarda az teşhir olayları mı oldu? Sarhoş İngiliz askeri taşıyan Erenköy arabacılarına sor da bak, sana anlatsınlar. O senelerde bu koca yiğitler arabalarına bindirmekten ziyade binmekten para kazandılar. Her zaman okkanın altına Türk gidecek değil ya... Bazen de talih mağlubu böyle üste çıkartarak diğer bir yüzden güldürür. İngiliz erleri her hafta aldıkları avuç dolusu paraları keyiflerini getirenlere dağıtmakta pek cömerttiler. Büyük Britanyalıların, Doğu’ya saçtıkları övünecek şeyleri arasında bu da ayrıca hisselerine düşen bir şereftir.”

Benim burada oldukça düzgün naklettiğim bu konuşmayı biz, yayık, kesik bir meyhane ağzı ve pek açık saçık kelimelerle yürütüyorduk. Böyle kepaze bir hâlde Tünel'in önüne kadar gelmişiz. Güzergahımızdaki pek çok kimseleri, hatta bazen fazlaca taşkınlıklarla rahatsız ettik. Halkta çilekeş birer derviş sabrı gördük. Herkeste gölgesinden ürken bir çekingenlik vardı. Şerrimize lanetler eden birer yüz ekşiliğiyle yanımızdan açılıyorlardı. Birçok terbiyesizlere cüret veren ahalinin bu sabırlı felsefesi olsa gerek. Terbiyesiz olmaya kimse cesaret edemiyor gibiydi. Kalender Nuri yanık perdeden içini çekerek:

“Arkadaş, gönlümü kandıracak kadar tam çalımında kimseye çatamadık.”

“Dalga gibi üzerine devrilmediğimiz adam mı kaldı?”

“Adam sen de... Öyle hafif rampadan ne olur? Bir salapuryaya²⁹ aşan kuvvetli bir motor gibi adamakıllı bindirmeliyim. Ah, bir hoşur karıya rast gelsem... Geh bili bili bili... Geh bili bili... Kısmetime şöyle bingıl bingıl bir yosma çık-sa... Ver çıma, dola babanın başına... Boşunu al piposu piposuna rampa... Sokak ortası olsun, neresi olursa olsun, fesini eğ, bağdaş kur, kahveyle cıgaranı tellendir. Birkaç adım daha yürüdükten sonra bizim Kalender kulağımın dibinde şöyle bir haykırış haykırdı:

“Tezveren Dede'ye bir okka rakı adamadan işte muradım oldu. Yahu ben tekin değilim diye sana her zaman söylerim de inanmazsın. Ben karışık, hatta Ermeni kibarları meselesinden daha karmakarışık bir adamım.” (Parmağıyla hayli ileriye göstererek) “Görüyor musun? Şurada... Ta şurada iki kadınla bir kız çocuğu gidiyor. Ben yüzünü görmeden arkasından bir bakışla kadının yaşını anlarım. Hatta ve hatta gözleri mavi mi, kara mı onu bile keşfederim. Buna manevi bir kuvvet de, sihirbazlık de, hokkabazlık de, ne dersen de... İşte

²⁹ Üçgen biçiminde bir yelkeni olan ve 10-15 ton yük taşıyabilen, mavnadan küçük ticaret kayığı.

böyle keskin bir adamım. O kadınlardan biri kocamış, öteki fıstık gibi terütaze... Haydi bas, peşlerini bırakmayalım.”

Biz, yan yana koşulu bir çift saralı araba beygiri gibi tırıs kalktık. Tünele doğru inen kadınlara yaklaştık.

Nuri: “Bu muhterem anne ile hoşur kız ve sevimli torun, evet, her üçü de Benon Değirmenciyan’ın milletinden...”

“Yüzlerini görmeden nasıl anladın?”

Kalender Nuri bana, iki iri ve dik duran değirmen taşı gibi birbirini yalayarak dönen genç kadının gerisini göstererek:

“İşte değirmen, bak ne hoş dönüyor. Daha ne ispat istersin?”

Hakikaten de her adım hareketinde tombul kadının açık krem ipekli ince elbisesinin şeffaf darlığı içinde, kalçaların biri inip öteki bindikçe vücudun pembe yumuşaklığı elle dokunur gibi apaçık hissediliyordu.

Kadınlar sol taraf yaya kaldırımını üzerinden kıvrılarak Tünel’e doğru ağır fakat biraz hoppala adımlarla iki yana hafifçe göbek atar gibi inerlerken genç madamın değirmeni yumuşak bir yuvarlaklıkla çalkana çalkana dönüyordu. Bu bir çift etten yuvarlağın iki iri dalga gibi birbirine çarparak kabarıp inmesi fırtınalı bir denizde gidiyormuşuz gibi başımızı döndürdü.

Nuri: “Gördün mü rampa edecek iskeleyi?”

İçimizde bir türlü yatışmayan bir vahşet kabarıyordu. Etrafımızdan geçen insanları ısırarak, çirkinleri yumruklamak, güzel kadınları mıncıklamak, camekânları kırmak, satıcıların küfelerini, tablalarını devirmek, kısacası kudurmuş iki yırtıcı kurt gibi her tarafa saldırmak istiyorduk.

Kadınlar, kirli bir ahır kapısına benzeyen Tünel damından içeriye girdiler. Biz de kuyruk gibi arkalarından aktık. Geriden, önden kalabalık bastırdı. Kocakarı bilet almak için gişeye yanaşmaya uğraşırken genç kadınla küçük kız turnikeye

doğru kalabalığın içinde sıkışıyorlardı. Kocakarı biletleri aldı. Ötekilere işaret etti. İşte bu ara Nuri, iki dirseğiyle halkı ite kaka yararak, bir gezi mekiği gibi o sıkı insan birikintisinin içinden kaydı. Tastamam turnikede madamın değirmenine rampaladı. O biçimdeki o demir dolabın ancak bir kişi sığacak aralığına; bir tasımına getirerek genç kadınla beraber sığıştı. Hokkabazın kutuları gibi birbirinin içine girmedikçe iki vücudun birden, o dar mengenenin arasına sığmalarına imkân yoktu. Ve galiba da öyle oldu. Ufak bir gıcırtyla turnike durdu, işlemiyordu.

Saf kontrolör, bir biletle iki kişinin geçmeye uğraşması gibi adi bir hile sanarak bağırmaya başladı: “Efendim ayıptır, bir biletle turnikeden çift mi geçeceksiniz?”

Oh, zavallı adam hiç anlayamamıştı. Gerçekten işte bir ayıplık vardı, hem de onun tahmininden çok büyüktü ama başka türlüydü.

Turnikenin bu kısa duruşuyla madamın da vücudundaki kan dolaşması birlikte durmuş olmalı ki zavallının kaba vücudu bu cendere içinde sıkılırken ağzından kalından inceye doğru:

“Ah, aman öloorum!” narası boşandı.

Bu acı feryat karşısında halkın merakı uyandı.

“Ne olmuş? Ne oluyor?” soruları ağızdan ağıza dolaşırken derhal çeşitli garip fikirler ortaya atıldı:

Kimi: “Madamın çantasını yankesiciler çarpmış...”

Kimi: “Madam gebeymiş. Sıkışınca çocuk doğal deliğinden vakitsiz dışarı fırlamış.”

Kimi: “Sarası tutmuş!” gibi işte böyle hakikatten birkaç kilometre uzak söylentiler dönüyordu.

Böyle vakalarda ve kendine ait çok önemli ve ciddi işlerde halk daima çok meraklıdır fakat hayale hakikat diye sa-

rılır, her zaman aldanır. Burnunun ucunda ne hayati ve idari dalavereler döner de o, Kafdağı'nın arkasında meydana gelmiş gibi akla gelmez masallarla oyalanır.

Ucu tıkanmış bir oluk gibi yürüyüş durup da halk arkadan birbiri üzerine yaslandıkça sıkışmaktan turnike işledi.

Duruş anında madam gırtlığının olanca gücüyle ancak bir defa haykırmıştı. Avazın takip eden sessizliği, kimi doğumun olduğuna, kimi zavallının bayılmış olduğuna yordu.

Turnikeden öteye geçtikleri vakit kocakarı, suratı kıpkırmızı kesilmiş kızının yanına koşarak: "Egzabert, yavrum ne oldun? Ödüm koptu, koptu, tekrar, yine düğümlendi. Bir sakatlığa uğradın? Vücudundan et kopardılar? Ne ettiler?"

"Ah, maman ayıptır, diyemem."

"Ah, güpegündüz böyle kalabalığın ortalık yerinde hiçbir ayıp iş olabilir?"

"Oldu validem oldu."

"Ne ki olduysa söyle bana."

"Kulağını bana ver."

Kocakarının kulağı kızının ağzına yanaştıktan sonra: "Ah anneciğim, dibime parmak koydular, yoksam çivi mıhladılar? İşte öyle kıyak bir şey oldu, dayanamadım, bağırdım."

"Hangi kepazedir bu işi eden? Göstert bana, polise vereyim. Ona haddini bildirteyim."

"Yok maman, dava istemem. Polis gelecek, şahit isteyecek. Çivi kaç santim girmiştir deyi doktor çağıracaklar... Rezillik büyüyecek... Çünküm hâlâm oramdan acı geçmedi, sanırsın ki çivi daha ondadır."

Kalender, büyük bir ibadet işlemiş zahit kadar neşeli ve memnundu. Yanına yaklaşarak:

“Ulan ne halt ettin?”

“Sorma Şadan... Çok az yapılır bir azizlik. Ama karı arkasına giren şeyin ne olduğunu anlayamadı. O ne parmaktı, ne çivi. Uzun cıgara ağızlığımı yallah ettim içeriye. Hâlâ hartuç kovanın içinde duruyor. Zavallı tünelde kış üstü oturduğu vakit anlayacak. Kehribar taklidi ağızlığıma kıydım ama çok eğlendim, çok...”

“Vay cenabet herif be... Elbisenin üzerinden nasıl mıhladın?”

“Elbise mi? Adam sen de, sinek konmasın diye çıplak bir resmi örten tüller gibi iki incecik perdeden başka bir şey değil. Alt tarafı cascavlak. Turnikenin durduğu esnada perdeyi sıyırdım, hartucu sürdürdüm. Bakalım hararetle infilak ne zaman olacak? Sokaklarda donsuz gezen karıları hep bu cezaya çarpmalı ki akıllansınlar. Talihli ağızlığım sıcacık kılıfını şimdi buldu.”

“Madam kılıfından çıkarıp da ağızlığı iade etse kullanır mısın?”

“Hay hay... Mis gibi kullanırım. Ağızlık eskiden kehribardı, şimdi amberleşti.”

“Tımarhanecinin gözü kör olsun.”

“Niçin be haymana?”

“Seni de, beni de dışarıda bıraktığı için.”

Tünel deliğinin ağzında aşağıdan gelecek arabaları bekliyorduk. Hartuçlu madam hâlâ al, hâlâ mor ve ince bir ter içinde ağrısı tutmuş gibi küçük, sinirli adımlarla sağa sola geziniyordu. Belki de çocuk doğuracak gibi bir acı içindeydi. Belki de ağızlığı arabada doğuracaktı.

Kocakarının bir trajedi cadısı gibi suratı buruştu, ekşidi, kaşları gazapla çatıldı. Hemen hemen üstümüze atılacak intikam arayan kızgın bir kedi hırçınlığıyla bize bakarak kızına Ermenice bir şeyler söylüyordu.

Karanlık kemerin zeminindeki rayların ortalarından iki siyah yılan gibi aşağı ve yukarı hafif bir hırıltıyla akan katranlı kayışları seyrederken ta dipten bir nokta kadar beliren yeraltı treni yaklaştıkça büyüyerek nihayet önümüze rampa etti. İçindekiler bir karınca yuvası gibi dışarıya döküldü. Dışarıdakiler içeriye hücum etti. Biz kadınların peşlerini bırakmıyorduk. Zıvanalı madam bir ikinci tehlikeye maruz kalmamak için anasını arkasına, çocuğu önüne aldı. Bu iki siperin arasında yürüyordu.

Onlarla aynı kompartımana girdik. Tam karşılarına oturduk. Kocakarı yerleşti. Küçük kızı bir yanına oturttu. Öbürünü öbür yanına çağırdı. Fakat ağızlıklısı kıcını banka dokundurur dokundurmaz çivi batmış gibi yine hemen yukarı fırladı. Mosmor inledi, anasının kulağına bir şeyler fısıldadı. Galiba ıstırabından bahsetti.

Ağızlık hâlâ içeride miydi, değil miydi? Yoklanılır bir yer olmadığından bu merakımızı gideremedik.

Tünelden çıktık. Genç kadın, ikide birde kaba etine bir şey saplanır yahut ayağı burkulur gibi ani sarsıntılarla yürüyordu, biraz sonra onları kaybettik.

Ağızlık kendi kendine doğan bir çocuk gibi dünyaya geldi mi? Yoksa bir ameliyata mı lüzum görüldü? Allah günahımızı affetsin, işin bu yanını anlayamadık. Ama bu ağızlığı bir daha elimize geçirseydik, seyahat ettiği çukura ait hikâyesini anlatan bir hafta ile onu müzeye gönderecektik.

Karaköy'ün yedi ağızlı bir ejderhaya benzeyen ve mahşer gibi her yanından insan kaynayan meydancığında gidiyorduk.

Nuri: "İçim yanıyor... Pek yanıyor."

"Madamın bedduasına mı uğradın?"

"Neye uğradığımı bilmiyorum. Biraz serinlemek isterim."

"Nerede?"

"Recep'in dükkânında. Bir düzine kadar dondurma yemek niyetindeyim."

"Para tutar mısın?"

"Ben onu tutamam. Fakat o beni sara gibi tuttuğu için gelir gelmez hemen üzerimden def ederim."

"Bir düzine dondurma... Benim yiyeceğimi de hesap edersen hepsi ne tutar biliyor musun?"

"Ne tutarsa tutsun... Allah, paşama ömür versin. Bir liranın lafı mı olur?"

"Lafı olmaz ama biz Madam Federovna'da iyice tarandık. Sana iki dondurmaya kadar izin... Üst tarafı nanay... Bak daha İhlamur'a kadar seyahat edeceğiz, tramvay parası vesaire... Umulmayan harcamalar da çıkabilir."

"Kendi kendine deli der durursun. İki gözümün elifi, bunlar ne akıllıca hesaplar... Haydi gel, haydi gel... Tasalanma.

Madamı zıvanalayan adam, gerekirse elbette dondurmacıya da bir kazık uydurur.”

“Yok, Galata caddesinde rezalet istemem. Yüz elli kuruş için komiserin huzuruna kadar çıkmak bu sarhoşluğumda bile bir züldür.”

“Dondurmacı Arnavutları yahut oradaki birkaç sersem müşteriye yere vuracak kadar, haddim olmayarak, bende zekâ yoksa şimdi kendimi şuradaki rıhtımdan denize atarım vallahi.”

“Yok, böyle karmakarışık pazarlığa girişemem.”

“Bunun karmakarışıklığı filan yok. Sen dükkâna benimle beraber girme, ayrı otur. Beni hiç tanımaz gibi görün. Sen kendi parana göre ye, hesabını gör. Uzaktan beni seyret... Bak ne yapacağım...”

Nuri'nin ne katakulli çevireceğini merak ederek bu teklifi kabul ettim. Aralıktan içeriye girdik. Bizim Kalender, muhalebici dükkânının dışında üzerlerine halı serili kanepelerden birine ve Borsa Hanı simsarlarından kalın enseli, küçük burunlu, buldok suratlı birkaç Yahudi'nin arasına sıkıştı. Ben de biraz öteye oturdum.

Onun, hepsi birden söz söyleyen bu gürültücü kafalar arasına yerleşmekteki maksadını anlayamadım. Ne olacağına dikkatle bakıyordum. Yahudiler önlerindeki kırmızı-beyaz dondurmalarından aldıkları birer kaşığın içindekini en azdan, on kelimeye katık ederek yüz ve el jestleriyle gürültülü bir muhabbet ediyorlardı. Kalender de bir karışık dondurma ısmarladı ve birkaç kaşık iştahlı iştahlı atıştırdıktan sonra Yahudilerin suratlarına ve dondurmaların üzerine sert sert sulu sepken birbiri ardınca üç defa aksırdı. Herifler bu ani salya yağmurunun altında elektriklenmiş gibi bütün vücutlarıyla titrediler. Yüzlerinde pek kekremsi iğrenme buruşuklukları gezindi. Yahudilerin arasında asıl büyük gürültü şimdi koptu. Türkçe, Yahudice bağışıyorlardı: “Efendi, hiç terbiye yok mu sende? Ne vakit aksıracaksın, ağzına mendil koymalısın.”

“Bu bayır turpu nereden oturdu yanımıza? Tükürüğü ta boğazımdan içeri gitti.”

“Antoriki mantura sinyor türko.”

Kalender hiç istifini bozmadı. Yahudilerin yaygaraları arasında bir tezat oluşturan bir soğukkanlılıkla: “Affedersiniz. Pek şiddetli nezle olmuşum da kendimi tutamadım.”

Borsacılar şimdi daha büyük birer telaşa: “Özrü kabahatinden büyük. Nezle olmuş. Şuna bak, uğursuz oğlu...”

Yahudiler mendillerine silinerek: “Hepimizi aşıladı.”

“Nezleli olan hiç soğuk dondurma yer mi?”

Nuri: “Yahudi, manasız laftan hoşlanmam. Dondurmanın sıcağı olur mu ki soğuk dondurma diyorsun?”

Yahudi: “Dondurma yeme, sıcak çay iç.”

Nuri: “Keyfimin kâhyası mısın?”

Yahudi: “Ziftin pekinden ye, bana ne!”

İkinci Yahudi: “Bütün tükürüklerini suratlarımıza sıvadı...”

Üçüncüsü: “Bu hışır oğlunun salyasında yalnız nezle olsa razı olalım. Kim bilir ağzının içinde daha ne çeşit mikroplar taşıyordu?”

Nuri: “Zaten bende eskimiş frengi vardı. Şimdi de hemen kerhaneden çıktım. Bu birkaç türlü hastalığı çapkınlıkla kazandım. Egzama, liken, lantifo, purpura... Hep bunlar da babamdan kalmadır.

Birinci Yahudi: “Allah seksen defa belanı versin.”

Nuri: “Kanlı basur, bronşit kronik, trahom... Bunlar da başka...”

İkinci Yahudi: “Allah yüz bin defa belanı versin. Bunlar sende olmasa da içimize merak koydun. Haydi eczaneye gidelim, dezenfekte olalım. Çabuk, haydi arkadaşlar...”

Yahudiler hep birden içeriye seslenerek: “Dondurmacı buraya gel. Al paraları. Kaldır şu tabakları... Birer kaşık yemedi veriyoruz.”

Dondurmacı, Yahudilerden hep ayrı ayrı para toplar. Üst tarafını getirmek için içeri gider, gelir. Bu alışverişten bir şey anlayamayarak gözlerini meraklı meraklı müşterilerin yüzlerinde gezdirir. Bilhassa inceden inceye Kalender’i süzer.

Birinci Yahudi: “Kaldır tabakları... Şu efendi hepsinin içine tükürdü.”

Nuri: “Şırtı Yahudiler, insana neye iftira atıyorsunuz? Tükürdüm mü? Aksırdım.”

İkinci Yahudi: “Ha tükürdü ha aksırdı, başka türlü şey mi bu?”

Kalender Nuri hiddetle kabardı. “Hak tu!” diye şarkadək yere tükürdükten sonra gürültülü bir de, “Hapşu!” ile tekrar Yahudi’nin suratına aksırarak: “Ulan mübalağacı aksi Yahudi. Söyle bakalım, bu ikisi birbirine benziyor mu? Bunun birincisine tükürmek, İkincisine de aksırmak derler...”

Yahudi, Kalender’in birdenbire dönen gözlerinden korkarak mendiline yüzünü sile sile: “Teşekkür ederim efendim. Bilmiyordum, öğrendim. Fakat bu dersi bir daha almak istemem. Artık sana sormayacağım ki kusmak, ...mak nasıl olur? Çünkü hepsini şimdi burada yapacaksın.”

Arnavut: “Birer dondurma daha getireyim.”

İkinci Yahudi: “İstemeyiz. Yiyemeyiz. Artık yüreklerimiz bir defa döndü.”

Yahudiler giderken Arnavut, içleri henüz vişneli kaymaklı dondurma dolu kapları toplarken Nuri: “Arkadaş, bırak, bırak onları ben yiyeceğim. Kendi tükürüğünden iğrenecek değilim ya...”

Üçüncü Yahudi: “Vay köpoğlunun köpoğlusu... Bu adam kurnazlık yaptı. Dört Yahudi birden aldanır mı? İşte aldandı!”

Dördüncü Yahudi: “Bırakınız yesin, afiyet olsun.”

İkinci Yahudi: “Göğsümde bronşit kronik var diyor. Dört tabak dondurma, bir de kendi ısmarlamış beş... Hepsini yesin de gebersin.”

Birinci Yahudi: “Amin, amin. Biz de ona böyle bir iyilik yapmış olalım.”

Nuri: “Eksik olmayınız vatandaşlar. Benî İsrail kardeşler, bilirim, Türkleri çok seversiniz. Duanıza teşekkürler ederim. Mütareke zamanında bizi aşağılamakta Rumlardan, Ermenilerden aşağı kalmadınız. Dragonlu bayrağınızı açarak izci alayları çıkardınız. Sokak sokak dolaştırdınız. Nutuklar verdiniz. Gazetelerinizde aleyhimizde yazılar yazdınız. Türk’ün leşinden pay almaya kalktınız. Ermeniler, Türkiye’nin doğusunda boydan boya hayalî bir Ermenistan kurarken, Yunan vahşi ordularıyla onun bağrını çiğnerken siz de Kudüs’ü başkent yaparak Filistin’de bir Yahudi hükümeti kurmak istediniz. İspanya’da saraylar yaptınız durdunuz. Bakınız hep enseleriniz birer kurt boynuna benziyor. Hastalıktan, ölümden ödünüz kopuyor. Asalak yaşadığınız bir memlekette ev sahibinden daha tok, daha varlıklısınız. Açlıktan ölen, intiharı düşünen Türk’tür. Zevkinize bakınız. Ama bu iş böyle gitmeyecek. Bugün ellerinizdeki bütün dalavere kaynaklarını kurutacağız. Sahibi malının başına geçecek. Siz onun uşaklığını edeceksiniz. Hakiki mevkinize ineceksiniz. Bana ikram ettiğiniz, daha doğrusu kendi kendime ikram ettiğim dört dondurmayı çok görmeyiniz.

Birinci Yahudi: “Afiyet olsun efendim, afiyet olsun. Biz şaka söyledik. İstersen dört dondurma daha ısmarlayalım.”

Nuri: “Beni bronşit kronikten çabuk gebertmek için mi?”

İkinci Yahudi: “Estağfurullah efendim, çok yaşa.”

Nuri: “Hay seni gidi kumaz Mişon Paşa!”

Üçüncü Yahudi: “Haydi gidelim... Bu adamın ağzı çok kalabalık. Bir bela çıkarmayalım...”

Galata Caddesi'nde, yedi-sekiz kişi Beşiktaş tramvayının arkasından, ağızları açık av köpekleri hızıyla koşuyoruz. İlk durak yerine yakın araba yavaşlar yavaşlamaz ciğere atılan aç kediler gibi, hangimiz en evvel demir tutamağı yakalayabilirsek arkadakinin burnuna bir-iki topuk attıktan sonra içeriye sıçrayacağız.

Tıpkı böyle yaptık. Fakat içeriye atlamak ne mümkün. Saza dizilmiş uskumru balığı zavallılığıyla tramvayın arkasında bir hevenk olduk. Birkaç dakika da böyle her türlü kaza ve belaya meydan okuyarak sürüklendik. Kuvvetleri kesilenler, olmuş dut gibi caddeye döküle döküle ilerliyorduk.

Bu hâle, en idmanlı cambazlar beş dakikadan fazla tahammül edemezlerdi. Gerçi ayaklarımız yerden kesilmişti ama bu biniş işkencesine karşı yayan gidiş pek büyük bir nimetti. Arabaya girmek mümkün değıl, demiri bırakmak; intihara istekli olmayanlar için o da olacak şey değıldi. Çünkü bırakır bırakmaz gözlemeci hamuru gibi yüzüstü şırak, demiryoluna uzanacaksınız. Kemikleriniz bu düşüşe karşı koyacak kadar kuvvetli olsa bile üzerinizden bir otomobil, birkaç araba, motosiklet geçmeyeceğı ne malum!

Bu kadar büyük tehlike ne fırtınalı denizde, ne uçakta, ne balonda vardır. Helecanlar içinde nefes nefese durak yerine geldik. Araba durdu. Oraya toplanmış büyük bir kalabalık tramvaya dışarıdan hücum etti. Çıkmak isteyenler içeriden dışarıya saldırdılar.

Şairin “Birbirine girdiler dolaplar âblar” resmi, gözler önünde tamamıyla canlandı. Yankesicilerin faaliyetlerine çok müsait göğüs göğüse bir güreşten sonra birbirine çarparak şahlanan iki korkunç dalga gibi birbirimizin altından geçerek, üstünden aşarak bir takımımız sokağa döküldü, bir kısmımız içeri devrildi. Hiçbir meşhur kale bu kadar zorluk ve tehlikeyle fethedilmemiştir.

Muzaffer olduk. Ama hepimiz de köpeklemiştik. Ayağımızla on kilometre yol yürüyeydik bu kadar yorulmayacaktık. Gözlerimizi budaktan sakınmayarak hep bu saldırılar, pehlivanlıklar, helecanlar ne içindi? Arabada ilişecek bir kıçlık yer bulmak için değil mi? Heyhat! İçerisi balık istifi... Birtakım gözü açık adamlar sabahleyin araba garajdan çıkmadan evvel mi içine dolmuşlar? Oturanlar, ayakta kalanlara hiç acımazlar. Hemen gururlu birer somurtkanlık almışlardı.

Nuri kulağıma: “Akıl akıldan üstündür arşa çıkıncaya kadar. Sen dur, ben şimdi ikimize de yer açtırırım,” dedi ve arabanın sahanlığından dışarıya uzanarak kahkahalı gür bir sesle: “Ulaaan... Ulaaan... Ulaan... Hiç görülmemiş şey. Kadın hamala bakınız. Arkasına iki erkek yüklenmiş götürüyor. Kadın genç, gürbüz, hem de güzel... Tramvaya binmemiş olaydım, ben de bu haspaya yüklenirdim.”

Bu cümlelerin bazıları elektrik hızıyla tramvayın içinde ağızlarda dolaştı. Sirtında iki erkekle giden hamal kadını görmek için, oturanlar şimdi hep yerlerinden oynadılar. Kimi pencerelere abandı, kimi sahanlıklara uzandı.

İki kişilik yer açılır açılmaz Kalender hemen oturdu, beni de yanına çekti. Arkadaşımın ortaya salıverdiği bu yalan fişeği hemen cisim ve ruh buldu. Hamal kadını gördüklerini söyleyenlerin iddialarını duydukça hayretten kendimizi alamıyorduk. Ufak tefek yapılı, çiçek bozuğu birisi: “Gördüm, ama iyi seçemedim. Hemen sokağa sapıverdi.”

Efendinin biri ciddiyetle: “Canım, sokak ortasında bir kadın iki erkeği arkasına nasıl bindirir?”

Olanı gördüğünü iddia eden: “Bu bir kötü niyetle değil ya efendim. Hamallık...”

Efendi: “Hamallık da olsa, kadının erkekleri birer birer taşıması icap etmez mi?”

İddiacı: “Efendim, kadını gördüm ama arz ettiğim gibi çarçabuk sokağa saptı. Arkasından sarkan ayaklar dört müydü, iki miydi, yalan söylemeyeyim, doğrusu pek fark edemedim.”

Gözlüklü, köse sakallı bir efendi:

“Allah Allah, İstanbul’dan bet bereket kalktıktan, edep ve haya hafifledikten sonra şimdi akıl ve mantık da yavaş yavaş göğe çekiliyor. Bu kadar tramvaylar, arabalar, otomobiller varken iki kişinin birden bir hamalın, hem de kadın hamalın sırtına yüklenmelerindeki garipliğe ne dersiniz? Aciz aklım bundaki hikmeti kavrayamadı doğrusu...”

Yanındakileri durmadan kesif bir sigara dumanına boğan zayıf bir ihtiyar: “Bu saydıklarınız sağlam adamlara mahsusdur. Kadın hamala yüklenenlerin hem kötürüm, hem fakir olmaları ihtimali vardır.”

Bu tarafta bahis, ucu bucağı gelmez garip ihtimallerle çatallaşır, öbür yanda kadın hamalı görenler görmeyenleri kandırmaya uğraşırken karşımıza bir orta yaşlı, öteki genç ve bıçkın yapılı iki kişi dikildi:

Genç: “Bu kadın hamal meselesinden en çok istifade eden siz olmuşsunuz.”

Nuri: “Neden?”

“Biz bu tuhaf şeyi görmeye kalkar kalkmaz siz hemen yerimize oturmuşsunuz.”

Nuri, bilmezlikten gelerek: “Hangi tuhaf şey birader?”

“Canım şu kadın hamal olayı.”

“Bunda zannettiğiniz kadar bir tuhaflık yok. Kadın, hamallık mesleğini seçtikten sonra ona Eminönü dolmuşları gibi taşıyabileceğinden fazla yüklenirler. Buna niçin bu kadar şaşmalı...”

“Efendiler, ben size bir hamal kadının kaç kişi taşıyabileceğini sormuyorum. Yerimize oturmuşsunuz, oradan kalkınız diyorum.”

“Hangi yerinize?”

“Şimdi oturduğunuz şu yer bizimdir. Yerimizi bize veriniz.”

“Bu sözünüz hamal kadın meselesinden daha tuhaf. Tramvaylarda, vapurlarda kimseye senetle, tapuyla yer verilmez. Müşterilerden herhangi birisi nereye oturursa yer onun olur.”

“Peki ama biraz evvel burada biz oturuyorduk.”

“Sizden biraz evvel de burada başkaları oturuyorlardı. Onlardan biraz evvel de daha başkaları... Sizden sonra da biz oturduk. Bizden sonra da daha başkaları oturacaklar. Bilet adı verilen üç-dört kuruşluk bir kira senediyle içine binilip her on beş, yirmi dakikada bir oturanı değişen bu arabalar-daki oturma hakkında daha fazla bilgi edinmeye, bir şehirli olmanızdan dolayı muhtaç değilsiniz zannederim.”

Orta yaşlı: “Hey evlat, sen hangi mekteb-i guguktan çıktın? Şıp diye bizim yerimizi zapt etmek için saçıp döktüğün bu malumatı kâfi mi zannediyorsun?”

Nuri: “Bu söylediklerim sosyolojinin alfabesidir. Benim hangi mekteb-i guguktan mezun olduğumu soruyorsunuz. Benim sözlerimde yine şöyle böyle bir tahsil yaldızı seçiliyor, ya siz, hiç mektep görmemiş benziyorsunuz.”

Genç bıçkın: “Biz de senin kadar cahil değiliz. Haddimiz olmayarak biz de mekteb-i yumruktan çıktık. Şimdi ‘hukuk’

yerine ‘guguk’ kullanılıyor ama ikisi de para etmiyor. Artık şan, şöhret ve üstünlük tamamıyla yumruğundur. Yumruğun karşısında hukuk guguklaşıyor. Yumruğun kalktığı yerde guguk titreyerek kem küm ediyor; avukatlık çürüğe çıktı, şimdi pehlivanlık geçiyor. Eğer atlet değilsen, boksa idmanın yoksa hapi yuttun gitti. (Yumruğunu havaya kaldırarak) Şimdi tependen aşağı bir ‘pandiküler’ inerim, eğer ‘parat’ bilmiyor-san zemberekli şapka gibi beynin avurduna geçer. Kalkınız yerimizden.”

Nuri, havaya yükselen yumruğun altında bir yumak gibi küçülmekle birlikte sarhoşluktan kalma bir cesaretle: “Ben hukuk da bilirim, guguk da, yumruk da...”

“Demek üçüne de birden idmanlısın.”

“Görünüyor ki sen yalnız üçün birine...”

“Sakın kendini...”

Bıçkın, yalı kazığına şahmerdan³⁰ düşer gibi yumruğunu düşmanının beynine doğru bir indirir. Fakat Nuri daha tetik davranarak müşteri oturan iki sıranın arasına kaçır, aynı zamanda düşmanını bacaklarından şiddetle sarsar. Bundan dolayı bu sarsıntıyla şakulünü kaybeden yumruk, ön sırada oturan şişman bir adamın bilye gibi cilalı kafasının üstüne yıldırım şakırtısıyla iner. Derhal gözlerini kan bürüyen kazazede, neye uğradığını anlayamayarak ayağa fırlar, eline ilk geçen masum bir adamın gırtlığına sarılır. Bu dövüş kaynağından etrafa taşan vücut vücuda, kafa kafaya karambollerden yine birçok kabahatsiz adamlar zarar görürler. Çok geçmez, bütün trâm vayı bir yumruk sarası alır. Birçok kişi birbiriyle gırtlak gırtlığa gelir. Fakat neden? Niçin? Bu, pek malum değil.

30 Çok ağır bir çeşit tokmak veya çekiç.

Nuri, bacaklar arasından arabanın sahanlığına doğru sıvıştı, ben de onu takip ettim. Sokağa atladık. Tramvay durak yerine bakmadan bir yerde durdu. Çünkü içinde elli altı, pendifrank³¹ patırtıları, sövmeler saymalar kıyamet kopuyordu. Polis çağırıldı. Arbedenin niçin çıktığını kimse bilmediği hâlde hemen herkes en sağlam haber kaynağı kendisi olduğunu iddia ile onu anlatıyordu.

Bu kaza bela arabasından uzaklaşırken arkadaşşıma dedim ki: “Ulan Kalender, sende daima bir sakarlık, bir uğursuzluk, bir cenabetlik var. Nereye gitsek olmadık yerde bir patırtı çıkarırsın.”

“Sakarlığı, uğursuzluğu bilmem ama bugün cenabetlik benim kadar sende de var. Benden başka da kim bilir tramvayda öyle daha kaç kişi vardı. Fakat insaf et Şadan, sen daima akılca bizim yarımşar okka eksik olduğumuzu söyler durursun. Şu tramvay arabasında aklı tamam kıvamında kaç kişi var? Hep şu sokaktakiler de öyle değil mi? Beyazıt Meydanı’nda adamın birine bir çelme at, çekil. Neden olduğunu bilmeden bütün İstanbul halkı iskambil kâğıdı gibi birbirinin üstüne devrilsin. Üç gün üç gece vaveyla kopsun. Gazetelerin birine üç satırlık bir şey yazayım. Sen İstanbul’daki kafa göz patlamalarını, düelloları, öldürmeleri seyret. Bazı milletler ne kadar medeni olmak iddiasında bulunursa bulunsunlar, insanlar, her vakit deli sürüleri; hükûmetler güllabici³² ma-

31 Şamar, tokat.

32 Eskiden akıl hastanelerinde elinde kırbaçla hastaları terbiye eden gardiyanlara verilen isim.

kamındadırlar... Ben, Yenicami muvakkithanesinin damına çıkıp halka bu iş için bir konferans vermek niyetindeyim. Ne diyeceğim bilir misin? Uydurma İstanbul ihtilali için valinin bulamadığı özrü ben yakaladım. Ankara'yı eğlendirmek için İstanbul'da müthiş bir ihtilal filmi alınacakmış, işte o alınmış vesselam. Buna Avrupalılar da el çırpıyor, Amerikalılar da...

“Yangın kulesinden bağırırsan daha iyi edersin.”

Daima kendi cinsi hakkında iyi dileklerini ilan eden insanın kalbi hiç de bu iddiasına uymuyor. Bir adam kendinde bulunmayan bir mutluluğu öteki insan kardeşlerinden kıskanıyor ve kendi felaketinin bütün dünyaya yayılmasını arzu ediyor.

Nuri'yle ben de bütün yeryüzündekilerin kendimiz gibi deli olmasıyla seviniyorduk. Ötekiler deli değillerse niçin bize uyuyorlar ve bizden çok hiddet, şiddet gösteriyorlar?

Bir arbedeye daha sebep olmamak için yolun ötesini yaya gittik. Beşiktaş'ın Dereiçi'ni boyladık. O dik yamaca tırmandık.

Ömer Ağa'nın evceğizi sarı asma yuvası gibi dik bir tepeye asılı. Yağmurdan, güneşten üzerindeki aşı boyasını atmış, karamış, kaplamaları açılmış, saçaklarının pervazları sarkmış fakat seksen yıllık bir yapı. Bütün eski şeylerde görülen metanet mucizesiyle zamanın sarsıntılarına hâlâ karşı koyuyor.

Nuri kapının tokmağını iki kere tak tak kaldırıp indirdi. İçeriden hiçbir hareket duyulmadı. Bu sessizliğe karşı vuruşu üçleştirdi. Cumbanın çerçevesi açıldı.

Buruşuk bir ağzın âdeta katmerlerini hissettiren titrek, kart bir ses: “Kimdir o?”

Aşağıdan Nuri: “İşte görüyorsun ya. Ne soruyorsun?”

“Sen misin hayırsız oğlan?”

“Benim, hayırlı teyze.”

Cumbadan çekilirken kocakarının: “Bizim haylaz Nuri... Yanında da bir yabancı genç var” dediği işitildi. Ziyaretimize karşı gösterilen bu düşünce pek de iyi bir karşılamayı göstermiyordu. Kalender’den sordum:

“Teyzenin yanında başka kim var?”

“Hiç kimse.”

“Kiminle konuşuyor?”

“Kendi gölgesiyle, kediyle... Farelerle, iyi saatte olsunlarla...”

“Demek şuuru tamam değil?”

“Allah Allah, sen de bu garip düşünceni her rast geldiğin canlıya uydurmaya kalkışmasana... Yaşı altmışı atlamış kocakarınların bir tam akıllısını bulmak mümkün müdür? Sanır mısın ki teyzem yalnız başına bir evde otura otura sessizliğe alışmıştır? Hayır, bilakis, bu tek başına kalma onu büsbütün geveze etmiştir. Bir kimse, insandan başka biriyle konuşma ermişliğine vardı mı, bundan sonra konuşacak bulmakta hiç güçlük çekmez. Karga ile dertleştiği gibi, tırabzan babasıyla da pek güzel muhabbet eder. İnsan, insanla konuştuğu zaman hiç olmazsa onda bir olsun dinlemek mecburiyetinde kalır. Teyzemse, mübarek kadın, boyuna kendi söyler. İşte onun için dilsiz muhataplardan, dillilerden daha çok hoşlanır.

“Demek ki sizin soyunuzda kaçık yalnız sen değilsin.”

“Sülalenizde kendinizin de bu eksikle övünecek tek kişi olmadığınızı açıklamaya gerek görmem.”

Evin ihtiyar kapısı uzun bir hırıltıyla açıldı. İçeriye girdik. Kocakarı tepeden tırnağa kadar kalın bir döşek çarşafı örtünmüştü.

Nuri: “Onun şimdi böyle soğuk durduğuna bakma. Huyunu bilirim. Birkaç lakırdıdan sonra çabuk ısınır.”

“Yavaş söyle. İşitiyor.”

“Bu yaşta kadınlar beş duygularını yarı yarıya kaybederler. Biraz bağırmadıkça teyzemin kireçleşmiş kulakları laf almaz.”

“Fakat teyzen ne kadar örtünme meraklısı. Çarşafın altından yalnız umacı gibi gözleri görünüyor.”

“Bırak örtünsün. Daha iyidir. Bu bayat midyeyi görüp de miden bulanmaz. Kocakarıların çoğunda kendini fasulye gibi nimetten saymak merakı vardır. Bu örtülüşüyle güya, ‘İşte sözüm ona, ben de kadınıym’ demek istiyor.”

“Amenna ve saddakna. Kadın olmak için hangi uzvu cksik?”

“Hiçbirisi.”

“Bugüne kadar kocasını memnun etmiş ya...”

“Bugün edebileceğini hiç sanmam.”

Kocakarı böyle alçak sesle konuşmamızdan huylanarak: “Öyle fıs fıs ne konuşuyorsunuz? Bu delikanlı kim?”

Nuri: “Bilemedin mi?”

Kocakarı: “Hayır.”

Nuri: “Gözlerin iyi görmüyor da onun için.”

Kocakarı: “Hoşt köpek... Gözlerim niçin görmüyormuş? Her şeyi senden iyi seçerim.”

Nuri: “Seçemiyorsun işte. Müberra Hanımefendi’nin oğlu Şadan Bey’i tanıyamadın.”

Kocakarı, biraz telaşla yüzünden çarşafı kaydırıp yine örtünerek: “Aaa... O mu o? Çocukluğuna hiç benzemiyor. Değişmiş... Çok büyümüş.”

“Çok büyüdü ya... Tohuma kaçtı.”

“Terbiyesizlik istemem. Nuri, sözünü, sohbetini bilir bir adam olmadın gitti.”

Çok geçmedi, kocakarıyla dost olduk. Kendisiyle yaşıt-mışız gibi bize eski padişahların yönetim zamanından birçok şeyler anlattı. Yetmiş kulaç tandımamelere³³ daldı. Biz de kendisiyle beraber o olayları yaşamışız gibi her hikâyeye aşinalık gösterdik. Başı sonu olmayan birtakım masalları can kulağıyla dinler gibi kavuk salladık durduk. Kocakarı odadan çıktıkça ben Nuri’yi sıkıştırıyordum: “Ulan Kalender, üç saat daha ben bu bunağı dinlersem sıkıntıdan verem olurum.”

“Dur bakalım daha ne oldun? Akşama bir bunak daha gelecek. Onun tarih ve sosyoloji bilgisi teyzemin tandıma-mesinden daha derindir. İhtiyarlara hoş görünmenin birinci çaresi onların ucu bucağı gelmeyen dırdırlarını dinlemek ve mantıksızlıklara, tutarsızlıklara, tatsızlıklara dayanmaktır... Ama hepsi bir yana, Şadan biz buraya niye geldik?”

“Bilmem, herhalde teyzenle eniştenin bunaklığını dinlemek için değil.”

“Maksada gelelim.”

“Peki, ama sen hâlâ alargada³⁴ dolaşıyorsun.”

“Cebinde dün geceki fırtınadan kalanlardan bana iki üç lira uçlan bakalım.”

“Ulan beni buraya yolmaya mı getirdin? Ortada ne rakı var, ne meze... Seninle teyzenden başka da iştah açacak bir surat göremiyorum. Yoksa burada koltuk mu işletiyorsunuz? Yeni tabirle randevuhane mi?”

“Uçlan... Uçlan birkaç lira.”

“Ne yapacaksın?”

“Teyzeme verip nevale düzmesi için onu pazara göndereceğim. Çünkü bu gece buradayız. Bu yoksul karı kocanın

33 Aslı fışlı olmayan saçma sapan sözler.

34 Açıkta, sahilden uzak.

kendilerine yetecek kadar yiyecekleri ya vardır, ya yoktur. Hem bak, senin bir solukta erittiğin üç lirayla teyzem bir deveye yükletecek ağırlıkta nevale düzer. Eli o kadar bereketlidir.”

“Devenin modası çoktan geçti. Bir kamyonu yükletse daha iyi eder.”

Kalender’e üç papel sundum. Kocakarıyı çarşıya savdık. Ev virandı ama çok temizdi. Döşeme tahtaları yeni rendelenmiş sanılacak bir temizlikle insanın yüzüne gülüyor, basmadan oturacak minderlerin yamalı örtüleri şimdi serilmiş gibi lekesizdi.

“Nuri, şöyle böyle ama teyzen çok temiz bir kadına benziyor. Evin her yanına bal dök de yala.”

“Bir evin bir kadını. Çoluk yok, çocuk yok. Bütün işi silip süpürmek, yıkamaktan ibaret. Fakat şimdi hep bunları bırak. Biz buraya teyzemin temizliğine numara vermeye gelmedik.”

Nuri, beni bahçe üstünde küçük bir odaya götürdü. Limonküfü yağlı boyası parıldayan balkonlu, verandalı, kuleli bir konağı göstererek: “Sırlarını keşfe uğraşacağımız periler sarayı işte bu.”

Hakikaten bu güzel konak yüksek, gürbüz sayedar ağaçların arasından esrarlı bir letafetle gözleri cezbediyordu. Bir hayli müddet kulak verdim. Nuri’nin bu ev hakkında önceden atıp tuttuğu uydurma ayrıntılara rağmen hiçbir gürültü duymadım. Onun için sordum.

“Kalender baba, bu konak kapalı bir kutuya benziyor. Karşidan böyle bakmakla ne sırlar anlayabileceğimizi kestiremiyorum.”

“Sen bana deli dersin ama bu sıfata kendin benden çok layıksın. Gelir gelmez bu evin esrarı şıp diye anlaşılabilir mi? Her şeyde başarıyı sağlayan uzun sürekliliktir. Dur bakalım,

neler olacak, neler... Sonunda bu yaldızlı kafesin kanaryasını kaçıracağız.”

“Hanım bu debdebeyi ve sevgili kocasını bırakacak, senin dört odalı çürük evine kaçacak, öyle mi?”

“Dünyada neler olmaz Şadan. Ben, kadınlar üzerindeki dayanılmaz efsunuma güveniyorum. Hele bir kere ben onunla karşı karşıya aşk sahnesine çıkayım, sonra görürsün. Sen bana yardım için söz vermedin mi? Sözünde dur, ben senden başka bir şey istemiyorum.”

“Biraz para da istemiyor musun?”

“İşte asıl sana ihtiyacım bu yüzden... Ara sıra gerektiğinde bana üç beş lira sunarsın, iş yürür. Seni bu işin tehlikeli taraflarına karıştırmayacağım.”

“Vay... Tehlike de mi var?”

“Pek büyük. Kim bilir kaç kere Haşmet Bey’in kurşunlarına göğüs germek zorunda kalacağım.”

“Ya herif iyi nişancıysa?”

“O da talihime... Büyük âşıklar hiç tehlike, mani dinler mi?”

“Nuri, sen eskiden bu kadar cesur değildin.”

“Ben de öyle sanıyordum. Lakin sevda beni yüreklendirdi. Önüme açılacak yarış meydanında cesaretimi deneyeceğim. Kendimin ne mal olduğunu anlayacağım.”

Sahiden de kocakarı çarşıdan içi tıklım tıklım dolu koca bir zembille döndü. Haneye bet bereket getirdiğim için bana iltifat arttı. Teyze Hanım benden şimdi eskisi kadar ürkerek kaçmıyordu. Başından kalın çarşafı attı, ince bir gaz bezi örtündü. Kollarını sıvadı, mutfağa indi.

Akşamüstü Ömer Ağa geldi. Misafiri yadırgayan ilk te-dirgin bakışların kötü etkisini savuşturduktan sonra onun da gözüne girdim.

Nuri beni şu şekilde takdim etti:

“Bey, zaten yabancımız değildir. Zavallı, bir sinir hasta-lığına uğradı. Hekimler İhlamur Tepesi’nin havasını tavsiye ettiler. Artık siz eniştem, teyzem burada dururken onu başka bir eve gönderemem ya. Bir ay, iki ay belki burada oturacak. Ara sıra kendi konağına gidip gelecek.”

Sandıkçı Ömer Ağa, saf adam, bu dolmayı takımıyla ve son derece lezzetle yuttu. Binbir şifa özelliklerini sayarak evinin havasını methetti. Az vakitte bende sinirden minirden bir şey kalmayacağını söyledi.

Gündüzleri Ömer Ağa dükkânına gidiyor, teyze hanım ev işleriyle meşgul oluyordu. Biz elimizde uzun bir dürbünle bir gök olayını gözleyen müneccimler gibi Haşmet Bey’in kona-ğını gözlüyorduk.

İki gün iki gece sıkı bir gözcülükte bulunduk. Kötü bir tesadüf mü, ne diyeceğimi bilemiyorum, ne panjurların arka-sından bir gölge seçebildik, ne de balkonlarda bir vücut veya

hayaletin dolaştığını görmek nasip oldu. Ancak polis hafiyelerinin dayanabilecekleri sonu belirsiz bu uzun bekleme işkencesine ben dayanamadım. Ömer Ağa'nın ucu gelmez övgülerine karşı evin küf kokan havası içinde boğulmaya başladım.

Arada bir etrafı dolaşıp muhtemel bir fırsatı kaçırmamak için yine eve dönüyor, gözlemeye oturuyorduk. Fakat hiçbir şey göremiyorduk, hiçbir şey.

Konağın bu derin sessizliği karşısında ne diyeceğini şaşırان Nuri: “Her zaman konağın gürültüsünden burada durulmazdı. Şimdiki bu sessizliğine ne mana vereceğini bilemiyorum. Her zamankinin tersine olan bu hâl senin talihinden mi oluyor, benimkinden mi? Bilmem ki?”

Bir gün yine civarı döndük dolaştık. Eve dönüşümüzde kocakarıyı ikileşmiş bulduk. Teyze hanıma misafir gelmiş, tatlı tatlı görüşüyorlardı. Ellerindeki kahve fincanlarının dip-lerindeki tortuları çalkalaya çalkalaya içerek, göz süze süze sigaralarını çekerek pek koyu bir muhabbete dalmışlardı. Bahsin Haşmet Bey Konağı olması merakımızı uyandırdı, söze kulak verdik.

Çenesi düşük misafirin bir çuval fazlalık sözlerinden seçebildiğimiz anlam şunlar oldu: “Haşmet Bey’le karısı Revan Hanım bir haftadan beridir küçük bir seyahate çıkmışlar. Yarın döneceklerini bildiren bir telgrafı bugün Kâhya Efendi almış. Konak tekin değilmiş. Ara sıra cinler, periler görünürmüş. Yakınlarındaki bir evliya, konağı besbelli kendi türbesinden daha süslü ve rahat etmeye elverişli bulunduğu için alçak gönüllülük ederek oraya taşınmış. Kadın ve erkek hizmetçiler gece konağın dehlizlerinde koca sarıklı, aksakallı bu yaşayan ihtiyarla hapa hap karşı karşıya gelmişler. Fakat mübarek evliya kimseye zarar vermeden iri taneli tesbihini çeke çeke savuşup gidermiş. Konağın bu manevi sekenesinden bahsolunduğu vakit Haşmet Bey çok öfkelenir, söyle-

nenlerin hiçbirine inanmaz, ehemmiyet vermezmiş. Ve hatta gece konakta böyle cin, peri, evliyaya rast geldiğini iddia eden hizmetçiyi derhal savarmış. Onun için hizmetçiler böyle bir gariplikle karşılaşsalar da hizmetlerinden kovulmaktan çekinerek hiç ses çıkarmazlarmış.

Komşu kadından edinebildiğimiz kadar malumat aldıktan sonra yukarıya, odamıza çıktık. Biraz da mahalle dedikodusu gibi gözüken bu sözler çok işimize yaradı.

Sevinçten gözleri fosforlu bir hayvan gibi parlayan Nuri: “Bu büyük fırsatı kaçırmaya gelmez, hemen bu saatten itibaren işe başlamalıyız.”

Şaşıarak sordum: “Hangi fırsatı? Hemen şimdi işe nasıl başlayacağız?”

“Konağın bu gece boş bulunması fırsatını.”

“Bu fırsattan nasıl yararlanacağız?”

“Boş eve girmek suretiyle.”

“Hırsızlık etmek için mi?”

“Şimdilik öyle bir niyetim yok. Fakat elimin altına pek kıymetli bir şey düşerse... Yerinde bırakıp bırakmayacağımı bilemiyorum.”

“O hâlde konağa ne yapmak için gireceksin?”

“Planım uzun. Ama birkaç cümle ile sana anlatmaya uğraşacağım.”

“Dinliyorum.”

“Revan Hanım’a sahip olmak için ilkin onu kocasından ayırmak lazım.”

“Peki.”

“Adamakıllı ayırmak için de aralarını bozmaktan başlamalıyız.”

“Buna da peki.”

“Bir kocayı karısına aleyhine en çok kışkırtan nedir?”

“Hıyanet.”

“Hah, işte ben Revan Hanım’a kocasına karşı hıyanet ettireceğim.”

“Ya kadın etmezse?”

“Onun fikrini soracak değilim ki.”

“Kendi istemediği hâlde bu iş nasıl olur?”

“Top gibi...”

“Delice bir muamma!”

“Bir kocanın böyle bir şüpheye düşmesi için mutlaka kadının sadakatsizliği gerekmez.”

“Kadına iftira mı edeceksin?”

“Başka çare var mı?”

“Ya Revan’ı seviyorum diyorsun?”

“İşte bu işlere hep onu fazla sevdiğimden kalkışıyorum ya.”

“Ah, doğrusu pek yüksek bir sevgi.”

“Vakit dar. Fırsat seri. İş mühim. Boşuna geçirecek bir dakikamız yok. Hemen başlamalıyız.”

Bu esnada misafir gitmiş. Teyze Hanım yanımıza çıktı. Kadının ağzında boşalmak isteyen bir lakırdı dolgunluğu vardı. Hemen çenesi harekete geldi: “Aman çocuklar, neler de neler?”

Nuri: “Ne var teyze?”

Teyze: “Bu bey yabancı değil ya?”

Nuri: “Olmadığını anlattık ya.”

“Yanında her şeyi söyleyebilirim değil mi?”

“Hay hay.”

“Misafir hanım sıkıldı, yanınızda hepsini anlatamadı. Meğerse tekin olmayan yalnız konak değilmiş. Revan Hanım da karışıkmiş. Tevekkeli değil, insan kızı o kadar güzel olmaz, meğerse Haşmet Bey’in hanımı peri kızımıymış. Hangi erkek yüzünü görse mutlaka vurulurmuş. O ne eda, o ne alım, o ne çalım, kiraz dudak. Rabbim sizi etkisinden saklasın. Sevdasına tutulan iflah olmazmış. Haşmet Bey de onu sevmiş, volkanlar gibi yanmış, yanmış da öyle almış. Şimdi tiril tiril üstüne titriyormuş.”

Nuri: “Revan Hanım’ın ötekilerle karışık olduğunu neden anlamışlar?”

Teyze: “Haşmet Bey’in konakta bulunmadığı gecelerde onun bir hayaletle konuştuğunu, kol kola gezindiğini hizmetçiler görmüşler.”

Teyze Hanım sözü ağıdalandırarak çeke çekiştire tahammülünden pek fazla uzattı. Fakat Nuri’ye, Revan Hanım’a ait her uzun söz kıpkısa geliyordu. Nihayet kadın çekildi. Kalendar, büyük bir role hazırlanan sinirli bir aktör gibi ellerini ovuşturup gözlerini tavanlarda gezdirerek:

“Biz işe başlamadan evvel olaylar kendi kendine yürüyor. Senin iddian gibi biz ne kadar zırdeli olsak, Revan Hanım’ın bir periden doğduğuna, kocası konakta bulunmadığı gecelerde bir hayaletle kol kola gezdiğine inanamayız. Peri periden, insan insandan doğar. Yalnız kaldığı gecelerde hanıma refakat eden hayaletin vücudunun etten kemikten meydana gelmiş bir âşık olduğuna şüphe edilir mi? İşte iftiraya hacet kalmadı. Fakat hanımla oynaşının kilitli bulundukları odanın anahtarını ele geçirip de kocaya, ‘Beyefendi alınız bunu, açınız şu kapıyı. Karınız, kocalık hakkınızın yarısını bir başkasına ayırıyor, işte görünüz’ diyebilmek için çok uğraşmak lazım. Buna ne sabrım var, ne de vaktim. Ben maksadıma en kısa yoldan gideceğim. Sen bekle, şimdi gelirim!” dedi.

Kalender sokağa çıktı. Yarım saat geçmeden elinde kalem, mürekkep, iyi çeşitten birkaç zarf ve kâğıtla döndü. Hepsini eski bir konsolun mermeri üzerine dizdikten sonra derin bir yalvarmanın verdiği yüz buruşukluğuyla bana dönerek:

“Şadan, benim çenem kuvvetlidir ama kalemim beceriksizdir. Sinirli adamların iyi yazdıklarını söylerler. Bu fikir doğru olsaydı eski kaynanamın büyük bir kadın yazar olması gerekirdi. Senin ifaden ballı biberlidir. Cümlelerin neresine zehir, neresine ısırgan otu, neresine şeker, kaymak konacağını bilirsin. Haydi bakalım, kaleme sarıl. Özen, bezen, efsunlu satırlar dizip dökerek bir müsvedde kaleme al.”

“Ne anlamda?”

“Allah gafuru’r-rahimdir, elbette senin de benim de günahlarımızı affeder. Çünkü onun yarattığı mahlûkat içinde bizden daha pek çok günah işlemişleri vardır. Revan Hanım’a iftira atacağız. Öyle mükemmel, öyle inandırıcı, öyle etraflı ve büyü gibi bir iftira ki Uzunçarşı’nın üst başında söylediği yalana alt başında kendi inanan bön adam gibi bu iftiraya ilk önce biz aldanacağız. Onu herkesten önce biz gerçek sanacağız.”

“Nasıl iftira Kalender?”

“Parlak bir kalem sahibine bir iftira deyince o derhal anlar. Zihninden dallandırır, budaklandırır, ortaya yedi başlı şaheser bir ejderha çıkarır. Sen yazı yazmanın iftira işinde bu kadar acemi misin? Parti gazetelerinin hiçbirine yazarlık etmedin mi? Sanatın bu kolunda o kadar gelişmiş yazarlar vardır ki iftiranın kurbanı olan zavallı, yedi deryanın suyuyla yıkansa üzerine bulaştırılan kirden artık temizlenemez. Biz de bu pek sanatlı iftirayla Revan Hanım’ı kocası Haşmet Bey’in nazarında mahvedeceğiz.”

Kalender’le karşı karşıya geçtik. Kafamızın şer ve fesattaki bütün alçaklığı ile birkaç müsvedde karaladık. Sözde Nuri ile Revan Hanım birbiri için yanıp tutuşuyorlarmış.

Haşmet Bey ara yerde uğursuz bir engelmış. Fakat hanım en büyük tehlikelere meydan okuyarak kocasını şeytanca ince hilelerle oyalayıp güzelliğinin cehennemiyile yaktığı sevgilisini, vuslatın cennetinde dünya zevklerinin en yükseklerine uçuruyormuş.

Haşmet Bey'in bulunmadığı gecelerde sözde Nuri birkaç kere konağa girmiş, gizlenmek hususundaki bütün dikkatine karşı yine hizmetkârlar tarafından görülmüş fakat büyük bir talih lütfuyla peri sanılmış, tehlike atlatılmış.

Revan Hanım'ın melekler gibi parlak yüzünü buna benzer siyah iftira çamurlarıyla sıvayarak sayfalar doldurduk. Bu uydurma aşk macerasına, kocayı karısına karşı kıskırtacak ve deli edecek pek sanatlı sayfalar işledik. Olayları sanatla birbirine ekleyerek muhtelif tarihler koyduk, bu şekilde hazırlanmış üç-dört iftira mektubunu zarfladık.

Kalender Nuri o gece hırsız gibi konağa girecek, eğer tahmin ve keşfe muvaffak olursa Revan Hanım'ın odasına çıkacak, bu mektupları birer bomba gibi etajer altına, dolap gözüne, kitap arasına, oraya buraya saklayacaktı. Bunlardan biri elbette Haşmet Bey'in eline geçecek. İşte o zaman karı koca arasında kıyamet kopacaktı. Vakti ve saati gelip de bu esrar bombaları patladığı zaman zavallı Revan Hanım kendi iffetsizliğine kocasından çok şaşacak, bir rüya veya hayalet âleminde mi, nasıl olup da böyle bir aşk romanında kahramanlık etmiş olduğunu bir türlü anlayamayacaktı.

Kalender ile karanlık bir macera tünelinin kemerinden içeri giriyor, öbür ucunun nereye çıkacağını bilmiyorduk. Karanlığa attığımız adımlarımızla bir komedyaya mı, bir faciaya mı yitiriyorduk?

Eğer delilerde azim bulunabilirse ikimizin yüzünde de ona benzer bir sevinme hâli vardı. Suçsuz bir kadının, belki de bütün bir ailenin felaketine sebep olacaktık. Fakat bu şey bizim hoşumuza gidiyordu. İnsanlarda hayırlılık, hayırsızlık diye iki huy bulunur. İnsan, kendi cinsi için ne vakit hayırlı, ne vakit hayırsız olur? Herhangi bir fert sürekli olarak iyi, sürekli olarak kötü olamaz. Bu iki şekle rastlayan saatler vardır. Demek insan, zevkine giderse hayırlı, gitmezse hayırsız oluyor. Her şey gibi bu da bir zevk işi. Hiç kimse kendini sıkarak isteginin tersine iyi olamıyor, canı isterse oluyor. İşte görülüyor ki akıllılar da deliler gibi sinirlerinin fantezilerine bağlı.

Şiddetle rüzgâr estiği bir günde, sık ahşap evler arasındaki bir talaş yığımına ateş veren çocukların çırpınmalarına benzer bir sevinçle yüreklerimiz çarpıyordu.

Gündüzden konağın etrafını döndük, dolaştık. İçeriye girebilecek zayıf noktaları belirledik. Gece oldu. El ayak çekilerek bütün mahallenin uykuya dalına saatini bekledik. Vakıt ilerledi. Yavaş yavaş nurları sönen gözler gibi pencereler kardı. Perdeler, panjurlar kapandı.

Ömer Ağa'yla karısını uyandırmaksızın kapının eski bir tabanca kadar iri anahtarını yanımıza alarak sessizce dışarıya çıktık. Sokaklarda in cin yoktu.

Sesimi titreten bir helecanla, arkadaşşıma sordum:

“Şimdi ne yapacağız?”

“Bilmem.”

“Bilmem olur mu? İlk adımda bir belaya çatmayalım.”

“Alâ-bahtike...”³⁵ “Öyle lakırdı mı olur. Yakalanırsak ne yapacağız?”

“Onu yakalanmadan önce düşünürsek hiçbir iş göremeyiz.”

“Bu hareketimizin Ceza Kanunu’nda hangi maddeye uyaçağını bile bilmiyoruz.”

“Tutulup da hüküm giyersek onu da öğreniriz.”

Baktım ki Nuri benim sorularına hep alayla cevap veriyor. Bana da bir cesaret geldi. Vakit gece yarısını geçmişti. Gökte latif bir yaz gecesinin berrak yıldızları pırıldıyor, sabah müjdecisi serin bir rüzgâr yüzümüzü okşuyordu.

Konağın alt kat pencerelerinin kapalı panjurlarını yokladık. Gerisinde sağlam demir parmaklıklar bulduk. Bina haremle selamlık bölümleri üzerine yapılmıştı. Harem dairesi olarak düşündüğümüz kısmın geniş bahçe duvarı etrafında dolaşmaya başladık.

Nuri: “Bir kere bahçeye atlasak, oradan bina içine girecek mutlaka bir delik buluruz. Ama üzerimize gelirlerse, nasıl, ayağın çabuk mudur? Kaçabilir misin?”

“Ulan Kalender, bu kadar senelik arkadaşşız, ayağımın çabuk olup olmadığını niçin benden soruyorsun? Beni bilmez misin? Ömrümde ilk defa olarak böyle bir halt ediyorum. Çarpıntıdan şimdiden dizlerim kesiliyor. Pek çabuk kaçmak lazım gelince ayaklarım birbirine dolaşacak sanıyorum. Fakat duyduğum çarpıntı da o kadar tatlı ki, hayatımın en sevinçli demlerini yaşadığımı hissediyorum.”

35 “Bahtına ne çıkarsa” anlamına gelen Arapça bir ifade.

“Oh, bana da öyle geliyor. Lakin biz bu işi sırf eğlence olsun diye yapmıyoruz. Peşinde koştuğumuz büyük bir amaç var. Asıl zevkini sonra çıkaracağız. Ben içeriye gireyim, istersen sen dışarıda bekle. Bir tehlike sezdiğin anda hemen eve kaçarsın. Bana bakma. Bir başıma olunca ben nasıl olsa kendimi kurtarabilirim sanıyorum.”

“İçeriye nasıl gireceksin?”

“İşte onu tahmin ediyorum.”

Bahçe duvarının en alçak tarafını bulmak için dolaştık. Sonunda en münasip bulduğumuz bir noktada durduk.

Nuri: “Bu duvarın yüksekliği üç metreden fazla değil. Ben ellerimi havaya uzatırsam iki metreyi aşarım. Sen bana omuz ver, her şey olur biter.”

“Nasıl?”

“Bahçe duvarına yapışmış gibi dur. Ben omzuna basayım. Böyle ikimizin boyu birbirine eklenirse daha yükseklerle bile çıkarım...”

Aldığım talimata göre boylu boyunca duvara yapıştım. Kalender, bir maymun çevikliğiyle omuzlarıma tırmandı, duvarın üstünü tuttu. Bir iki bacak hareketiyle yukarıya atladı.

Nuri, bahçeye inmek üzereyken sordum: “İçerde seni kovalarlarsa bu duvardan tekrar sokağa nasıl aşacaksın? Sana kim omuz verecek?”

Kalender beş on saniye düşündükten sonra:

“Sağ tarafta, yirmi adım kadar ötede bir kapı var. İçeriden onu açabilirsem aralık bırakacağım. Sıkışınca oradan kaçırım.”

“O hâlde kapının önünde beklerim. Açabilirsen ben de içeriye girerim.”

“Olur... Olur...”

Nuri duvara tutundu. Öbür tarafa boy vererek aşağıya atladı. Ben kapının önüne koştum. İçeriden onun da aynı noktaya gelmesini bekledim. Çok sürmedi, geldi. Sordum: “Kapı nasıl?”

“İki kanadı birbirine yapışmış gibi kilitli.”

“Şimdi ne yapacağız?”

“Düşünüyorum.”

“Sabah olacak.”

“Olmayacağını iddia etmiyorum.”

“Yarın gece bu tecrübeyi tekrara imkân yoktur. Çünkü ev sahipleri geliyorlar.”

“Tesirli bir efsun bilmiyorum ki şu kilidin üzerine okuyup üfleyeyim. Masallarda olduğu gibi açıl kilit diyeyim de açılsın.”

“Kapının altını, üstünü yokla. Bazı olmayacak gibi görünen şeyler mümkün olur.”

“Yokluyorum. Kilit yeni tarzda gömme. Alt üst sürgüler gizli. Ben maymuncuk kullanmasını bilirim ama buraya hazırlıksız geldik. Kasa kapısı gibi bir şey... Bu açılmaz.”

“Şimdi ne yapacağız?”

“Alâ-bahtike, deyip konağa gireceğim...”

Bu esnada içeriden bir köpek havladı. Sinirli bir hayvanın hav havları artan bir şiddetle tekrarlandı. Çok sürmedi, Nuri'nin şöyle dediğini işittim: “Vay... vay...”

“Ne var?”

“Adım sesleri geliyor.”

“Nereden?”

“Bahçenin öbür ucundan. Galiba üzerime geliyorlar.”

“Şimdi ne yapacaksın?”

“Bilmem. Sen orada durma. Hemen t y. Ben de kaçmaya uğraşırım. Al -bahtike.”

O anda sokaktan da ayak pat patları, mırıltılar duyar gibi oldum. Nuri’yle artık bir söz konuşmaya imkân yoktu. Onu  yle bir tehlike içinde bırakarak, ben duvar diplerine sine sine evin yolunu tuttum. Fakat Ömer Ağa’nın evi benim için bir sığınak olabilecek miydi? Ben Nuri’nin su  ortağı değil miydim? Onu yakaladıktan sonra beni aramak için oraya gelmeyecekler miydi?

Korka korka yürüyordum. Fakat arkamdan ko an olmadı. Cebimden koca anahtar çıkardım. G r lt s zce kilidin içinde çevirmek istedim. Ama ne mümkün... Bir  atırtıdır koptu. İhtiyar karı kocanın uykuları t y gibi hafif... Eve hırsız giriyor telaşıyla birinin elinde bir havaneli, ötekinde bir bahçe beli karşıma  ıktılar. Avlunun bir köşesinde yanan isli, k r bir idare gazının aydınlatmaktan çok ortalığa vesveseli, koyu bir karaltı sa an belirsiz ııı içinde kim olduğumu bildirinceye kadar havanelini beynime, bahçe belini belime yersem dışarıdaki tehlikeden ka ı ım pek boşuna olacaktı.

Bu muhterem çift, ellerindeki korkunç aletleriyle silah omuza vaziyeti aldılar. Tehlike karşısında hemen bağırdım: “Aman bana kıymayınız.”

Silahlı bulunmalarına rağmen onlar da benden korkuyor gibiydiler. Fazla bağırmış olmalıyım ki iki adım geri çekildiler. Biraz düşündüler. Dikkatli baktılar, misafirlerini tanıdılar. İhtiyar adam büyük bir şaşkınlıkla:

“Biz sizi yukarıda yatıyorsunuz sanıyorduk.”

“Yatıyorduk, biraz sokağa çıktık.”

“Ne yapmaya?”

Kapıdan girer girmez böyle bir sorguya çekileceğimi bilmediğim için cevaba hazırlıklı değildim. Ben kem k mle geviş getirirken kocakarı sordu: “Hani ya bizim deli oğlan?”

Cevaplar gittikçe sarpa sarıyor, durumum nazikleşiyordu. Teyze Hanım artık kullanmaya lüzum görmediği havanelini yere bıraktıktan sonra:

“Nuri otuzuna yaklaştı fakat hâlâ akıllanmadı. Bu eve her gelişinde başımıza bir dert çıkarır. Dört ay evvelki gelişinde, bilirsin ya, Yusuf Molla’nın evindeki vukuatı.”

Karı koca birbirine bakiştılar. Ömer Ağa’nın ağarmış ve bir diş fırçası kadar uzamış kaşları çatıldı. Kocakarının buruşuk ağzı büzüldü. Geçmiş vakanın açıklanmasını besbelli uygun bulmadılar.

Yukarıya savuşmak için onların bu susmalarını fırsat sayarak merdivene doğru yürüdüm:

“Neredeyse o da şimdi gelir. Bu semtleri tanımayan bir çocuk değil ya” dedim, yukarıya fırladım.

Odaya girer girmez döşeğe hiç bakmadan pencerenin önüne oturdum. Camı açtım. Dışarıyı dinlemeye başladım. Haşmet Bey’in konağı karşımda karanlığa gömülü sessiz, ışıksız derin derin uyuyordu. Bahçede bir gürültü olsa mutlaka işitecektim. Sokaktan da bir şey duyulmuyordu. Ne oldu? Nuri tutulup da karakola mı götürüldü? Deli oğlanın bu geceki yaptıkları o semtte ilk vakası değilmiş. Acaba Nuri benim bildiğimden daha fazla mı deliydi? Daha çok mu ahlaksızdı?

Oh oh ne olursa olsun, en çılgınları imrendirecek bir maceraperest hayatı yaşamaya başlamıştık. Kalender ilk adımda yakayı ele vermezse epeyce tuhaf ve heyecanlı şeyler olacaktı. Gönül verdiğimiz kadının aşk ve muhabbet namına aleyhine kurduğumuz kötü niyetlerden değil, daha varlığımızdan bile haberi yoktu. Haşmet Bey, düzme mektuplarımız eline geçince karısının masumiyetini anlayacak mıydı? Yoksa onu bizimle ortak mı sanacaktı?

Ben böyle bir düşünce, bir hayal âleminde yaşarken sabaha karşı Kalender geldi. Sokak kapısından girer girmez onu

da iki ihtiyar eş, abus çehreleri, uzun dilleriyle karşıladılar. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır meselince Nuri onlardan çok yaygara kopararak: “Ben sizin gibi ihtiyar değilim ya saba-ha kadar yerinden kıınıldamadan uyuyayım. Gencim, kanım kaynıyor, yedi mahalleyi dolaşmadan edemem.”

Yukarıya fırladı. Bütün şaşkınlığıyla: “Geçmiş olsun.”

“Eyvallah arkadaş.”

“Fakat nasıl geçirdin?”

“Birader, bu dünya bir tiyatro, bu hayat bir sinemadır. Her olayın bir müddet ömrü vardır, gelir geçer. Bu âlemde geçmeyen şey olur mu?”

Kalender’in bu sözü beni düşündürdü. Dehşetli, ferahlık verici, cefalı, safalı bu hayatta geçmeyen vaka yoktu.

Asıl hüner, her maceradaki bu geçiciliği bilip, hiçbir şeyden korkmamak, hiçbir şeye ehemmiyet vermemekti. Deliler tehlikeyi bilmiyorlar, bir şeyden çekinmiyorlar, korkmuyorlardı. Onları kanunla, ceza vermekle korkutmak mümkün değildi. Onun için tımarhanelere kapatılmalarına gerek görülüyordu.

Kalender’in yüzüne dikkatle baktım. Merakımı hallede-medim. Yukardan aşağıya vücudunu bütün yoklamaya başladım.

Arkadaşım biraz şaşırarak sordu:

“stmde ne arıyorsun? Niçin böyle her tarafımı yoklu-yorsun?”

“Bütün uzuvların tamam olarak mı geldin? Yoksa kapan-dan kurtulan hayvanlar gibi kuyruğunu orada mı bıraktın?”

“Merak etme, her uzvum tamam olarak geldim. Bildiğin gibi yalnız akılca biraz terelelliyim. Bu noksana da orada uç-ramadım. Bu eski kusurumdur.”

“Anlat, nasıl oldu? Bir iş görebildin mi? Yoksa göremeden mi sıvıştın?”

“Gördüm. Öteye bile geçtim.”

“Köpeği nasıl susturdun? Gelenlerin gözleri önünde ne efsunla kayboldun?”

“Köpek havlayıp patpatlar olunca duvar kenarını kaplayan taflanların içine saklandım. Büzüldüm. Başka türlü harekete imkân yoktu. Delikten dışarıda kalan fare gibi öyle sindim, bekledim. Köpeğin dışından ziyade burnundan korkarım. Menhus hayvan pek uzaktan koku alır. Kuyu dibinde olsa düşmanını bulup çıkarır. Bekledim, bekledim. Atasözünde dendiği gibi çok defa sabrın sonunda bir selamet vardır. Giderek köpeğin sesi seyrekleşti, uzaklaştı. Anladım ki havlamalar konaktan değil, başka taraftan geliyor. Patpatlar da bahçenin öbür yanındaki sokaktan azala azala işitilmez oldu. Tehlikeyi savuşturduğumu anlayarak geniş geniş birkaç nefes aldım. İlk adımda böyle bir korkuya rastlamam bana bir uyanıklık getirdi. Beni hareketlerimde daha dikkatli olmaya mecbur etti. Etrafımda ürkecek bir pıtırıtı olmadığını aklım kestikten sonra gizlendiğim yerden yavaş yavaş çıktım. Her ağaç dibini, her tufayı, kameriyeyi ayrı ayrı inceleyerek hırsız adımlarıyla dolaşırken duvar kenarına uzatılmış bir merdiven gördüm. Sevinçten yüreğim titredi. Konağa yaklaştım. Kapıları açmaya uğraşmak pek beyhude bir iş olacaktı. Alt kat pencerelerinin sağlam panjurları sımsıkı kapalıydı. Yalnız dört-beş metre yükseklikte, ötekilere göre küçük, panjursuz ve camı açık bir pencere gördüm. Bunun bir hela penceresi olduğunu anlamak zor değildi. Bir eve girmek için en kolay yer hela pencereleridir. Evin diğer kısımlarına geçmek için ayakyollarının kapıları her vakit açık bulunur. İçinde kimse yatmaz, tesadüfen biri bulunsa bile öyle yere karanlıkta girelemeyeceği için ışıktan anlaşılır. Gecenin o vaktinde çok defa helalar boş olur.

Artık tereddüde yer kalmadı. Gittim, duvar dibindeki merdiveni sırtladım. Kenef penceresinin önüne dayadım. Saldır sultur yukarıya çıktım. Pencereden içeri indim. Hiçbir ses duymadım. Konağın bu derin uyku sessizliği içinde yalnız bir tehlike vardı. Kapı gıcirtısı... Fakat bu da pek fazla korkulacak bir şey değildi. Zira aralık kalmış bazı kapıların gece vakti rüzgârdan kendi kendilerine gıcırdamaları da olabilirdi. Onun için böyle bir sesin kulaklarda mutlaka şüphe uyandırması gerekmezdi. Fakat her hâlde hesaplı davranmak gerekti. Nalınları tıkırdatmadan helanın ötesine atladım. Menteşeleri yağsız kapıları ağır ağır açarsanız fazla gıcirtı yaparlar, birdenbire hızla açarak sesi boğmalıdır. Kapıyı çarçabuk açtım. Yine o süratle kapadım. Pek az bir gıcirtı oldu. Dışarıya çıktım. Kendimi kesif bir karanlığın içinde buldum. Neredeyim? Taksimatinı bilmediğim bu binanın ne yanına yürüyeceğim? Hangi odalarda adam var? Hangilerinde yok? Merdiven nerede?

Cebimde bir elektrik feneri var ama etrafımı incelemek için bunu kullanmak tehlikeli. Karşımda camlı kapılar olabilir. Karanlığın içinden birdenbire fişkirtacağım ışıkla kendimi haber vermiş olacağım.

El yordamıyla yürümek gerek ama nereye? Sağa mı? Sola mı? Öne mi? Böyle yapılarda helalar çok defa gizli bir yere yapılır. Bir-iki adım öne yürüdüm. Elim bir duvara rastladı. Anladım ki dar bir yerdeyim. Birkaç adım sağa gittim, bir kapı buldum. Onu açmadan sola yürüdüm. Beş altı adımdan sonra elim yine bir kapıya rastladı. Bir hela koridorunda olduğumu anladım. Haremden, selamlıktan kullanılmak için böyle iki kapı açılmıştı. Ama hangi taraf harem? Benim selamlıkla işim yoktu. Böyle konaklarda uşaklar çoğu bodrum katlarda yatarlar. Kadın hizmetçilerin çatı arasında yatma ihtimali var. Benim ne çatıda, ne bodrumda bir aradığım yok. Efendiler evde bulunmadıkları için tahmin ettiğim gibi uşaklarla hizmetçiler konağın en alt ve en üst katlarına çekilmişlerse, orta katlar bomboş kalmış olacağından benim işim işti..."

Sağa yürüdüm. Ellerim havada temas edecek yüzeyler arayarak körebe oynar gibi dolaşıyorum. Genişçe bir yerdeyim. Nihayet duvarı buldum. İşte bir kapı. Bir kapı daha... Bir daha... Hah, işte merdiven. Tırabzan babasının üstünde avucuma fasetalı³⁶ bir küre rastladı. Ya billur, ya madenden olacak. Merdivenden yukarıya çıkayımı mı? Burası konağın giriş yeri olacak. Ayaklarımı karanlıkta oraya alıştırmak ve sıkışınca kaçmak üzere, oraya çıktığım kapıyı kolayca tekrar bulabilmek için birkaç defa daha dolaşmaya lüzum gördüm. Bu araştırma sırasında sokak kapısını ve ona yakın portmantoyu buldum. Üzerinde iki pardösü, iki şıllık fesi asılıydı. Elime birkaç da baston şemsiye ilişti. Selamlık tarafında olduğumu anladım. Lakin beni bir düşünme aldı. Dublörü ipekli bu şık pardösüler kimin? Yahut kimlerindi? Haşmet Beyefendi seyahatte bulunduğu müddetçe elbiseleri, fesleri böyle portmantoda asılı durur mu? Hayır, duramazdı. Konakta ya akrabadan veya misafir bulunan bazı beylerin olması çok muhtemeldi. Hanımına hayalî bir aşkla tutulduğum bu saray gibi yerin halkı hakkında hemen hemen hiçbir bilgim yok gibiydi. Her ne olursa olsun azmimden yılmadım. Fakat harem tarafına geçmeyi münasip gördüm. Yine geldiğim hela koridorundan yürüdüm, öbür tarafa geçtim. Konak birbirine benzer iki kısım üzerine bina edilmiş. Öbür tarafta da aynı giriş, aynı kapılar, aynı yere rastlayan merdiven. Bu geniş kovanlı merdivenin duvar dibi tarafının enli basamaklarından yürüyerek yukarıya çıktım. Fakat nereye? Yukarının bölmeleri nasıldır? Hangi odaya gireceğim?

36 Tıraş edilmiş elmasın yüzlerinden her biri.

Çıktım, çıktım. Orta kata geldim. Merdiven devam ediyor. Böyle işlerde bana kumanda eden şeytan, “Burada durma, daha üst kata çık” dedi. Bilirsin, ben îblis-i aleyhi’l-lânenin hiç hatırını kırmam. Etrafımı saran karanlığı dinledim. Çıt yok. Bir camekândan yürüdüm. Başka bir camlı kapıdan geçtim. Üst kata saldırdım. Bu katta da önüme bir camlı bölme çıktı, kapıyı açtım. Bir iki adım içeriye yürüdüm. Sonra durdum. Hangi tarafa yürüyeceğim? Hangi kapıyı karıştıracam? Konak halkı derin uykuda. Şimdiye kadar varlığımdan bir şey sezdirmedim. Lakin o anda maksadımın en güç yerine geldim. İçeride insan yatan bir oda kapısını karıştırırsam yakayı ele vereceğim. Revan Hanım’ın odası hangisi? Cebimdeki iftira mektuplarını rast geldiği çalılığın arasına yumurtlayan şaşkın bir kuş gibi rastgele bir yere bırakıp oradan savuşmam ya... Bu, zekâyla değil, ilhamla bulunacak bir şey. Bizim yobaz hocanın anlatışına göre ilham iki türlü olurmuş: Ya rahmani, ya şeytani... Biz çoktandır iblise uyduk. Şeytan herkesin sandığı kadar hain bir baştan çıkarıcı değildir. Yalnız yaradılışa, âlemin yönetim şekline karşıdır. İlahıya karşı gelecek kuvveti nereden buluyor? Bu karşı geliş Cenabıhakk’a hoş görünüyor olmalı ki aptalları baştan çıkarmasına izin veriyor. Eğer şeytan bu muhalefeti “İttihat ve Terakki”ye karşı yapaydı şimdiye kadar belasını çoktan bulurdu. Onlarla hoş geçindi çünkü kendinin bir telkinine hiç lüzum görmedi. Çünkü idare içinde tutundukları ağacın kökünü baltalayan binbir şeytan vardı. Çünkü o kendi yaratılışına yakın olan yaratıklara zarar vermez. Yalnız rahmani suçsuzlara musallat olur. Meleklerin eski hocası göklerden kovulmuş bu lanet olasıca fesatçıyı imdadıma çağırarak yine karanlık içinde körebe oyununa başladım. Gözleri kapaklı dolap beygirleri gibi sofanın dört köşesini dönüyordum. Parmaklarımin ucuyla bir kapı buluyorum. Birkaç adım sonra bir kapı daha, bir kapı daha... Hangisinin topunu çevireyim? Ya şundadır, ya bunda, helvacının kızında... Küçükken kadınlarla fincanlar içinde saklı yüzük oyunu oynadığımız zaman

kullandığımız bu tılsım da işime yaramadı: “Ey meleklerden âlim, fesatçıların fesatçısı şefkatli yârim, her şeyde imdadıma koşanım, yetiş imdadıma...”

Ben bu yalvarmayla dolaşırken duvarda parmaklarımın rastladığı bir düğmeden kuvvetli bir elektrik zırlıtısı kopmaz mı? Kendi elimle bütün uykudakileri ayağa kaldırmış oldum. Vay... Şimdi nereye kaçayım? Ters yüzüne mi döneyim? Yine deliğini kaybeden fareye döndüm. Pirime kantarlıyı atmaya başladım. Silsilesine veriştireceğim ama şeytanın kimden doğduğunu bilmiyorum. Behey, alçakların alçağı, sana olan kuvvetli inancıma karşı hiç sıkılmadan bana bu oyunu mu oynadın? Bu lanetliye günde yüz bin ağız sövüp sayıyor. Küfür, onun ibadetidir. En kaba, iğrenç hakaretleri şerbet gibi güle güle içmeye alışkındır. Ona bakarsan sövüp sayma, aciz olmaktan ileri gelir, kuvvetlilere karşı kışkırtılır. Zaten sövüp sayma aczden ileri gelir. Suçlular aleyhinde fişkırılır. Zaten kınama ve ayıplama, şükrün öbür tarafında ünlülerin ikinci paylarıdır. Ama Şadancığım, ben ki, lanet olası şeytanın mektebindenim, yine ondan gelen bir aceleyle pirime hakaret etmede büyük yanlış bir iş işlediğimi anladım. Rahmani olsun, şeytani olsun, niçin öyle olduklarını bilemediğimiz işlerde, o işi yapana karşı birdenbire parlamamalıyız. İlkın uygunsuz gördüğümüz birçok şeyin altındaki hikmetler sonradan anlaşılıyor. O esnada oda kapılarından biri ufak bir gıcırtyla açıldı. Pembe ipeklere boğulmuş bir elektrik ampulünden saçılan kıpkızıl bir şafak ışığı, şimşek gibi gözlemin önünde çaktı. Kapının çarçabuk kapanmasıyla hemen kayboldu. Fakat dışarıya bir gölge çıktı. Bana doğru, “Rıdvan, kımıldama, orada dur!” dedi. Ben bu yeni adımın esrarı önünde şaşırmış, titreye titreye pirimin insan aklına sığmayacak civelelerini beklerken merdivenden yukarıya bir lamba aydınlığıyla beraber ayak sesleri yükselmeye başladı. Gölge, camekânın kapısını açarak sordu: “Kimdir o?”

“Benim efendim... Çağırdınız da geliyorum.”

“Çağırdımdı ama lüzum kalmadı. Dadıcığım git, yat.”

Çıkan geri dündü. Bu ne demek olacak? Pirimin bir lütfuna mı uğruyorum, bir dubarasına mı? Benim adım Rıdvan. Bu hoş isme bal mumu yapıştırdım. Lakin bunu söyleyen kim? Ses, kadın sesinden biraz kaim, erkek sesinden de biraz ince. İnsanoğlunun hangi cinsiyle karşı karşıya geldim? Bu akşam, o konakta Rıdvan adına cevap vermek felaketli bir iş mi? Zevkli bir şey mi? Oh, alâ-bahtike, alâ-bahtike. Hiçbir şeyden haberi olmayan zavallı insan için bu sözden başka söylenecek ne var? Ben, ne olacak diye bekleye bekleye elimle göğsümün çarpıntısını bastırarak bir köşeye büzüldüm. Ne cinsten olduğunu pek anlayamadığım ince ses bana yaklaşarak: “Rıdvan-cığım, korkma, bu katta benden başka kimse yok. Beni terk etmeyeceğini katiyen bilerek iki haftadır seni bekliyorum.”

Niçin bekleniyorum? Benim bu tatlı sesin sahibine karşı o konaktaki gizli vazifem nedir? Bu çok mühim noktaları bilemediğim için bir falso yapmamaya çalışıyor, put gibi susuyordum.

Ben: “Ulan Kalender, konağa girerken esrar filan mı çektin? Anlattığın hakikat mi, yoksa hayal mi görüyorsun?”

Nuri: “Dinle efendim, dinle. Şeytanı imdadıma çağırdığımın kerametine sen de şaş, ben de şaşayım. Tatlı ses devam etti: ‘Benim düşmanım çoktur. Ablama, enişteme seni fena hâlde geçmişler. Sen, beni baştan çıkarıyor, fena şeylere alıştırıyormuşsun. Buraya gelip de büyük bir hakaretle maruz kalmandan korktuğum için birkaç gün uğramasın diye haber gönderdim. Sen, galiba işin aslını bilmeyerek bana gücendin, hiç görünmez oldun. Seni arattığım yerlerde bulduramadım. Sen önceden de yine böyle bir kere gece yarısından sonra gelip gizlice beni bulmamış mıydın? Yine gelecek umuduyla çıldıra çıldıra seni bekleyip duruyordum.’”

Şimdi biraz iş aydınlandı. Ablam, eniştem sözlerinden Revan Hanım’ın küçük kardeşiyle karşı karşıya olduğumu

anladım. Fakat tehlikeyi büsbütün atlatamamıştım. Benim, o anda yerine geçtiğim Rıdvan olmadığımı anlayınca Revan Hanım'ın kardeşi gürültüyü basacaktı. Benim gibi vakitsiz, sessiz, pencereden giren bir misafir, hırsızdan başka kim olabilirdi? Yakayı uşakların ellerine verirsem karakola sürük-lendirilecektim. Üzerimde o mektuplar tutulacaktı. Zabıtaya, başardığı işten dolayı övünecek bir olay; gazetelere, esrarlı başlığı altında bir sermaye çıkacaktı. Kurtulmak için adının gölgesine sığındığım Rıdvan, bu çapkın kimdi? Çocukcağı-zı hangi kötü şeylere alıştıırıyordu? Küçük Bey'in kötü alış-kanlıkları her neyse onları yerine getirmekte ben Rıdvan'dan aşağı mı kalırdım? Ben şeytanın o haytadan daha sevgili bir gözdesi değil miydim? Aramızdaki mcscenin nezaketi anlaşımdan ibaret kalıyordu. İşi yoluyla idare edebilirim görevinde tembellik gösteren Rıdvan'ın haydi haydi yerine geçmek mümkün olacaktı. Hep o söylüyor, tanımadığım Rıdvan'ın sesini taklit edebilmek imkânı olmadığından ben hep dinliyordum. Fakat bu sessizlik ilanihaye devam edemezdi. Elbette söyleyecek, foyayı meydana vurmuş olacaktım. O: “Beni göreceğin gelmedi mi? Eniştemle, ablamın seyahate çıktıklarını, benim yalnız kaldığımı duymadın mı?”

Ben söz söylemeye yine cesaret edemedim.

O: “Cevap vermiyorsun. Bana gücendin, değil mi?” diye coşkunlukla hemen boynuma atıldı.

İki yumuşak kolun sinirlerime baş döndürücü bir haz veren çemberi içinde kaldım. Ben de, onu beş katı bir tazyikle sardım. Nefeslerimiz yüzlerimizi yakarak bir anda tek vücut olacak bir hareketle kaynaştık. Fakat Küçük Bey birdenbire kucağımdan sıyrılmaya uğraşarak haykırdı:

“Bırak... Bırak... Sen Rıdvan değilsin. Aman ya Rabbi, kimsin?”

Hata ettim. O nazik vücuda o kadar hoyratça sarılmama-lydım. Kokumdan mı anladı? Çapımdan mı? Oh, ne fela-

ket, vücudumun olanca kabiliyetiyle sarıldığım hâlde ona Rıdvan'ın çeşnisini verememiştim. Melun hayta, o, Küçük Bey'i acaba ne çırpıda bir kucaklamakla memnun ediyordu? Baltayı yanlış yere vurduk. Ama olan oldu. Yapılanı tamir etmeye imkân yoktu. Beyimin bu pek hassas anlayışı karşısında, "Yanlış anladın elmascağızım, ben Rıdvan'ın ta kendisiyim. İnanmazsan bir tecrübe daha yap da gör" iddiasında bulunamazdım ya... Kabahat ne beyde, ne bende, Rıdvan'la olan çaplarımızın bir olmamasında. Ah, ne olursa olsun artık benim için dile gelmek gerekti. Söyleyecektim ama pek diplomatça ağız açmak lazımdı. Ettiğim kabalıktan sözde pişman olmuş ve büyük bir mahcubiyet duyan mahir bir aktör gibi: "Affedersiniz Beyefendi, gerçekten bendeniz Rıdvan değilim."

O, birdenbire köpürerek: "Çabuk söyle, kimsin? Gece vakti burada ne arıyorsun? Söyle nereden girdin?"

"Ben Rıdvan'ın kendisi değilim lakin konağa onun talimatıyla girdim. Çünkü onun tarafından geliyorum."

Bu sözlerim üzerine Küçük Bey'in damarları birdenbire gevşedi. Bir ikinci nöbet yine boynuma sarılacak zannettim. Vay kâfir oğlu kâfir Rıdvan, bu Küçük Bey'i cin tutar gibi tutmuş. Onun sinirlerine bu derece kuvvetle nasıl hâkim olabilmiş? Revan Hanım'ın kardeşi bal gibi kıvamlaşan en yumuşak ruh perdesinden: "Bana cennet tozu gönderdi mi?"

Cennetin kevserini, nurdan tabaklar içinde yemişlerini vaizlerden dinledim ama tozunu hiç işitmemiştim. Bu da hangi derde deva, ne çeşit bir iksir olsa gerek? Ah, şimdi ne cevap vereyim? Evet mi, hayır mı? Beyle dostluğu ilerletmek için evet demeyi uygun bularak, "Gönderdi" dedim. Yumuşak avucuyla elimden yakalayarak:

"Haydi, öyleyse odama gidelim de beraber çekelim!" diyerek beni karanlıkta çekip götürmeye başladı. Ne çekecektik? Lahavle mi? Fış fış kayıkçı mı?

Kızıl ışıklı cümbüş odasına girdik. Burası bana Madam Federovna'nın keyif odasından daha latif geldi. Çünkü daha özeldi. Gerçi etraftan öyle gökkuşağına benzer renkli ışıklar yağmıyor, tavandan yalnız doğacak güneşi müjdelere gibi gül pembesi bir nur saçılıyordu. Kırmızının herhangi bir çeşidini bütün öbür renklere tercih ederim. Ateş, kan, sevdanın kırmızı değil mi? Kan, sıcaklık, aşk... Öbürlerini ne yapacağım?

Beyin ipekler, tüller, danteller içindeki yıldızlı döşegi bir köşeye taht gibi kurulmuştu. Her tarafı irili ufaklı türlü biçimde zarif puflar dolduruyordu. Hane sahibi bir şezlonga şöyle yarı yatar gibi serildi. Beni de yanındaki koltuğa oturttu. Küçük Bey'in bu turfanda güzelliğini salyalarını akıtmadan nasıl anlatayım? Ablasının henüz erkekleşmemiş bir modeli. Bu latif çocuğa enişte olma emelini gütmesem niyeti değiştireceğim. Tavandan dökülen ışığın erimiş yakutuna karışan altın gözlerini süze süze: "Haydi, çıkar" dedi. Evvela bütün damarlarımın kanı kalbime toplandı ve sonra göğsümün bu tulumbası birdenbire patladı sanılacak bir çarpıntı bitkinliğiyle sordum:

"Neyi?"

"Cennet tozunu..."

Evet, cennet tozunu. Hemen cümbüşlenecek bir sıra. Fakat benim gibi bir cehennemlikte öyle mübarek bir toz bulunur mu? O ana kadar devam eden iyiliklerine karşı şükran borcu duyduğum şeytanı yine yardıma çağırdım. Pirim gülererek yetiştii: "Behey çocuk, sen Madam Federovna'dayken cebindeki boş hap kutusuna biraz kokain aşırırmamış mıydın? İşte cennet tozu odur. Ne düşünüyorsun? Çıkar da Küçük Bey'le, yani gelecekteki kayınbiraderinle karşı karşıya cümbüşleniniz" buyurdu. Evet Şadan, evet, ben daima büyük yol göstericinin önderliğiyle yaşarım. Meleklerin imdatçısı benim yardımına yetişmese ben mektep çocuklarından daha masum bir ahmak olup kalırdım. Kutuyu çıkardım. Kokain

tiryakileri gibi içindekini bir iki fiskeyle sarstıktan sonra kapğını açtım. Kayınbiraderim olacak yavrucak hazin bir iç çekişle elimdekine bakarak:

“Ah, hepsi bu kadar mı? Rıdvan niçin fazla göndermedi?”

“Ancak bu kadar bulabildi. Sonra fazla gönderecek” dedim.

Olanla yetinmeye mecbur kalarak çekmeye başladık. Aman Küçük Bey öyle tiryakiymiş, öyle tiryakiymiş ki sen, ben solda sıfır kalırız. Altın parıltılı büyüğü gözleri elektriğin yakut dalgaları içinde süzüle süzüle cenneti arıyordu. Onun her zaman Rıdvan’la uçtukları özel cennete çifte melekler gibi bu gece beraber havalanacaktık. Evet, özel cennete. Çünkü cennetin de dolmuşundan hoşlanmam; çünkü dünyada yıllarca aç yaşamış sabırlı fukarayla beraber ben orada ne yaparım? Kemanda orta “la”dan boydan boya yay boşaltır gibi inleyen bir nefes salıverdikten sonra: “Ah Rıdvan’ımın elçisi, aziz baban senin kulağına hangi isimle ezan okudu?”

Muhatabımın şairliği derecesinde benim de yükselmem lazımdı. Aklıma hemen şu kelime geldi:

“Hümayun.”

“Yüksek isim.”

“Sayenizde.”

“Hümayuncuğum.”

“Efendim.”

“Biliyor musun, bu dünya bana dar geliyor.”

“Daha boluna uçmak imkânı varsa ne duruyoruz?”

“Ama şimdi önümde ufuklar açıldı. Kalbimi boğan sıkıcı hava boşaldı. Beynimin kara bulutları dağıldı. Dünyadakilerin kasvetli, uğursuz çevrelerinden çıktım. Cennet tozunun

gözlerime getirdiği fer, kanatlarıma verdiği kuvvetle saadet merkezine uçuyorum.”

“Ankara’ya mı yavrum?”

“Hayır, cennet-i âlâya.”

“Bu eski vilayet ve yeni başkentimizin cennet olduğunu söylüyorlar.”

“Bu haberin tam doğrusunu bilmiyorum ama İstanbul’un giderek cehennemleştiğine söz yok. Türklerin günahkârları burada çile dolduruyorlar, ecirlileri orada safa sürüyorlar. Ben bu dünya cennetlerini istemem. Uzayın öyle bir âlemine gitmeyi arzu ediyorum ki...”

“Nasıl?”

“Orada erkeklik dişilik olmasın.”

“Ah benim elmas beyim, bu dünyanın bütün sıkıntılarına karşı bir zevki varsa, o da erkekliği, dişiliğidir.”

“Lanet aşka, sevdaya... Ben melekleşmek istiyorum.”

“Yemezler, içmezler, erkeklik, dişilik onlarda olmaz. İlmi halden aklımda kalan ibare budur.”

“Firdevs’in yüksekliği işte bu kirliliklerin olmamasındadır.”

“Affedersiniz, ben size büsbütün karşı bir düşüncedeyim. Bu dünyada sevişmenin lezzetini aldıktan sonra melek olmak istemem doğrusu.”

“Siz de affedersiniz, cehaletten böyle söylüyorsunuz.”

“Rica ediyorum, beni irşat ediniz.”

“Bizi kambur sırtı üzerinde taşıyan bu yeryüzü bir cehennemdir.”

“Bütün bu gülleri, bülbülleri, baharları, şafakları, güzel manzaralarıyla.”

“Evet, bu beğendiğin şeyler ateşten doğma cehennem ürünleridir.”

“Allah Allah!”

“Güneşe yakın gezegenler birer cehennemdir. Merkür bizden daha çok kızgın ve oradakiler bize göre daha korkunç azap içindedir. Sonra Venüs gelir, üçüncü derecede biz. Bizimki en hafif cehennemdir. Fakat öyle dayanılmaz azaplarla doludur ki bu işkenceleri çekenler öbür dünyalardaki daha şiddetlilerinin nasıl olacaklarını varsın hesap etsinler. Bizim burada katı olarak gördüğümüz madenlerin çoğu orada erimiş hâldedirler. Küremizde sıfırın üstünde yetmiş geçen sıcak derecelerde olan bölgeler vardır, yine sıfırın altında aynı soğukluk derecesine inen buz kesilmiş yerler. Her sene harareten, güneş çarpmasından, çöllerde susuzluktan, buzlu yerlerde de donmadan çok insan ölür. Hava işleri hiç yolunda değildir. Bazı yerler vardır ki insan yaratıldığından bu yana bir damla yağmur düşmemiştir. Yine bazı memleketler vardır ki sıkça su taşmaları, seller yüzünden harap olurlar. Maksadım size iklim, tabiat bilgileri vermek değildir. Dünyamızın, üzerinde yaşayanların ideal hayat şartlarına tamamıyla uygun gelecek biçimde henüz olgunlaşmamış olduğunu anlatmaktır. Üreme, evlenme, sevgi usulleri de Âdemoğullarına mutluluk sağlama maksadına yaklaşabilmekten çok uzak bir karışıklıkta. Ben gençliğimin bütün ateşiyle, bütün kaynar kalbiyle seviyorum. O, benden hoşlanmıyor. Ben, ondan nefret ediyorum. O, benim için çıldırıyor. İşte bu yüzden feleğin tavanı her gün ne vahşicesine cinayetler, intiharlar, felaketler ve iniltiyle sarsılıyor. Sonra kadının ve ondan doğacak çocukların boğazları babanın boynuna. Var yok tanımazlar, nafaka diye zavallının tırnaklarını sökerler.”

“Tuhaf söylüyorsunuz Beyefendi. Elbette aileyi baba besleyecek. Bu mühim mesele mahalle bekçisine devredilemez ya!”

“Yine cehaletinizden böyle söylüyorsunuz.”

“Cehaletimden belki. Fakat yalvarırım size, bunun başka türlü nasıl olur? Söyleyiniz.”

“Bu da dünya üzerindeki insanlara özgü beslenmenin usulsüzlüğünden ileri geliyor.”

“Bunun daha mükemmel olabilmesi mümkün müdür?”

“Niçin olmasın?”

“İddianızı ispat için benim aklımın ereceği bir misal gösterebilir misiniz?”

“Hay hay efendim... Mesela sinek, pire, tahtakurusu ve emsali haşerelerin babaları, dişilerini ve yavrularını beslerler mi? Bunlar öyle yerlere yumurtlarlar ki yavrular kabuklarından çıkar çıkmaz yiyeceklerini hazır bulurlar. Analarının ve babalarının yardımlarına muhtaç olmadan kendi kendilerine beslenirler.”

“Gücenmeyiniz ama cevabınızı doğru bulmadım. Siz en mükemmel yaratıktan böceklerle indiniz. Şimdi biz insanlardan bir lohusa kadın sekiz tekerlek kaşarın, on okka etin, bilmem ne kadar kaymağın ortasında doğurmaz ya!”

“Doğursa da para etmez. Çünkü insan çocuğu, bu nimetleri kendi kendine bulup yiyecek bir yaradılıştaki dünyaya gelmemektedir. İşte tabiatın, dünyamızda yaşayanlar hakkında düşünmeyi unutması, şefkatsizliği, insafsızlığı buradan geliyor. Bu toprak anamız, yiyeceğimizi göğsünden bir emzikli gibi kolayca vermiyor. Toprağı eşiyoruz, tohumu atıyoruz, sonra suyun ve güneşin lütfunu bekliyoruz. Çok defa bu iki kuvvette bir denklik görülüyor. Bazen birisi yakıyor, öteki çürütüyor. Hemen daima kıtlık yılları yaşıyoruz. Sonra hükûmetler ağır vergilerle, tabiatın bize bezdirici alın terleriyle verdiği bu ürünlerin fiyatlarını yükseltiyorlar. Tabiatın bu insafsızlığına sonra insanlarınki de karışıyor. Ah, hâlbuki böyle yaşanmaz. Gıdamızı bir arı gibi istediğimiz güzel kokulu çiçeklerden serbest toplamalıyız.”

Ben, bu şikâyetçi konferansçı yahut makaleci sözlerini bu Küçük Bey'in mini minicik ağzına yakıştıramıyordum. Fakat haspanın, bu kadar bilgiyi, cinin, şampanyanın, cennet tozu-
nun arasında nasıl toplayabilmiş olduğuna da şaşıyordum. Ben o anda toprak anamızın şefkatsizliği, insanların açlığı, kanunsuzluğu gibi başladığı zaman belli olmayan meseleleri düşünmekten çok uzaktım. Dünyada yaşayan milyarlarla iş-
siz, haylaz, asi insanı hep birden tıka basa doyurmak mümkün müdür? Aç kalanların tarafında bulunmamaya gayret etmeli, meselenin bence en uygun çözüm yolu bundan ibarettir. Ben işte o anda midemin değil; gönlümün, aşkının gıdasını abla-
sınunki niyetine Küçük Bey'in gülbeşeker ağzından serbestçe alıvermek niyetiyle kıvranıp duruyorum. Benim de depreş-
memden duygulu çocuk huylanır gibi oldu, bembeyaz nazik eliyle: “Kıpırdama, dinle” emrini verdi. Ben suçumu kuvve-
den fiile getiremeyerek put gibi kaldım. O, sözüne devam etti: “Malum ya, biz iki türlü besleniriz. Havayla, yiyecek. Nefes alma şeklinde olan beslenmemiz bedava ve yorgunluk verici değildir. Havayı hiçbir yerden toplamaya, çiğnemeye, yutma-
ya uğraşmaya ihtiyacımız yoktur. Oksijen, şiddetini hafifleten azotla karışıktır. Bu hava bizi dörtte üç kadar besler. Bizim hiçbir şeyden haberimiz olmadan vücut körüğümüz yoluyla bu iş kendi kendine görülür. Bizi yoran, aç kaldığımız zaman bizi cani olmaya kadar sürükleyen kör boğazımızdır. İşte be-
nim şiddetle, nefretle şikâyetim bundandır.”

“Affedersiniz paşam... Başka türlü olur mu?”

“Niçin olmasın? İşte bu kabalıklarından dolayı dünyamız henüz cennet olma mükemmelliğinden uzak, yarı cehennem tabiatında bir dünyadır. Sonsuzluğun gözle, teleskopla, fikirle erişilmez uçurumları arasında öyle olgun cennet gezegenleri vardır ki oralarda beslenme elması kadehlerden ruhlara damlatılan berrak, saf nur gibidir. Oralarda, yaratılanların en mükemmeli namını alan sınıfın karınları, gemi halatları gibi kangal kangal bağırsaklar dolu değildir. En temiz ve nefis

sofralarda birtakım medenî usullerle yediğimiz taptaze yemekleri vücudumuzun çarçabuk ne kadar iğrenç bir madde hâline getirdiğini biliyor muyuz? Kan elde etmek için kanla işleyen ve yaşamak için durmadan öldüren birer öldürme makinesiyiz. Yapımızdaki bu cehennemî vahşetin melekliğe dönmesi için kim bilir daha ne kadar binlerce yüzyıllık değişme devrelerine ihtiyacımız var.

İşte görüyoruz ki aramızda hiç melek yok. Bu dünya, şeytanı utandıracak azgınlar, ahlaksızlarla dolu. Bütün mahlûkat birbirini yiyerek besleniyor. Eğer başka türlü bir kazaya uğramazsa dünyamızın iki yüz milyon yıldan fazla ömrü var. Bu pek uzun zaman içinde Âdemoğlu pek büyük bir olgunluğa erecek, tabiatımız, bünyemiz, şeklimiz değişecek, bütün başka bir yaratık olacağız. Bağırsaklarımız küçülecek, beynimiz büyüyecek, bugünkü beş duyumuzdan başka altıncı, yedinci, sekizinci ve daha fazla kuvvetlerle donanacağız. Artık et yemeyeceğiz, yemek için öldürmeyeceğiz. Kan kokusundan iğreneceğiz. Elektrik, telsiz telgraf ve diğerlerinin fabrikasına gerek kalmayacak. Kafalarımız hesaba gelmez dinamoda kuvvetlerle işliymiş gibi mucizeler gösterecek. Uzaktan göreceğiz, işiteceğiz. Hele aşk başka bir sarma ve tadına doyulmaz bir cennet işi şekli alacak. Vefasızlık, kandırma, hıyanet olmayacak. Çünkü aşk itirafları dille olmayacak, mıknatısça sıcaklıkları birbirine denk gelen iki gönül hemen birbirini çekecek. Birbirini seven iki vücut birbirine dokunduğu zaman sinirlerden sinire geçen akımla, her gerçek iki tarafa da açıkça kendini gösterecek. Aşk, bütün kâinata kuvvetini veren bu ilahi kelimenin kutsallığı, hiçbir canı ağızda fesada uğramayacak.

Küçük Bey sustu. Düşündüğü hayalî cennetlerin fezalarında dolaşıyormuş gibi gözleri süzülüyor, bayılıyordu. Ben öyle hayran ve şaşkın yüzüne bakıyordum. Acaba mıknatısî hararetlerimiz birbirini çekecek denklikte miydi? Küçük Bey'in tekrar boynuna sarılısam sinirlerimiz birbirine neler söyleyeceklerdi? Kız kardeşine kavuşmak umuduyla çıldırıp

dururken şimdi küçük kardeşini kucaklama sabırsızlığıyla mutluluğumu bozmayı uygun görmedim. O, şezlonga yarı baygın bir uyuşuklukla kendini bıraktığı andaki sessizliğin tehlikesini anlamış gibi birden bire beni çağırdı:

“Hümayun.”

“Efendiciğim.”

“Dünyamızın bir cennet olduğunu görmek için milyonlarca yıl beklemeye vaktimiz yok.”

“Ah, maalesef öyle.”

“Bugünkü hayatımızı, benliğimizi, hissimizi muhafaza ederek buradan bir cennet dünyasına uçmamıza da imkân yok.”

“Yine büyük bir üzüntüyle söyleyeyim ki öyle.”

“Cennete gidemiyorsak hiç olmazsa çıkar da şu tozdan biraz daha koklayalım.”

Kutuyu çıkardım. Birer tutam cümbüşlendik. Beni emellerimin son semasına uçuracak olan bu mutluluk tozundan hemen hiçbir şey kalmamış gibiydi. Ama kokain kalmadıysa kafamdaki şeytanlık da tükenmedi ya! Bu son çekişten sonra içinde bunaldığımız bu kaba dünya ağırlıklarından silkinip hafifliyorduk. Hiçbir cennette hiçbir gılman düşünemem ki Revan Hanım’ın kardeşi kadar çekici ve güzel olabilsin. Bu cihetten dünyayı öteki bütün âlemlere üstün buluyordum. Onun yumuşak beyaz eli benim avucumda, benim baygın gözlerim onun yüzünde. Kokainin büyüyle ben başladım:

“Çektiğim bir tutam toz nur oldu. Damarlarımda dolaşıyor. Galiba bütün bağırsaklarım eridi, kamım küçüldü, vücudumla zihnim şeffaflaştı. Meleklaşıyorum. Sen nasılsın küçük mabudum?”

“Ben koca bir buket gül gibi kokan bir meleğin kucağında sonsuzluğa doğru uçuyorum.”

“Sonsuzluk, sonsuzluktur. Nereye kadar uçabileceksin?”

“Kanatlarımız yoruluncaya kadar...”

“Yavrum, beni dinle. Biz şimdi neredeyiz?”

“Cennetlerin sınırında.”

“Genel mıknaatısa inanıyor musun?”

“Evet.”

“Aşkın bir mıknaatıs olduğuna?”

“İman ederim.”

“Hangi gönüller birbirini çekerler?”

“Mıknaatıs cevherleri birbirine eş olanlar.”

“Bu dünya ne ile doludur?”

“Sırlar ile.”

“Bu sırlar kimlere açılır?”

“Layık olanlara.”

“Sen, ben nasılız?”

“Liyakati olan... Sır ehli...”

“Öyleyse bil ki bu akşam ben de buraya genel mıknaatısın sevkiyle geldim.”

“Ne için?”

“Seni cennete götürmek için.”

“Teşekkür ederim, esrarkeşim.”

“Daha lafım bitmedi güzel kardeşim.”

“Söyle.”

“Yarın ablanla enişten geliyorlar.”

“Allah belalarını versin.”

“Eniştenden hiç memnun değilsin.”

“Ah menhus herif.”

“Kardeşine layık bir koca değil.”

“Asla.”

“Ablan bu menhustan ayrılmalı. Genel mıknatısın göste-receği kendine denk bir adama varmalı.”

“Ah, pek iyi olur. Ama bu olabilir mi?”

“Niçin olmasın? Enişten seni sıkıyor mu?”

“Pek ok.”

“Ben onları birbirinden ayırmakla görevliyim. Sen de bana yardım etmekle mkellefsin. Büyük sırların gücü sonra görünecek. Bundaki derin hikmeti anlayacaksın. Yarın enişten geldikten sonra istediğin vakit yalnız serbest sokağa ı-kabilir misin?”

“ıkarım.”

“Yarın ğleden sonra saat dörtte Ayaspaşa’da, mezarlığın önünde, kapalı bir otomobilin içinde seni bekleyeceğim. Bir dakika geçirmeksizin gel. Gerçek lahutu gr. Senin hayalde kurduğun cennetlerinle aralarında ne büyük fark olduğunu anla.”

“Gelirim, bekle.”

Bu sözleşme üzerine, kutuda zerresi kalmayan cennet tozu yerine birbirimizi koklayarak yarına kadar vedalaştık. Usulca bahçeye indim. Girdiğim yoldan ıktım. İşte buraya geldim.

Kalender'in bir uzun rüyaya benzeyen bu ucu bucağı gelmez sözleri karşısında âdeta sersemledim. Ben malımı bilirim. O benim dinlemekteki sabrımı, saflığımı kötüye kullandı. Anlattıklarının, içinde hemen yüzde elli daraya çıkarılacak uydurmalar vardı. Artık kendimi tutamayarak haykırdım:

“Ulan Nuri, deminden beri karşımda tam bir roman uydurdun. Bana dinlettin durdun, kafamı şişirdin.”

“Vallahi değil Şamdancığım. Billahi değil Şamdancığım. Çocuktan söz aldım, yarın randevuya gelecek. Artık bunun masalı, romanı var mı?”

“Onu hangi cennete götüreceksin?”

“Herhâlde eşek cennetine değil. Senin benim gibi dâhilere özel olan cennete.”

“Orası neresi?”

“Aa bu kadar da kalın kafalılaşmasana ya! Bu gibi hâllerde Madam Federovna'nın cennetinden daha âlâsını nerede bulabilirsin? Ben Küçük Bey'i zina evine bir kere atayım. Bütün numaraları onun körpe vücuduna tatbik ettirteyim, onu meleklerle okşatayım, gılmanlara gıdıklattırayım, yasak yemiştten doyuncaya kadar yedireyim. O, vaizden dinlediği tasavvur ettiği cennetlerin artık hiçbirini ararsa yüzüme tükürsünler.”

“Küçük Bey sana kokain sarhoşluğu esnasında söz vermiş. Bakalım dediğini unutmayarak gelecek mi?”

“Şüphesiz gelecek.”

“Neden biliyorsun?”

“Çünkü mıknaîsî cevherlerimiz pek uygun çıktı.”

“Ben öyle saçma dinlemem. Mıknaîsî cevherleriniz ne demek?”

“Kandan kana geçen, iki vücudu birbirine çeken böyle bir kuvvet vardır.”

“Hezeyan.”

“Öyle ya, bilim, fen yalnız sizde vardır. Biz ne söylersek saçmalama olur.”

Bu kandan kana mıknaîsî akımı ve cevherlerin eş olması tandırmamesi üzerine, Kalender’le münakaşayı bir saat uzattık, hemen hemen birbirimizi pataklayacak bir hâle geldik. Ne o beni inandırabildi, ne ben onu susturabildim.

O günkü Madam Federovna rezaletanesinin bizi zayıf düşüren yorgunluğu üzerine, o gece Nuri’nin geçirdiği yarı düzme olay onu bitkin bir hâle getirmişti. O bir tarafa, ben diğer tarafa sızmıştık. Gözlerimizi açıp da kendimize geldik. Zaman gün hayli ilerlemişti.

Arkadaşım pek sersem, sarsak sursak, gözlerini ovuşturarak karşıma dikildi. Yorgunluk üzerine yorgunluk, mahmurluk üzerine mahmurluk, cenabetlik üzerine cenabetlik oğlanın suratına iğrenç buruşukluklar getirmişti.

Kendim nasıldım acaba? İğreneceğimi bildiğim için aynada suratımı görmekten korkuyordum.

Nuri, bütün gayretine rağmen kapaklarını tamamıyla açmadığı gözlerini tavandan yere, sonra benim yüzüme gezdirerek: “Ben âcizane kendimi, âdeta benliğimi kaybettim. Kendimi bulamıyorum. Söyle bana, ben kimim?”

“Sen, Kalender lakabını taşıyan meşhur deli Nuri’sin.”

“Nerede bulunuyorum?”

“Muhterem enişten Sandıkçı Ömer Ağa’nın evinde...”

“Sen kimsin?”

“Şimdi beynine Fransızca bir *ku dö puan* inersem kim olduğumu anlarsın.”

Nuri çipil çipil yüzüme baka baka evvela kendini, sonra beni bulmaya uğraşarak:

“Affedersin Şamdan’ım. Ben kokain, esrar, içki ve diğer türlü sarfiyat gecelerinin sabahında kendimi, çevremi, çevremdekileri hemen tamamıyla kaybederim. Ben bu gece o kadar alelacayıp rüyalar gördüm ki şimdi kafamda hakikatle rüya âlemi birbirine karışıyor. Benim düşlerim uyanık hayatımdan çok kuvvetlidir. Aydınlıktır, eğlencelidir. O âlemde olmayacak şey ve ayıp yoktur. Hayat mı bir rüyadır? Yoksa rüya mı asıl hayattır? Bilemiyorum. Rüya cezalarından, zindanlarından, jandarmalarından hemen bir silkinmeyle kurtulurum. Ama hakiki hayatta yağma yok. Bir kere enselendin mi seni adaletin Münker Nekir’i karşısına çıkarırlar.”

Nuri neden sonra birdenbire damdan dört ayak üzerine düşen kedi gibi bozuk zihninin hayallerinden kendini kurtarabilerek haykırdı: “Hakikatle rüyayı birbirine karıştırarak çal çenelik edecek vakit değil. Akıllarımızı başlarımıza toplayalım.”

“Dağılmış bir yığın aklımız yok ki toplamaya uğraşalım.”

“Hemen hemen mevcudu toplayalım.”

“Ne oluyoruz?”

“Saat öğleden sonra iki... Bugün Ashâb-ı Kehf gibi uyumuşuz.”

“Sersemliğimi geçiremedim. Ben daha uyumak istiyorum. Bu vücut hasarını bir haftalık uyku bile yerine getiremez.”

“Seni bundan sonra yarım dakika bile uyutmam. Sersemliğin gitmediyse, teyzemin evinde duş yok. Başından aşağı birkaç kova su boşaltırım. Haydi bakalım, döşekten zıpla. Gözlerini aç, küle yatmış kedi gibi silkin. Küçük Bey’e randevu verdik. Saat dörtte gelip bizi Ayaspaşa’da bulacak.”

“Kalender, kardeşim, ben senin geceki laflarını hep masal diye dinledim. Sen de bu son uykunun rüyalarında hep Küçük Bey’i gördün galiba? Zihnini topla. İyi düşün. Komik bir olaya kahraman olmaya gitmeyelim. Dün gece bir rüya âleminde görüştüğün kibar bir çocuk, senin gibi bir zıpırın ilk davetine hemen icabet etmez.”

“Mıknatıslarımız pata geldi diyorum sana. Haydi, giyin, hazır ol. Para cüzdanını yokla. Bize bugün çok para lazım. Küçük Bey’i Madam Federovna’ya götüreceğiz.”

Kalender bir defa insanın üzerinde para sezdi mi son kaimeye kadar hepsini sızdırmadıkça rahat durmaz. Ben ona cebimdeki miktarını tamamıyla bildirmemek için cüzdanın iç gözüne birkaç elli liralık saklamıştım. Bununla beraber parasız görünerek hemen parladım:

“Cebimde hiç para kalmadığını dün sana söylemedim mi?”

“Cebinde kalmadıysa konaktaki kasanda paran vardır.”

“Ulan bizim evi Bank Otoman mı sanıyorsun?”

“Paran yoksa yüzde yüz faizle ara bul. Aman Şamdan’ım, ocağına düştüm. Bu güzel kolpayı kaçırmayalım.

“Ulan uğursuz, israf edilecek şey yalnız para mı? Madam Federovna’da bir gece daha geçirecek hâlimiz, kuvvetimiz kaldı mı?”

“Bugün oraya eğlenmeye değil, iş için gidiyoruz. Kuvvetin yoksa şeytana uymazsın, perhiz edersin. Bununla beraber sen, ben akılda ve yaştaki adamlar ne kadar yorgun olsalar, iki sahan yemek ve üç saat uykudan sonra çelik kesilirler.

Uzunca süren bir mücadeleden sonra giyindik, sokağa fırladık. Şık bir otomobil bulduk. Ayaspaşa dedik, sürdük. Gövdeleri irileşmiş, ihtiyarlıktan yeşillikleri azalmış ahiret kokan yüzyıllık servilerin gölgelendirdiği ve yüksek binaların karşısında Anadolu'nun garip bir bucağını andıran bakımsız mezarlığın önünde durduk. Saat dörde yirmi vardı.

Acaba geç mi kalmıştık? Hayır, böyle buluşmalar için tayin edilen saatlerde yirmi dakika ilerilik hayli bir şey demekti fakat saatlerimizin Bey'in saatine tamı tamına uyması şartıyla. Onunkinin biraz ileri, bizimkilerin biraz geri olmaları belirlenen vakti hemen uç uca getirebilirdi.

Her neyse, birkaç dakika zarfında Küçük Bey sokağın bir tarafından ufuktan ay doğar gibi karşımıza çıkıverecekti. Yayan mı gelecekti? Yalnız mı? Yoksa Rıdvan'la beraber mi?

Nuri:

“Ah Şadan, görsen ne tatlı çocuk, ne tatlı çocuk... Şeker mi şeker...”

Ben: “Şeker pahalılandı. Lezzetçe ona benzerlerin de kıymetlerinin artması doğaldır. Fakat malum ya, biz Küçük Bey'i buraya kompostosunu yemek için çağırıyoruz.”

Biz böyle zevzeklene zevzeklene dakikaların on beşini erittik. Gittikçe büyüyen bir helecanla nişan alır gibi o geniş sokağın iki tarafını gözetliyorduk. Otomobiller, arabalar, alelade yaya yolcular gelip geçiyor ama öyle aya, şekere, kaymağa benzer körpe bir sima sükün etmiyordu.

Her anın geçmesiyle, umudumuz sola sola son beş dakikayı da geçirdik. Saat dörtledi. Şeker Bey görünmedi. Beş on dakika da imsak koyduk. Eser yok nazlı canandan, eser yok.

Ben şimdi yumdum gözümü açtım ağzımı:

“Be hey Allah'ın divanesi, bozuk, üstelik bir de sarhoş kafanın rüyalarını hakikat sandın, beni de aldattın. Olmayan bir çocuğu beklemek için uykularımıza kanmadan sokağa çık-

tık. Otomobil tuttuk, buralara geldik. Bir saattir burunlarımız havada, gözlerimiz sokaklarda bekliyoruz. Budala olduğunu biliyorum. Ama kendi deliliğim icabı yine martavallarına kanıyorum. Dün gece rüyada gördüğün çocuk hiç kanlanıp, canlanıp insan şekline girerek buraya gelir mi?”

Kalender, uzun uzun, kalın ince puflayarak:

“Üzüntüden bulanık aklımı büsbütün karıştırma. Beynimin içine bir sis çöküyor, derin bir denizin dibine batıp çıkan bir kazazede gemi gibi kendimi kaybedip kaybedip yine buluyorum. Acaba dün gece gördüklerim bir rüya mıydı?”

“Hiç kuşkusuz. Girdiğin bahçenin bir köşesinde birkaç tutam kokain çekerek bir Küçük Bey rüyası gördün. Sonra uyandın. Durum bundan ibaret...”

“Şadan, bu hükmüne evet de diyemeyeceğim, hayır da. Çünkü gördüklerim o kadar gerçeğe benzeyen ve sonra yine pek neşeli bir rüyayı andıran şeylerdi ki...”

“Kâfir kokainin dalgaları...”

“Ah Şamdancığım... Ah Şamdancığım...”

“Ne var ulan?”

“Senden büyük, ah pek büyük bir ricam var.”

“Söyle.”

“Ama reddetmeyeceksin.”

“Peki.”

“Katakullinin başına yemin eder misin?”

“Aklıma uygun bir şeyse ederim.”

“Mademki biz bu işe başladık. Hayal, hakikat, sonuna kadar gidelim.”

“Ulan deli cenabet, rüyada gördüğün çocuk işte gelmiyor, biz bu hayaleti nerede bulup da peşine düşeceğiz?”

“O, gelir o.”

“Nasıl?”

“Sende bir iki nefeslik cennet tozu var mı?”

“Var...”

“Oh, âlâ.”

“Ne yapacaksın?”

“Çekelim. Eğer bu çocuk bu tozun neşesine gelen bir hayalet, bir peri ise yine gelir.”

Benim de içim sıkılıyordu. Hakikatte bulamadığımız bir şeyi hayalette aramak da bizim için bir eğlenceydi.

Kutuyu çıkardım. Dünya cehennemini cennet yapan tozu kokladık. Sevapla cennete gidemeyenler için son nesil oraya günahla girebilmenin de çaresini keşfetmişti.

Hayatın kısımlarını yeryüzünün cazibesine perçinleyen ağırlığı üzerimizden sıyrılıyor, hislerimiz hafıflıyor, kederlerimiz eriyordu. Başka zamanlarda üzüldüğümüz şeylerin beyhudeliğine gülüyorduk. Dünya gözlerimiz kapandı. Bütün manzaralar ruhlarımıza sanki başka bir delikten ve büsbütün başka bir şekilde ve etkiyle doluyordu. O bildiğimiz eski âlemde değildik. Galiba aya çıkmıştık. Renkleri dokunmakla seçebiliyor, derimizle kokular alıyorduk. Görünmezliğin öbür yanını görüyorduk. Sanki dünyada bütün düşmanlıklar durmuş, insanla yılan, kediyle köpek dost olmuştu. Hazin bir neşeyle şişen kalplerimizde kâinatla samimi bir alışveriş vardı. Her şey saflaşmış, her şey süzölmüştü. Sanki kemiklerimize varıncaya kadar maddiliğimizi kaybetmiştik.

Bu yabancı âlemin içinde etrafımızda uçurumlar açılır gibi oldu. Arkadaşımdan sordum:

“Nuri, neredeyiz?”

“Küfür etme. Ben Nuri değilim, nurum.”

“Gözümün nuru. Kaçınıcı gezegendeyiz?”

“Galiba Zühre’ye çıktık. Onun dağlarından birinin üzerindeyiz. Merih’le haberleşiyoruz.”

“Zühre dağlarından birindeyse hastalıklarından korkalım.”

“Bütün o pis hastalıklar sefil dünyada kaldı. Melek sürülerini görüyor musun?”

“Operalarını işitiyorum.”

“En güzelleri bana işaret ediyorlar.”

“Bana da göz süzüyorlar.”

“Ver elini.”

“Ne var?”

“Atmosfer su kesildi. Dalgadan dalgaya sekiyorum. Birbirimizi kaybetmeyelim.”

Delinin sarhoşluğuyla akıllınıninki bir değildir. Kokainin etkisi de beyinlerin kuvvetli veya zayıf oluşuna göre olsa gerek. Ayaspaşa Caddesi birdenbire dünyayı çepeçevre kuşatan altın bir kemer gibi güneşlendi. İleri geri, sonsuz bir şekilde uzadı. Dolmabahçe tarafından, gökten saçılan ateşlerin altında yanıp parıldayarak gelen küçük bir otomobil belirdi. Sırma kanatlı bir kırlangıç gibi zemini yalayarak uçuyor, uçtukça büyüyordu. Bir tayyare süzgünlüğüyle yaklaştı, derece derece süratini azaltarak önümüzde durdu. İçinden gül yüzlü, altın gözlü, kılaptan saçlı, pek turfanda bir çehre, gülerek bize baktı.

Ben: “Şimdi üçüncü kat gökte gördüğümüz meleklerden ayrılmış bir semavî...”

Nuri: “Oh, aman ne saadet... İşte o, beklediğimiz Küçük Bey.”

“Deme.”

“Vallahi o.”

“Bunun o olduğuna inanayım mı?”

“Niçin inanmayacaksın?”

“Ben kendi varlığımı, mekânımı kaybettim. Kim ve nerede olduğumu bilmiyorum. Hiç tanımadığım bir diğeri kim olduğunu nasıl bileceğim? Evvela bana söyle, biz uyanık mıyız? Rüya mı görüyoruz?”

“Onun ben de pek farkında değilim.”

“Belki ikisinde de değiliz.”

“Nasıl olur?”

“Hakikatle rüya arasında.”

“Fakat Şamdancığım, bu çocuk daima rüya gibi bir şekilde geliyor. Bana inanmadındı fakat şimdi aynı rüyayı beraber görüyoruz.

“Kalk, çocuğu çağır. Bu bir hakikat veya hayalet de olsa gözlerimizin önünden silinmeden yakalayalım.”

Hayallerle, hülyayla yaşadığımız vakitlere yarı rüya diyemez miyiz? Hülya, rüyadan tatlıdır. Çünkü rüyada, iradenin hükmü olmayan bir âlem, bir olay içinde yaşarsınız. Fakat hülya kendi beyninizin arzu ve fantezilerine göre kurulmuş bir cennettir.

Belki biz de böyle hülyamızın bir kapanına tutulmuştuk. Fakat her ne olursa olsun, biz o anda yaşadığımız sahneyi hakiki saymak zorundaydık.

Öteki otomobilin kapısı açıldı. Nuri hemen sokağa atladı. Küçük Bey’i koltuklayarak bizim arabaya bindirdi.

Beyefendi yanaklarının pembesi, saçlarının sırmasıyla uyumlu açık bir kostüm giymişti. Elindeki, başı bir küçük elma kadar altın küreli bastonuyla oynayarak bize gülüyordu.

Onu arabada Nuri'yle aramıza aldık. Dışarıya el işaretiyle: "Haydi" dedik.

Genç şoför, yakaladığımız avın letafetine parmak ısırarak manalı manalı gülümseyerek bize baktı. El ve ayak hareketleriyle bir iki küçük manevradan sonra arabasını yola düzeltti.

Ben hemen kutuyu çıkarttım. İçinde kalan tozu üç burun arasında paylaştık. Yine sekiz güneşli, yirmi aylı bir âlemin ufuklarından içeriye girdik. Firuze denizlerin, altın ırmakların, zümrüt yapraklı, elmas ve yakut meyveli bahçelerin arasından uçuyorduk.

Otomobilimiz bir tayyare gibi havalandı. Nereye gidiyorduk? İnsanoğlu cevval zekâsıyla gökyüzü yollarını ele geçirip açtıktan sonra artık ona bu soru sorulur mu? Eskiden cennete, cehenneme kimse istediği gibi gidemezdi. Şimdi gök sınırları açıldı, tezkere, pasaport soran yok.

Dünyanın kasvetinden kurtulduk. Uçuyorduk, uçuyorduk. Bu sefer yanımıza bir de gılman katılmıştı.

Doğru Madam Federovna'ya düştük. Bir gece evvel yine orada bulunduğumuz için bu sık gelmemizin mükâfatı olarak kadın bizi çok güler yüzle karşıladı.

Yanımızdaki Cici Bey'i takdim ettik. Federovna, şefkatli bir ana gibi kolunu çocuğun boynuna dolayarak:

"Superbe enfant!" dedi.

Bizden evvel yavrucağın alnına bir buse kondurdu. Biz kediler gibi yutkunup yalanarak ellerimizin tersiyle ağızlarımızı sildik.

Hangi numaradan başlayacağını sormak için programı Bey'in eline verdik. Meşhur bir lokantada yemek menüsünü ağzı sulanarak defaatle süzen bir obur gibi Küçük Bey numaraları okudu. Bazıları hakkında bizden bilgi istedi. Anlattık.

En zevklileri şunlardı: *Tire, plonga, massage, les jeux de cours dernière invention, cache cache à deux*, çuval içinde bir çift, kokain cennetinde sevda gerdekleri, safa havuzunda perilerle yıkanma. Hepsini saydık döktük. Nihayet Revan Hanım'ın sevgili kardeşini bu âlâ Rus eğlence evinin dönme dolabına bindirdik. Birkaç devir yaptı. Bayramdaki çocuklar gibi çok keyiflendi. İnmek istemedi.

Numaraların birinden indiriyor, ötekine bindiriyorduk. Havuzdaki ördek gibi öyle çırpıyor, öyle seviniyordu ki ablasını da unuttu, eniştesini de, hatta Rıdvan'ı da.

Nuri'yi bir yana çekerek yavaşçacık kulağına:

“Ulan Kalender, elin toy çocukcağını buraya attık. Rezalet bataklığına daldırıp çıkarıyoruz. Bu bizim için bir cürüm, hatta bir cinayet olur. Üzerimize şüphe çekmemek için yavrucağın ağzını, burnunu silelim. Onu vaktiyle konağa iade edelim. Bu kadar görüştük, kaynaştık, dost olduk ya. Planımızın gerisini yürütmek için şimdilik bu yeter.”

Nuri içini çeke çeke uzaktan çocuğu süzerek bana döndü:

“Hakkın var. Yavruyu yuvasına döndürmeliyiz.” dedi.

Gitti, Sermet’in kulağına: “Küçük Bey, paydos!” sözünü fısladı. O, tattığı zevkin lezzetine kanmamış bir çocuk so-murtkanlığıyla:

“Ah, niçin bu kadar erken... Ben daha eğlenmek isterim.”

“Bugün bu kadar, öbür gün daha çok...”

“Madam Federovna’dan rica ederim. Bana bir abonman versin.”

“Baş üstüne paşam. Üç aylık, altı aylık, bir senelik, beş senelik. Ne kadar istiyorsunuz?”

“Ne kadar lütfederse...”

“Ama siz erkeklik-dişilik olmayan bir cennet arıyordunuz.”

Sermet Bey, biraz mahcup bir gülümsemeyle:

“Bazen çocuklar karınları açken sofraya darılırlar. Bu da ona benzer.”

Federovna anası, birkaç defa daha tatlı tatlı onu öptükten sonra gayet elverişli şartlarla bir abonman kesti. Sermet’i bir otomobile koyduk, konağına gönderdik.

Haşmet Bey’in güzel kayını, bu zevk evinin müdavimi ve itibarlı bir müşterisi oldu. Fakat biz aleyhimizde bir şüphe ve

sorup soruşturmaya mahal vermemek için Bey'in Federov-na'ya bu gelip gidişini idareye uğraşıyorduk.

Sermet'le çarçabuk dostluğumuz arttı. Çünkü daima onun nabzına göre şerbet veriyor, beyimizi hoppala paşamla eğlendiriyorduk.

Bu küçücük kayınbirader, daima eniştesi Haşmet Bey'den şikâyet ediyor, onun katı kuralları olan, kendini beğenmiş, azametli bir adam olduğunu, onun için de kendisini hiç sevmediğini, karı koca arasındaki muhabbet ve kaynaşmanın da pek yolunda olmadığını söylüyordu.

İçki âleminde, bir gün, yine Haşmet Bey aleyhine söz açıldı. Kalender Nuri, hiçbir artistin taklit edemeyeceği bir yılışkanlıkla Sermet'in burnuna sokularak:

“Ah, cici paşam, seni ne kadar çok sevdiğimi bilsen...”

Revan Hanım'ın kardeşi sarı gözlerini süzerek, Kalender'in bu coşkunluğuna şöyle karşılık verdi:

“Ben de seni...”

Nuri, evvela kapağını fırlatan bir tencere kaynayışı ve naraya benzer bir fışkırıyla memnuniyetini taşırdı, sonra bir kadeh rakıyla içinin bu alevini söndürerek:

“Ah cicilerin cicisi Sermetçiğim. Ne olurdu Haşmet'in yerine ben senin enişten olaydım.”

Sermet: “Ah, keşke!”

Nuri: “Keşke mi?”

Sermet: “Evet.”

Kalender, çalpara gibi ellerini şıkırdatıp bir iki göbek attıktan sonra: “Yavrum, sen beni enişteliliğine layık gördükten sonra, ben talihimin boğazını sıkarak onu bu işe zorlarım. Ah, benim içimin içi Sermetçiğim, sen bana yardımını vaat et, bu evlenmeyi olmuş bitmiş bil.”

Sermet de bir kadeh çektikten sonra pek alaylı bir bakışla gözlerini Kalender'in üzerinde birkaç kere dolaştırarak:

“Ah Kalender, sen benim eniştem... Öyle mi? Oh, oh... Bu pek tuhaf bir şey olur.”

“Hiç tuhaf değil. Hiç tuhaf değil. İlk tuhaf görünen şeyler onlara alıştıktan sonra tuhafliklarını kaybederler.”

“Sen ablamı istiyorsun ama bakalım o sana varır mı?”

“Niçin varmasın? Ben Haşmet Bey'den çok genç, yakışıklı, fevkalade zekiyim. Onun gibi burnu havada bir gururlu, bir kibirli de değilim. O, scrvetine, yüksek mevkiine güvenerek şiştikçe şişiyor. Ben konağınıza ufak ufak havlayarak, kuyruğunu sallayarak sevinen bir fino köpeği tevazuuyla gireceğim.”

Sermet Bey, gevrek kahkahalarını inci gibi bir sıraya dizerek:

“Nuri, iki arka ayak ve kuyruğunun üstüne oturup ön patilerini göğsüne kıvrarak bana da susta durur musun?”

“Ah Cicim ah, sana dört ayağımdan fazla bir saygıyla susta dururum.”

“Ablama bugünlerde pek canım sıkılıyor. Çok hırçınlaştı, çekilmez bir hâle geldi.”

“O hırçınlıkları kocasından memnun olmadığı içindir. Bana vardıktan sonra ne kadar tatlılaşarak neşeye pür neşe kesileceğini görürsün.”

Biz, Sermet'i böyle haftada bir iki kere Madam Federvna'ya veya daha gizli bir içki yerine atıyorduk. Orada çocuğumuzun sinirlerini ispirtonun çeşitlisiyle, cennet tozuyla akort ederek ona istediğimiz havayı çaldırıyorduk. Söz her zaman Kalender'le Revan Hanım'ın evlenmeleri üzerinde

dönüyordu. Sinirlerimizin tütsülü zamanlarında böyle her gün söylene söylene Küçük Bey'in zihnini bu evlenme işine yatırdık. O, şimdi kendine Nuri'nin enişte olmasını pek o kadar imkândan uzak veya yaraşıksız bulmuyordu.

Haşmet Bey'in aleyhinde üç kişilik gizli bir dernek, küçük bir komplo meydana getirdik. Artık işin başlaması için planlar düzenlemeye başladık. Haşmet Bey'e karısının sadakatsizliğini gösterecek olaylar hazırlıyorduk. Kız kardeşine karşı böyle korkunç bir iftiraya alet olmak teklifi karşısında Sermet bir iki kıvrandı. Lakin bu çocuğa da tam akıllı diyemeyeceğim. Onun çoktan sinirleri, zihni, ahlakı bozulmuş, daha bizimle tanışmadan evvel bazı fenalıklara aşılarmıştı. Öyle fenalıklar ki tek başına yapılamaz. Mutlaka yürekten yüreğe kaynaşacak candan bir arkadaş ister. Biz onun can damarlarına parmaklarımızı bastık. İnleyen bir piyano gibi ruhunun perdelerinden istediğimiz ahenkleri çıkarıyorduk. Pek düşkün olduğu keyif verici şeylerle onu manyetize ediyorduk. Yalnız kız kardeşine iftira atmak değil, bizim telkinlerimizin zehriyle iradesi uyuştuğu saatlerde eline öldürücü bir alet verip de herhangi bir kimseyi vur demiş olsak, emrimizi yerine getirmekten başka bir şey yapamayacaktı.

Kalender'in hırsızlık yapmak için konağa girdiği gecenin gündüzünde yazmış olduğumuz iftira mektuplarının üzerinde şimdiki hâle uygun bazı değişiklikler, ilaveler yaptık. Nuri, bunlardan birini kafalarımızın birbirine akort edildiği bir saatte Sermet'in eline vererek:

“Yavrum, al bakalım!” dedi. “Bunlar bir seri şaheser, iftira mektuplarıdır. Bu, birinci numaradır. Bunun arkasından gelecek numaraları duruma göre işleyeceğiz. Bunlar, hakikatte, hemşire hanımefendinin iffetini değil, enişte beyinizin aklını bozmak, rahatını kaçırmak için yazılmıştır. Bu esrarın faciası aile içinde döneceği için dışarıya zararlı hiçbir şey sızmaz. Saldırganlığımız biraz alçakça görünüyorsa da maksadımız yüksektir. Enişte beyi konaktan def edip yerine ben

geçeceğim. Amacımıza ulaşmak için şimdilik bundan daha pratik bir çare bulamadık.”

Ben: “Nuri, şimdi yapacağımız işe özür bulacak mazeret aramaya lüzum görmüyorum. Bu meselede vicdan yok. Çünkü işi, bu ölçüye uydurmak, senin benim işimiz değildir. O, akıllılara özgü bir alışmayla olur. Bunu böyle yapmakta Küçük Bey’le senin menfaatin var. Şimdi bu sözleri bırak da işin çarçabuk pratik tarafına geç.”

Nuri: “Şadan, sen böyle ukalalık ettikçe söz daha fazla uzar. (Küçük Bey’e dönerek) Cicim, al şu zarfı. Bak zarf kapandıktan sonra tekrar açılmıştır. Sen şimdi bunu ablanın çekmece, çanta, dolap, konsol gözü gibi gizli yerlerinden birine saklayacaksın. Öyle ki orası eniştenin de her vakit karıştırdığı bir yer olacak.”

Kalender, kadehini ağzına boşalttıktan sonra sarsıla sarsıla gülerek:

“Deyim biraz tuhaf düştü ama sakın yanlış anlama ha! Ablan bu esrarlı mektubu saklamak isterken uğursuz bir tesadüfle eniştenin eline geçmiş gibi bir şey olacak...”

Birinci numaralı mektubu bir alay talimatla beraber çocuğa verdik. Bu iftira mektubu şöyle doldurulmuştu:

Kendini beğenmiş, baskıcı kocalara yapılacak en güzel karşılık onların üzerine gizlice bir diğerini severek öç almaktır. Saadet sevişmekten doğar. Aşk ve sevgi ise nikâhta farz edilen kutsallıktan değil, gönüllerin serbestçe seçmesinden meydana gelir. Aşk, iki kalp arasında yarımşar olarak yenilmekle lezzetine varılan bir meyvedir. İki yürekten biri kendini beğenmiş olursa onun cennet zevki cehennem azabına döner.

Revancığım, senin için saniyelerin tık tıklarıyla beraber durmadan işleyen bir kalp var. Sen ortaya çıkınca onun için her elem bir zevk, her olmayacak şey olacak bir şekil alır. Senin için yaşayan bir vücut, lazım gelince her tehlikeye atılarak ancak senin yoluna ölmekle hayatına bir mana katmış olabilir.

Kıskanç, zalim kendini beğenen bir koca, her zaman ve her yerde bulunabilir. Fakat birbirini için yaşayıp ölen, diğerkâm iki gönül... İşte ender bir hadise... Lakin ikimiz bu enderliğin iki örneği değil miyiz?

Kıskanç koca, âlemi kendine güldürmekten başka ne yapabilir? Mehtapların gümüşlü sahalarından süzülerek tufaların mahremiyetlerine saklanan iki hayali o nereden sezecek?

Romanların en çarpıntı veren bölümleri, kıskanç kocaların çok kızgın gözetlemelerine karşı her vakit birbirlerine

kavuşabilen fedakâr gönüllerin atılganlıklarını anlatan sayfalar değil midir?

Hakiki aşkla yanan iki pervane ruhu, hiçbir kocanın tehdikâr gözleri atılışlarından geri koyamaz. Onları birbirinden ayırmaya uğraştıkları kadar birbirine yaklaştırmış olurlar. İki gönlün birleşmesine bir kocanın mani olabildiği ancak ahlak kitaplarına yazılmak için uydurulmuş hikâyelerde görülebilir...

Ve işte buna benzer bir sürü satırlar... Sermet, mektubu aldı, konağa gitti. Ertesi günü ve daha ertesi günü, görünmedi. Ne oldu? Bu iftira kundakçılığını hakkıyla yapabildi mi? Biz bir kere, “Varan bir” diye topu fırlatmıştık. Şimdi meraklar içinde bekleyiyorduk. Üçüncü günü telefonla Madam Federovna’dan şöyle çağrıldık:

“Geliniz. Küçük çapkın buradadır.”

Hemen koştuk. Sermet’i bir bitişirme çizgisi gibi erkek-dişi iki çıplağın arasına uzanmış bulduk. Cennet tozunu fazla çekmiş, öbür dünyadaki makamını seyreden, can çekişen biri gibi gözleri süzölmüştü.

Çocuğun zevki doyma derecesini bulup da bizimle konuşabilecek bir hâle gelinceye kadar bekledik.

Kalender sordu:

“Ne yaptın cicim?”

“Kaka bir iş yaptım. (İki şehadet parmağını birbirine çengelleyerek) Ablamla eniştem ikisi şimdi işte böyle.”

“Yalvarırım, işi ta başından anlat.”

“Mektubu götürdüğüm akşam kendisi yokken ablamın odasına girdim. Karı koca arasında patlayacak bombayı nereye koyacağımı düşündüm. Gizleyeceğim yeri iyi seçemezsem mektubun enişteden evvel ablamın eline geçmesi ihtimali vardı.”

Ben: “Geçerse ne olurdu?”

Sermet: “İlk adımda bu iş falso olurdu.”

Nuri: “Mektup ablanın eline geçerse onu yırtıp atar mıydı? Yoksa götürüp kocasına gösterir miydi?”

Sermet: “Bunu siz tahmin edin, bakalım ne olurdu?”

Nuri: “Kimseye göstermeyip yırtardı sanırım.”

Ben: “Aksine... Bu kadar maddi iftiralarla lekelenmiş olmaktansa iffetini çok yüksek bildiği için mektubu doğru kocasına götürür ve muammanının anahtarını onunla birlikte aramak isterdi.”

Sermet: “Daha ne olurdu?”

Nuri: “Ne bileyim ben? Sen söyle küçük şeytan.”

Sermet: “Ablam öyle bir mektubu odasındaki eşyanın gizli bir kıvrımı arasına saklayan eli elbette çok merak edecek ve birçok kimselerden şüphelenecekti.”

Nuri: “Bu şüphesi sana kadar uzanabilir miydi?”

Sermet: “İşte mesele burada.”

Ben: “Canım, niçin bu işi böyle olurdu, olacaktı diye konuşuyoruz? Bunun olmuşu yok mu? Hemen onu öğrenelim.”

Sermet: “İşte onu anlatıyorum. Ablam yokken odasına girdim. Şimdi mektubu nereye koyayım? Bilmem nasıl bir şaşkınlıkla dikiş sepetindeki yumakların, çilelerin altına koyup çıktım. Ama ahmakça bir iş gördüğümü hemen anlayarak ablamın daha ortalarda bulunmamasından yararlanarak tekrar odaya girdim. Zarfı sepetten aldım, anahtarı üzerinde bulunan gardiobun bir tarafına sakladım. Yine dışarıya çıktım. Ablamın birdenbire üzerime gelme ihtimali olduğundan bu işi hokkabaz gibi bir el çabukluğuyla yapmak zorundaydım. Dışarıya çıkınca yine iyi bir iş görmediğimi düşündüm. Bu sefer tekrar içeriye girip zarfın yerini değiştirmeye imkân

kalmamıştı. O gün akşama kadar bekledim. Bir fırsat bulamadım. Eniştem geldi. O geceyi geçirdik.

Ablamın yatak odasına bitişik bir kabinem vardır. Burasını yarı kütüphane ve fotoğraf, pentür ve benzeri artistik işlerime ait yarı (atölye) gibi kullanırım. Pencereleri açık olduğu zaman ablamın odasında edilen lakırdılar benim kabinemden tane tane seçilir. Atölyeme kapandım. Kulaklarımı bitişik odaya verdim. Karı koca arasında her zamankinden başka hiçbir söz işitmedim. Nihayet vakit geldi, yattılar. Sabah oldu, yine öyle. Karı kocanın arası süt limanlık, aralarında ince bir nezaket sürüp gidiyor. Şimdi bu sessizliğe ne mana vermeli? Ablam mektubu bulup da okuduktan sonra yırtıp attı mı, yoksa daha bulmadı mı? Eğer bulmuşsa bir can sıkıntısına uğramaması mümkün değil. Ertesi gün yüzündeki üzüntü alametlerinden gerçeği anlamak kolay olacaktı.

O gün türlü bahanelerle ablamın yanına gittim. Uzun uzadıya görüştüm. Yüzünden, davranışlarından iç sıkıntısını gösterir hiçbir şey seçemedim. Öğleden sonra ablam otomobile sokağa çıktı. Hizmetçi kadın odayı süpürdü. Topladı. Aşağı indi. Fırsat bu fırsattır dedim, odaya girdim. Ama kız kardeşimin eşyasını karıştırdığımı hizmetçiye hissettirmek lazımdı. Onun için olabildiği kadar dikkatli davrandım. Gardırobu açtım. Mektubu koyduğum yerde buldum. Hemen oradan aldım. Gözüme köşedeki küçük *püpitre*³⁷ ilişti. Ablama hususi yazıhane hizmetini gören bu yüksek çekmece-nin kapağını kaldırdım. Bombayı oraya, düzgün olarak istif edilmiş kâğıtların, zarfların arasına soktum, hemen kaçtım. O gece ben yine kabinemdeyim. Kulaklarım bitişik odada. Ama yine karı koca arasında yüksek sesle çekişmeye benzer hiçbir hararetli söz duymuyordum. Sınır üzerinde en ufak bir sesi kaçırmamaya çalışan nöbetçi er gibi uzun bir süre kuş uykusu uyudum. Lakin gecenin bütün yorgunluklarını dindiren küçük ölümü bütün konağı sardığı zaman, yenmeye

37 Fr. Yazı masası.

çalıştığım uyku bana da galebe etmiş derinden derine dalmışım. Sabahleyin gözlerimi açtığım vakit günü epey ilerlemiş buldum. Lakin içeriki odada bomba patlamış, beklediğim etkiyi yapmış, karı koca arasında garip bir anlaşmazlık, şiddetli soru cevap yangını parlamıştı. Bu acayip muamma karşısında ara sıra kendilerini unutarak mutat nezaketlerinden fersah fersah uzak helecanlara düşüyorlardı. *Püpitre*'i koca mı açmış, karısı mı? Mektup nasıl ele geçmiş? Orasını pek iyi anlayamadım. Eniştem büyük bir hiddetin köpüklü dalgaları içinde şöyle bağırıyordu: “Hanım, nasıl oluyor da bu rezalet mektubu bizim yatak odamıza giriyor? Nasıl oluyor da bundan siz de benimle beraber haberdar oluyorsunuz?”

“Allah, Allah. Ne bileyim ben?”

“Bilmelisiniz.”

“Bilmediğim için suçlu mu olacağım?”

“Orta yerde bir fesat, bir suç, oh, bir cinayet var. Bunda siz de ortak gösteriliyorsunuz. Soruyorum, hiçbir şeyden katiyen bilginiz olmadığını söylüyorsunuz. Masumiyetinizi ispat için ben bu soruların karşısında susmanızı yeterli görmüyorum.”

“Ne istiyorsunuz ki söyleyeyim? Böyle adi iftiralardan kendimi korumak için masallar mı uydurayım?”

“Hanım, durup dururken kimseye iftira atmazlar. Bu meselede elbette ufak mufak bir bit yeniği olacak. Söyleyiniz.”

“Beyefendi, tahkirimiz yeter. Beni ne söylemek için zorladığınızı bir türlü anlayamıyorum.”

“Hakikati.”

“Demek ki bunda gizli bir hakikat var?”

“Mutlaka... Muhakkak...”

“Onu ben saklıyorum, öyle mi?”

“Affedersiniz hanım, dış görünüş böyle.”

“Beyefendi, dikkat ediniz, tahammülüm son derecededir.”

“Benimki de öyle hanım.”

“Beyefendi, işte açık söylüyorum. İstedığınız şeyi benden şüphe edebilirsiniz. Artık kendimi savunmaya tenezzül etmeyeceğim.”

“Kendinizi müdafaa etmemek masumiyetinizi ispat etmek demek değildir.”

“Ya ne demektir?”

“Sözün özünü kapatmak, sorguyu kısa kesmek demektir.”

“Sorgu, oh güzel kelime!”

“Evet, güzel kelimedir. Ve bir kocanın böyle acı anlarda karısını sorguya çekmeye daima hakkı vardır. Ben pek az erkeğin gösterebileceği bir metanet ve nezaketle hareket ediyorum. Hâlbuki olayın şekli şiddet ister.”

“Medenî bir koca böyle esassız şüpheler üzerine bundan fazla şiddet gösteremez.”

“Esassız şüphe değil. Ortada bir olay var ve sizin isminiz üzerine kurulmuş dallı budaklı bir sevda macerası var. Mektup sahibinin iddiasına göre bu aşk iki taraflı görünüyor.”

“Bana bir taraftan aşk ilan edilmiş, ben de kabul etmişim, öyle mi?”

“İşte tekrar ediyorum ki maalesef böyle gözüküyor. Böyle değilse sorularıma cevap veriniz.”

“İşte ben de tekrar ediyorum ki siz beni bu kadar ağır suçluluk altında tuttukça sorularınıza cevap vermeye tenezzül etmeyeceğim. Beni bu kadar alçaltamazsınız. Adi, cahil, patavatsız kocalar gibi belli olmayan bir düşmanın bilinemez nasıl canice bir iftirası üzerine beni işte onunla ortak sanacak kadar karşımda kabarıyorsunuz. Ben, sizden gizli, böyle bir

aşk mektubu alsam onu getirip de her vakit kilitsiz duran gözünüzün önündeki bir yazıhaneye mi korum?”

“İşte macerayı deşiyorsunuz, istemeyerek bazı gerçekleri saçıyorsunuz.”

“Oh, nasıl bakayım, söyleyiniz de anlayayım?”

“Bu mektubun birinci olmadığı içindekilerden açıkça anlaşılıyor. Ötekileri iyice saklamış olduğunuz hâlde bunu her nasılsa ihmal etmiş olabilirsiniz.”

“Bundan evvelkileri iyice saklıyorum da bunu neden unuttuyorum?”

“Sonradan kaldırmak üzere oraya bırakıp da unutmuş olamaz mısınız?”

“İstemeyerek ortaya saçtığım gerçekler bu söylediklerinizden ibaretse bunlara gülünç vehimler adını vermekten başka bir şey diyemem.”

“Şimdi, daha şimdi bir meçhul düşman tabiri kullandınız. İşte bu bence çok önemli bir sözdür.”

“Aman ya Rabbi, şaşılacak, gülmeden bayılacak şeyler.”

“Bilakis, derin derin düşünüp incelenecek şeyler. Meçhul düşman... Hanım, bu meçhul düşman kim olabilir?”

“Tuhaf şey! Ne bileyim ben?”

“Tuhaf değil, feci. Bilmemek olmaz, bilirsiniz, bileceksiniz.”

“Babamın ruhunu şahit tutarak söylüyorum ki bilmiyorum.”

“Kesinlikle bilmiyorsanız bazı şeyler sezinlememenizin imkânı yok. Böyle bir macera büsbütün asılsız olamaz. ‘Meçhul bir düşman’ fakat efendim ne için? Sebepsiz size kim düşman olur? Bildiğinizi, sezdiğinizizi, hissettiğinizi hiçbir düşüncenin önünde cesaretiniz kırılmadan söyleyiniz.

Bu meçhul düşmanı beraber arayalım. Beraber keşfe uğraşalım.”

“Ölmüş babamın ruhunu masum olduğumu ispat için şahitliğe çağırdıktan sonra siz hâlâ hiçbir düşünce önünde, cesaretin kırılmadan bildiğini söyle, itimatsızlığından ayırlamıyorsunuz. Bildiklerim var da söylemiyorum sanıyorsunuz. Nazarınızda bu kadar şüpheli, düşkün bir kadınmışım da bunca yıldır benimle nasıl ve ne için yaşadınız?”

“Hanım, rica ederim bahsin mecrasını değiştirmeyiniz. Daima şu bilmecenin çözümü yolunda yürüyelim.”

“Efendim, bu bahsin mecrası yoktur. Bu bilmecenin bir noktasını bile bilmiyorum. Hiçbir şekilde sizi aydınlatamam.”

“Bu dediklerinize mümkün değil inanamam, hanım. Bütün sözlerinizi birer inkâr olarak saymak zorundayım.”

“Siz çıldırmışsınız beyefendi. Siz istiyorsunuz ki aslı olmadık suçlarımı söyleyeyim.”

“Hanım, aslı olmayanları değil, olanları söylemenizi rica ediyorum.”

“Öyle mi? Pekâlâ İşte dinleyiniz... Güzel bir delikanlı ile çoktan beridir sizi aldatıyorum. Birbirimize amansız bir ateşle yanıyoruz. Gözlerimiz dünyayı görmüyor. Hesapsız mektuplar alıp verdik. Her tehlikeyi göze aldık. Sizin konakta bulunmadığınız gecelerde kaç kere sevgilimi yatak odama aldım, gözleriniz önünde apaçık ne maceralar olup geçti de farkına varamadınız. Zihnimin perişanlığından nasılsa bu mektubu ortadan kaldıramamışım. Meydana çıktı. Dikkatiniz açıldı. Olan oldu beyefendi, iş bittikten sonra beni sorguya çekiyorsunuz. Beyhude üzölmeyiniz. Böyle bir olay karşısında namuslu bir koca nasıl davranırsa siz de öyle yaparak haysiyetinizi kurtarınız.”

“Hanım, görüyorum ki çok sinirlendiniz. Bütün bu sözleriniz sahi mi?”

“Harfi harfine.”

“İspat ediniz...”

“Pek tuhaf şey. Size, bu mektuptan haberim yok, dedim; ispat et, buyurdunuz. Şimdi suçluyum diyorum, beni yine ispat etmeye davet ediyorsunuz. Hiç kimseden bir meselenin hem olduğuna, hem olmadığına dair ispat istenemez. Mantığı bu kadar ayaklar altına almayınız beyefendi. Birkaç dakika zarfındaki iki zıt ifadem de henüz kulaklarınızda çınlıyor. Bunların hangisi doğru, hangisi eğri olduğunu sizin kocalık ferasetinize bırakıyorum. Bu elim yüzleşmeyi bundan fazla uzatmayı ikimizin karılık kocalık şerefi için uygun bulmuyorum. Beğendiğiniz gibi hareket ediniz, beyefendi.”

Karısının bu galeyanına karşı eniştem kemkümmlerken ablam odayı terk etti.

Sermet'in bu acı hikâyesini biz pek tatlı bir merakla dinledik. Masum bir kadına iftira atmak, kocanın itimat ve güvenini bozmak, yüksek tabakadan terbiyeli, modern bir karı kocayı, birbiri aleyhinde ağız bozmaya düşürecek kadar galeyana getirmek... Yapılması güç zannedilen hep bu şeyler bir mektupla ve ne kadar kolayca oluvermişti.

Bir masum aleyhindeki bir fesada ne çabuk inanılıyor. Her türlü övülmeye değer bir insan övülse kimse iştahla dinlemez. Fakat çekiştirmeye dikkatle ne kadar çok kulaklar açılır.

Bilmem neden insanlardan öç almak, hücumla onların en hassas damarlarını kanatmak bizim en büyük zevkimizdi.

Bu ilk seri ve büyük başarıımızı kutlamak için birbirimizin boynuna sarıldık, öpüştük.

Kalender Nuri, fenalığa doyamayan bozuk kalbinin heyecanlarıyla dedi ki:

“Bu ilk adımda kazandığımızın neşesiyle bu kadar sarhoş olmayalım. İşin güçlüğü asıl bundan sonra gelecek. Ben gözümü hiç budaktan sakınmayacağım. Haşmet Bey'in serveti, güzel karısı, haysiyet ve itibarı var. Benim meteliğim yok. Hep bu şeylere sahip olanlar bir şeylere sahip olmayanlardan kendilerini sakınsınlar. Biz işimize bakalım. Şimdi ikinci mektubu ne yolda yazacağız? Sermetçiğim, sen bu ikinci bombayı, patladığı vakit etrafında büyük tahribat yapabilmesi için götürüp nereye saklayacaksın?”

Sermet: “İşi bilir, nasıl icabına göre hareket ederim.”

Nuri: “Şadan, haydi bakalım kalemini yağla. Sen bu fesat cemiyetinin başkâtibisin. Bana kalırsa bu sefer mektubun ele geçmiş olmasından dolayı Revan Hanım’a baş sağlığından başlamalıyız.”

Ben: “Nuri, nasılsa akıllı bir adam delilerin tuzağına düştü. Fakat bu defa evvelkinden çok nazik bir durumdayız. Bu sefer delilik foyamızı meydana vurmamak daha çok dikkat lazım.”

Nuri: “Sen yaz! Dediğim gibi yaz. Bizim foyamız meydana çıkıncaya kadar elbette biz Haşmet Bey’i karısından da, canından da biktirip boşatmayı başarırız.”

Bu ikinci iftira mektubuna şöyle başladık:

Ah ruh-ı revanım;

Mektup eşinizin eline geçmiş. Ne felaket. Üzüntüden aklımı kaybettim. Bastığım yeri bilmeden uyurgezer hâlde dolaşıyorum. Bana bin türlü dikkatler, ihtiyatlar öğütlerken bu dalgınlıkta siz nasıl bulundunuz? Kıskanç bir koca adımını bir kere böyle bir iz üzerine attıktan sonra o ailenin içinde ne büyük bir ıstırap başlar. Medenileşiyoruz, medenileştik diyoruz fakat henüz çoğumuzun yürekleri ne kadar vahşi. Eşinin böyle bir sadakatsizliğine uğrayan erkeğin yapacağı şey hemen karılık kocalık hesabını keserek uzaklaşmaktır.

Nasıl yaptın? Niçin oldu? Söyle, yoksa sen bilirsin gibi, baskı ve korkutmalarla üzülp üzmemekte ne mana var? Bir kadına kendi istemediği hâlde sahip olmak kabil midir?

Kocalar, kadınlarının gönüllerinde kendilerine karşı soğukluk başladığı ânı sezerek zamanında çekilmeyi bilseler, sonu cinayetlere varan bu acı, vahşi hallerin önü alınmış olur.

Elde kama, revolver ve ağız dolusu tehditlerle, öyle duruma düşmüş bir kadını sorguya çekenlerin acaba amaçları

nedir? Zavallıyı korkutup da inkâra mecbur ederek tekrar o zavallıyla yaşamak mı? Şimdi ikinci bir sadakatsizlik olursa kabahati kime bulmalı?

Bazen hırs ve intikamını kadının kanyla sulamakla yatıştırıramayan, suç ortağı saydığı âşığı aramaya kalkan kocalar da vardır. Eğer Haşmet Bey düelloyu kabul ederlerse derhal karşılarına çıkmaya hazırım.

Revan Hanım'a karşı kocasının şüphelerini uyandıracak ve bunları hemen inanç hâline koyacak ne kadar söz bulabilirsek hepsini yukarıdan aşağıya işte böyle dizdik, döktük. Hanıma, bu fenalıkları aşk ve muhabbet namına yapıyorduk. Masum bir kadına bu kadar zararlı olan bir sevda dünyada işitilmiş vakalardan değildi.

Mektubu kapadık, zarfı yapıştırdık. Okunmuş süsü vermek için tekrar açtık. Bu ikinciye de, birincisi gibi Cici Bey'e teslim ettik. O şimdi bu bombayı da karı kocanın yatak odalarında bir yere gizleyerek patlatacaktı.

Biz mektupları kokain çektikten sonra onun beyinde uyandırdığı neşe ve ilham dalgaları içinde yazıyorduk. Ziyade hassas ve tasvirlerimizde çok parlak olmak için zehrin miktarını çoğaltıyor; bazen delice bir şekilde birbirimizle dalaşıyor, bazen lüzumundan fazla bir dostluk ve sevgiyle kucaklaşıyorduk.

Bu Revan Hanım macerasının sonuna kadar iyice yürütebileceğimizden hiç emin değildim. Bu iş tıpkı sarhoş, deli bir kaptanın gemi kumanda etmesine benziyordu. Nihayet küttedek biz bir karaya oturacaktık. Ben bu uğursuz olaya niçin karıştım? Şimdi çekilmek elimde değil miydi? Hayır. Hayır, Kalender Nuri'nin çıkardığı bu garip, bu canice maceranın dalgaları içinde büyük bir iradesizlikle bocalıyor, kendimi kurtaramıyordum.

Ben deli miyim, sorusu yine karşıma karanlık içinde kırmızı bir fener gibi dikildi. İçki, kokain gibi aldığımız uyarı-

cıların neşeleri söndükten sonra hayat dayanılmaz bir sıkıntı cehennemine dönüyor, ah öyle ki, öyle ki, alıp verdiğim her nefesin ağırlığı beni öldürüyordu.

Bir gün, Nuri, karşıma elinde bir fotoğrafla geldi. Resmi bana uzatarak:

“Bak, beğenir misin?” dedi.

Bu bir kadın resmiydi. İlk bakışta içimde büyük bir cezb hâlinin kaynadığını, damarlarımın yandığını, sinirlerimin titrediğini duydum. Bunun Revan Hanım olduğunu gizli bir kuvvet hemen bana haber verdi.

Diyemem ki tabiat, güzel yaratmakta bu yüzdeki kadar başarılı olabilmiş olsun. İşte bu kadın beni her türlü dert ve elemenden, içkilerden, deliliklerden kurtarır, bir bakışıyla, okşamasıyla mutlu edebilirdi.

Onu ele geçirme arzusu gönlümden birdenbire volkan gibi beynime, bütün kanıma kızgın lavlar yağdırmaya başladı. Anlatamayacağım bir heyecana tutuldum.

Ne oluyordum? Kurtarıcı bir iyiliğe doğru mu yürüyordum? Yoksa büsbütün çıldırıyor muydum? Bunu kendi kendime tayin edebilecek bir hâlde değildim.

Kalender, baygın baygın fotoğrafı dudaklarına götürdü. Hakiki bir birleşmeyi andırır derin derin heyecanlarla titreyerek kâğıttan inleye inleye uzun bir öpücük aldı.

Karşımda karıma tecavüz edilmiş gibi bütün damarlarımın içinde bir yıldırım dolaştı. Beynimde şimşekler çaktı. Nuri’yi boğmak istiyordum.

Aslında pek zayıf olan iradem, bu heyecan anında beni bütün bütün terk etti. Hemen rakibimin gırtlığına atıldım. Tırnaklarımın boğazına gömülen sıkıştırması altında mosmor kesilen Kalender, boğuk boğuk bağırmaya başladı:

“Bırak, boğuyorsun. Bırak, nefesim kesiliyor.”

“Boğul. Geber. Nefesin kesilsin. Canın çıksın.”

Bu saldırışta hiç şaka olmadığını anlayan Kalender, hayatını kurtarmak için can havliyle, o da hemen benim boğazdan daha nazik bir tarafımı kavradı. O zaman pek şiddetli bir acıdan ellerim gevşedi.

Birbirimizi bıraktık, hemen ayağa sıçradık fakat şimdi düşmanının zayıf tarafını kollayan karşı karşıya iki boksör gibi hücum hazır, göz göze bir hâlde bulunuyorduk.

Nuri'nin göz aklarına kadar moraran benzi hâlâ açılmamıştı. Beni acayip bakışlarla süze süze ve hâlâ boğuk bir sesle: “Deliyim, deliyim derdin de inanmazdım. Meğerse sahiymiş. Dikiş kaldı, boğuldum gittiydi. Böyle bir kuduz hâline hiç tesadüf etmemiştim. Galiba deliliğinin ilk nöbetine tutuldun?”

Evet, Kalender'in bu sözünü çok doğru buldum. Hiç şüphesiz, deliliğimin bu ilk nöbetiydi. Kendimde dayanılmaz bir saldırgan kudurganlığı duyuyordum. Avaz avaza haykırmak, odanın bütün camlarını kırmak, bütün eşyayı altüst etmek, kafamı duvardan duvara vurmak istiyordum.

Nuri, birkaç adım yürüdü. Boğuşma arasında elinden bir kenara fırlamış olan fotoğrafı aldı. Koynuna sakladı. Beynim yine kara bir dumanla doldu. Ayaklarım yerden kesildi. Yüreğim, içinde bir çarkıfelek gibi kıvılcımlar saçarak dönüyor, ağzımdan köpükler geliyordu. Ben, o kâğıt parçasının Nuri'nin koynuna girdiğini görmeye tahammül edemiyordum.

Kalender, iki adım geri çekilerek: “Yine ne oluyorsun?”

Ben, yorulmuş bir boğa gibi soluyarak cevap verdim:

“Çıldırıyorum Nuri, sakın kendini.”

“Sahi, benzin nasıl sarardı, gözlerin nasıl büyüdü, kaşların nasıl çatıldı, ağzın nasıl çarpıldı, bir görsen kendi kendinden korkarsın...”

Nuri'yi boğmak kuduzluğu yine beynimi sardı. Dişlerimi gıcırdatarak parmaklarımı çengelleyip, “Ah habis” narasıyla Kalender'in üzerine atıldım.

O, bu defa tetik davrandı. Bu şiddetli saldırımın önünden kaçabildi. Ben olduğum yere düştüm, kendimi kaybettim. Uyudum mu, bayıldım mı bilmiyorum.

Gözlerimi açtığım zaman kendimi evimde, yatağımın içinde buldum. Validem, ihtiyar dadımla beraber başucumda dolaşıyorlardı.

O şiddetli nöbetten uyandım. Fakat hâlâ kendimde değil gibiydim. Hafızam kenarsız bir ummanın sisleri içinde yarı boğulmuş avare bir ruh akıcılığındaydı. Esirî dalgalar arasından karşımda bulut tüllerine bürünmüş bir şekil belirdi. Bu, kâğıt üstünde gördüğüm kadının kendisiydi. Hem cismanî, hem şeffaf, yarı insan, yarı melek... Göğsünde taşıdığı bir kucak bahar çiçeklerinin kokularını alıyordum. O, büyüleyici yüzüyle bana güldü. Parmaklarının ucuyla birkaç buse gönderdi.

O arada omuz başımdan bir el şiddetle beni dürttü. O sarıntıyla gözümün önünde cilveleşen hayali şekiller silindi.

Yanı başımda annem telaşlı telaşlı söyleniyordu: “Bizi korkutma Şadan. Gözlerini odanın bir köşesine dikmiş süz-gün süzgün ne bakıyorsun? Ne var orada?”

Ben kendimi bulmaya uğraşarak:

“Hiç...”

“Nasıl hiç? Küçüklüğünde üzerine havaleler gelirdi. Seni hekimler, hocalarla büyüttüm. Neler çektim, neler... Ah, şimdi de başka türlü. Bu delilikler, bu nöbetler nedir? Boğmak için onun bunun üzerine saldırmışsın.”

Ben nöbetimden evvelki yakın maziyi zihnimde bulmaya uğraşarak:

“Yalan.”

“Yalan olur mu? Kaç kişi şahitlik ediyor. O Kalender dedikleri apkın arkadaşına yalvardım yakardım, işi kapattım. Fakat bir daha böyle deliliklere kalkarsan bilmiş ol, seni tımarhaneye götürürler.”

Kalender Nuri’nin adı zihnimde vakanın dumanını biraz sıyrıldı. Annemi teselli için hafifçe gülerek:

“Ha, ha... Nuri’yle biraz şakalaşmıştık.”

“Nasıl şaka bu? Oğlanın boynunda parmaklarının bereleri duruyor.”

O ara içeriye üvey babam Hidayet Efendi girdi. Bu softa bozuntusu herifin suratında bana karşı sahte bir şefkat vardı. Bütün deliliğime, hafızamın bulutlu bulunması, muhakemelerimin bozukluğuna rağmen ben onun bakışındaki örtülü hileyi seziyorum. Ben lrsem valideme birçok mal, emlak kalacaktı.

Bu, vefatıma duacı ikiyüzlü adam yatağıma yaklaşarak ateşimin derecesine baktı. Nabzımı yokladı. Kederli, üzülür görünür bir sesle:

“Ah şadan bizi ne kadar telaşa düşürdünüz.”

Ben: “Ne oldu efendim?”

O: “Ne olduğunu bilmemeniz bizi daha çok üzüntüye düşürüyor.”

Sonra validemle ikisi göz göze geldiler. Zavallı annem derin bir bakışla ondan, sözlerinde ihtiyatlı bulunmasını diyor gibiydi.

Üvey babam, kaba sesini nazikleştirmeye uğraşarak:

“Pederiniz olduğum için söylemeye kendimi borçlu bildiğim lakırdılar var.”

“ekinmeyiniz, buyurunuz.”

“Şiddetli bir sinir nöbeti geçirdiniz. Valideniz çok üzüldü. Ben keza...”

“Elde olmayan bir hâl olduğu için bundan beni sorumlu göremezsiniz...”

“Sorumlu görmüyoruz. Lakin büsbütün de kabahatsiz değilsiniz. Uzman doktorlarla görüştük. Birçok gençleri saran bir fenalığa, zamanın vebasına siz de tutulmuşsunuz.”

“Nasıl şey bu?”

“Kakain mi, kokain mi? Uyuşturuculardan işte böyle bir zehir kullanıyormuşsunuz.”

“Ah peder efendi, sarıgı fese çevirmiş bir eski hoca olmanıza karşı eğer siz bu cennet tozundan iki kere çekmiş olsanız, onu daima kullanmak için cebinizde bir altın kutu taşımaya mecbur olurdunuz.”

“Cennet tozu. O nasıl söz? Böyle vücutları tahrip, beyinleri sakat eden bir tozu haşa, Firdevs’e nispet etmek küfürdür. Bunu ‘ce’ ile değil, ‘ci’ ile okursak ‘cinnet’ olur, tam manasını vermiş oluruz.”

“Aman peder efendi, biz karşı karşıya pek ters düşüncede iki insanız. Cennet kelimesini, ‘ce’ veya ‘ci’ okumakla bence manası değişmez. Haydi bunu hicret vezninde okuyalım: Cinnet, cinnet, cinnet. Oh ne büyüleyici, ne semavî kelime. Cinnet, normal hayattan, beynin basit, genel şeklinden çok yüksek bir şeydir efendi. Kabiliyetli kafalarda delirmek isteği pek şiddetlidir. Herkes birer parça çıldırmak için, hayatın bir isli kör kandil gibi fersiz, neşesiz yanan kasvetli alevini parlatmak için ispirotaların her çeşidine ve morfinlere, esrarlara, kokainlere koşuyor. Ben niçin ayıldım? Kendime niçin geldim? Cinnetin kanatları beni, beşerî zevklerin son hadlerine uçurmuştu. Ben çıldırmak ve ebedî olarak deli kalmak isterim.”

“Oğlum, zannederim ki bu temennin yarı yarıya olmuştur. Validene acı. O zehirden kullanıp da büsbütün çıldırma.”

“Validem bana acıyaydı beni doğurmazdı. Şimdi bana çektiirdiği cinayetinin bir hissesini de kendisi çeksin.”

“Bunlar nasıl sözler?”

“Yüksek moraller...”

“Bunun alçağı nasıl olur?”

“İşte senin ahlakın gibi...”

“Hezeyan üzerine hezeyan ediyorsun.”

“Hakikati hazmedemeyenler derhal ona hezeyan anlamı verirler.”

“Deli sayıklamaları...”

“Evet, babacığım, evet. Ahlaklı bir adam olduğunu iddia ediyorsun, fakat için başka, dışın başka. Delinin yüreği ve ağız birdir. Onun için deli, ahlakça senden çok yüksektir.”

“Peki, peki. Öyle olsun.”

“Senin tasdik veya reddin bana vız gelir.”

“Buna da pekâlâ diyelim.”

“Hakikat senin gibi yobaz bozuntularının tasdiklerine muhtaç değildir.”

“Şadan, seni deli farz etmekle beraber, aşağılamada haddini aşıyorsun.”

“Haddi aşmak? Bu nasıl bir haddir efendi hazretleri. Hocalık zamanınızdan aklınızda kalmış sözler.”

“Hocalık, ilim nazarlarınızda bu kadar hakarete uğrayalı ahlak düştü. Zamane züppeleri, kızıl deliler, kokainciler...”

“Ne kızıyorsun efendi? Mademki ben deliymişim, deli sözüne bakılır mı?”

“Çok şükür Rabbime, benim delilerle ülfetim yok. Hep bu hezeyanlarına validenin hatırı için katlanıyorum.”

“Validemin hatırı değil, serveti için.”

“İnnallahe meassabirin.”³⁸ “Evet evet. Kokain insana yalnız neşe vermez, röntgen ışını gibi kirli kalplerin örtülerini şeffaflaştırır, iğrenç sırlar gösterir.”

“Haydi bakalım, karşımda delilikten evliyalığa fırlayarak bana bir de keramet tasla.”

“Keramet taslamaya hacet yok. Sana kalbini söyleyiverim. Ben yarın gebersem memnun olursun. Çünkü annem mirasa konacak. Anama, bana gösterdiğin bu sahte şefkatleri kime yutturacaksın?”

Üvey pederim artık kendini tutamayarak yüreğinin bir kısım kinini şöyle taşırdı:

“Bu oğlanınki ne sinir, ne merak, ne evham... Bu düpe-düz çıldırmış. Bugün bu yolda hezeyanlar ediyor. Kalender Nuri’ye yaptığı gibi yarın bizi de boğmaya kalkacak. Akıllıların arasında delilerin yeri yoktur. Korkunç bir saldırıya, daha doğrusu bir cinayete uğramadan bunu hastaneye kaldırmalı.”

“Hastane değil, tımarhane demeye korkuyor musun? Ölümümü beklemeye gerek yok, beni deliler mezarlığına diri diri gömdür. Emlakımı idareye kendini vasi tayin ettirip maksadına ermek için bu yol daha kestirmedir.”

“Sana da, emlakına de lanet olsun.”

“Lanet, evimize seninle beraber geldi, ikiyüzlü herif. Babamın, anama bıraktığı serveti tıkmınmaya geldin. Ev yapmaya değil, ev yıkmaya geldin. Karı beslemeye değil, kör nefsi-ni besletmeye geldin.”

Helecandan annemin benzi uçtu. Dudakları bembeyaz kesildi. Beni mi, kocasını mı, ikimizden hangisini feda edeceğini şaşırmış gibiydi.

38 “Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir.” (Bakara suresi, 153. Ayet.)

Yalvaran baygın gözlerle herife döndü, beni affettirmek için bütün söz kuvvetini göstermeye uğraşarak:

“Efendi, merhamet et, bu zavallı oğlanın aklı bozuk olduğunu biliyorsun. Ne dediğinin farkında değil ki.”

Üvey babam birbiri üzerine lahavleler çekerek:

“Nasıl farkında değil? Söylediği lakırdıyı insanın ciğerine işletiyor. Ben böyle kazalı, belalı bir evde oturamam. Bu ahlaksız delinin bir gün benim boğazıma atılacağına da artık şüphe kalmadı.”

Annem: “Ay efendi, hem deli diyorsun, hem de sözlerine bakıyorsun.”

Üvey babam: “Evet, mecnun, deli fakat aklı eren bir deli.”

Ben: “Bu evde oturamayacakmış. Nereye gideceksin? Burada birinci sınıf otellerden üstün bir hayat sürüyorsun. Günde yirmi lira versen bu yeme içmeyi, bu dinlenmeyi bir yerde bulamazsın.”

Bu sırada doktor geldi, uzun uzadıya beni muayene etti ve hepsinin kulaklarına bir şeyler fısıldadı.

Sermet, ikinci mektubu aldı, gitti. Yine üç gün görünmedi. Bu sefer bombayı nereye koydu? Nasıl oldu? Yine merak ateşleri içinde yanıyorduk. Kalender'le barıştık. O, benim hareketlerimden sorumlu olmayacak derecede şiddetli bir sinir nöbeti geçirmiş olduğuma inandı. Bu buhrana sebep Revan Hanım'ın fotoğrafı olduğunu anlayamadı. Ben de anlatmadım.

Biz, Sermet'i Madam Federovna'da bekliyorduk. Çünkü bu komployu gizlemek için oradan daha güvenli bir yer bulamazdık.

Nihayet çocuk geldi. Kalender hemen telaşla sordu:

“Ti habarya pedimu?”³⁹ Sermet, gülerek cevap verdi: “Kala...”⁴⁰ Nuri, bunu iyi bir sebep sayarak Küçük Bey'in iki yanağından şapur şapur şeftaliler aldı. Hikâyeyi tatlı anlatması için Cici Bey'in burnunu beyaz tozla kikiştirttik.

O, şimdi gözleri normalden çok büyümüş, kalbi ferahlamış, karihası açılmış, hayali alabildiğine genişlemiş bir tatlılıkla başladı:

“Bir roman vakası içinde mi yaşıyoruz, yoksa hayatımızı hikâye şekline mi koyduk, bilmiyorum. İkinci bombayı aldım ve düşündüm. Bu asırda bombalar niçin patlatılıyor? Acı bir tahripten sonra kurtarıcı bir iyiliğe varmak için... Bizim de yapmak istediğimiz bu değil mi? Ablama yapmak istediğimiz şey fenalık şeklinde görünen büyük bir iyilik değil

³⁹ Ne haber var yavrum?

⁴⁰ İyi.

midir? Onu, baskıcı bir kocanın keyfinin isteğine göre kullanmasından kurtarmaya uğraşmıyor muyuz?”

Kalender: “Güzel tosunum, bu sözleri geç. Yapılacak şeyi evvelce vicdanlara uydurmak, bu, medenî insanlarca bir kuraldır. Güya hep bu ölçü üzerine gidilir. Fakat Âdemoğulları hâlâ hangi çayırılıkta otluyorlar, görüyoruz. Bu vicdan işi kaba, iri bir ele patlata çatlata dar bir eldiven geçirmek gibidir. Kılık kalıba uysa da uymasa da hemen her vakit onu uymuş saymak zorunluluğu vardır. Fenalıklar her vakit başka adlarla vaftiz edilerek yapılır. Hâlbuki bizim maksadımız meydanda... Ablanız hanımefendiyi kendi hâline bıraksak terbiye ve asaleti gereğince bu belayı ömrünün sonuna kadar çeker durur. Biz onu bir an evvel kurtarmak istiyoruz. Ben kendimi hanımefendiye koca gibi değil, azat kabul etmez ebedî bir kul olarak takdim edeceğim.”

Kalender’in ağzından çıkan bu koca lakırdısı yine benim sinirlerimi kızgın kısaçla burdu. Fakat bomba hikâyesini dinlemek için bütün metanetime toplamaya uğraştım.

Fakat Nuri, kokainin verdiği yalancı bir söz ebeliğiyle, ruhunun saçmalarını çelişkili bir mantıkla felsefe şeklinde saçıp döküyordu.

Cici Bey, hikâyesine devam etti:

“Mektubu aldım, gittim. Atölyeme girdim. Cıgara üstüne cıgara yakarak düşünüyorum. Kulaklarım ablamın odasında, bir çıtı kaçırmıyorum. Patlaması birincisinden dehşetli olacağına şüphe etmediğim bu ikinci bombayı nereye saklayacağım? Ferasetimi incelterek açılacak öteki âleme dair ikinci görüşümle eşyanın öbür tarafını görmek için kendimi koka-inledim. Beynimin içinde fikirler tekerlenmeye başladı.

Ablamın yatak odasında köşeye konmuş üstü güvez kadife örtülü küçük bir masa vardır. Güneş renkli abajurlu bir ampulün altında ablam geceleri bu masaya dayanarak çoğu zaman okumaya dalar, bazen Haşmet Bey de karşısına oturur.

Bu defa mektubu bu örtünün altına saklamayı münasip gördüm. Bunda ne fayda vardı, bilmiyorum. Aklıma öyle geldi, öyle yaptım.

Akşam eniştem geldi. Sofraya indik. Kimseye bir şey sezdirmek istemedikleri hâlde karı koca arasında gizlenemeyecek kadar meydanda bir çatkınlık, âdeta lakırdıları üşüten bir soğukluk vardı. İki yabancı durgunluğuyla birbirlerine söylemekten çekiniyor gibiydiler.

Beni, olan bitenden habersiz bildikleri için sofradaki sessizliği doldurmak gayretiyle ara sıra bana küçük küçük hitaplarda bulunuyorlardı. Ben de kısa cevaplar veriyordum. Lakırdı yine sönüyordu. Kız kardeşim çatalın altındaki lokmasını saniyeler sarf ederek pek ağır kesiyor, yine ağır ağır isteksiz yiyordu. Onun, tabağın üzerine eğilmiş, kaşları çatık dalgın başını eniştemin göz ucuyla fakat büyük bir dikkatle bir süzüşü vardı. O vahim mesele karı koca arasında nasıl hâllolunmuştu, anlayamıyordum. Eniştemin vicdanı karısının lehine kendine bir şeyler söylemiş miydi? Haşmet Bey'in yüzünde üzüntü, şüphe, pişmanlık karışık bir şeyler okuyordum. Fakat ablamda mağrur bir inatla, kendini müdafaaya tenezzül etmez bir hâl vardı.

İkinci bomba patladıktan sonra bu vahamet ne şekil alacaktı? Bu merakımın çözümlenmesi de çok uzun sürmeyeceğe benziyordu. Evde cenaze varmış da acılar sessizlikle örtülüyormuş gibi birer üzüntüyle yemekten kalktık. Onlar odalarına çekildiler, ben atölyeme girdim. Katiyen anlamış olduğum bir gerçek vardı. O da, ablamın bana karşı en ufak bir şüpheye düşmemiş olmasıydı. Acaba ablam o berbat iftira mektubunu yazıhanesinin içine bırakan gizli el hakkında ne tür varsayımlarda bulundu? Bunların bilinmesi benim için mühimdi. Acaba öğrenebilecek miydim? Belki... Lakin ne vakit? İhtimal ki o gece... Kabinemin penceresini açtım. Bitişik odadan işiteceğim sözleri bir stenograf çabukluğuyla yazmak için elime kâğıt kalem aldım. Pencereimin önündeki

balkona çıkmaya cesaret edebilsem biraz öteye uzanınca bu gizli facianın sahnesini yarı yarıya seyredebilecektim. Ablamın hizmetçisi bir gün evvel bana demişti ki:

“Hanımefendiye tuhaf bir hâl oldu. Eline geçen her şeyi silkip akrepler varmış gibi bakıyor. Neden şüpheleniyor? Bilmem ki bu merak ona nereden geldi? Sormaya korkuyorum. Geçen gün, gözlerini gözbebeklerimin içine mızrak gibi sapladı. Sanki kalbimin derinliklerinde bir şeyler okumaya uğraştı. Sonra mahzun mahzun başını yana eğerek, ‘Yok yok, Şehime, senden bu kadar alçaklığı ummam. Saf bir kızsın.’ Ben şaşırarak sordum, ‘Hanımcığım bu ne alçaklığı?’, ‘Hiçbir şey değil, haydi işine git.’ dedi.”

Kız kardeşim bu alçaklığı yapanın kendi öz kardeşi olduğunu öğrendiği gün acaba ne diyecek? Şimdi bütün dikkatimle kardeşimin yatak odasını dinliyorum. Ses yok. Hiç çıt yok. Oda, bomboş sanılacak bir sessizlik içinde. Şimdi karı koca, ikisi birbirine sofrada göründüklerinden çok dargın mıdır? Bu derin sessizlik beni meraka düşürdü. Odanın içini görmek için artık balkona çıkmak cesaretini gösterdim. Mümkün olduğu kadar ileri uzandım. Ablam, küçük masanın bir tarafına oturmuş, ampulün abajurundan dökülen tatlı şafak ışığı altında kitap okuyor. Eniştem biraz ötede bir koltukluya gömülmüş gazeteyle meşgul. İkisinin bu okuma dalgınlıkları şüphesiz yapmacık. İkisinin de akılları başka yerde. Aralarında o uğursuz meselenin açılmaması için öyle görünüyorlar. Acaba eniştem ne düşünüyor? Karısının masumiyetine inanmış mı? Yoksa onun kabahatli olduğu hakkında inkâr edilemez bir belge elde edinceye kadar böyle susup sabretmeye lüzum mu görüyor? Oh, oh, bir üçüncü faraziye daha var. Bilirim, Haşmet Bey, karısını çok sever, yoksa bütün bunlara rağmen ondan ayrılmaya razı olamayacak mı? Karı koca meseleyi aralarında örtbas ederek eniştem bu rezalete tahammüle karar verirse o zaman bizim bu macerada kurduğumuz ve kuracağımız bütün planlar işlemez olur.

Cici Bey, ifadesinin bu noktasında biraz yorgunluk alırken Kalender söze atıldı:

“Hayır, hayır. Enişten karısına karşı kalbinde uyanan şüphelerin ıstırapları altında ne kadar deryadillik gösterse de biz onun sabrını taşıracak yeniden yeniye dayanılmaz kolpalar bulmaktan aciz kalmayız.”

Sermet: “Ablam metin kadındır. Böyle adi iftiraların önünde kolay kolay mağlup olmaz. Haşmet Bey’de karısının huyunu, psikolojisini bilir. Görüşü ve muhakemesi dar bir adam değildir. Bu ikisi aradaki şüpheyi kaldırıp bu sırrı anlamak için beraber çalışırlarsa biz hiçbir şeye muvaffak olamayız...”

Kalender: “Sen hiç üzülme. Biz onların arasına bu kadar soğukluk koyduk ya, işte o şimdilik kâfidir. Ben programımızın en dehşetli numaralarını sona saklıyorum. Ben bu iftiraları inkâr edilmez biçime sokacağım. Yalnız Haşmet Bey karısına karşı kanaat getirmeyecek, Revan Hanım kendisi, kendinin pek kötü bir kadın olduğuna inanacak. Tertiplerim o kadar mükemmel, başarımız o kadar muhakkaktır.”

Ben: “Sus Nuri, sus. Cici Bey’i dinleyelim. Bakalım Revan Hanım’ın yatak odasında neler oluyor?”

Sermet: “Sahiden de ablamın odasında yine heyecanlı bir sahneye tanık oldum. Balkondan yarı belime kadar sarkarak seyrettiğim odanın pencere perdesini siper alarak içeriye gözlerimi diktim. Kımıldamaya, nefes almaya korkuyordum. Baştan ayağa dikkat kesildim. Belki bir saat, belki daha fazla geçti. İçeride karı koca arasında aynı matemli sessizlik devam ediyor. Birinin elinde kitap, öbürününkinde gazete... Okuduklarını anlıyorlar mı? Yemin ederim ki, hayır. Bu sudan uğraşmalarıyla ancak birbirlerine karşı helecanlarını örtebiliyorlar. Tuhafı neresinde? Benim de yüreğim tıp tıp atıyor. Biliniz neden? Masa örtüsünün altında bomba var. Oh, var diyorum ama bu sözüm doğru mu? Ablam evvelce mektubu bulup acaba sakladı mı, yırttı mı? Ben bu ihtimal-

ler arasında bocalarken Revan Hanım, elinden kitabı bıraktı. Kocasının üzerinden sıyırtarak odanın dört tarafına rehavetli bir göz attıktan sonra çenesini avucuna dayadı. Bu ufak hareketten sonra yorulmuş gibi duran gözlerini şimdi masanın üzerinde dinlendiriyordu.

Bilmem ne kadar geçti? Sekiz, on dakika mı? Ablam yılan görmüş gibi bir vücut ürpertisiyle birdenbire ayağa fırladı. Gözleri masanın bir noktasında sabit kalarak iki adım geriye çekildi. Oh, oh, galiba mektup zarfının örtü altındaki kabarıklığını seçmişti. Şimdi gözler büyümüş, saçlar kabarmış bir trajedi sanatkârı heyecanı ile elini örtünün altına sokarak bombayı çıkardı. Haşmet Bey, karısının büyük bir artiste ders olabilecek bu heyecanlı jestlerine gözlerini kırpmaksızın bakıyordu. O anda karı koca iri nefesler alarak göz göze geldiler. Eniştemin gözbebekleri derin bir hayretle büyümüştü. Karşısında gördüğü şey bir hakikat miydi? Yoksa karısı büyük bir maharetle bir sahte mazlum rolü mü oynuyordu? Ablam kocasının bu şüphesini anladı. Zarfı ona uzatarak:

“Beyefendi, şimdi sizin yanınızda bu zarfı örtünün altında bulup çıkarışım belki düzenlenmiş bir komedya gibi gelir. Böyle bir şüpheden belki kendi kendinizi men edemezsiniz. Lehte aleyhte ne isterseniz düşününüz, işte yine söylüyorum, kendimi savunmayacağım. Bu, beni kendime karşı utandıracak bir alçalmadır. Her olayın bir sonu olur. Hakikatin meydana çıkmasına kadar sizin ve olayı öğrenecek kimselerin gözlerinde lekelenmiş kalacağım. Herkes kötü bilsin, iyi bilsin, bunun bence önemi yok. Onun bunun yanlış hükümleri benim mayamı değiştiremez. Yalnız benim tüylerime ürperti veren başka bir şey var. Gizli bir el, yatak odamın köşe bucağına kadar uzanabiliyor. Bundan bana başka fenalıklar da gelebilir. Zarfı açınız, okuyunuz. Bu gizli âşık şeklindeki düşmanım yine bana ne diller dökmüş, anlayalım.”

Haşmet Bey tereddütle, şaşkınlıkla elindeki zarfa bakarak:

“Bu zarf açılmış, içindeki okunmuş.”

“Bu iftira komedyasını bana oynayan alçaklar pek ahmak insanlara benzemiyorlar...”

Eniştem titrek bir sesle: “Maksatları nedir?”

“Bey, insaf. Bu, benden sorulacak bir soru değildir.”

Haşmet Bey önüne baktı. O, bilmececin karanlığı içinde düşünürken ablam acı bir gülümsemeyle başını kaldırarak:

“Olayı, güya ben bu mektubu okumuşum da sonradan hiç görmemişim gibi bir tavır alarak size gösteriyorum şeklinde mi düşünüyorsunuz?”

“Hanım ne öyle, ne böyle... Ben meçhul düşmanların neden dolayı düşmanlıklarını uyandırmış olduğumuza üzülüyorum.”

“Onlar, sizi yanlış bir düşünceye düşürüp hilelerinde başarılı olmak için zarfı kapayıp tekrar yırtarak böyle açık bırakmışlar. Kendimi müdafaa etmemeye söz verdim ama bazı noktalarda bu mümkün olmuyor. Rica ederim beyefendi, sizden şiddetle gizlenmesi gereken böyle bir mektubu getirir de bu örtünün altına mı sokarım? Bunu saklayacak yerim mi yok? Bunu yapan bu noktada şaşırmış. Her nasılsa bu gizli el benim yatak odama hırsız gibi giriyor. Kendini göstermek için içeride çok duramıyor. Kolayına gelen tarafa hemen mektubu sokuşturarak kaçıp gidiyor.

Kalender Nuri, iki yanağını davul gibi nefesle şişirip sonra iki yumruğuyla patlatarak: “Ablan kıyak zeki kadın. Galiba bizi çok uğraştıracak. Sen bombayı masanın örtüsü altına koyduğuna aptallık etmişsin.”

Sermet: “Hiç aptallık etmedim. Konulan yerden mektubun bir saat önce meydana çıkması isteniliyordu. Maksat çabuk hâsıl oldu ya, sen ona bak.”

Kalender: “Sakar bir iş yapmışsın.”

Beş, on dakika süren bir çekişmeden sonra Cici Bey, kız kardeşine karşı yaptığı bu iftira olayının hikâyesine devam etti:

“Ben balkonda olduğumu unuttum. Hiçbir sözlerini kaçırmamak için pencereden içeriye başımı sokarcasına odaya doğru uzanıyordum. Kız kardeşim, ‘Bey, rica ederim, şu rezalet mektubunu okuyunuz. Bakalım, yine üzerime avuç avuç ne iftira çirkefleri fırlatmışlar?’”

Haşmet Bey, Ah ruh-ı revanım diye, başlayarak şöyle okudu: Mektup eşinizin eline geçmiş. Ne felâket. Üzüntüden aklımı kaybettim. Bastığım yeri bilmeden uykuda gezinen biri hâlinde dolaşıyorum. Bana bin türlü dikkatler, ihtiyatlar öğütlerken bu dalgınlıkta siz nasıl bulundunuz?

Acayip bir durumda kalan zavallı kocanın boğazını gıcıklar tıkadı. Okumaya devam edemedi. Bir zaman sustu. Bu arada Revan Hanım iki avucuyla yüzünü kapayarak inledi. Ve:

“Aman Allah’ım, ne komedya, ne alçaklık!” nefretlerini mırıldandı.

Eniştem, gözlerini önündeki satırlardan karısının yüzüne ve karısının yüzünden satırlara birkaç kere gezdirdikten sonra biraz kekeleyerek şu cümleyi hazin bir edayla okudu:

Kıskanç bir koca adımını bir kere böyle bir iz üzerine attıktan sonra o ailenin içinde ne büyük bir ıstırap başlar.

Ablam şaşırmış mıydı, çıldırıyor muydu? Birdenbire gür bir kahkaha salıverdi. Eniştem o ıstırabı kalbinde duymuş gibi sustu. Acılı gözlerini bu sırrın anahtarını arar bir şaşkınlıkla tavanlarda dolaştırdı. Ve sonra:

“Kocalar, kadınlarının gönüllerinde kendilerine karşı soğukluk başladığı ânı sezerek zamanında çekilmeyi bilseler, sonu cinayetlere varan bu acı, vahşi hallerin önü alınmış olur.” cümlesinde eniştemin sesi kısıldı. Kelimeler küçüle küçüle ni-

hayet işitilmez oldu. Karı koca arasında yine ağır bir sessizlik, yine derin bakışlar... Haşmet Bey, ağzında yenilip yutulmaz bir lokma varmış gibi yüzünü buruşturarak birkaç kere yutkundan sonra: “Hanım” dedi, “Bütün bu acı sözler bir iftira diye düşünülse bile bunların her birine hiçbir kocanın aklı dayanamaz. Beni en çok meraka düşüren şey, bu ırz düşmanlarının bizden ve hele senden ne istediklerini öğrenmektir.”

“Bey, dönme dolap gibi zihniniz, aklınız daima aynı fikirlerin, aynı sözlerin etrafında dönüyor. Durup durup benden aynı şeyi soruyorsunuz.”

“Meselenin esası bu... Bizi şaşırtan bütün sırlar bunun etrafında dönüyor da onun için.”

“Bu soruları bana tekrarlamaktan ne yarar çıkar?”

“Size tekrarlamayayım da kimden sorayım?”

“Ben bu sırları biliyorum da size söylemekten korkuyorum mu sanıyorsunuz?”

“Hanım, rica ederim, birdenbire kızına, coşma. Senin bir ya da birkaç düşmanın var. Hem bunlar aşağılık, rezil heriflerden. Düşün. Ta çocukluğuna doğru düşünceni ve bakışını döndür. Geçmişinin karanlıklarını araştır. Kadından, erkekten hiç kimseyle bir gelip geçmişin oldu mu?”

“Hayır. Hiçbir fertle, hiçbir surette bir gelip geçmişim yoktur.”

“Bu ipin ucunu nereden yakalayacağız?”

“Bu hususta ben de sizin kadar şaşkına döndüm.”

“Bu mektubun arkası devam edeceğe benziyor.”

“Ben de öyle sanıyorum.”

“O hâlde dikkat edelim.”

“Elimden geldiği kadar ediyorum. Ama bu iki mektubun odama nasıl girdiğini anlayamadım.”

“Tedbirli davranalım. Üçüncüsünde belki hakikate ereriz.”

“Bunun için sabır, sükûnet, soğukkanlılık gerek. Hâlbuki biz birbirimize giriyoruz. Bütün sözleriniz birer şüphe bulutuyla örtülü. Bu kadar alçakça iftiralarından sonra bir de sizden beni korumak için bir vicdan sesi yükselmemesi benim dayanma gücümü, sabrımı tüketiyor.”

“Hanım, şu melunca satırları dinleyiniz: Elde kama, revolver, ağız dolusu tehditlerle, öyle bir duruma düşmüş bir kadını sorguya çekmeye uğraşanların acaba amaçları nedir? Mazlumu korkutup inkâra zorlayıp, yine o zavallıyla yaşamak mı? Şimdi ikinci bir sadakatsizlik olduğu zaman kaba-hati kime bulmalı?”

Haşmet Bey mektubu tiksintiyle yere fırlatıp yalvarır tavırla ellerini havaya kaldırarak:

“Hanım, dikkat ediyor musun? Öyle bir duruma düşmüş bir kadını kocanın sorguya çekme hakkı olamazmış gibi garip olduğu kadar edepsizce bir hüküm yürütülmek isteniyor. Böyle soru suallerle uğraşanların amaçları ne olabilirmiş? Mazlumu korkutup inkâr zorunda bırakarak tekrar o zavallıyla yaşamak mı? Karılık sadakatinden ayrılmış günahkâr bir kadın, mazlum ve zavallı sözleriyle masumlaştırılıyor. Kadın birinci suçundan sonra bir ikincisine kalkışırsa bu cinayet de kocaya yükletiliyor. Bu tiksindirici edepsizliklere dayanabilmek mümkün mü ki soğukkanlılığımı koruyayım? Ve işte daha dinleyiniz: Bazen öfkesini, hıncını kadının kanıyla sulayarak yatıştıramayan, suç ortağı saydığı âşığı aramaya çıkan kocalar da vardır, deniyor. Oh, oh, ne modern düşünceler... Sadakat yolunda sapıtmış bir kadının, hangi erkekle günah işlediğini araştırıp bulmaya çalışmaya kocanın hakkı olamaması akıllara sığar mı? Bu çok garip, bu kem kepeze sözler âdetâ tımarhane saçmalarına benziyor. Bunlar akıllı lakırdıları değil hanım.”

Ben: “Bravo, Haşmet Bey, hakikati bir bakıcı akıllılığıyla doğru keşfetmiş.”

Kalender: “Güzel Revan Hanım’ın kocası, bu hükmünde de yanılmamış olmakla beraber neden o deli sözlerinin tesirlerinden kendini kurtaramayarak o kadar üzüntülere düşüyor?”

Ben: “Cici Beycağızım, sen devam et. Bakalım, eniştenin son hükmü nerede karar kılıyor?”

Sermet: “Eniştem nefretle yere fırlattığı kâğıdı tekrar aldı. Son satırlara bir göz atarak şöyle okudu: ‘Eğer Haşmet Bey düelloyu kabul ederlerse hemen karşılarna çıkmaya hazırım.’ Sonra dalgın, düşünceli gözlerle karısının yüzüne bakarak dedi ki: ‘Bu herifin rezil kimliğini keşfetmek için neden boş yere üzüldüğünüz? Eğer düello teklifini kabul edersem bu utanmaz yaratık etiyle kemiğiyle karşıma çıkacakmış. O zaman kim olduğunu anlarız. (Biraz düşündükten sonra). Eğer bu düello cakas da namussuzca bir blöften ibaret değilse...’

Kız kardeşim iki defa yerinden kalkıp oturarak:

‘Beyefendi, ben kendimi müdafaaya tenezzül etmeyeceğimi söylemişken yine elimde olmadan durmayıp sözümün tersine davranmaktan kurtulamıyorum. Bu zayıflığım tekrar ediyor. Siz de birbirini tutmaz ifadelerde, hükümlerde bulunuyorsunuz. Bu rezilce mektubun saçmaları önünde ikimiz de efsunlanmışa benziyoruz. Yalnız düello maddesi değil, olay baştanbaşa iftiradan, canice bir blöften ibaret. Böyle aslı faslı olmayan bir macera kahramanının düellosunu beklemeziz gülünç olduğu kadar acınacak bir şaşkınlıktır.’

Eniştem: ‘Hanım, bu olayda şaşkınlığına acınacak ben değilim, sizsiniz. Bu mektupları bize herhâlde periler yazıp göndermiyorlar. Bu fesatları, bu iftiraları düşünen bir kafa ve sonra yazı şeklinde kâğıda döken parmaklar var. Bu ne in, ne cin. Bu habis, etiyle, kanıyla var olan bir insan. Kötülükte bu derece korkusuz görünen bu yaratık acaba atılganlığında daha ne kadar ileri varacaktır, bilinir mi?’

‘Alçak adamlar kâğıt üzerine istedikleri alçaklıkları, iftiraları dizip dönebilirler ama arkadan namusuna saldırdıkları bir masumun önüne çıkıp da yüzüne karşı aynı iftiraları tekrar edemezler.’

‘Hanım, bir gün karşına güzel giyinmiş, kara kaşlı, kara gözlü bir delikanlı çıkıp da sana, ‘Filan tarihte otomobille Boğaziçi’nin filan kuytu yerinde seninle gizli sevda gezintileri yapmadık mı? Filan gece beni gizlice konağa almadın mı? Filan odada sevişmedik mi?’ diyecek kadar atılganlığını ileri götürürse ne yaparsın?’

‘Bir revolver kurşunuyla edepsizin beynini patlatırım.’

‘Katil olursun, ama el âlemin nazarında temize çıkmış olmazsın.’

‘Neden?’

‘Çünkü herkes, Revan Hanım, sevda sırlarını kapatmak için âşığını öldürdü’ derler.”

Sonra karı koca bu bilmecenin iğrenç melunluğu önünde düşündüler. Kendilerini, kımıldadıkça dizlerine doğru çıkan murdar bir balçığın üzerinde buluyorlardı. Aile haysiyetleri, saadetleri tehlikedeydi. Kara bir el, en kutsal varlıklarına uzanmış, temizlenmez lekeler sürüyordu. Bu meçhule karşı ne yapabilirlerdi?

Biz şimdi tıpkı aralıklı bombalarla sağlam bir kaleyi devirmeye uğraşanlar gibi, Haşmet Bey ailesine karşı üçüncü bir saldırıya hazırlanıyorduk. Onun için üçüncü mektubun müsveddesini yapmaya başladık. Fakat süreceğimiz çivileri tam can alacak noktalara mıhlamak için karı koca arasında devam eden ruh hâlini inceden inceye bilmemiz gerekti. Bize etraflı bilgi vermesi için Sermet'i sıkıştırıyorduk.

Son günlerde çocuğa söylemek istememeye benzer bir durgunluk hâli geldi. Ama kokain âleminin pek neşeli bir deminde Cici Bey'in hasta ruhunu hoşlandığı numaralarla gıdıklayarak yine önüne döküldük.

Kalender, ona bütün yılışkanlığıyla soruyordu:

“Cicim, artık bize ablandan, eniştenden dişe dokunacak bir haber getirmiyorsun.”

Sermet: “Ben bir şey duyamıyorum ki size söyleyeyim.”

Kalender: “Neden?”

Sermet:

“Ablamla eniştem artık odalarının pencerelerini kapıyorlar. Pek yavaş konuşuyorlar. Neden bu kadar çekiniyorlar, bilmiyorum. Ta içlerine kadar uzanan gizli eli yakalamak için galiba aralarında bir plan kurdular.”

Kalender: “Nasıl plan?”

Sermet: “Uğraşıyorum ama anlayamıyorum.”

Kalender: “Şimdi vereceğimiz üçüncü bombayı nereye koyacaksın?”

Sermet: “Zannederim hiçbir yere.”

Kalender: “Neden?”

Sermet: “Benden şüphelenmedikleri ne malum? Kabahati işlerken yakalanırsam bu pek fena bir şey olur. Bu rezaletin başının nereden koptuğunu anlamak için beni sıkıştırırlar. Tabii kaç zamandır nerelere gittiğimi, kimlerle görüştüğümü araştırmaya kalkarlar. Artık ötesini siz düşününüz.”

Hakikaten bu düşünülecek bir şeydi. Hepimiz deliydik ama bu tehlikeyi görmeyecek kadar değil. Fakat Kalender Nuri bu zorluğun önünde coşarak:

“Bu işten siz çekilseniz de ben artık dönemem. Her tehlikeye meydan okumaya hazırım. Cici Bey mektup götürmeye korkarsa ben düz duvarlara tırmanarak bombayı karı koca arasında en kuvvetle patlayacak nazik bir noktaya koyabilirim. Çok defa akıllıca işlerden çok, delice ataklıklarda başarı görülür. Tehlikeden akıllılar korkar, deliler ürkmmez.”

Ben: “Nuri, emin ol bütün bu hareketlerimiz sırf delilikten başka bir şey değil. Bu iftira mektuplarının birincisi karı koca arasında şöyle böyle çekişmelere yol açar. Fakat üçüncüsü beklediğimizin büsbütün tersi bir sona varır. Çünkü Haşmet Bey’i, bu imzasız mektup kâğıtlarının arkasında saklanan şahsın alçak bir iftiracı olduğunu artık anlayamayacak kadar budala sanmamalıdır.”

Kalender, şaşı gözlerinin kırılgınlığıyla yüzüme bakarak:

“Kim bu alçak iftiracı?”

Ben: “Sen.”

Kalender: “Bunda senin hiç payın yok mu?”

Ben: “İnkâr edemem, var ama sana nispetle devede kulak.”

Kalender: “Monşer, bu alçak, yüksek lakırdıları akıllı adamlar arasında geçen kalp akçeleridir, bizim aramızda geçmez. Ben neysem sen de osun. Sen neysen ben de oyum. Bırak, böyle kelimelerin iftihar veya karasıyla akıllı adamlar övünüp yerinsinler. Hangi iş alçaklıktır, hangisi değildir? Bunun için bir cetvel yapmalı, sonra da bunu uzman bir kurula ayırıp seçmeleri, değerlerini belirtip doğruluğunu araştırmaları için vermeli. Herkes bu cetvelde kendini bularak gerekli karşılaştırmayı yapıp yürütsün. Ben, böyle kuru sıkı laflara idmanlıyım. Böyle sözlerden uykuları, iştahları kaçacak kadar üzülen saf kimselere gülerim. Seninle beraber az ahlak-sızlık, alçaklık mı yaptık? Şimdi bu işlediğimiz de sonuncu değildir. Sen alçak Kalender’in yüksek arkadaşı Şadan olamazsın. Bu hayat lağımının zevk aldığımız çirkefleri önünde çok defa ikimiz beraber eğilmedik mi?

Nuri’nin bazen böyle yavaş yavaş hezeyana dönen dinlenmez nutukları vardır. O kadar ağzını bozdu ki gırtlak gırtlığa gelmemize yine az bir şey kaldı.

Henüz en ateşli bir devreye getirdiğimiz bu Revan Hanım macerasında kocayı kaçırabilirsek Nuri’yle aramızda kadını nasıl paylaşacaktık? Bu işi sudan çıkarıncaya kadar Kalender’le iyi geçinmeye mecburdum.

Benim Revan Hanım’a fena hâlde ateşlendiğimi ve parti-nin sonunda bir çelme atarak onu sevgilisinin karşısından çok uzaklara fırlatacağımı zavallı Kalender daha anlayamamıştı.

İki deli, bir çocuk, kokainli beyinlerimizle bir konuşma yaptık. Üçüncü iftira bombasının iki evvelkiler gibi, yatak odasına bırakılmasında bizim için yarardan çok zarar olabileceğini Kalender Nuri de ister istemez kabul etti. Çünkü mektuplarıyla kocaya, karısının suçluluğunu değil, tersine olarak günâhsızlığını göstermiş olacaktık. Çünkü bizim, iftira mektuplarını gizlice hanıma yollamayıp da onları kocanın eline geçebilecek şekilde odanın orasına burasına bıraktırmaktaki

adi hilemiz anlaşılamayacak gibi bir şey değildi. Kocasına karşı Revan Hanım'ın suçlu olduğunu ispat edecek elimizde hiçbir belgemiz yoktu. Sonra, en gizli olan bucaklarına gizli iftira mektupları atan gizli ele karşı, karı kocanın birlikte bir keşif hâli almış olduklarını Sermet söylüyordu.

Bu meçhul düşmana karşı acaba ne tuzak kurdular? Sal-lapati hareketlerle kapana tutulmayalım. İş, gittikçe nazikleşiyor; büyük dikkatlere, ihtiyatlara gerek gösteriyordu.

Sermet, ablasıyla eniştesinin birbirine karşı olan durum-ları, ruh hâlleri üzerine bize önemli bilgiler getireceğini va-adiyle konağa gitti. Beş gün geçti, gözükmedi. Bu gecikme üzerine telaşa düşen Nuri:

“Bu oğlan niçin gelmiyor biliyor musun?”⁴¹

“Bilmiyorum...”

“Onun heveslerini söndürecek bizden başka vasıtaları da var...”

“Olabilir.”

“Şimdi Rıdvan'la da buluşuyor.”

“Cici Bey'in keyfine kâhya olabilir misin? Sana ne? Ki-minle isterse görüşür, ne arzu ederse yapar.”

“Hayır. Biz bu çocuğun ruhuna tamamıyla hâkim olma-dıkça hiçbir iş göremeyiz. Fakat ben onun zayıf noktasını bi-liyorum ya. Federovna, gizli bir mal getirmiş. Kadife kutular içinde bir pırlanta gibi kem gözlerden saklıyor. Loroviç, di-yorlar, Sermet'in tutulacağı cinsten bir afet. Ben ikisini karşı karşıya getirirsem seyretmeye ne sende takat kalır ne bende. Değil böyle ufak tefek işler, büyük muharebeler bile insanla-

41 Sermet'in Madam Federvona'da ne gibi ahlaksızlıklarla heveslerini yatıştırdığı ve çocuğun ruhundaki hastalık ve bu bağımlılığa nasıl tutulduğu burada tam ola-rak anlatılacaktı. Ahlaka aykırılıkla bilimin sınırı henüz bizde ayrılmamış olduğu için Savcılık buna müsaade etmiyor. Fakat yaranın kapatılması veya açığa çık-a-rılmasından elde edilecek fayda veya zararı anlayışlı kişilerin vicdanlarına havale ederim. (Yazarın notu)

rın zayıf noktalarına hâkim olmakla kazanılır. Çok defa top, tüfeğin yapamadığını fetheder.”

Kalender Nuri, böyle deli dolu söylenirken büyük bir olayı bekler gibi Federovna’da Sermet’i bekliyorduk.

Sonunda, Cicim sökün etti. Çocuk neşesiz ve düşünceliydi. Kalender Nuri, bir sünnet çocuğu önünde kepezelenen hokkabaz yardağı gibi maskaralıklara girişerek: “Cicim, herhâlde bizi özleyip de gelmedin. Ya kokainin bitti ya da vücudunda dayanılmaz bir ameliyat ihtiyacı oldu.”

Sermet: “Oh Kalender, seni daima, bir gün evvelkinden daha zevzek görüyorum.”

Nuri: “Yavrucuğum, hayat böyledir. Bir hâlde durmak yoktur. İnsan ya ilerler, ya geriler. Her gün biraz daha kederlenmektense zevzek olması çok kârlı bir şeydir. Şimdi başka söze vakit yok. Büyük sabırsızlıklar içinde seni bekliyorduk. İnşallah iyi bir haberle geldin.”

“Çok üzgünüm, vereceğim haber iyi değil.”

“Ne oldu? Ablanla enişten barıştılar mı?”

“Ne olduğunu bilmiyorum.”

“Kapılardan, pencerelerden dinleyemiyor musun?”

“Dinliyorum ama bir pandomima gibi, sessiz konuşuyorlar. Bir şey işitemiyorum.”

“Ne seziyorsun? Ablan senden de şüpheleniyor mu?”

“Ah, yok. Tersine, öyle fevkalade bir şey oldu ki ne yapacağımı, ne düşüneceğimi şaşırdım, moralman ıstırap içindeyim.”

“Moralman? Ne kelime o?”

“Ahlaka uymayan, vicdana azap veren bazı şeyler vardır.”

Kalender Nuri ellerini çırparak edepsiz edepsiz haykırmaya başladı: “Yuha... Yuha... Yuha... Cici Beyimin ağzındaki

kaka lakırdılara bakınız. Moralman. Ah yavrucuğum, aman da aman. Sen bu ahlak, vicdan kelimelerini mahalle mektebi hocasından mı öğrendin? Bunlar medenî milletlerin lügat kitaplarına süs olsun diye yazılmış fantazyalı kof lakırdılardır. Ben merak ettim, bunların manalarını okumuş adamlardan, filozoflardan sordum. Hepsi başka türlü tarif ettiler. Hiçbiri birini tutmuyor. Bunların belirli anlamları yok. Meselâ birine soralım: ‘Bulutsuz zamanda gökyüzü ne renktedir? Mavidir.’ cevabını alırız. Bin kişiye, yüz bin kişiye sorsak alacağımız cevap birbirinin aynıdır. Çünkü gök, hasta olmayan bütün gözlerle hep o renkte görünür. Fakat bir de ‘Ahlak nedir?’ diye soralım. Kimsenin tarifi öbürününkine uymaz. Çünkü bunun dinlisi, dinsizi, gericisi, ilerlemiş, âlimi, cahili, zengini, fakiri, üstte olanı, altta olanı hepsi başka türlü söyler. Çünkü ahlak, birtakım kanıların sonudur. Hiçbir diyarda bütün kanaatlerin birbirine uygunluğu görülmemiştir. Hiçbir memlekette matematik kuralların katılığı ile ahlak prensipleri ilan olunmamıştır. Hiçbir hükûmet, bir ahlak bayrağı altında bütün halkı toplayamamıştır. Bir tek partiyle bazı bazı siyaset yapmak marifeti görülüyor. Lakin bir ahlaklı millet henüz yeryüzünde görülmemiştir. Vicdan... Bummm... Al sana manası yerden göğe kadar yükselen bir kelime daha. Kanla işleyen insan makinesinin içinde güya böyle harikulade bir alet varmış. İnsan, kötü hareketlere kalkışırsa, çingiraklı saat gibi, ‘Yapma!’ diye içeriden bağırırmış. Cicim, rica ederim, senin göğsünden, yaptığın hareketlere karışarak kopan böyle bir ses hiç işittin mi? Eğer içinde böyle bir guguklu saat, yaptıklarını beğenmeyerek uğursuz uğursuz ötüyorsa, söyle bana, seni bir uzmana muayene ettirteyim. Çok arzu ederim ki bütün insanların sinelerinde uygunsuz hareketleri ayıplayarak öten bir vicdan horozu bulunsun. Fakat o zaman dünya da horoz sesinden geçilmez ve zannediyorum ki akıllı, akılsız hepimiz kulaklarımızı tıkar, yapacağımızı yine yapardık.

Ben: “Nuri, Yeni Cami avlusuna bir mendil yay, bu nutku-
nu orada bağır. Beş, on kuruş önüne bakar. Kes artık, Cici Bey
söylesin. O, bugün önemli bir haberle gelmişe benziyor.”

Kalender: “Cicim bugün yanımıza bir ahlak, bir vicdan trampetiyle geldi. Federovna’nın ticarethanesinden içeriye girerken böyle şeyleri kapıda bırakmak gerektiğini bilmiyor muydu? Yanlış zanlar, gülünç inançlar... İnsanların içlerinde, yaptıkları kötülükleri beğenmeyerek öten guguklu vicdanlar değil, tersine o zavallıları türlü kötülöklere sürükleyen uğursuz baykuşlar vardır. Hele benim melun baykuşum, içimden bana neler bağırır. Züğürt cebime beş on kuruş girdiği vakit anam, çocuğum evde aç otururlarken git paraları kerhanede, meyhanede bir güzelce ye, der. İnsanın bir canı vardır. Başka canları, o can için kurban etmelidir, öğüdünü verir. Bir güzel aftos⁴² gördüğüm zaman beni peşine düşürür, türlü belalara sokar. Gazetelerle anket yaparak halktan sorunuz. İçlerinde öten şey kendilerini fenalıktan alıkoyan vicdan horozu mudur, yoksa başlarını türlü belalara sokan bir baykuş mudur? Böyle ankete çok cevap veren de bulunmaz sanırım. Çünkü insanlara sadece kendi nefislerine ait bir şey sorarsanız söylemeye sıkılırlar. Fakat başkalarının kusur ve ayıplarına dair bir soru sorulursa herkes bülbül kesilir. Bu hususta mertçe cesaret gösterenler yalnız delilerdir.”

Ben: “Ulan Nuri, ağızlara vurulmak için henüz bir kelepçe icat edilmedi ki sana vurup da çeneni kapayalım.”

Nuri: “Hah, akıllarına getir de mucitlerimiz böyle bir şey yapmak için uğraşsınlar. İlk icat beratını alan vallahi ihya olur. Şu aralık bu, bizim memleket için ne kadar gerekli bir icat. Kim bilir, kaç milyon düzine ısmarlanırdı. Mesela havadis almak için polis müdürlüğüne giden yazarların, gazetecilerin ağızlarına, kalemlerine birer kelepçe vur, salıver. Arkalarından sigaranı yak, keyfine bak. Derhal İstanbul’daki bütün dedikodular kesilir, çıt olmazdı alimallah. Polis müdürünün de kafası dinlenirdi, halkın da.”

Ben: “Nuri, sen bugün samanı çok yemişsin, fazla anırıyorsun.”

⁴² Sevgili, nikâhsız kadın, metres.

Nuri: “Eksik olma birader! Eğer yemliklerimiz yan yana olmasaydı bu sözüne gücenirdim. Evet, evet, biraz da hakkın var. Ben daima kullandığım şeylerden birini bugün fazla kaçırmışım ama acaba hangisini?”

Nuri, elbise içindeki vücudunu yukarıdan aşağı yoklamaya başladı.

Kalender'in vakti vaktine pek uymazdı. Onun biraz akıllı ve çok zevzek deli olduğu günler vardı. Nihayet ilk defa ahlaktan, vicdan azabından söz açan Cici Bey'i dinlemeye sıra geldi. Çocuğun böyle iyileşme hastalığına uğraması bize garip göründü. Bu, ciddi miydi, bir oyun muydu, Sermet'te bu hâl kendi kendine mi meydana gelmişti, yoksa dışarıdan onu uyarmaya uğraşanlar mı vardı? Bizim pişirip kotarmaya uğraştığımız işe yabancı eller de mi karışıyordu? İş bizim için önemliydi.

Kalender Nuri, bir taşkınlık saatinde ahlaka, vicdana saldırgan bir dille hücum ederek meseleyi aykırı karşılamış, onun için çocuğu biraz ürkütmüştü. Şimdi ben bu münasebetsizliği tamir mecburiyetinde kalıyordum. En tatlı sesimle dedim ki: "Ahlaka, vicdana inanıyoruz, emirlerine de uyarız. Fakat bu kelimelerin manaları biraz karışıktır. Bazı zaman ve mekânda bunlara istenildiği gibi anlamlar verilir, çekini- lecek bir şeyin tersi yapılır. Kalender Nuri, size bunu anlatmak istedi. Fakat sözü karıştırarak birçok saçmalık etti. Güzel Bey'im, şimdi söyle bakalım. Olan olağanüstü hâl nedir? Moralman niçin ıstırap içindesin?"

Sermet: "Bizim konak gizli bir matem altında eziliyor. Evde rahatsız edilecek bir hasta varmış gibi yavaş konuşuluyor, yavaş basılıyor. Hizmetçiler ne olduğunu birbirlerine soruyorlar. Ancak, hiçbir ağızdan doğru cevap alınamıyor. Ortada bir gizli el lakırdısı dönüyor. Nasıl gizli el? Bu, cin, mi, insan mı? Hanımefendinin odasına esrarlı mektuplar bıra-

kılıyormuş. Onun yatak dairesine yabancı bir kimse giremez. Şimdi herkes birbirinden şüphe ediyor. Ablam çağırmadıkça hizmetçiler odasına gidemiyorlar. Konağın içinde böyle bir tatsızlık, güvensizlik, korkulu bir hâl hüküm sürüyor. Elbette yurdumuzun bu vesveseli, matemli havası beni de sıkıyor. Evimize bu rahatsızlıkları getiren benim. Bunu düşündükçe üzüntüm artmaktayken bir gün çat diye oda kapım açıldı. Ablam bir hayalet gibi soluk ve sessiz içeriye girdi. Benim de benzim attı. Niçin geldi? Benden şüphelenmiş miydi? Yoksa inkâr edilemez bir açıklıkla gerçeği anlamış mıydı? Karşıma oturdu. Üzgün bir şekilde gözlerini yüzüme dikti. Bakışındaki umutsuz ifadenin ağırlığı altında eziliyordum. Acaba ne soracaktı? Korkunç üzüntülerle güzel ablacığımın gül yüzü manolya gibi sararmıştı. Gözleriyle hep ruhumun derinliklerini iskandil etmeye uğraşarak, ‘Sermet’ dedi. Boğazına birdenbire bir şey tıkanmış gibi durdu. Ben ağzından çıkacak ikinci sözün zehrini bekleyerek titriyordum. Sonra ağır ağır devam etti: ‘Sermet, dünyada senden başka candan kimsem yok. Bir anadan, bir babadan, bir kandan tek kardeşim sensin.’

Gözlerim yaşla doldu: ‘Evet ablacığım, evet,’ dedim. ‘Bu gerçeği söylemeye neden gerek görüyorsun?’

O, şimdi bu kısa sözlerden uzun bir yorgunluk duymuş gibi sustu. Dinleniyor muydu, yoksa beni, inkâr edemeyecek amansız bir şiddetle yere çarpmak için zihninde icap eden zehir zakkum cümleyi mi hazırlıyordu? Oh, ne olursa olsun, her şeyi tamamıyla inkâra karar verdim. Hiçbir açık delil önünde yılmayacak, alçaklıklarımı elimden gelebildiği kadar bir şiddet ve nefretle reddederek onun gözünde temize çıkmaya uğraşacaktım. Fakat beklediğimin tersine bir hâl karşısında şaşırdım. Ablamın gözlerinden yüzüme bir sevgi sıcaklığı yayıldı. Sesi tatlılaştı. Adımı bir daha tekrarlayarak: ‘Sermetçiğim’ dedi, ‘Senden bir şey rica etmeye geldim.’

‘Estağfurullah... Emredersiniz.’

‘Bilmem ki bugünlerde uğradığım büyük bir felâketi ve eniştenle aramda açılan uçurumu, olup biten namus çekişmelerini biliyor musun?’

‘Evin içinde bazı yaslı hâller seziyorum. Ama siz kendiniz gelip bana işi açmadıkça arkadan arkaya soruşturma yapmayı vicdan ve terbiyeme uygun bulmadım. Onun için benim bildiğim belki hizmetçilerin bildiklerinden de çok eksiktir.’

‘Teşekkür ederim kardeşim. Senin asaletinden beklenen de budur. Damarlarında Veli Rasih Paşa’nın kanı dolaşüyor. Yaradılışın, terbiyen başka türlü davranımına elverişli değildir.’

Ablam, başını avucu içinde birkaç kere sıktıktan sonra üzgün bir şekilde devam etti: ‘Bugün bu felâket sırrını sana açmaya mecburum. Çok üzüleceğini biliyorum. Ne yapayım, başka türlü davranmaya imkân kalmadı. Bu uğursuz sırrı ben biliyorum, enişten biliyor, bir de şimdi sen bileceksin. Hiç bilmediğim düşmanların melunca hareketlerine karşı yalnızım. Senden başka kimi yardıma çağırabilirim? Sen bana asaletinin bütün cömertliğiyle, ruhunun bütün fedakârlığıyla yardım edeceksin.’

Elindeki ince patist mendile göz pınarlarına biriken damlaları içirdikten sonra: Bana kirli iftiralarla dolu aşk mektupları gönderiyorlar. Kocamın bunlardan gönlü bulandı. İlk önce aramızda epey korkunç fırtınalar koptu. Şimdi Haşmet zoraki bir sessizlik içinde sonucu bekliyor. (Mendiliyle yüzünü örtüp hıçkırarak) Ah kardeşçğim, bu yalancı sözlerin doğruluğuna bütün dünya aldansa, masum olduğumu ilan için haykıracak bu dünyada yalnız bir vicdan vardır ki o da seninkidir. Sermet, işte ona sığınıyorum. Ablana teselli ver. Ablanı kurtar. Yatak odamdaki en hususi, en gizli eşyamn arasına, namusumu lekeleyecek en iğrenç iftiralarla dolu mektuplar bırakan lanetli eli yakalamak için kardeşliğine düşen büyük görevini yap. Sana derdimi açtığımı kimse an-

lamasın. Bir şey bilmiyormuş gibi ilgisiz davran. Bu gizli düşmanları kuşkulandırmadan hep gözlerin benim odamda olsun. Ben oradan ayrıldığım vakitlerde kim giriyor, kim çıkıyor dikkat et.'

Bizden önce başka uygunsuz gençlere ve sonra bizimle temasıyla ahlakı bozulmuş olmakla beraber Sermet'in üzerinde henüz bir çocukluk saflığı, bir asalet inceliği vardı. Ablasını büyük ıstıraplara düşüren melun gizli elin sahibine, gerçeği bilmeden zavallı kadının yardım isteyerek bu başvurusu, Cici Bey'in benzine değişmeler, yüreğine çarpıntılar, sesine titremeler getiriyordu. Benim bile içim ezildi. Fakat Kalender'in taş yüreğine bu sözlerin hiçbirisi etki yapmadı. O, meseleyi bütünü zıt tarafından kavrayarak sevinçle bağırmaya başladı:

"Öyle ise işimiz iş... Âlâ... Oh, âlâdan âlâ..."

Ben: "Bunun neresi âlâ Kalender? Anlayamıyorum."

Nuri: "İcabına göre deliyim, icabına göre zekiyim dersin ama düpedüz bir ahmaksın Şadan. Her olayda işe yarayacak noktaları hemen seçivermelidir. Ablası hanımefendi, kardeşi beyefendiye büyük bir yakınlık ve güven göstermiş. Şimdi bundan yararlanmayı bilmemek bizim için ahmaklık sayılmaz mı? Cici Bey'im gizli eli yakalamak bahanesiyle artık ablasının odasına istediği anda girip çıkabilir. Sermet, mektubu saklarken ablası üzerine gelse artık bundan bir şüphe uyanma tehlikesi kalmamış demektir."

Ben: "Mektupların arkasına devam etmekte yarardan çok tehlike bulunduğunu sana kaç kere ispat edeyim mankafa?"

Nuri: "Mektupları kesersek ne yapacağız? Şimdiye kadar "fayrap"la⁴³ yürüttüğümüz bu dalavere gemisini tam limanın önünde istop mu edeceğiz?"

Ben: "Senin gibi deli bir kaptanın kumandasındaki gemi işte ancak bu kadar gider."

43 Hızlıca.

Nuri: “Öyleyse ne yapalım? Cici Bey, sen söyle. Enişteni evden kovmanın daha ehven bir yolu yok mu? Kim bilir Haşmet Bey’ in kaç tane pijamaları, samur kürkleri vardır. Onları giyip de koltuğa kurulamayacak mıyım?”

“Bir kere yakayı ele verip de seni cezaevine tıkarlarsa koltuğa iyi kurulursun. Öteki tutuklulara uşaklık edip de biraz harçlık toplamaktan başka on para gelirin yok.”

“Ulan Şamdan, böyle uğursuz şeyler yorma üzerime. Ben yakalanırsam siz de suçta ortağım değil misiniz?”

“Ne olacağını sonra anlarsın.”

“Ben deliyim derim kurtulurum.”

“Deliyim demekle sözüne inanırlar mı?”

“Ben iki kere çıldırdım. Bilmiyor musun, kaydım var. Geceleri yeşil sarıgiyle benimle konuşmaya kim geliyor bil-sen.”

“Ulan sus, beni mi kandıracaksın?”

“Beni uzman doktorlara muayene ettirsinler. Tam akıllı olduğuma dair hiçbiri rapor veremez.”

“Uzman doktorlar, akıllarından şüphe edilmeyen kimseler hakkında bile tam akıllı diye rapor veremezler.”

“Ben öyle bir deli taklidi yaparım ki baş “alienist”⁴⁴ gelse aldanır.”

“Biraz çıldır bakalım nasıl oluyorsun?”

Gözbebekleri, biri sağa, öbürü sola kayarak Kalender büsbütün şaşılındı. Bir omuz aşağı, bir omuz yukarı vücut yengeçlendi. Kollar, bacaklar eğri büğrü oldu. Boyun ve ağız çarpılarak aralandı. Dudakların iki ucundan sicim gibi salyalar akınaya başladı. Nuri’nin uğursuz suratı büsbütün cemenabet bir şey oldu. Cici Bey korkusundan benim arkama

44 Akıl hastalıkları uzmanı.

saklanarak, “Anneciğim... Aman anneciğim!” feryadıyla titrerken ben kahkahalarla gülerек:

“Ulan soytarı Kalender, bu taklit, bu sahne delirmesi, bu ortaoyunu çarpılması Cici Bey gibi muhallebi çocuklarını ürkütmekten başka bir tesir yapmaz.”

Kalender o korkunçluğuyla üzerimize yürüyerek:

“Ne istiyorsun? Hakikaten çıldırıp da geçen gün kavradığım yerini bir daha yakalayarak bura bura yine seni bağırtayım mı?”

“Of... İğrenç yaratık, geri çekil. Delilik ne çirkin şey. Taklidi böyle. Acaba aslı nasıl?”

“Hiç görmedin mi? Deli balkabağından olmaz, senin benim gibi insanlardan olur. Deli görmek için tımarhaneye kadar yorulma. Senin öyle zamanların vardır ki, o nöbet sırasında aynaya baksan bozuk beyninin şeklini suratında görürsün. Benim bu deli taklitçiliğimden bir zarar gelmez fakat seninki tehlikelidir.”

Nuri haklı söylüyordu. Ben aynada ruhumun hastalığını korkunç bir açıklıkla çok defa gördüm. Bu hakikatin önünden titreyerek kaçtım ve zannediyorum ki deliliğin yüzümdeki derin kasvetli ifadesini okurken bir gün aynanın önünde büsbütün çıldıracağım.

Cici Bey, ailesinin namusuna nasıl bir pehlivan yakısı açıldığını ve alet olduğu işin berbatlığını; ne akılda, ne fikirde adamların arasına düştüğünü biraz anlar gibi oldu. Hakikatten hiç haberi olmayan ablasının, çok üzüntü ve acı içinde onun kardeşlik duygusundan yardım istemesi çocukta pişmanlıkla karışık bir uyanıklık meydana getirmişe benziyordu.

Tehlikeyi anlayan Kalender, gizlice yanıma sokularak: “Tuh bize... İş berbat ettik. Deliliğimizi birkaç gün daha oğlandan saklayamadık. Bütün içimizdekileri kan harareti gibi dışarıya vurduk.”

“Ulan edepsiz, bu lafları bana ne söylüyorsun? Şikâyet ettiğin haltları yiyen hep sensin.”

“Sus. Artık sensin, bensinle geçirecek vaktimiz yok. Şimdi bu iftira mektuplarının arkasını kesersek bu işi nasıl devam ettireceğiz?”

“Bilir miyim ben?”

“Yalnız olumsuz nasihatler, paylamalarla karşıma çıkma. Deli kafanın varabileceği kadar düşün. Buna bir guguk uydu-ralım. Fesadımızda yarı yarıya başarılı olduk. Karı ile kocanın arasını bozduk. Böyle kıvama gelmiş bir şey yarı yolda bırakılır mı?”

“Bu fesat oyununa yine Cici Bey vasıtasıyla mı devam edeceğiz?”

“Şüphesiz...”

“Çocuk ablasının konuşmasından ileri gelen üzüntüyle teklifimizi katiiyen reddederse?”

“Onu reddedemeyecek bir hâle getirmek benim elimdedir.”

“Nasıl?”

“Madam Federovna’nın yeni sermayesi Loroviç’i gördün!”

“Evet!”

“Kızaktan suya inmemiş bir kotra gibi gıcır gıcır, yepyeni.”

“Güzel...”

“Ben ikisini bir kokain âleminde beş dakika kadar birleştirdikten sonra Ferhat’la Şirin’in cadısı gibi derhal ayırırım. Bilir misin efendim, Cici Bey gibi ateşli bir gence şişeyi dışından yalatmak ne kadar hararet verir. Yarım saat geçmeden Sermet ayaklarıma kapanarak bana aman diyecek, öyle mi?”

“Belki.”

“Belki değil. Buna hiç şüphe yok. Çünkü her balığı kendi yemiyle avlarlar.”

“Peki, farz edelim ki çocuk tekrar avlandı, ona bu sefer ne iş gördüreceksin?”

“İşte onu düşünüyorum.”

“Hani sen bana, ‘En dehşetli numaralarımı en sona saklıyorum’ demiştin.”

“İnkâr etmiyorum.”

“Peki ama nedir o numaralar?”

“Bu numaraların bir tanesi en parlak fakat en delice bir şey. Şimdi söylesem belki itiraz edersin, olmaz diye haykırsın.”

“Pek delice bir şeyse tabii haykırırım.”

“Benim gibi bir insandan akıllıca bir fikir beklenir mi? Sen de benden betersin ama seninkisi lodos, poyraz gibidir. Vakit vakit kâh aklın üstün gelir, kâh deliliğin. Bu işe girişmemizin başında niçin itiraz etmedin? Çünkü senin de delilik zamanına tesadüf etmişti. Çekilir dert değilsin, ortasına mum diktiğimin şamdanı.”

“Haydi uzatma, yapacağın deliliği söyle.”

“Şimdi söyleyemem.”

“Niçin?”

“Senin de kızıl deli kesildiğin bir zamanda söylemeliyim ki benimle el ele maceraya atılasın...”

“O ne vakit olur?”

“Senin kendi kendine nöbetin tutmazsa ben seni çıldırtmanın yolunu bilirim.”

“Nasıl ulan? Ne haltlar karıştırıyorsun yine?”

“Yalnız seni değil, Cici Bey’i de bir güzelce istimlemeliyim. Başka türlü sizi pupasına delilik denizine atılmış bir gemiye bindiremem.”

“Kalender, yine öyle saçmalıyorsun ki... Of...”

“Bak, şimdi beni dinle. Madam Federovna’ya söyleyeyim, bize üç çiftlik bir tandır hazırlasın. Bu tandırın harareti tam yumurtayı canlandıran kuluçka sıcaklığında olacak. İçinde bütün uzuvlarımızın dumanlarını vereceğiz. Mesela burunlarımıza cennet tozu, ağızlarımıza şampanya, dudaklarımıza buse... Ah, keza ve keza ve hakeza... Anlarsın ya, işte o zaman Cici Bey’in karşısına Loroviç’i göstermelik gibi dikeceğim. O, ‘Aman ya seydi’ diyecek. Ben, olmaz, diyeceğim. Malum ya iki devlet birbiriyle savaşır. Savaş iki taraftan biri zayıf düşünceye kadar sürer. Nihayet barış yapılır. Üstün gelen yenilene bütün ağır şartlarını kabul ettirir. Ben de Cici’ye öyle yapacağım. İnsanların, hele gençlerin en zayıf damarları

sevdadır. Bir kere oraya bastın mı, kuzu gibi sana teslim olur. Artık ne ana tanır, ne baba, ne abla. Çünkü yavrum, tabiat hayatın esasını onun üzerine kurmuştur.”

“Rica ederim Kalender, fazla felsefeli ayrıntılara girişme. Çünkü senin ucu bucağı gelmeyen amiyane felsefeyi dinlemekten kafam pek şişkindir.”

Ah, budalanın çenesini tutmak ne mümkün. O, gazetelerden, şuradan buradan ipi sapı olmadan ezberlediği şeyleri kendi edepsizce felsefesiyle karıştırarak dırlandı durdu.

Nihayet Federovna’nın otuz sekiz, kırk derece ısıtılmış kuluçka tandırına düştük. Burunlarımız, ağızlarımız, dudaklarımız zevklerini almaya başladı. Kalender Nuri, düşündüğü mühim tedbirin ne olduğunu hâlâ söylemiyor, onu bir savaş dalaveresi gibi saklıyordu.

Esrarın etkisiyle Cici Bey’in genişlemiş gözlerinin önünde yapma cennetler açılır, sınırları tatlı bir sıcaklıkla gevşerken Nuri, onun karşısına Loroviç’i dikti.

Sermet, kamaşan baygın gözlerini silip Nuri’yi dürterek:

“Ah, bu ne?”

“Gökten inmiş bir melek.”

“Bir suç işleyerek mi gökten kovulmuş?”

“Evet. Nasılsa şeytana uymuş.”

“O günahı şimdi yeryüzünde benimle beraber işlemez mi?”

“Hayır... Hayır... O, günahına tövbe edip yine geldiği yere gitmek niyetindedir.”

“Gökte şeytanın iğfal ettiğini sen yeryüzünde kandıramaz mısın?”

“Ne demek istiyorsun cicim?”

“Bu benim olmazsa ben verem olurum.”

“Sonra?”

“Ölürüm.”

“Pazarlığa girişelim.”

“Peki, iste.”

“Bütün varını.”

“Hiç düşünmeden veriyorum.”

“Bütün hayatını.”

“Fedaya hazırım.”

“Ah cicim pek düşünmeden vadediyorsun.”

“Hayır, bilerek söylüyorum.”

“Bütün varını, hayatını verdikten sonra sana ne kalır?”

“Hiçbir şey.”

“O hâlde?”

“Kalenderciğim, dünyada öyle sonsuz zevk ve neşe anları vardır ki insan o demleri yaşadktan sonra ölmek ister. Sen, namus ve iffetin uçurumu önünde aşklarının bütün ateş ve lezzetiyle birbirini kucakladıktan sonra beyinlerine birer kurşun sıkan sevdalıların hikâyelerini hiç dinlemedin mi? Dünya safasının üstüne çıkan beş dakikalık bir tat vardır ki bütün bir ömre değer. İnsan o sonsuz hazzı kirletmemek için artık yaşamak istemez. Onun için bu sınırsız zevklerin bedelleri bu kadar büyüktür.”

Kokain, Sermet’i şairleştirmişti. O, şimdi, hayalinin kanatlarını takınmış, uçacak gökler, tatmadığı zevkler, meleklerle özgü neşeler arıyordu.

Gözleri Loroviç’in ay yüzü üzerinde süzülen Cici Bey, başını Kalender’in omuzuna eğerek: “Dilimizde ‘Felekten

kâm almak'⁴⁵ derler, bir deyim vardır. Bilir misin bunun anlamı nedir?

”Nuri: “Böyle bir söz işitirim ama ben felekten kahr ve sitemden başka bir hisse alamadığım için şimdiye kadar bu sözün anlamının ne olduğunu doğru olarak anlayamadım.”

Sermet: “Ah Kalender, beynin bir isteğin ateşiyle yanarken, sinirlerin dayanılmaz bir arzusun arkasından gerilirken, vücudun diğer bir vücudun çekişiyle titrerken, ruhun kaynaşarak erimek için başka bir ruha atılmak isterken hangi kuvvet seni saldırmaktan alıkoyabilir? İşte buna ‘felekten kâm almak’ derler. Benim bu andaki feleğim Loroviç’tir. Ondan kâm alacağım. O benim olacak, mutlaka, mutlaka benim olacak. Anlıyor musun?”

“Pekâlâ paşam ama affedersin, daha seninle pazarlığı bitirmedik.”

“Bu emelimin karşılığında benden ne istedin de esirgedim? Bütün varımı verdim.”

“Hepsini yine sana iade ediyorum.”

“Bütün hayatımı?”

“O da senin olsun.”

“Başka nem kaldı verecek?”

“Bütün bunlardan daha kıymetli bir şey...”

“Nemi istiyorsun? Söyle.”

“Vicdanını.”

“Bunun kof bir kelime olduğunu sen uzun uzadıya söylememiş miydin?”

“Bu benim kendi fikrim. Söylemiştim ama fikrimi size kabul ettirememiştim.”

45 Güzel vakit geçirmek.

“Zannediyorum ki biz hiç ses çıkarmadan sözlerini dinlemiştik.”

“Dinlemek başka, tasdik ve kabul etmek başka. İnsanlarla olan her işte bu kof kelime karşıma çıkar, işimi bozar. Ben buna inanmıyorum lakin inanan milyonlarca budala var. İşte birisi de sen.”

“Ben senin hiçbir işinde önüne vicdanımı jandarma gibi çıkardığımı bilmiyorum.”

“Ablanın senin yardımını isteyişi dolayısıyla duyduğun vicdan rahatsızlığını anlatmadın mı?”

“Yalan bir şey söylemedim ki...”

“O hâlde bundan sonra yazacağımız mektupları hanımın odasına kim götürüp bırakacak?”

“Oh, Kalender, oh... Artık bu işi göremeyeceğimi söylersem bana gücenme, elimde değil.”

“Böyle hayırlı bir işte iradeni elinden alan o kof ‘vicdan’ kelimesi değil mi?”

“Of, ne tuhafısın. Hayırlı bir iş! Böyle iftira mektuplarına devam ederek bu sefer foyayı ele vermekten başka bir başarı ümidi yoktur.”

“Orası sana ait değil. Ben ne dersem sen onu yapacaksın.”

“Yapamam Kalender. Çünkü tehlike apaçık görünüyor.”

“Bugün bunu yapmamakla evvelce yaptığın fenalığı ödemiş mi olacaksın?”

“Hayır. Fakat başlanılmış bir fenalığa devam etmemek de bir iyilik sayılmaz mı?”

“Bak, sana söyleyeyim Cici Bey. Sen Loroviç için nasıl bütün varını, hayatını, her şeyini feda ediyorsan ben de abla-na karşı aynı istekle yanıyorum. Hiçbir engel benim emelime varmamı önleyemeyecektir.”

Cici Bey, zavallı çocuk, Loroviç'in aşkına karşı ancak bir hafta dayanabildi. Nihayet teslim bayrağını çekti. Bütün varından, hayatından sonraya bıraktığı vicdanını da feda etti.

Kalender'in bu seferki teklifi yatak odasına zarf içinde iftira bombaları gizlemekten çok tehlikeli, çok ağır ve hatta tımarhanedekileri bile hayretlere düşürecek ekstra ekstra bir çılgınlıktı.

Cici Bey'le ben, ikimiz bu çifteli merkebin arkasına bağlanmış develer gibiydik. Kalender bize, yapacağı yeni bir deliliği açtığı vakit evvela itiraz eder fakat sonra manyetizmalanmış gibi bir hâle uğrayarak onun arkasından giderdik.

Nuri: "Şimdiye kadar gizli tuttuğum büyük planımı artık açacağım. Ama hiç itiraz kabul etmem."

Biz, bilmem neden, ufak bir yürek oynamasıyla dinliyorduk. O, devam etti:

"Cici Bey, senden birkaç şey soracağım. Planımın bazı noktalarını alacağım cevaplar üzerine kuracağım için mümkün olabildiği kadar doğru söylemeni rica ederim."

Cici Bey: "Peki."

Nuri: "Eniştenin bazı akşamlar geç geldiği veya yemekten sonra sokağa çıktığı olur mu?"

"Olur..."

"Onun yemekten sonra sokağa çıkacağı veya konağa geç geleceği geceleri evvelden bilmek mümkün müdür?"

“Bir dereceye kadar...”

“Nasıl?”

“Bazı akşam suareye veya başka bir yere davetli bulunur, konağa gece yarısından sonra döner.”

“Böyle akşamlarda ablanın onunla beraber olduğu yok mudur?”

“Pek nadir...”

“Onun konağa geç döneceği gecelerden birini evvelden bana haber verebilir misin?”

“Mümkündür... Mesela her perşembe akşamı, yani cuma gecesi poker oynamak için komşumuz Aziz Paşa’yla birleşirler.”

“Aziz Paşa size mi gelir?”

“Bir hafta Paşa bize gelir, öbür hafta eniştem oraya gider.”

“Güzel... Haşmet Bey’in oraya gideceği geceyi bana haber verebilir misin?”

“Evet...”

“Bu hafta?”

“Bu hafta zannederim ki Paşa bize gelecek.”

“Öbür hafta enişten oraya gidecek?”

“Evet.”

“Muhakkak?”

“Kim bilir? Hastalık veya sair fevkalade bir hâl çıkmazsa...”

“Peki. Şimdi daha mühim olan ikinci kısma geçelim. Eniştenin yatarken kullandığı gecelik pijaması, gömleği, başına giydiği bone veya bağladığı fular... Ta terliklerine varıncaya kadar hep bu şeyler tabii bir iki tane değil, kat kattır.”

“Evet çoktur...”

“Gardıropta mı, her nerde duruyorsa bunlardan birer tane aşırıp kendi odana saklayacaksın. Adetleri çok olduğu için bu hırsızlığın belli olmaz.”

“Peki ama bunları ne yapacaksın?”

“Emin ol, Bitpazarı’na götürüp haraç mezat satacak değilim. İşimi gördükten sonra hepsini sana iade vereceğim.”

“Bunlarla ne iş göreceksin?”

“Zamanı gelince görürsün. Bu şeyleri çalıp odanda saklayacağına söz veriyorsun değil mi?”

“Eh o kadar zor bir şey değil. Bunu da yaparım.”

“Rica ederim zorluk lakırdısını ağzına alma. Yapılacak şeyin enini, boyunu, zorluğunu, kolaylığını düşünmek, o akıllılara mahsus bir iştir. Bizim kafamıza ne doğarsa onu yapacağız. Dinle, şimdi önemli üçüncü kısma geçiyorum. Eniştenin komşuya gideceği cuma gecesi kimse görmeden usulcacık beni konağa alacaksın.”

“Ey, sonra?”

“Sonra yine kimse görmeden büyük ihtiyatlarla kendi odana kadar çıkarıp beni saklayacaksın.”

“Bu da mümkün... Fakat daha sonra?”

“Daha sonra eniştenin geceliklerini giyip ablan uyurken yavaşçacık koynuna yatacağım. Haşmet Beyefendi odayı şerefliendirdiklerinde kocalık yerinin tarafımdan tutulduğunu görecekler ki bu da planımın en son ve en mühim kısmı...”

Kalender’in bütün küstahlıklarını aşan bu teklif karşısında Cici Bey naraya benzer bir çığlık kopararak:

“Ey, daha sonra ne olacak?”

“Daha sonra ne olacağını balkona çıkıp pencereden seyrederdin.”

Nuri'nin akıllara sığmayan bu cüretkârlığı ve Sermet'in çığılığı arasında benim yüreğim de hop hop attı. Yaşasın delilik, var olsun deliler. Eğer Nuri'nin bu planıyla akıllılara baskın çıkarsak deliliğe şeref kazandırmış olacaktık.

Ağrılı bir ameliyattan sonra hastaya acıyı unutturmak için gösterilen bakım gibi kokainden başlayarak Cici Bey'in en hassas zevk uzuvları üzerinde egzersizlerimizi uygulamaya giriştik. Özellikle de Loroviç'i çıırçıplak bir aşk heykeli gibi karşısına diktik.

O zaman Sermet, süzüle süzüle bu Rus dilberine bakarak: "Bu, ne zaman benim olacak?"

Nuri: "Ben eniştenin gecelikleriyle ablanın koynuna girdikten sonra..."

Sermet: "Kendisi bunu vaat ediyor mu?"

Nuri: "İşte konuşunuz. Fakat nazlım Türkçe bilmiyor. Fransızca güzel söylüyor."

Cici Bey, Fransızca olarak Rus güzeline:

"İlahi bir güzelsiniz fakat size malik olmanın şartı o kadar şeytanca ve olmayacak bir şey."

Loroviç, gözlerini gencin muhatabının gözbebekleri içinde bayıltarak ona Corneille'in şu mısrasını okudu:

*A qui saint bien aimer, il n'est rien d'impossible.*⁴⁶ İkisi görüştükten sonra daha ziyade seviştiler. Cici Bey, şeytana ruhunu satan Faust gibi ablasına yapacağı hıyanete karşılık Loroviç'e kavuşmayı satın aldı. Sözleşme yapıldı.

Artık reisimiz, kaptanımız, Kalender Nuri'ydi. Bilmem nasıl bir zaaf ve itaatle ben de bir çocukla bir kaçığın arasında sürükleniyordum.

Zerre kadar bir düşünce kabiliyeti olan insanların parmak ısıracakları bu ağır cüretkârlıkta başarılı olabilecek miydik?

46 Bütün aşkla seven için hiçbir şey imkânsız değildir. (Yazarın notu)

Yüzde bir ihtimal olmayan böyle bir soru karşısında acaba diyebilmek için bile bizim kadar kaçık olmak gerekirdi.

Gece pokerden geç dönecek kocanın gömleğine girdikten sonra Nuri, kadının yatağına nasıl çıkıp uzanacaktı? Hanım biraz Mahmutpaşa'daki işportacıları andıran bu delikanlıyı odasında, hayır ta koynunda görünce avazı çıktığı kadar haykırmayacak mıydı? Sonra komisere haber gidecek, Kalendar Nuri ipekli gecelikleriyle merkeze götürülecek, soru sual, kovuşturma, inceleme bütün rezalet çorap söküğü gibi ta koncundan burnuna kadar birbiri arkasına çözülüp meydana çıkacak.

Oh, oh. Yalnız delilere değil, bütün akıllılara merak verecek ne heyecan dolu bir olay. Yaşamak nedir? Şuurluların istirahat aradıkları sütlümanlığı ne kadar bulandırabilirsen hayatın anlamını o mertebe kuvvetlendirmiş olursun. Kafatasları içinde sessiz, hareketsiz duran beyinler Cenabıhalık'ın onlardan beklediği işi görenler değildirler. Hareketsizlik, daimi barış, asayiş insanlar için yarı ölümdür. Sonsuz rahatlık arayan ahmakları bereket versin ki tabiat kendi arzu ettikleri hâlde bırakmaz. Kanunlarının bütün şiddetini onlarda gösterir. Tabiatın en heybetli, azametli anları kasırgalarında, tufanlarında, depremlerinde değil midir? Delilik fırtınalı bir beyindir. Deli, daima beyni çalışmakta olan bir yüceliktir. Şuurluluk yaradılışın zıddıdır, delilik tabiatın kendisidir. Denkleştirmeye çalışılan bir kafa, çarkına zincir vurulan bir makineye benzer. Mademki kazana ateş veriyoruz. Bırakmalı, uzuv serbest işlesin. Fakat korkuyorsunuz, belki kırar, belki döker, belki yakar, belki keser. Lakin siz şuurlular dünyayı düzeltmek için yakıp yıkmıyor musunuz? Kesip boğmuyor musunuz? Söyleyiniz, Halik hangi şeyi sonsuza dek saklamak için yaratmıştır?

Deliler işte bu gayeye sizden evvel ve daha büyük bir cesaretle gülerek hizmet ediyorlar.

Aman... Yine sinirlerim gerildi, beynim yanıyor. İnsanları birbirine kardeş etmeye uğraşan hangi budala filozoftur? Bulutlarla güneşin her an değişerek süren manzaraları gibi hayata renk ve güzellik veren kavgaları, mücadeleleri, savaşları, hıyanetleri, zulümleri, üstünlükleri kaldırıp bütün insanlığı bir koyun sürüsü hâline getirmek, miskinleştirmek istiyorlar. Ah aptallar, bu olmayacak temenninin arkasından koşan ahmaklar, kaç yüzyıldan beri siz bunu istiyor, bu ham hayali gerçekleştirmeye uğraşıyorsunuz. Fakat “ilerleme” dediğiniz ifrit, sizin bu budalaca isteğinize karşı neler yapıyor, görmüyor musunuz? Dakikada yüz bin vücudun ruhunu alacak cehennem aletleri, zehirli gazlar, bombalar, gölgeler yaratıyor. Analar, medeniyetin kuduz dişlerinde ezdirmek için siz türlü rahim ağrılarıyla doğurunuz. Hasat zamanı bunlar tarlalarda biçileceklerdir. Geride kalanları neşelendirmek için kırmızı kanlarından güller, laleler bitecektir. Akıllı, kuvvetli milletler zayıf ve akılsızları her vakit kendi çıkarları için kurban edeceklerdir. İnsanların adalet ve yönetim yasaları ne kadar değişse tabiatın bu ebedî vahşiliği hiç değişmez. Ölmek, doğmanın karşısında denkliği koruyan bir terazi kefesidir. Niçin kurban kesiyoruz? Ölmek ve öldürmek tabiatın en büyük ibadetidir. Ben de bu yolun bir kulu olacağım. Öldüreceğim, sonra öleceğim.

Of, sayıklıyor muyum? Ben bazı uyanıkken bir kâbus geçiriyorum. Kulaklarımda şimdiki zamanla gelecek zaman diye iki fiil çınıyor: Ölmek ve öldürmek. Bunları telaffuz eden benim dudaklarım mıdır, yoksa bilinmezlikten böyle bir emir mi alıyorum?

Haşmet Bey'in poker oynamaya Aziz Paşa'nın konağına gideceği cuma gecesi geldi çattı. Cici Bey, o akşam Kalender'i gizlice konağa almaktan başlayarak bütün sözlerini sırayla yerine getirecekti.

Akşama doğru Nuri yıkandı, en temiz çamaşırlarını giydi, tıraş oldu. Pudralar, lavantalar süründü. Tıpkı, cuma gecesi gerdeğe girecekler gibi hazırlanıyordu. O, böyle aklanıp paklanarak süslenirken kendimi tutamayarak dedim ki:

“Ulan murdar, adın Nuri ama ne kadar temizlensen yine suratında bir nursuzluk var.”

Onun yüzünde hakikaten gerdeğe gireceklere mahsus bir neşe parlıyordu. Bana gülerek cevap verdi:

“Gıcır gıcır temizlendim. Betim benzim açıldı. Aynaya baktıkça kendi kendime imreniyorum. Süslenmeyle bu kadar güzelleşeceğimi hiç ummazdım. Ben Revan Hanım'ı sarmaya gidiyorum. Sen hasedinden patla, çatla. Hanım bir defa benim lezzetimi aldıktan sonra artık bütün ömrünce başka bir erkeğe iltifat etmeyecektir.”

Beynimin içinde ateşten karıncalar kaynaşmaya başladı. Sol kulağımdan bir ses:

“Söyletme murdarı, üzerine atıl, hemen boğ” derken sağ kulağımdan başka bir nasihatçi: “Dişini sık. Zavallı Nuri, Revan Hanım'ı sana bırakmak için hayatını tehlikeye atıyor. O, bu gece ya dayaktan ölecek ya da on seneliğine hüküm giyecek” diyordu.

Revan Hanım'a sahip olma umudu ellerimi tuttu. Kalender'in kümeste yakalanmış sansar gibi, uşakların sopaları altında can vermesi intikamın en tatlısı değil miydi? Olayın sonu ne olursa olsun, Haşmet Bey'i Kalender'e kurşun harcayacak kadar adi bulmuyordum.

Maceranın bundan ötesini konakta hengâme koptuktan sonra Cici Bey'den dinlediğim gibi anlatıyorum:

O akşam, sular kararır. Sermet Bey, evvelce aldığı tertiplere uygun olarak kimseye göstermeden Kalender'i konağa sokar. Kendi odasına çıkarır, saklar.

Yemekten sonra Haşmet Bey poker partisi yapmak için her zamanki gibi Aziz Paşa'nın konağına gider.

Kurduğu hesapların o ana kadar doğru yürüdüğüne seviyen Kalender, Cici Bey'e övünerek: "Görüyor musun elmasım, tertiplerim nasıl doğru işliyor? Deha sahibi bir matematikçi de işte ancak bu kadar bir denklem kıvrabilir."

"Dur bakalım Kalender baba, işin zorluğu bundan sonra... Henüz bir şey yapılmadı."

"Nasıl yapılmadı? Ben, sihirli külâh giymiş bir insan gibi, gözlere görünmeden, buraya kadar çıktım. Haşmet Bey, defoldu gitti. Şimdi hemşire hanımefendiyle aramızda bir bölme duvardan başka bir aralık kalmadı. Maksada bu kadar yaklaştım. Bence işin üçte biri olup bitmiştir. Bu tertip üzerinden buçuk adım daha atarsak işimizi yarılamış olacağız."

"Biz daha büyük bir beceriklilik göstermedik. Bir aksilik çıkmadan, umduğumuz gibi, olaylar kendi kendine yürüdü. İşte bu kadar..."

"Olaylar daima atılğanların lehine yürür. Sen bunu bil."

"Bu garip kuramın doğru olup olmadığını olayın geleceği bu gece ispat edecektir."

"Görürsün..."

“Kız kardeşime karşı ölünceye kadar mahkûm ve melun kalacağım. Fakat Nuri, sana karşı hiçbir sorumluluğum yok. Kurduğun planın da ne olduğunu tamamiyle bilmiyorum. Söyle bakalım, bundan sonra ne yapacaksın? Şimdi ne bekliyoruz?”

“Sen de bana söyle bakayım. Enişten kumarhaneden kaçta döner?”

“Hemen her zaman sabaha karşı...”

“Ablan uyur mu? Kocasını bekler mi?”

“Beklemez. Uykusu gelince yatar.”

“Oda kapısını içeriden kilitler mi?”

“Kocası gelince kalkıp açmak rahatsızlığı olmasın diye kapısını kilitlemez.”

“O hâlde beni tebrik et.”

“Niçin?”

“Sana enişte olmayı olmuş bitmiş bir hakikat saydığım için...”

“Öyle ise ver elini öpeyim.”

“Ben de senin kırmızı yanağından.”

Cici Bey, odasına zampara saklamış bir kız gibi, gelenlere kapıyı açmıyor, çok zorda kalırsa Kalender’i uzun, geniş, kalın pencere perdesinin arkasına gizliyordu.

Hemşire Hanım’ın uyumasına daha çok vakit var. Gittikçe helecanı artan bu dört beş saatlik zamanı nasıl öldürecekler? “Çerçe” isminde yeni şöhret olan sert bir Rus içkisinden karşı karşıya atmaya başladılar. Üzerine kokain çekiyorlardı.

Nuri: “Rakı, şarap, konyak gibi içkiler artık beni tutmuyor, Karakulak gibi hafif geliyor...”

“Çerçe iç. Zannederim ki yedi, sekiz kadehi bir boğayı çarpar.”

“Boğa içkiye idmanı olmayan masum bir hayvandır. Onu çarpan meret beni ancak okşayabilir.”

“İç bakalım, anlarsın.”

“İçeceğim. Bu gece hakikat sahnesi üzerinde hayatımın en muazzam rolünü oynayacağım. Vakit yaklaştıkça ufak bir çarpıntı duyuyorum. Ayıkken görülecek iş değil.”

Böyle içip çekerek konuşurlarken hemen her saat başında Sermet balkona çıkıyor, ablasının, odasında ne yaptığını pencereden anlamaya çalışıyordu.

Ve her gözetlemeden sonra Kalender soruyor:

“Sevgilim ne yapıyor?”

“Okuyor...”

“Pek okuma meraklısı.”

“Evet, çok okuyor.”

“Ne yapsın? O hımbıl kocayla başka türlü vakit geçmez ki. Benim karım olduktan sonra okumaya hiç vakit bulamaz. Ben onu, koynunda bir ‘kukla’ varmış gibi eğlendiririm.

Saat artık gece yarısını geçmişti. Cici Bey, balkondan ablasının penceresine bir daha uzandı.

Nuri: “Benim nazlı cananım hâlâ okuyor mu?”

“Hayır. Şimdi de yazıyor.”

“Gecenin böyle derin sessizliği içinde kime yazıyor?”

“Ne bileyim ben?”

“İşte ben bunu kıskanırım. Kocası olduktan sonra her şeyi sorar, anlarım. Benimle evlenmeden evvelki kabahatlerini tabîi affederim. Oh, aman yalelli... Belki iki, belki de bir buçuk saat sonra o benim kollarımın arasında bulunacak. Kâm

almak için imamın duasını bekleyecek miyim? Hayır, evvela ben kaymağı tadayım, hocalar zerdeyi sonra yesinler...”

Deli dolu biraz daha konuşurlar. Nuri gittikçe kağıyor,⁴⁷ ayağa kalktıkça sendeliyor, ağzından lakırdılar yayık, heceler kuvvetsiz çıkıyor. Sermet, bitişik odaya bir göz daha gezdirdikten sonra:

“Ablam yatmış.”

“Ne vaziyette?”

“Kenara yatmış. Yüzünü duvara dönmüş. Geniş döşegin oda tarafı bomboş.”

“Demek bana yer bırakmış.”

“Sana değil, enişteme.”

“Ablan ne için öyle duvar tarafına büzülüp de kocasına bol yer bırakıyor?”

“Ne bileyim?”

“Ah, bu bilinmeyecek bir şey mi? Erkeğinin temasından kaçıyor. Oh, talihsiz kadın, bundan sonra benim kollarımın arasında mesut olacaksın.”

Sermet duvarda tıkırdayan saatin değirmi yüzüne bakarak: “Yelkovan üç buçuğa doğru ilerliyor. Eniştemin dönme zamanı yaklaşıyor.”

“Tak tuk sallanan duvardaki rakkası mı, yoksa yüreğim mi, bilemiyorum.”

“Kalender artık yüreğine de, kafana da lazım olan düzeni vermelisin, vakit geldi.”

“Zifaf geceliklerimi giyeyim.”

Nuri, Hazret-i Âdem’in gökten kovulduğu gibi soyundu. İpekli iç çamaşırı giydi. Üzerine, yenleri, yakası işlemeli bir

⁴⁷ Gevşiyor.

gecelik, daha üstüne leylak rengi ince bir pijama, ayaklarına yumuşak saten terlikler geçirdi. Fuları Sermet'in eline vererek: "Bunu enişten başına nasıl bağlıyorsa sen de bana aynısını yap."

Çocuk, iri yaprak gibi uçları sarkan düğümü, öne gelmek üzere Kalender'in başını kundakladı.

Bu küstah nikâhsız damat, giyinirken sarhoşluktan kendini tutamıyordu. Cici Bey'den sordu: "Yaraştı mı?"

"Vücudunun hiç alışmadığı bu kıyafetin içinde acayip bir şey oldun."

"Neye benzedim?"

"Forma giydirilmiş çingeneye."

"Cicim, alayın sırası değil."

"Ben de biliyorum ama o kadar feci bir tuhafılık içinde bulunuyoruz ki... Kendimi tutamıyorum."

"Niçin olsun feci? O kelimeyi bu ara kullanma."

"Hayaller başka... Kalender, bu gece çok sarhoşsun. Kurduğun planı başaracağını hiç ummuyorum. Acıklı bir sonun olacak."

"Hey gidi çocuk hey... Sen kaç yaşındasın, ben kaç yaşıdayım? Sen benim bildiklerimin binde birini bilmezsin. Sen daha yedi yaş dişleri yeni çıkmış bir veletsin, erkek işine karışma. Seyret bak, şimdi neler olacak."

Vakit gecikiyor. Haşmet Bey gelmeden Kalender'in oda-da bulunması gerekiyordu. Dengesini kaybeden bacakları üzerinde sağa sola gidip gelerek: "Pencereden bir daha bak, ablan yatıyor mu?"

Sermet bakıp dönerek: "Yatıyor."

"Uykuya dalmış mı?"

“Bilmem.”

“Uyumuş olmasını istiyorum. Çünkü onu uyandırmadan yanına çıkıp yatacağım. Enişten geldiği vakit beni karısının koynunda bulsun. Planım bu.”

“Yattığını görüyorum lakin uyuyup uyumadığını bilmiyorum.”

“Şimdiye kadar bana gülen talihim bu mühim anda da lütfunu esirgemez. Mutlaka uyumuştur.”

“Şansına o kadar güveniyorsan haydi yürü...”

“Haydi Cici’m. Yengem yok, sağdıçım yok. Ablana beni sen güvey koyacaksın.”

Kalender iki tarafına yalpalayarak saten terliklerinin üzerinde yumuşak adımlarla yürür. Pek zor olan rolünün sırası gelip de sahneye çıkan bir artist gibi Cici Bey’in elini sıkarak:

“Bana başarılar dile.”

Bonne réussite.

Mersi.

Yavaşcacık kapı açılır. Kalender içeriye girer. Sermet pencereden bu heyecan veren sahneyi seyretmek için balkona koşar. Nuri, erkân üzerinde gezinen bir sarhoş hayaleti sarsaklığı ve bir hırsız korkaklığıyla ilerler. Her adımının yere temasında kırılacak bir şeyin üzerine basmış gibi yüzünü ekşite ekşite ürkeklikler göstererek ve sonra garip memnuniyet tebessümleri saçarak odanın ortasına kadar gider, durur. Döşegin karşısında bütün ruhunun saygılı heyecanıyla derinden derine birkaç reverans yapmak ister lakin yıkılacağını anlar, doğrulur.

Zavallı Revan Hanım, yatağının ta içine giren bu ırz belası, namus musallatı sarhoş delinin palyaçoluklarından haberi olmadan, yüzü duvara dönük, sessiz, hareketsiz bir masumiyet içinde yatar.

Dantelalı kuş tüyü yastığa gömülü, açık kumral saçların dağınık çileleri üzerinde yatan bir baş, göğsün yarısına kadar sıyrılmış hafif bir yorganın altında, kolları çıplak, ajurlu ince gömleğin örtmediği bembeyaz enseden aşağı, belkemiğine doğru yumuşak sıcaklığı duyulan çok latif bir vücut...

Kalender, yüreğe ateş dolduran bu cazip tablo karşısında delikanlılığının bütün salyalarını salıverir. Hanımın hiç kıpırdamamasından derin uykuda olduğuna hükmederek cesaretlenir. Biraz daha döşeğe samimiyetle yaklaşır.

Aman ya Rabbi, şimdi ne yapsın? Dua eder gibi ellerini havaya kaldırır, birbiri ardından: “Ya sabır... Ya sabır...” diye mırıldanır.

O ana kadar arızasız takip ettiği planının bu noktasında apışır, ne yaptığını unuttur. Ne yapacağını şaşırır ve hatta yavaş yavaş nerede olduğunu, varlığını, benliğini kaybeder gibi olur. Kendini bulmaya uğraşır. Sonunda bir anlık kavuşmanın tehlikeli heyecanına kapılmaktan çok, hanıma tamamıyla sahip olmak için yavaş yavaş hareket gerektiğini anlar. Elleriyle yüreğinin gümbürtülerini bastıra bastıra birkaç adım daha atar. Terliklerini aşağıda bırakarak pek yavaşçacık döşeğe çıkar. Ara yere mümkün olduğu kadar bir boşluk ayırır. Yüzünü sevgilisine dönüp yatar.

Hanım hâlâ uykuda, hâlâ hareketsiz... Döşeğe bir vücudun daha yüklenmesiyle somya dalgalanır. Bu sarsıntıyı o, uyku arasında biraz hissetmiş olsa bile koynuna girip yatan kimsenin kendi kocasından başka birisi olabileceğine hiç ihtimal verebilir mi?

Batmaya yakın bulutlanan güneş gibi üzeri ince ipliklerle peçelenmiş ampulün ışıkladığı oda, Kalender'e bir saadet rüyası tadını verir. Kabartma zarif çiçeklerle süslü yaldızlı tavana, tül, kadife kat kat perdelere, kıymetli halılara bakar, bakar; o daimi sefil hayatından kurtularak artık binbir geceyi yaşamaya başladığına hükmeder. Biraz ötede yatan kadın vücudundan yayılan koku içinde baygınlıklar geçirir. Kuş tüyü yastıklar, yumuşak şilteler yorgun bedenine öyle bir rahatlık getirir ki hakikati hayale, hayali hakikate karıştıra karıştıra sonunda Kalender kendini tamamıyla kaybederek adamakıllı sızar.

Nuri'nin, bu cennet âlemi uykusuyla değiştiği anın üzerinden çok geçmeden, Haşmet Bey epeyce bir zararla yorgun çıktığı kumardan şansına küskün, sinirli, çatkın, hırçın bir hâlde döner. En ufak arızalarda hemen karamsarlığa kapılan bu sinirli adam, o geceki ters talihinin bezginliğini güzel karısının koynunda dinlendirmek için merdiven basamaklarının birinden ötekine yükseldikçe, ailesinin samimi havasından iç açıcı bir koku almaya ve onun uğradığı çok alçakça iftiraların azabını bir defada dağıtıverecek deliller aramaya uğraşar

uğraşa yatak odasının önüne gelir. Kapıyı açar, içeriye ilk adımını atar. Karısının koynuna başka bir vücudun uzanmış olduğunu görünce yanlış gördüğünü sanarak döşeğe yaklaşır. Gözündeki yanlış görmenin hâlâ kaybolmadığına şaşarak eğilir, bakar. Başında altın düğümlü fular, Haşmet Bey'in kendi geceliklerini giymiş yabancı bir delikanlının, karısıyla yan yana yattığını anlar. Şimdi bu hakikatten dehşetlenerek birkaç adım geriye çekilir. Beynini bir alev sarar. Bu cehennem tablosunu görmemek için iki avucuyla gözlerini kapar. Karanlığa dayanamaz, yine açar. Bu korkunç rüyadan uyanmak için kendini tartaklar. Bakar, hep karşısında aynı tabloyu bulur: Bir döşek, iki baş... Karısının koynunda kendi yerine başka bir erkek... Ne yapsa bu dehşetli kâbustan kurtulmanın imkânı yok.

Bu bir hakikat ama akılların alamayacağı bir hakikat. Karısı bu gece içeriye bir zampara almış. Pekâlâ. Bu, dünyada olmasına katiyen ihtimal verilmeyecek bir hâl değil. Fakat Revan Hanım kocasının geleceği saati bilmiyor mu? Ve hâlâ koyun koyuna, bu mışıl mışıl uyuyuş nedir?

Koca, şimdi yanan kafasından bu sorulara cevap sorar ve hâlâ bu tatlı uyuyuşun manasını şöyle tefsir eder:

“Pek ateşle devam eden sevda güreşinden hâlsiz ve dermansız düşmüş olmalılar.”

Haşmet Bey artık işkencesine biraz alıştığı karşısındaki tablonun diğer düğümlerini çözme uğraşır:

“Karımın iftiradır diye haykırdığı mektupların esrarı şimdi anlaşılıyor. Onları yazan, beni düelloya çağıran işte bu yataktaki aşağılık adam olacak. Offf... Ne adi tip... Akşamlara kadar rıhtımlarda çurçur tutan serserilerden biri... Revan beni bununla aldatsın... Oh, hayır aldatma değil, bununla yattığını bana göstermekte övünç arasın. Namusunu, asaletini, terbiyesini böyle bir haytanın çamurlu ayakları altına atsın. Akıl alacak şey değil, çıldıracağım.”

Bedbahtlığının garipliği önünde şaşırان koca, kendinden geçerek bu son cümleleri haykırarak söyler. Bu helecanlı sözler odanın duvarları arasında çınlayınca, felâketten tamamıyla habersiz Revan Hanım ağır ağır yastıktan başını kaldırır, masum bir tavırla etrafına bakınır. Evvela ayaktaki kocasının son perdedeki jestlerini ve sonra koynunda boylu boyunca rahat ve hareketsiz yatan erkeği görünce yatağında yılana rastlamış gibi bir sıçrayışla ayağa fırlar. Parmaklarının çengellerini saçlarına geçirerek:

“Kim yatırmış bunu koynuma?” çığlığını koparır.

Bu soru gecenin sessizliği içinde yankılar yapar. Fakat gelcik giydirilmiş bir manken rahatlığıyla yatan Kalender’in kokainle, içkiyle tıkanmış kulakları hiçbir şey duymaz.

Revan Hanım gittikçe büyüyen gözleriyle, döşegindeki delikanlıyı teşhise uğraşarak:

“Aman ya Rabbi, sen esirge. Bu ne uğursuz surat. Ömrümde hiçbir yerde rastladığım yüz değil.”

“Vah vah... Akşam koynunuza almış olduğunuz sevgilinizi sabaha karşı tanıyamayışınız acıklı olduğu kadar tuhaf bir şey.”

Revan Hanım, beyin bu sözlerini işitip anlamak gücünden kaldığını gösterir bir sinir hâliyle, yataktaki delikanlıya gözünü dikerek:

“Allah’ım, bu nasıl akıl ve hayale sığmaz bir düşmanlık... Nasıl tüyleri ürperttirecek bir alçaklık... Bu herifin evvela hissini iptal etmişler, sonra getirip benim döşegime upuzun yatırmışlar.”

Haşmet Bey ağlamaya benzer bir kahkahayla:

“Bu cenaze, başından, ayaklarından tutularak ancak iki kuvvetli adam tarafından buraya getirilebilir. Hâlbuki burası han değil, hamam değil. Bütün kapıları kapalı... Bu ceset buraya kadar nasıl çıkarılır?”

“Bu, akılların alamayacağı bir düşmanlık...”

“Bu haytayı yanınıza yatırırken hiçbir şey duymadınız mı?”

“Uykumun arasında bir sarsıntı hissettim, fakat siz geldiniz de yatıyorsunuz sandım.”

“Akıl almayacak şeyler... Derme çatma sözler... Bu kopuğun buraya ayaklarıyla yürüyerek geldiğine hiç şüphem yok.”

“Nasıl olur?”

“İşte, olmuş. İşte ispatı hâlâ döşeğinizde yatıyor.”

“Hakikat olmayıp da ona benzeyen çok şeyler vardır. Bu da öyle.”

“Olmayacak şey ama bu leşin buraya kadar getirilip haberinizi olmadan döşeğe yatırıldığını kabul edelim, benim geceliklerimi ona kim giydirdi?”

“İşte ben de onu düşünüyorum.”

“Nasreddin Hoca’nın şalgam hikâyesi...”

“Babamın ruhunu...”

“Susunuz... Susunuz... Babanızın ruhunu bu kadar bayağı bir yalancılık şahitliğine çağırmayınız.”

“Bilinmezliğin bu karanlıkları içinde kimden yardım isteyebilirim?”

“Hanım, bu cinayetin üzerine şafak attı. Artık aramızda meçhul kalmadı. Muammanın anahtarı işte leş gibi önümüzde yatıyor. Dedığınız gibi bu herifin hissi iptal olunmuş değildir. Bu, kör kütük bir sarhoş yatışıdır. Bu melun vücut, bir zevk ve şehvet gecesi geçirmiş, yorgun düşmüş. Bu, bir fahişe koynunda bir zampara sızışıdır. Zamparaya ben şimdi suçunu itiraf ettireceğim. Size de, bu güneş kadar aydınlık hakikat önünde boyun eğmekten başka bir kaçamak yolu kalmayacak.”

“Vicdanınız size böyle mi söylüyor?”

“Hanım, artık burada vicdan yok, hakikat var. Artık itira-fınıza lüzum kalmadı. Olay kendi kendini söylüyor. Artık sizi söyletmek istemiyorum. Suç ortağınızı söyleteceğim. ‘İftira-name’ dediğiniz mektupların bütün sırları şimdi anlaşılacak. O mektuplar önünüzde yatan bu kafanın eseridir. Beni düel-loya davet eden âşğın işte şimdi etiyle kemiğıyle önümüzde serili duruyor.”

“Aramızdan vicdanı kaldırıyorsunuz fakat akıl, insaf ve muhakemeyi yeryüzünden yok edemezsiniz.

“İnsafsızlara karşı insafı, vicdansızlara karşı vicdanı ke-paze edecek adam değilim. Ne demek istiyorsunuz hanım?”

“Aleyhime olan şüpheleri hakikat olarak kabul ediyorsu-nuz da benden yana olanlara neden gözlerinizi, kulaklarınızı kapıyorsunuz?”

“Aleyhinize olan şüpheleri demeyiniz, kesin deliller de-yiniz. Lehinize şahit tutulabilecek emarelerden birini söyle-yiniz.”

“Geleceğiniz saati bildiğim hâlde bu uğursuzu nasıl yata-ğında tutarım?”

“Ben bu soruyu kendi kendime sordum ve cevabını da verdim.”

“Bu cevabı ben de duyayım.”

“Kaç zamandır işkence yaparak benden ayrılmak sevd-a-sına düştünüz.”

“Sebep?”

“Vefasız bir kadının yüreğindeki hastalığı, mert bir erkek kalbi teşhis edemez.”

“Peki. Alt tarafı?”

“Benden ayrılmanın en acı şekli buydu, Âşığınızı koynunuzda göstererek beni evinizden defetmek...”

“Şimdi neden masumiyetimi ispata çalışıyorum?”

“Cinayetinizin büyüklüğünden ürktünüz. Bu besbelli şey karşısında inkâra döndünüz.”

“Hangi besbelli şey beyefendi?”

“Bu kadar cürete lanet... Hangi besbelli şey mi? Affedersiniz, onu size reddedilemez bütün iğrenç çıplaklığıyla göstermeye geç kaldım. Artık siz susunuz, koynunuzda sızan şu sarhoş söylesin.”

BİR OTELDE YEDİ KİŞİ

Kenan Hulusi Koray

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 206

**GİZLİ BAŞYAPIT &
SARRASİNE**

Honoré de Balzac

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 80

KARMAŞIK DUYGULAR

Stefan Zweig

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 88

MARTI

Anton Chehov

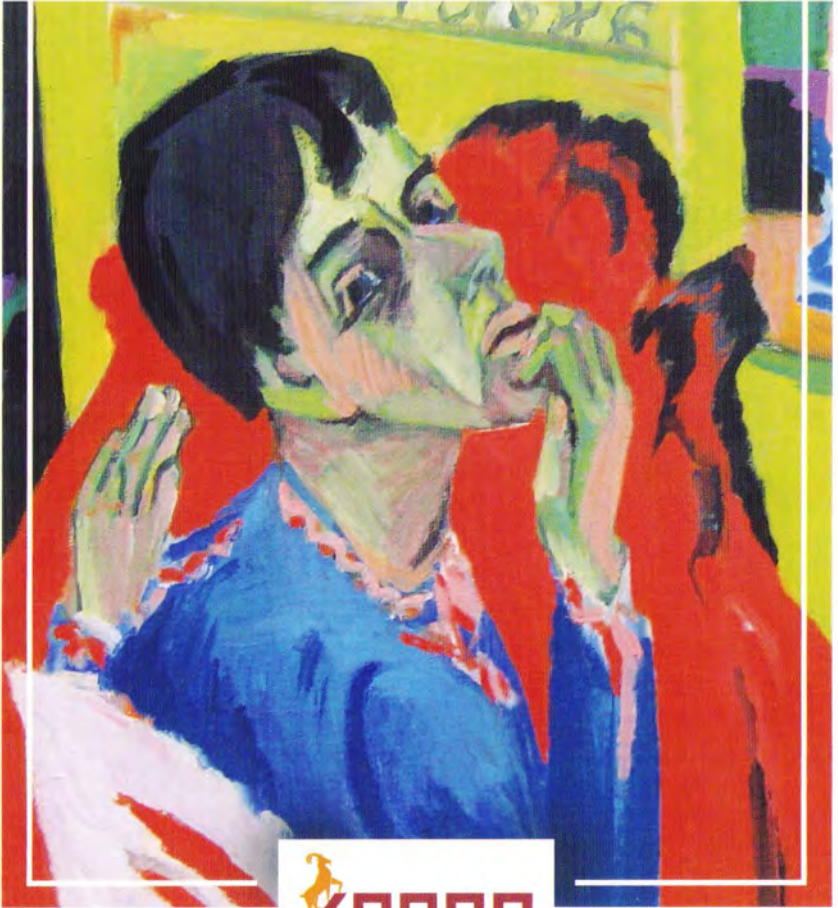
Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 76

HÜSEYİN RAHİMİ
GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

Cilt II

 KAPRA

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

Cilt II

Ben Deli miyim? romanı, Hüseyin Rahmi'nin ağır toplumsal eleştiriler içeren ve bundan dolayı da yazarının birkaç defa yargılanmasına sebep olan bir eser. Hüseyin Rahmi, geleneksel ve sosyal bağların bireylerin üzerinde ezici baskılar kurduğu bir toplumda "deliliği" belki de bireyin sığınabileceği tek alan olarak tanımlar.

Romanın kahramanı Şadan, deliliğinin "farkında olan" bir delidir. Bu hâliyle Şadan, toplumun çizdiği şablonlara uymayan bir karakter çizer. Dolayısıyla içinde yaşadığı toplumun aksayan yönlerini "normal" bireylere nazaran daha açık bir şekilde görme ve aktarma avantajına sahiptir.

Normalliğin bir istisna, aslolanın "delilik" olduğu romanda, "normal" ve "normal dışı"nın nasıl belirlendiği mizahi bir dille anlatılıyor.

Ben Deli miyim? romanı, insanın ve toplumun kör noktalarına alaycı bir dille ışık tutan bir Hüseyin Rahmi klasiği.

ISBN: 978-625-7784-07-8

9 786257 784078

KAPRA
YAYINCILIK

 /kaprayayinlari
/kaprayayinlari
/kaprayayinlari
/kaprayayinlari

BEN DELİ MİYİM? / Hüseyin Rahmi Gürpınar

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Kadlr Yılmaz

YAYIMA HAZIRLAYAN

Ahmet Eş

EDİTÖR

Davut Yıldız

REDAKSİYON

Emine Hazır

SON OKUMA

Havva Akdağ

KAPAK GÖRSELİ

Ernst Ludwig Kirchner,

Selbstbildnis als Kranker, 1918-1

KAPAK TASARIM

FOLX

SAYFA DÜZENİ

Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT

Repar Dijital Matbaası

BASKI

Eylül 2020 - 1. Basım

ISBN

978-625-7784-07-8

SERTİFİKA NO

40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 522 48 45*

*© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
yolla çoğaltılamaz.*

Haşmet Bey, sırtı odaya dönük yatan mahlukun derin uykusuna hiç insaf etmez bir şiddetle, belinin ortasına bacağıının bütün kuvvetiyle bir tekme indirir. Vücudunun ortası bir karış içeriye çöken Kalender, neye uğradığını bilmeyerek soru meleklerine cevap vermek için mezarında uyanan bir ölü gibi davranır. DöşegİN içinde iki bÜklÜm oturur. Yumruklarını sıkar, iki dirseğini diker, gerine gerine belinin acısını anlatmak için yüzünü ekşiterek: “Vay avradını, bel kemiğim kırıldı sandım. Allah’ın binasına bu kadar şiddetli vurulur mu? Bu vücudu Artin kalfa inşa etmedi. Uyuyan yılanı bile dokunulmaz. Zamane değişti, hiç kimsede saygı, insaf kalmadı.”

“Vay avradını” küfrüne büsbütün başı dönen Haşmet Bey:

“Kes sesini habis. İlk sözlerinden hangi âleme mensup kopuklarından olduğun anlaşıyor.”

Nuri, sesine acındıracak bir yumuşaklık vermeye uğraşarak:

“Yüksek huzurlarınızda asalet iddiasına cesaret göstere-mem. Fakat herhalde yuvanızın âciz bir misafiri sayılıyım. Aslım, kimliğim ne kadar aşağılık olsa yine nezaketle muamele şanınız gereğidir.”

Bu kabaca söze karşı kendini kaybeden koca, öyle bir mevkide hâlâ nezaketle muamele isteyen bu herzevekilin¹ yan tarafına ökçeli potinle bir tekme daha yerleştirerek:

¹ Her işe burnunu sokan kimse.

“Biz sana sormadıkça sen uğursuz ağzını açma.”

Nuri, ağlar gibi kısık bir ifadeyle:

“Siz her sorunuzu böyle bir tekme nakaratıyla sorarsanız bende cevaba mecal kalmaz.”

“Söyle, buraya nasıl girdin?”

“Herhâlde gökten zembille indiğimi iddia edemem.”

“Evet, evet, buraya gökten inmedin. İspritizma² ile gelmedin. Kapıdan girdin.”

“Ah efendim, hüyük zekânız önünde hiç perende atılır mı?”

“Doğru, mertçe cevaplar verirsen sana kötülüğüm dokunmaz. Biliyorum, asıl kabahatli sen değilsin.”

“Allah ömürler versin efendim. Yüceliğiniz önünde mahcubiyetten ölüyorum.”

“Bir bir hakikati söyle.”

“Söylemesem daha iyi olur beyefendi hazretleri.”

“Niçin?”

“Çünkü temiz bir aile kadınının namusunu korumak borcumdur.”

“Temiz bir aile kadını?” Bu bir alay.”

“Estağfurullah efendim.”

“Söyle diyorum.”

“Hiç olmazsa bazı noktalarda susmama müsaade buyurunuz.”

“Hiçbir noktada...”

“Ne kadar modern bir koca olsanız, eşiniz hanımefendinin kalbinde size özel yeri işgal etmiş olduğum için bana kar-

² Ruh çağırma.

şı derin bir kin duymamanız mümkün değildir. Vücudum pek yorgun. Fazla dayağa tahammülüm yok efendim. Amana kı-
lıç olmaz efendim.”³ Haşmet Bey, beynine toplanan ruhunun
tüm ıstırabını dağıtmak ister gibi acı bir yüz buruşukluğuyla
kafasını avuçları içinde sıkarken Kalender’in bu pek alçakça
küstahlığı karşısında bir ölü rengi bağlayan Revan Hanım,
büyük bir ağırbaşlılıkla eğildi, yastığının altından minimi-
ni, pırıl pırıl bir revolver çıkardı. Silahın zarif namlusunu,
maksadı da kalbi gibi karanlık, bu hain iftiracının beynine
çevirerek:

“Söyle, beni bu gece, şu saatten evvel nerede gördün?”

Kalender Nuri, acı bir manidarlık vermek istediği tuhaf
gülmesiyle ve korkudan titreyerek önüne bakarken Haşmet
Bey bağırdı:

“Hanım, sen daha adını bilmediğim bu delikanlıyı değil,
onun ağzından çıkacak sırlarını öldürmek istiyorsun. Kaba-
hatinin bu canlı şahidi karşısında mademki hâlâ masumiyet
iddia ediyorsun, bırak söylesin. Bu adamı öldürürsen, yani
hakikatin kaynağını kurutursan üzerine sürülen lekeyi ömrün
oldukça ve ölümünden sonra da temizleyemezsin. Mademki
hakikat senden yanadır, ne için onu revolver kurşunuyla yak-
maya atılıyorsun?”

Revan Hanım: “Bu alçakça iftiraları nasıl oldu da bu ka-
dar dinleyebildim, tahammülüme şaşıyorum.”

Haşmet Bey: “Tahammül işkencesini senden çok ben çe-
kiyorum hanım. Karı, koca, zampara... Üçümüz yüz yüzeyiz.
İçimizde en çok ar, namus azabı çeken masum hangimiz ola-
biliriz? İndir silahını, bırak söylesin.”

Revan Hanım: “Mektuplarla olan rezilce iftiralara zaruri
tahammül ettim. Fakat bu yüz yüze iftiralar aklımı büsbütün
yakıyor. Ben de sabır ve tahammülü sınırlı bir insanım. Bu

3 Kişi, merliğine sığınıp teslim olan düşmanın canına kıymaz.

alçak herifin ağzından kurtuluşumu beklemek azapların en acısıdır. Bu cehennem ağzından hakikat çıkmaz beyefendi. Namus, iffet o kapkaranlık kuyunun içinde boğulur. Bu uğursuzun sözlerine dayanarak vicdanınızdan kurtuluş kararı alırsam her türlü ağır hükümlerinize razıyım. Bu alçağı artık söyletmeyiniz.”

Haşmet Bey, helecanlarla sarsıla sarsıla: “Hanım, her zaman rastlanmayan gariplikler karşısındayız, Sen, bu herif koynuma nasıl girdi, haberim yok, diyorsun. O, ben buraya gökten zembille inmedim, diyor. Rezil, uğursuz, iftiracı, her neyse, daha geceliklerim sırtında olan bu delikanlı elbette sorularımıza cevaplar verecektir. Revolverle sen onu niçin susturmak istiyorsun?”

Revan Hanım baygınlıklar içinde: “Beyefendi, tahammül edemiyorum. İnsanlıktan, insandan, hatta kendi kendimden iğrenerek boğuluyorum.”

“Kendi kendinden iğrenerek boğuluyor musun? Oh, sonuca yaklaşıyoruz. Odamıza esrarlı bir gariplikle mektuplar yağarken, etrafımızı saran bilinmezlikten ürküyorum, diyordun. Hanım, işte şimdi muammanın anahtarını yakaladım. Bizi ezen büyük merakımızı halletmeden bunu öldürelim mi?”

“Beyefendi, bu melun herif merakımızı halletmek için hiçbir doğru söz söylemeyecektir. Her sözülle zihnini daha çok karıştırarak hakikatten uzaklaştıracaktır.”

“Hanım, senin için melun, benim için bilinmez olan bu herif benim evime, yatak odama, karımın koynuna nasıl girdi? Buna alınacak cevapla muammanın bütün karanlık tarafları apaydın olacaktır. (Kalender’e dönerek:) Delikanlı, söyle!”

Nuri şaşkın şaşkın:

“Efendim?”

“Söyle diyorum...”

“Söyledim ya... Gökten inmedim, ispritizma kuvvetiyle gelmedim, şeytan da değilim. İnanmazsanız yoklayınız, kuyruğum yoktur, efendim.”

Bir revolver de, elinin zangırtısı hissedilen Haşmet Bey çıkararak:

“Edepsiz zevzek, ben sana kuyruğunu sormuyorum. Bu-
raya nasıl girdin?”

İki namlunun arasında şaşkınlığı büsbütün artarak benzi
solan Kalender kekeme bir ifadeyle:

“Ah... Şey... Bu ne insafsızlık... Silahsız masum bir adamı
iki atçşin tchdidi altına almak ve sonra haydutlar gibi soru
sormak... Ağır bir namus davası içinde olduğumuzu görü-
yorum. Böyle meseleler soğukkanlılıkla halledilir. Tehditle,
işkenceyle hakikat öğrenilmez.”

“Peki, işte silahımı geri aldım. Söyle!”

“İlk ricamı tekrarlıyorum. Bazı noktalarda susmama mü-
saade buyurunuz.”

“Hayır. Her şeyi doğru, apaçık söyleyeceksin.”

“Söylememek ikimizin de menfaatine uygundur efendim.”

“Söyle diyorum.”

“Beyefendi aramızda kadın var. Bir kadının hatası her ne
olursa olsun modern erkekliğin şanı onu affetmektir.”

“Sabrımı tüketiyorsun. Ben sana modern erkekliğin ka-
dına karşı olan görevini sormuyorum. Bu eve nasıl girdin?”

“Efendim, affedersiniz, erkeğim, gencim, nihayetsiz bir
aşka dayanamadım, dayanamıyorum. Bütün kabahat ben-
dedir. Hanımefendiye olacak cezaya vücudumu siper ediyö-
rum. Ne yapacaksanız bana yapınız.”

“Ben hanginizin daha çok günahkâr olduğunuzu sormu-
yorum. Bu eve nasıl girdin?”

“Beyefendi, pek tuhaf bir fikre saplanıp kalmışsınız, ‘Bu eve nasıl girdin?’ Sizin gibi kapıdan geldim. Mahrem bir hizmetçinin yardımıyla buraya geldim. Kendi evim gibi soyundum dökündüm. Hanımefendiyle aşkımız epeyce zamandan beri devam edip gidiyordu. Bilmem ki bu, kadın merakı, kadın garabeti, pek akıl ermez, kendisine gizliden gönderdiğim mektupları sözde odanın şurasından burasından çıkıyormuş gibi size göstermiş. Bu gece de sizin gelmeyeceğinizi söyleyerek beni çağırdı. Besbelli beni döşeginde size göstermek için bir plan kurmuş. Bundan maksadı nedir anlayamadım. Ya sizden, ya benden, evet, ikimizin birinden intikam almak istediği anlaşılıyor. Ama niçin? Buna verilecek cevapta ben de sizin kadar şaşkınım.”

Revan Hanım, uğursuz suratını, alçakça maksadını anlamadığı bu herifin akılları durduracak bir atılganlıkla ortaya kustuğu bu sözler karşısında sendeledi. Ruhu, bedeninden uçmaya hazırlanan biri gibi gözlerinin siyahları kaydı. Yüzüne savrulan iftiralar o kadar alçakçaydı ki bunları reddetmeye çalışmak temiz bir vicdan için belki başka bir alçaklık olacaktı.

Haşmet Bey, düşmemek için elleriyle duvarları arayan karısına dönerek, okunan ithamnameden sonra sanığa savunma hakkı veren bir hâkim ağırlığıyla:

“Hanım, bir diyeceğin var mı?”

İnsaflı, dikkatli bir göz için iftiracının cüreti, hedef olanın masumiyeti seçilemeyecek gibi değildi.

Revan Hanım cevap olarak bütün ruhunun iğrenmesi ve karaları kaybolmuş gözleriyle kocasına baktı. Kendisi için söylenen şeyleri reddetmek tenezzülünden kendini çok yüksek gördüğünü anlatmak istedi. Ama kocası, üzüntüsünden, taşkınlığından hakikate ters bir gözlükle bakarak:

“Hanım, savunması mümkün olmayan günahlarınızın yığının altında eziliyor, ölüyorsunuz. Bu acı yüzleşmeyi uzat-

makta iki taraf için de bir yarar görmüyorum. Mademki benim nikâhlımkken gönlünüz bu efendiyi seçmiş, birbirinize mübarek olunuz. Silahla aranızda girmek bayağılığını yapacak kocalardan değilim. Hakikati anlamak için revolvere el attım. Artık merakım halloldu. Silahı cebime koydum. Sadakatten ayrılmış bir kadını öldürmekle gönlü kazanılmaz, vahşi bir intikam hissine uyulmuş olur. Karılarının hıyanetleriyle karşı karşıya gelmiş kocaların hemen hepsinin elleri silaha saldırır. Bu hata-
tadır. Suçluları bırakmalı, yaşasınlar. Bir zaman sonra onlar birbirinden usanacaklar, yaptıklarından utanacaklar ya da aynı şeyi yine birbirine yapacaklar. Asıl büyük ceza işte budur. Suçlu kadının kirli kanıyla ellerini kirletmek, hiçbir koca için şeref değildir. Ölüm temizliktir. Suçluları daldıkları çirkefin içinde bırakmalı. İntikam hissi çok defa sevginin şiddetinden gelir. Eşliği, namussuzlukla değişmiş bir kadını artık sevmelidir. Eski muhabbetin yerini artık nefret, iğrenme doldurmalı. Koca, dudaklarında kayıtsızlık gülümsemesiyle rezalet mahallinden uzaklaşmalı. İşte ben de öyle yapıyorum.”

Haşmet Bey, dudaklarında zoraki bir ilgisizlik gülümsemesiyle ve fazla bir metanet göstermek için dik bir vücutla yarım sağ ederek odadan çıktı.

Bu suçluluk kararını baygınlıklar içinde dinleyen Revan Hanım, felaketin garipliğinden bir müddet kendini kaybeder gibi oldu. Gözlerini açtığı vakit kocasını karşısında görmedi. Facianın birinci perdesi inmişti. Fakat evini barkını yıkan ırz düşmanı, kim olduğu bilinmeyen canı hâlâ Haşmet Bey’in ipek pijaması içinde, birkaç adım ötede duruyordu.

Felaketzede Hanım, baygınlıklardan sonra gelen bir gayretle revolverini düşmanına çevirerek:

“Haydi defol karşımdan. Murdarlığa kurşun sıkmak bana bulantı getiriyor.”

“Hanımefendi, müsaade buyurunuz. Her şeyi anlatayım.”

“Hiçbir şey anlamak istemiyorum. Senin gibi iğrenç bir

mahlûkla yüz yüze olmak bana her işkenceden acı geliyor. Durma, defol. Belanı başka yerden bul!”

Kalender, bir aşk secdesiyle yerlere alın koyarak:

“Hanımefendi hazretleri, atılganlığım canice görünüyor fakat maksadım ulvidir. Beni böyle şeytanca harikalara sürükleyen bütün damarlarımı kaplayan sevdanızın büyüklüğüdür.”

Revan Hanım bütün ruhunun tiksinişle haykırarak:

“Sus melun, bana sevdadan bahsetmene bir saniye dayanamam.”

Hezeyanın arkasını dinlemeksizin zile bastı.

Zaten kulakları kirişte dolaşan hizmetçi kadınlardan biri içeriye girdi. Ona:

“Selamlıktan bir uşak çağırınız.”

Kadın, aldığı emri yerine getirmek için koşarken Kalender, başına geleceği anlayarak hâlâ yılan gibi yerlerde sürüne sürüne:

“Size olan aşkım o kadar büyük, o kadar amansızdır ki beni iki uşakla, sekiz polisle, yüz jandarmayla, bir orduyla başınızdan defedemezsiniz. Beni öldürseler, vücudumu parça parça etseler yine ruhum size tapmaya devam edecek, yine yatak odanıza ziyaretlerini kesmeyecektir. Çünkü vücut ölür, çürür, aşk ölmez ve ben habis ruhlardan biriyim. Sizin aşkınızla yanarak saflaşmak istedim. Siz, beni reddederseniz hep habis kalacağım. Şeytanın meleklerle yaptığı gibi her zaman size musallat olacağım. Ölünüz, diriniz benim elimden huzursuz kalacak, söndürülmeyen aşkımın ateşleriyle siz de beraber yanacaksınız.”

Revan Hanım, pek de akıllı işine benzemeyen bu sözleri artan bir tiksinişle dinlerken içeriye giren iki genç uşağa:

“Bu herifi aşağıya indiriniz, fırarına meydan vermeyiniz. Biriniz gitsin, bana polis komiserini çağırın.”

Komiser gelir. Revan Hanım'ın, Kalender'in ve konakta başka birkaç kişinin ifadelerini alır. Olayı garipçe bulur. Ortada hırsızlık, yaralama, dövme gibi bir şey yok. Yalnız Kalender'in gizlice konağa girdiği iddia olunuyor. İçeriye girişi bilinmemekle beraber "merkum" bir suç işledikten sonra kaçarken yakalanmamış, arkasında ipekli geceliklerle hanımın koynunda tutulmuş.

Macerayı dinleyenler manidar birer dudak büküşüyle gılmekten kendilerini alamazlar. Kocasının vicdanında en ağır bir hükümle boşanma felaketine uğrayan zavallı Revan Hanım, olay çevreye yayıldıkça hep kendi aleyhine tefsir edildiğini görerek büsbütün acıklı bir duruma düşer. Her gün karıştırılan türlü dedikodularla sızısı artan bu yarayı işletmedense kapatmayı daha hafif bulur. Dışarıdan davayı keser. Fakat konağın içinde soruşturmaya girişir. Hâlâ hanımın temiz yüreği, kardeşi Sermet'e karşı birçok ipucu belirlemekle birlikte, yine ondan şüpheyi düşmek istemez. Ancak bu akıl ermez esrar hakkında konuşmak, sezinlediği bir şey varsa söylemek için her gün onu yanına çağırır. Çocuğun yüzünü endişeli, tavırlarını korkak, bazı hüküm ve sözlerini acayip bulur. Onun beyninin bir esrar cenderesi içinde ezildiğini, kokain ve diğer türlü kötü alışkanlıklara yakalandığını yavaş yavaş anlamaya başlar.

Sermet bir gün, güya teselli etmek için birdenbire ablasına: "Ablacığım neden bu kadar kederleniyorsun? Haşmet Bey, kaybına bu kadar acınacak bir koca mıydı? O sana la-

yık bir eş olaydı apaçık bir alçaklık olduğu görülen bu iftira karşısında gönlü seni kabahatli bulmaz, bulamazdı. Vcdanı senin lehine hiçbir kelime haykırmadan bir yabancı gibi çıktı gitti. Mademki sana yar olacak bir koca değilmiş, bu şekilde hayırsızlığı meydana çıktığı daha iyi oldu.”

Ablası şaşırıp kardeşinin yüzüne bakarak:

“Bunlar nasıl sözler Sermet? Haşmet Bey’in beni böyle bırakmasına, türlü kötü sözlerle âlemin ağzında çalkanmamıza iyi bir şey gözüyle bakılabilir mi?”

“Olay hoş kaçınadı ama Haşmet Bey pek kendini beğenmiş, kendinden başkasını düşünmez bir adamdı. Kendisini sevmeye çok uğraştım ama ne yalan söyleyeyim, bir türlü sevedim. Zannediyorum ki sen de çok sevmiyordun. Kocam bulunmuş diye geçinmeye uğraşıyordun.”

“Sus. Lakırdıların gittikçe münasebetsizleşiyor. Bu sözlerini bir yabancı duysa aleyhimde dönen dedikodulara hak verir, olayı sahi sanarak Haşmet Bey gibi beni kabahatli bulur. Sakın ha, dışarıda böyle saçma sapan sözler savurma. Sana ne oluyor bilmiyorum. Bazen minimini çocuk gibi, bazen sarhoş gibi, bazen deli gibi konuşuyorsun. Kendini hiç bilmediğin zamanların da oluyor. Konuştuğun adamları iyi seçmiyorsun. Daha doğrusu sende bir ahlak düşüşü hissederek titriyorum. Bu uğradığım felakette senin de bir dahlin varmış gibi, ara sıra beynimin içine şüpheler doğup doğup sönüyor. Böyle bir şey olursa iyi bil ki talihsizliğim, Haşmet Bey’in beni bırakıp gitmesinden korkunç olur.”

Sermet renkten renge girerek:

“Böyle bir alçaklığı benden umar mısın?”

“Ummuş olsam bu cehennem gibi muammanın azabı altında ezilip durmam. Derhal bilmece çözülmüş olur.”

“Nasıl?”

“Nasıl olacak... Konağımızın içinde bu oyunu bana senden başka kimse oynayamaz. O uğursuz herifi gece odana çıkarıp saklarsın. Münasip zamanı beklersin. Gündüz çaldığın çamaşırları giydirirsin. Benim, döşekte uyuyup uyumadığımı gözetlersin. Haşmet’in gelmesine pek az bir vakit kala onu koynuma sokarsın.”

Ablasının böyle keskin bir falcı ferasetiyle hakikati keşfetmiş görünmesinden etkilenecek Sermet, yüzüstü kanepeye kapanarak bir mektep çocuğu gibi hüngür hüngür boşanır.

Bu ani coşkunluktan şaşırان Revan Hanım:

“Ne oluyorsun Sermet.”

Sermet hüngürtüleri tekrardan başka cevap vermez.

Hanım: “Kendine gel kardeşim. Bana ölümden beter bir azap veriyorsun.”

“Niçin ablacığım, niçin?”

“Çünkü soruma gözyaşlarıyla cevap verişinin manası bence çok korkunçtur.”

“Suç itirafı diyeceksin.”

“Sen söylüyorsun. Ne dehşet, Allah’ım ne dehşet...”

“Dehşettir fakat...”

“Sus. Tüylerim diken diken oluyor.”

“Abla, sen kocan Haşmet Bey’e karşı ne durumda kaldınsa, ben de şimdi senin önünde aynı vaziyetteyim.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Masumum...”

“Peki. Fakat benim sana söylediklerim bir faraziyeeydi, sen bundan gereğinden fazla etkilendin.”

“Senin, aleyhimde bu kadar ağır bir şüphede bulunmana tahammül edemem.”

“Ben de senin bir faraziyeden böyle çok acayip telaşlara düşmene karşı hiç ilgisiz kalamam.”

“Abla, beni iyi dinle.”

“Dinliyorum.”

“Bütün dikkat ve inceliğinle dinle.”

“Peki.”

“Ben sana suçumu itiraf etsem bile sen inanmamalısın.”

“Bunlar nasıl zihin karıştırıcı karışık sözler?”

“Karışık olabilir çünkü ben bugün fazla tütsülüym. Belki bir söylediğimi ötekine uyduramam. Giderek sinirlerimi daha çok sarıyor. Affedersin, kusura bakma.”

“Aman Rabbim, neler işitiyorum.”

“İşit... Son sözümü daha söylemedim. Tabiat bütün insanlara bir zaaf vermiş. Bu zaafın önünde namusunu... Ay, şey... Şaşırdım; kendi kendini feda edenler... Hayır, eden... Yalnız ben değilim.”

Revan Hanım hayretten dehşete düşerek:

“Neler işitiyorum, bu duyduklarım birer hakikat mı, yoksa kulaklarım büyük hıyanet ederek beni aldatıyorlar mı? Sözlerini bir düzene koymak gerekirse namusunu feda eden yalnız ben değilim demek istediğin anlaşılıyor. Sen, namusunu feda mı ettin? Nerede? Kimlerle? Nasıl? Neden dolayı? Bunun için de tabiatın insanlara vermiş olduğu zaafı mazeret olarak göstermek istiyorsun. Düşün Sermet, bütün insanlar bir mazerete dayanarak namussuz olmak isteseydiler dünya ne hâle gelirdi? Düşmene karşı seni ikaz için şimdi nasihat verecek hâlde değilim. Yalnız bana haber ver. Hangi namussuzlarla namus aleyhine bir komplo kurdunuz?”

“Aleyhimdeki şüphelerin bu kadar ağırlaşmış derinleşiyorsa, eğer vücudum senin için bir utanç oluyorsa söyle, seni azaptan kurtarayım.”

“Nasıl?”

“Bir emrinle her şey olur, ablacığım.”

“Nasıl emir?”

“Söyle, intihar ederim. Ölüm, her lekeyi, her cinayeti temizler.”

“Oh, demek ortada ancak ölümle temizlenecek çıkmaz lekeler, cinayetler var, öyle mi?”

“Sen nasıl dersen öyle, ablacığım.”

“Bu karışık sözlerle aklımı büsbütün altüst ediyorsun. Söyle, eniştenin geceliklerini giyip de buradan giden o uğursuz delikanlı kimdi? Bana kastınız neydi?”

“Bilmiyorum.”

“Hakikatin en korkunç taraflarını söyledikten sonra şimdi, bilmiyorum demek olmaz.”

“Ben hiçbir şey itiraf etmedim.”

“Sermet, bana karşı aklı üzerine kâh gelip kâh giden bir kaçık rolü oynama. Hakikati söyleyeceksin. O uğursuz herif bana, ‘Habis ruhlardanım’ dedi. Bu sözü hiç yalan değil. Bütün ömrümce onun habisliğinden, canice esrarlı tecavüzlerinden kurtulamayacağımı söyledi. Beni attığınız felaket çukurunun dibini göremiyorum. Dehşetten başım dönüyor. Sen de bu habis ruhlara karışıksın. Demek ki o cani eller her zaman için evimin içinde gezinecekler, kocamı yurdundan kaçırdıktan sonra artık benim canımı almaya uğraşacaklar. Söyle kardeşim, söyle.”

“Bir şey bilmiyorum.”

“Demek ki beni mahvetmek için fikirleri, emelleri karanlık canilerin yaptıklarına alet olacaksın?”

“Ablacığım, beni bu kadar alçaltma, sonra çok pişman olursun.”

“Öyleyse söyle.”

Sermet, bir ağlama sağanağıyla sözü kapatmaktan başka çare bulamaz. Ablasının, “Mutlaka söyleyeceksin!” diye zorlamalarına karşı yalnız şu, “Bir iki gün müsaade et. Her şeyi anlayacaksın.” sözünden başka diyecek bir şey bulamaz.

Niçin böyle söylediğini kendi de pek bilmez. İşi birkaç gün ileriye atmakla olağanüstü bir tesadüfün imdadına yeti-şebileceğini düşünür.

Neticesi nereye çıkacağını kestiremediği bir zaman için ablasından ayrıldıktan sonra Sermet, kendini sokağa atar. Ablasına yapmış olduğu fenalığın korkunçluğunu gözünün önüne getirir. Günahsız kadını nasıl bir uçuruma yuvarlamış olduğunu ölçmeye çalışır. İşlediği büyük cinayetin tamir edilebilip edilemeyeceğini düşünür.

Koynunda zampara yakalanıp da boşanmış bir kadınla bundan sonra evlenmeye kim cesaret gösterir? Belki hanımın servetine tamah ederek keseleri dar, havsaları geniş bazı ahlaksız istekliler çıkabilir. Fakat Revan Hanım mizaçta bir kadının o çeşit erkeklerle geçinebilmesine imkân düşünülebilir mi?

Şehvet... İğreninceye kadar hırsımızı doyurmaya, kanımızın ateşini söndürmeye çalışılan bir iptila... Bir et parçasına her şeyi feda edecek kadar bu müptelalık nedir? Niçin bütün dünya bu putun önünde yeniliyor? Hısım, akraba, namus, ahlak hep ona kurban ediliyor. Rüşvetçi rüşvetten aldığını, hırsız âlemden çaldığını sevgilisine götürüyor. Âşık, kıskançlıktan rakibini öldürüyor. Hemen hemen bütün cinayetler onun için işleniyor. Bütün mücadeleler onun için yapılıyor. Belki hayatın bütün manası ondan ibaret.

Fakat bu kadar cazip, dayanılmaz ve tatlı olan bu et dükkünlüğünün doygunluk anlarında öyle de nefretle kaçılacak bir iğrençliği var ki... Offf...

Namuslu yaşama yaratılışında doğmuş olanlar, bu hissin sarhoşluğuyla türlü alçaklıklara düşerek vicdanlarını tepele-

dikten sonra bazen uyanıyorlar. Lakin kendilerini ebedi bir cehennemde buluyorlar. Öyle bir cehennem ki kaçacak kapısı ateşle örülü, tövbe kapıları kapalı. Dertleşmek için yine o aşağılığa düşmüş cehennemliklerden başka dert ortağı bulunamaz. İnsan bir kere melunlara karıştıktan sonra melunluktan nasıl kaçabilir?

Sermet, etinin sinirlerinin tadı için Kalender Nuri'yle Şadan Bey'in arasında insanlığını uyuşturan, hissiyatın manzalarını, renklerini, zevklerini, namuslulara özgü görüşlerini değiştiren zehirlerle ebleh bir sarhoşun ayık zamanında düşündükçe utanacağı pek çok şeyler yapmıştı. Onlarla birlikte çok suç işlemişti. Bu ortaklığı sonuna kadar sürecek miydi? Onlarla üç günlük arkadaşlığı kendini bu derece vahim bir noktaya düşürdü. Acaba bu münasebeti birkaç yıl sürerse daha nerelere kadar düşecekti?

Sermet, bu düşüncelerle konaktan sonra ikinci köşeyi dönerken karşısına kandilli bir temenna⁴ ile Kalender Nuri çıktı. Yılışkan gülüşü ve şaşı gözlerinin suratında meydana getirdiği şeytanca bir uğursuzlukla:

“Vay cici paşam, bizi bu kadar da yakadan atmak olur mu?”

Sermet, bu yılışkanlığa karşı göz ucuyla hakaretli bir bakıştan sonra hiç cevaba tenezzül etmeden yürümek istedi. Fakat böyle aşağılamaları limonata gibi serinkanlılıkla içen Kalender, hiç aldırmadı. Girmek için hemen çocuğun koluna saldırdı.

Cici Bey, nefretle silkinerek: “Bırak kolumu.”

Kalender, yılışkanlığını artırarak:

“Ah, cicim, nasıl bırakırım? Seni ne kadar göreceğim geldiğini bilsen... Kaç gündür nokta polisi gibi gözlerim kapınızda, döne dolaşa ayaklarımla bu sokakları aşındırıyorum.”

Sermet, etrafa işittirecek kadar sert bir sesle:

4 Eli yere kadar uzatarak yapılan selamlama.

“Efendi, bırak kolumu. Ben seni tanımıyorum. Bu hareketin sokak ortasında bir tecavüz sayılır.”

Kalender, şimdi biraz şaşırmış gibi durdu. Sonra hemen suratında şeytanca bir alay buruşturarak:

“Beni tanımıyor musun?”

“Hayır, tanımıyorum...”

“Fakat ben seni pek iyi tanıyorum. Hatta vücudunun, en kuytu, en mahrem yerlerine kadar...”

Birden Cici Bey’in yüzü al çuha kesildi. Ar ve hicabı sıfıra indiren zehirlerin zevkiyle kendilerine o kadar açılmış olan bu kibarzadenin şimdi böyle kıpkırmızı utangaçlığına ne anlam vereceğini Kalender düşünürken öteki, yüzünün bütün ateşli iğrenmesiyle: “Sizin gibi edepsizlere selam vermenin akıbeti işte budur.”

“Ah benim cici şekerim... Sen bize yalnız selam vermedin, daha çok şeyler verdin ama şimdi hatırından çıkmış.”

“İnsanı hem ahlaksız edersiniz, hem de sonra o fenalığı, rezil etmek için adamın suratına çarparsınız.”

“Biz seni ahlaksız etmişiz. Demek ki evvelce tanışıklığımız var. Hah şöyle, yola gel. Seni ahlaksız ettiğimize gelince, bu da, tartışılabilir. Bir fenalığı yüreğinin bütün ateşiyle seve seve yapıp da sonra onun günahını başkalarının üzerine atmaya uğraşma, bu mızıkçılık mektep çocuklarına yaraşır. İşte bu da bir ahlaksızlıktır. Ahlaksızlık, of evet, ahlaksızlık... Herkesin ağzını, dilini aşındıran bu kelimeyi en ahlaksızlar da hakaret olsun diye ötekilere karşı kullanırlar. Bir başkasına ahlaksızsın demekle sanki kendilerinin ahlaklı olduklarını göstermiş olurlar. Ne gülünç şeyler efendim... Bu âlem ebedi bir karnavaldır. Maskarası da içinde yaşayanlardır. Yani sen, ben, öteki, beriki...”

Sermet, nefretle yürüyerek:

“Ben, senin gibi ahlaksızdan ahlak dersi almaya çıkmadım.”

Kalender, arkasından koşarak:

“Küçük Bey’im, ‘Ahlakı, ahlaksızlardan öğrenmelidir’ demişler. Bilmem bunu Sokrat mı söylemiş, Eflatun mu? Sen bu hikmetli söze uyabilmek için kendinden daha bir ahlaksızını bulmalısın. Bu Hint kumaşını eski başkentin içinde bulmak mümkün değildir, sanırım. Senin vücudunun hoşlandığı şeyi bazı güzel gençler para kazanmak için yapıyorlar. Sense üste veriyorsun, sonra bana ahlaksız diyorsun.”

“Bir insan, vücudunun iştahına, hırsına, zaafına mağlup olup da, eğer kötülük kendinden dışarıya taşmazsa ona büyük ahlaksızlık denmez.”

“Ahlaksızlığın büyüğü küçüğü olabileceğini bilmiyorum. Hiçbir ahlaksızlık tek başına işlenmez. Kötülük, her vakit dışarıya taşar. Şu kadar ki ahlaksızlık türlü türlü olduğundan birçokları vaftizle adları değiştirilerek yapılır ve hatta bazı günahlar, sevap adına işlenir. İşte toplum içinde en mutlu adamlar bunlardır. Çünkü şerlerini hayır olarak adlandırmının, tanımlamanın yolunu bulmuşlardır.”

“Tımarhane hikmetleri...”

“Ya sen üniversite felsefesi mi istiyorsun?”

“Ben, senin şerrinden korunmaktan başka hiçbir şey istemiyorum. Bırak beni, yoluma gideyim.”

“Bırakamam iki gözüm. Aramızda görülecek gayet mühim bir mesele var.”

“Senin gibi bir kopukla benim aramda hiçbir mesele olmaz.”

“Var efendim, var. İkimizin de hayat mematına ait önemli bir mesele.”

“Saçmalama. Vallahi seni şimdi zabıtaya teslim ederim.”

“Ne diyerek?”

“Bütün hakikatleri söyleyerek, bütün cinayetlerini ortaya dökerek...”

“Yavrucuğum, ne cinayet işledikse el ele işledik. Ben sizin konağınıza gece vakti duvarları delerek, kapıları kırarak girmedim. Benim elimden tuttunuz, yukarıya çıkardınız. Eniştenin geceliklerini bana sen giydirdin, beni ablanın odasından içeriye sen koydun.”

“Evet yaptım. İnkâr etmiyorum. Fakat her şeyi söyleyeceğim. Seni mahvetmek için kendim de en büyük cezaları göze alacağım.”

“Çocuğum, böyle hoppa düşüncelerle boş yere sinirlerini yorma. Senin ispata çalışacağın çeşitten suç için insanı ne asarlar, ne keserler. Eniştenin geceliklerini giyip de ablanın koynuna girmişim. Böyle bir kabahat için belki Ceza Kanunu’nda belli bir madde bile yoktur.”

“Sen hâkimler huzuruna bir kere çık da var mı yok mu görürsün.”

“Cici Bey’im, ikimiz de aynı cezayı görürüz. Böyle zart zurtla benim elimden kurtulamazsın. Keskin sirke kabına zardır. Sana kabadayılık yaraşmıyor. Bu serkeşliği bırak. Tatlı tatlı konuşalım. Beni evvelden enişteliliğine layık görmüştün. Bu kararından niye döndün? Neden şimdi senin nazarında ben tu kaka oldum? Ortaya fit koyan mı var? Söyle yavrum anlayayım, hesabımı ona göre yapayım. Şadan Bey de bana karşı aynı tavrı takındı. Görüşmek için birkaç defa konağına gittim, kabul olunmadım. Yoksa ikiniz birleşip bana karşı bir komplo mu yaptınız?”

“Bana enişte olmanın ham hayalini bir kere zihninden çıkar. Sen bizim konağa damat değil, ahırımıza seyis bile olamazsın. Bu aşağılık işe bile terbiyen müsait değildir. İkincisi, Şadan Bey’le kendini ölçmeye kalkışman deliliğin de

üst tarafında bir şeydir. O nerede? Sen nerede? Hani gökteki yıldızlar, hani denizin dibindeki yengeçler?”

“Ooo!... Eskiden hep arkadaştık. Hep seviyemiz birdi. Ben, şimdi yedi kat yerin dibine alçaldım, siz yıldızlara kadar yükseldiniz.”

“Hiçbir zaman da seninle seviyemiz bir değildi ve olamazdı. Biz, sana karşı gönülsüz bulunduk, yüz verdik. Sen lüzumundan fazla şımardın. Bizimle kendini bir tutmak küstahlığına kalkışıyorsun. Şadan Bey, asil, kibar, servet sahibi, eğitim görmüş, terbiyeli bir sosyete genci. Görgüsü her türlü yüksek cemiyetlere girmeye müsait. Sen olsa olsa kaba kaba neşenle külhanbeyi kahvehanelerini şenlendirebilirsin.”

“Sermet, gittikçe acayipleşen sözlerinden bir şeyler seziyorum. Eğer bu hissim doğru çıkarsa dünyanın altını üstüne getiririm. Hiçbirimiz yaşayamayız. Anlıyor musun, hiç birimiz... Ne ben, ne sen, ne Şadan, ne ablan...”

“Züüüt... Senin gibi bir pırgıç üç can telef ettikten sonra kendi kendine kıyacak, öyle mi?”

“Bana vaat edilen eniştelik makamına hele Şadan’ı geçirmeye kalk, o zaman anlarsın.”

“Şadan’ı gördüğüm yok. Katiyen de aramızda böyle bir söz geçmedi.”

“Hah, işte korkudan lafı değiştiriyorsun.”

“Ulan hayvan, fareden korkarım da senin gibi bir kopuktan hiçbir vakitte yılmam.”

Sermet, öfkeden kızarmış yüzüyle nefretler püskürerek yürür. Kalender yakasından kavramaya çalışarak:

“Salıvermeyeceğim. Gidemeyeceksin.”

Küçük Bey, dirseğiyle karşısındakinin avurdunu kakıştı-
rarak:

“Gideceğim.”

“Hele hele... Bana kabadayılık taslayacak. Sen muhalle-biyle nazik büyümüş kibar çocuksun. Hiç benimle itişebilir misin?”

“Senin gibi itlerin birkaçını tekmemin altında ezerim.”

“Vay!”

“Evet.”

“Gel, bir tecrübe edelim.”

“Peki...”

Kalender’in saldıracağı anda Cici Bey epeyce bir tetiklikle arka cebinden orta çapta simsiyah bir revolver çıkarır. Namlu Nuri’nin alnına dokunur. Demirin soğukluğu ta bey-ninden yüreğine kadar işleyen buz gibi bir mil etkisi yapar.

Sermet: “Kolumu sarsma. Silah boşanır, kendi kendini gebertmiş olursun...”

Kalender, büyük bir korku ve helecan içinde sekiz, on adım geriye seker. Benzinin atıklığı, bütün vücudundaki giz-lenemez titreme, korkusunun derecesini anlatır.

Sermet, küçük bir galebe kahkahasıyla:

“Ne titriyorsun? Betin benzin ölüye döndü. Vücudunun kanı nereye çekildi? Hani ya dünyanın altını üstüne getire-cektin? Bilmem kaç insana birden kıyıyordun? Sen gücünü, kuvvetini kendinden aşağı saydığın silahsız adamlara saldı-ran köpekler gibisin.”

Nuri, yiğitliğe pislik sürmemek için titrek eliyle belinden bir sıyırtma çıkarır. Hep on adım uzaktan silahını parıldata-rak:

“Ateşe karşı kilağılı bir demir parçası... Ama dikkat et, ikisi de ete gömülür, can alır.”

“Sen onu kurban bayramlarında Fatih’te kebabçılık ettiğin zaman kullan.”

“Üzerimde benim türlü türlü silah vardır, hepsi de ete saplanır. Her birinin kullanılacak zamanını bilirim. Sakın kendini.”

“Bir adım ilerlersen beyninin ortasına bir delik daha açarım. Oradan ahireti seyrederdin.”

“Çok azgınlığın var, bu sabah vücuduna yaptırdığın şırın-
ganın ölçüsü kaçmış, kanın ateşlenmiş, sinirlerin kudurmuş.
Sende tabanca, bende kama böyle karşı karşıya bekleriz. Ba-
kalım hangimizin eceli gelmiş, şimdi belli olur.”

“Yürü de arkandan endamını göreyim.”

“Önümden seyretsen daha memnun olurum.”

İkisi de ellerinde silahlar, manyetizmalanmış gibi karşı karşıya aynı noktada duruyorlardı.

Haşmet Bey'in konağı terk ettiği olay gecesinden beri Sermet'i görememiştim. Maceradan üzerime bir şey sıçratmamak için Kalender'le görüşmeyi de münasip bulmadım. Deli oğlan birkaç defa bize uğradı fakat kabul etmedim. Maksadım, bu deliyle bozuşup Revan Hanım'ın biraderiyle dost olmaktı.

Kalender Nuri'yi arkasından gizli gizli gözetliyor ve gözlettiriyordum. Onun, Sermet'in konağı civarında dolaştığını öğrendim. Cici Bey'e çatmak istediğini de anladım. Bu çatışın dostça olmayacağı da belliydi. Sermet'e fedakârca muhabbetimi ispat için bundan yararlanmayı düşündüm.

Bu kolpoyu kaçırmamak şöyle olacaktı: Kalender'in, Sermet'i تنها bir sokakta sıkıştırdığı esnada Cicim'in yardımına koşmak.

Benim bir lalam vardır, Bayram Ağa. Kırk beşlik fakat meşe kırması, dağ gibi bir Arnavut. Taşı tutsa nasırlı, iri parmaklarının arasında ezer. Nuri'nin Bayram'dan ödü kopar. Ara sıra bana, "Bu dev herif ölürse onu Yuşa aleyhisselâmin tepedeki türbesi yanına defnetmeli. Çünkü mübarek adam bu tohuma kaçmış boyuyla başka mezara sığmaz." derdi.

Bayram'ı yanıma aldım. O sabah Kalender'i arkasından kolladık. Kendimizi sezdirmemek için türlü ihtiyatlarla sokakları dolaştık. Sermet'le aralarında geçen ve sonunda iki tarafın silaha davranmalarına varan gülünç tehdit sahnesini bir köşe başı ve sert duvar arkasından helecanla seyrettik, dinledik.

İkisi de ellerinde silah, birbirlerine kurusıkı b  b  rleniyorlardı ama ikisinde de yürek Selanik olduğunu biz karşıdan görüyorduk. Burun buruna gelip de kavgadan kaçmak için birbirlerinden korkan iki kedi gibi ötekinin ani bir hücumuna uğramamak ve ilk olarak yıl  nlık gösterip de karşısındakini y  reklendirmemek için ikisi de mevkilerini terk etmiyorlardı.

O nazik anda Serinet'in yardımına yetişmenin sırası geldiğine hükmettim. Bayram'la yürüdük. İki düşmanın arasına girdik. Bizi görünce     aladılar. Sermet'in yüzünde bir memnuniyet gülümsemesi belirdi. Kalender'de ters bir etki oldu. Çünkü bizim Cici Bey'in yardımına ko  tu  umuzu ve kendinin yenileceğini iyice anladı.

Ben, Kalender'i ne kadar acı hakaretlerle ezersem, Küçük Bey'in o nispette gönlünü kazanaca  ımlı bilyordum. Onun için elindeki saldırmayı şimdi ne vaziyette tutacağını     ıran Nuri'ye dönerek:

“Alçak rezil... Karşındaki beyefendi senin akranın mı?   yle nazik bir soyluya nasıl bıçak   ekiyorun? Utanmaz!”

Kalender ağır ağır bıçağını aşağı indirerek:

“Nazik mi? Onun elinde koca revolveri görmüyor musun?”

“O, yolunu kesen bir hayduda rastlamış, kendini korumak zorundadır. Senin ona k  pek  e saldırımlı bizi k    e başından seyrediyorduk.”

“Demek peşimi kolluyorsunuz?”

“Senin kuduz bir köpek olduğunu biliyorum. Birtakım masumları dişlerinin zehrinden kurtarmak için arkada do  a  ıyorduk.”

“Oh, çok insaniyetlisiniz. Fakat maalesef söylenebilir ve söylenemez vesilelerle sizi pek çok defalar di  lemi   oldu  mdan benim zehrime alışkın ve iliklerinize kadar a  ımlı olduğunuzu unutuyorsunuz.”

Bayram Ağa, Kalender'in bu sözündeki çirkin işareti pek açık fark edememekle birlikte onun karışık bir herze yediğini anladı. Bir adım attı. Ense derisinden tutulan bir kedi yavrusu gibi Nuri'yi yakasından bir kavradı. Havaya kaldırdı. Darağacına çekilip asılan bir insan gibi Kalender ayaklarıyla debelene debelene, boğuk boğuk:

“Bayram, ramazan gelmeden sen bugün karşıma pek vakitsiz çıktın. Ben kabak yavrusu değilim.”

Bayram, elindeki insan hevengini bayırın kenarına götürüp aşağı sarkıtarak:

“Kabak yavrusu değil, sen Çingene yavrusu, soysuz! Ben biliyorum. Vallahi hem de billahi bırakırım seni şimdi uçurumdan aşağıda Göksu testisi gibi otuz parça olursun.”

“Aman ağacığım, bilirim yaparsın. Arnavut akli bu. Parmaklarını sıkı tut. Aşağısı minare gibi, baktıkça başım dönüyor.”

“Bu beyefendiler kim, sen kim? Köpek. Tövbe yap, işiteceğim.”

“Tövbe... Tövbe...”

Bayram Ağa, parmaklarının ucundaki salkımı mahya kandilleri gibi bayırın derinliği üzerine sallayarak:

“On kere, otuz kere, kırk kere tövbe yap.”

“Vay anam babam, iş sayıya binerse Arnavut'un hesaba akli hiç ermez. İş tıpkı Karagöz'ün falakasına dönecek.”

Ben: “Bayram, yeter artık, bırak.”

Bayram: “Nerede bırakırım? Bayırdan aşağıda?”

Kalender: “Aman Şamdan'ım, ben ettim sen etme. Ağzından çıkacak bir sözle bütün kemiklerim kırılır, derimin içinde hahambaşı sucuğuna dönerim. Kuvvetine güvenirim ama ey insan hâli bu, koca Bayram'ın parmakları yorulur. Otuz

metre yükseklikten düşüp aşağıda patlamak ölümünün hiç hoşlanmadığım çeşididir.”

Ben: “Bayram, sokağa bırak. İşittin ya, artık tövbe etti.”

Bayram: “Aman Bey'im, inanma. Bu deli domuz, tutar mı tövbe hiç?”

Kalender: “Hazret-i Bayram, göreceksin bu sefer tutacağım.”

Bayram: “Ha mori murdar, sen çişini bile tutamazsın.”

Kalender: “Bayram Ağamız, vallahi tutacağım. Ben artık eski bildiğin gibi gevşek değilim. Her yanıma şimdi sıkıştı.”

Bayram: “Ulan kerata kim sıkıştırdı sana?”

Kalender: “İşte o kadar derin sorma babacığım.”

Bayram:

“Ben seni tanırım çok evvelden gevşek iken sen viranelikte değişiklik oynardın.”

Kalender:

“Şimdi ta eski zamanlara gidip de geçmişimden söz etmeye lüzum var mı ya?”

Bayram: “Bir daha tövbe söyle.”

Kalender: “Tövbe... Tövbeler tövbesi...”

Bayram: “Geberttiririm billahi sana ha.”

Biz şimdi karşıda, gülmeden kırılıyorduk. Nihayet Arnavut, Kalender'i yere bastırdı.

Nuri, pat pat ayaklarını kaldırımlara vurarak:

“Kasabın bayat eti gibi çengelde asılı kaldım. Vay anasını, yürümesini bile unutmuşum. Mübarek Arnavut'un ki kol değil ki yüz bin okka kaldıran vinç demirine benziyor. Ben ona kedi yavrusundan da hafif geldim.”

Nuri böyle abuk sabuk söylenerek sallantı gerginliğinden vücudundaki hasarı elleriyle araştırırken zebella Arnavut geniş tabanıyla onun beline dokunarak:

“Haydi bakalım defol. Eğerleyim ben seni bir daha burarlarda görürsem...”

Nuri yavaşçacık: “Ben seni eğerleyim...”

Bayram: “Ne dedin?”

Kalender: “Bir daha buralara ayak atarsam bacaklarım kırılırsın diyorum.”

Bayram: “Mori vallahi senin kollarını, bacaklarını makarna gibi çitir çitir kırarım.”

Nuri, kafesten kurtulmuş bir kuş gibi bütün bacaklarının kuvvetiyle sokağın boyuna doğru uçtu. Araya iki yüz metre kadar bir ara koyduktan sonra bir köşe başından gırtlığını yırtta yırtta bağırmaya başladı:

“Topunuzun da çatır çutur ananızı belleyeceğim. Şamdan’ım Cici Bey’i kalıba götürüyor. Ulan pezevenk Arnavut, onlar bayram gelmeden çoktan öpüştüler.”

Arnavut’un suratı göverdi. Gözleri iki kırmızı çanak gibi açıldı. Öfkesinin şiddetinden sanki boyu daha uzadı, omuzları daha genişledi. Pepeme bir söylenişle:

“Hey hey hey pi pi pi... Vay anasını kerataların puştı... Bir kere yakalanırsam sana, parçalanacayım, her parça şişe geçeceğim, ateşte kebab yapacayım, köpeklere yedireceyim. Vallahi mori elime geçme bir kere.”

Nuri: “Orta takımlarımı da sen ye, afiyet olsun Arnavut. Lezzetini de beylerden sor... Halis kıvırcıktır.”

Bayram, göz kızgınlığıyla yere eğildi, eline ilk geçen çeki taşına benzer bir ağır taşı yakaladı. İki bacağının arasından salladı, salladı. Bir fırlattı. Gökteşi büyüklüğündeki bu taş

yedi sekiz metreye kadar havalandı, gökte epeyce geniş bir yay çizdikten sonra sokağın ortasına indi. Bir otuz ikilik gibi yerleri sarstı.

Nuri: “Deli Arnavut, oradaki konağın kapısı önünde bir binek taşı var, yerinden sök de onu fırlat.”

Bayram: “Sökerim billahi şimdi bütün silsileni senin...”

Kalender, genzinden anırma taklidi yaparak:

“Arnavut zoti, kırmızıdır goti.”

Bayram’ın öfkesi delilik derecesini buldu. Herifte o kadar bet beniz fenalaştı, gözler döndü ki kaçırdığı Kalender’in yerine ya beni ya da Sermet’i yakalayacak sanarak ikimizin de içimize korku geldi...

Nuri, uzaktan Arnavut’un kudurduğunu anlayarak:

“Bayram, şuraya Bomonti fabrikasına koş, kışına birkaç okka buz soktur, yoksa içine kundak koymuşlar gibi cayır cayır yanacaksın. Revan Hanım’a benden selam söyleyiniz, beklesin. Bir gece yine sessizce koynuna gireceğim. O, sonunda Allah’ın emri, peygamberin kavliyle benim karım olacak. Ben habis ruhlardanım, elimden kurtuluş yoktur. Karıma kötü gözle bakanın gözünü çıkarırım. Arnavut Bayram’ı değil ya, üç ayları top yapıp da arkamdan yuvarlasanız boşunadır.”

Bayram, birbiri arkasından gelen hıçkırıklar içinde boğula boğula bu kahpe düşmanını dinlerken birdenbire sapandan kurtulmuş taş gibi saldırdı. Ancak iki yüz metrelik bir ara ile tıpkı iri bir av köpeğiyle, küçük bir tavşanın koşuşmalarını andırır bir hızla yola düzıldüler. Derhal gözlerimizin önünden kayboldular.

Sermet’le orada yarım saatten fazla ayaküstünde bekledik. Sonra etrafı dolaştık. İkisinin de izinden eser bulamadık.

Ben: “Kalender, buraların girdisini çıktısını, deliğini, kovuğunu karış karış bilir. Sanırım ki Arnavut’a bir şaşırtma verdi, onu bayır aşağı saldırttı. Kendisi bir ine girdi, büzüldü. Bayram ona yaklaşmış olsaydı, fare tutan kedi gibi mutlaka leşini buraya kadar getirip bize gösterirdi.”

Bu adi fakat zararlı, hain düşmana karşı kendini yalnız bulan Sermet, benimle bir olmaya hazır surette:

“Siz bugün imdadıma yetişmemiş olaydınız bu uğursuz herifle benim hâlim ne olacaktı?”

“Görünmek istediği gibi değil. Tehlike karşısında sıfırı tüketen tabansız kancığın biridir ama korkuttuğunu anlarsa pehlivanlaşır. Kötülük için fırsat düşürebildiği sıralarda hiç insaf bilmez. Her hâlde kendisinden sakınılması gereken zararlı bir hayvana benzer.”

“Bugün bıçağıyla üzerime geleydi, tabii onun kafasına birkaç kurşun sıkacaktım, geberdiği vakit olayı polise adi bir sokak saldırısı şeklinde gösterecektim.”

“Her hâlde iyi bir şey olmayacaktı.”

“Ben de biliyorum ama başka türlü ne yapabilirdim?”

“Edepsiz, meteliksiz, yüzüzün biridir. Belki arada hiçbir şey olmamış gibi yarın öbür gün gelir, barışmak ister, köpekçe yaltaklıklara başlar.”

“Yok, artık böyle bir edepsizle dostluğumu yenilemek istemem. Hele ablamla evlenmeyi kafasına koymuş görünüyor. Yuff... Böyle maskaralık olur mu? O kim, kız kardeşim kim?”

“Bırak canım budalayı.”

“Ya, siz de evvelce onun bu fikrinden yana gibi görünüyordunuz?”

“Ben hiçbir vakit bu evlenmeye ihtimal vermedim. Ha, hay diye budalanın bu ham kuruntusuyla eğleniyordum.”

“Şaka maka derken ablamın koynuna kadar girdi ya...”

“Bu akıl almaz işi kolaylaştıran sensin Sermetçiğim.”

“Evet. Bu hakikati inkâr edemem. Şadan Bey, sen de maceranın içindesin. Kalender benim büyük bir zayıflık anımdan yararlandı. Şimdi aklımı başıma topladım. Kız kardeşimle aram pek bozuk. O, zekâsıyla her şeyi anlamış. Sorularına cevap vermekten aciz kaldım. Biraz da kafam tütsülüydü, karşısında zırvaladım durdum. İş düzelemez hâle koyduktan sonra kardeşimden ayrıldım.”

“Öyleyse mesele mühim...”

“Mühimin de öte tarafı. Ben ablama karşı düştüğüm bu vahim durumdan kurtulmanın bir çaresini göremiyorum.”

“Evet, durumun şekilce çok ağır görünüyor fakat bu işin büsbütün düzelmeyeceğini düşünüp de artık olamaz diye üzüntüye de düşmemelidir.”

“Buna bir çare bulunabilir mi?”

“Zannederim.”

“Nasıl Şadancığım?”

“Bu, sokak ortasında halledilecek bir dava değil. Konuşmak için Madam Federovna ve o gibi başka yerleri de uygun bulmuyorum. Haydi, bir otomobile atlayıp bize gidelim.”

Cici Bey teklifimi memnun olarak kabul etti. İlk rastladığımız otomobille bizim İstanbul’daki konağa düştük.

Yukarıya, odama çıktık. Daha bir fikir ürünü meydana getiremedim. Lakin bir çalışma odam vardır. Nesir, şiir bazı bazı yazar, çizerim, beğenmem bir tarafa atarım.

Çevresine bakındıkça Cici Bey'in hayreti artıyordu. Çünkü odamın, düzeninden şaşmış hiçbir coşkun kafanın fantazyasına bile uymayacak bir gariplikte bir düzeni vardı.

Yazıhanenin bir tarafında bağdaş kurmuş, yayık ağzılı, çekik gözlü bir Buda. Öbür yanında çöreklenmiş vücudu üzerinde ağzında bir puro ile başını kaldırmış ebrulu bir yılan. Biraz ötede sedefli bir masa üzerinde koyun kadar bir fil. Koca kulaklarından sarkan iri halkaların ortalarında yeşilli kırmızılı birer papağan tünemiş.

Acı renkli, acayip şekilli Çin, Japon kumaşlarıyla örtülü duvarların üzerinde bazıları ters asılmış tablolar. Tavandan baş aşağı sarkan çıplak kadın heykelleri... Bir sehpa da asılmış, sallanan bir Venüs...

Sermet, her yana göz gezdire gezdire:

“Çalışma odası değil, gariplikler müzesi...”

“Garip... Gariplikler, güzel kelimeler. Lakin biz bunları, alışkın olmadığımız şeyler gördüğümüz zaman söyleriz. Hayatta bazı şeylerle körü körüne kaynaşarak ve gülünç olmaktan korkarak tersine davranmaktan çekinerek ve nesilden nesile miras kalan bu tuhaf âdete bağlılık insanları ahmaklaştırmıştır. Mesela kulplu bir maşrapayı başınıza giyip de sokağa çıkmış olsanız sizi görenler gülmekten kınırlılar. Niçin?

Çünkü o bakır kap su içmek için icat olunmuştur, başa giymek için değil. Böyle âdet dışı atılganlıklarda inat edenlerin yolları tımarhaneye kadar açıktır.”

“Peki ama bu güzel tabloları niçin böyle ters astınız?”

“Bunun fennî, nazari, amelî birkaç sebebi vardır. Evvela dünyamızın her on iki saatte bir üstü altına dönmüyor mu? Yirmi dört saatte yine eski durumuna geliyor. Onun için dünya yüzündeki bütün eşyanın durumları nisbîdir. Dünyanın uzay ortasındaki başıboş hâlini, yani bütün yönlerinin gök-le olan nispetlerinin eş olmalarını düşünürsek “alt, üst, ters, doğru” sözlerinin manasızlıklarını anlarız. Sonra, benim aklımın astronomi hareketleriyle uyduğu anlar vardır ki üstü, alt görürüm. Doğru asılmış bir tablo bana baş aşağı görünür. Bulunduğum odada, parke tavan olur, tavanda gezinirim.”

Küçük Bey, ürkek bakışlarla evvela kapıyı, sonra beni süzerek:

“Hiç öyle şey mi olur? Benimle alay ediyorsunuz.”

Ben, onunla hiç alay etmiyordum. Ara sıra uğradığım halüsinasyon hâllerimden bu çocuğa söz etmekle şuurca olan karışıklıklarım hakkında onu şüpheyne düşürmüş olacaktım. Nuri’yi defettiğimiz eniştelik yerine şimdi ben geçecektim. Onun için vakit vakit gelip giden aklımı, çürüklüğümü Cici Bey’den son derece dikkatle gizlemem gerekti. Şimdi işi sahiden alaya bozmak gerektiğini anladım. Gülerек:

“Tabii alay ediyorum. Tavanda ancak örümcekler yürüyebilir...”

“İyi söylüyorsunuz. Fakat bu alayınızla tabloları niçin ters asmış olduğunuzu açıklayamadınız.”

“Böyle asılmış olması daha çok dikkati çekiyor da, onun için. Mesela en ünlü imzaların bizim memlekette farkına varan yok. Sanattan da hiç anlamıyorlar. Fakat böyle ters asılan levhalara merak edip bakıyorlar. İşte sizin bile dikkatinizi

çekti. Bu tablolar böyle asılmamış olsalardı belki de hiç bakmayacaktınız.”

“Belki. Ama bu güzel Venüs’ü niçin sehpa sallandırdınız?”

“Bu aşk tanrıçası, birçok tanrının metresiydi. Heykeltıraşlar, ressamlar yüzyıllardan beri bu mitoloji fahişesinin mermerlerde, muşambalarda resmini yapmaktan bıkip yorulmamışlardır. Venüs’ün banyodan çıktığını, Mars’la öpüştüğünü, çırılçıplak çayırırlıklarda serilip uyuduğunu... Rafael’in bu aşk perisini gösteren muşambalar, Vatikan sarayına, papaların, kardinallerin yatak odalarına kadar girmiştir. Dünyada ona âşık olmayan yoktur. İşte bu kadar imtiyazlı bir fahişedir. Niçin onu burada asarak öldürdüm? Aşka karşı olan kin ve düşmanlığımı, onun yeryüzünde temsilcisi olan bu kaltaktan çıkarmak istedim. Bütün sanatkârlar kadın huyunun, kadın ruhunun şekle yansıyan ne kadar kandırıcı çekiciliği varsa bu vücutta toplamaya uğraştılar. Her yerde ona verilen saygı köşesini ben böyle bir intikam sehpasına çevirdim. İşte bakınız, elinde okuyla, yayıyla şu çırılçıplak Dian’ı da tepe aşağı sallandırdım. Bazen odama uğrayan üvey babam, bu asılmış kadına bakar da der ki: ‘Şadan Bey, bu çırılçıplak postalı bir sehpadan aşağıya böyle sarkıttığına çok isabet etmişsin. Bu ne utanmazlık. Her yanı açık bir kadın heykeli yapmak, sanat namına ne kepezelik... Neuzübillah... Avrupalıların bu hayasızlıkları olmasa, diğer icatlarına söz yok.’ Annem de kaç kere: ‘Oğlum bu utanmaz kadının dolgun bacakları bembeyaz, sahici gibi duruyor. Ona göre bir don dikeyim de hiç olmazsa yarı beline olsun geçiriver. Böyle putlar varken eve melek girmez, bet bereket olmaz. Hiç sıkılıp arlanmadan her tarafını da tıpkı kadına benzetmişler. Baban bu odaya girdikçe utancımın yerlere geçiyorum.’ dedi. O anda anladım ki annem, çıplak Venüs’ün, Dian’ın güzel vücutlarını kocasından kıskanıyor.”

Sermet, ablasıyla aralarında geçen ve düzeltilecek yeri kalmamış olan acı konuşmalarını anlattı. Şimdi bu çocuğu kız kardeşinin gözünde temize çıkarma imkânını nasıl keşfedecektik? Böyle iknalar iki türlü olur: Ya karanlıklarda gömülü kalmış hakikati meydana çıkarmak ya da meydandaki hakikati karanlıklara boğup yok etmek. Bizim davamız bu son çeşittendi: Hakikati derin kuyuya atmak.

Hakikat boğulmaz, ölmez. Onu yerin dibine soksanız günü, saati gelince karşınıza titretici heybetiyle mutlaka çıkar. Lakin bazen çok gecikiyor. Onun bu gecikmesi sırasında türlü dolaplar döner, onu koruyanlar harap olur. Hasılı gıyabından çok işler, fenalıklar yapılır.

Onun için Sermet’e dedim ki:

“Cicim, bu dünyada nazım, nesir, yalan, dolan, hile, hakikat her şey ilhamladır. İlham, meleklerden veya şeytanlardan gelir. Melekler tezvîr⁵ davasına gelmezler, hem onları davet zordur. Şeytanlar gönülsüzdür, çağırmadan koşarlar. Gel şu Buda’nın önünde tütsülenelim. Bakalım akıllarımıza ne escek?” Biz derin bir ilham aşkıyla kokainlendik. Bu cennet tozu kafalarımızdan insanlık ahlaklığını kovdu. Önümüzdeki varlık perdesi şeffaflaştı. Âlemden ötesini görüyorduk. Akıllarını sadık bir rehber sanarak onun çizdiği harita üzerinde yürümeye uğraşan avanak insanlar, siz tıpkı anaların, babaların sınır çizip de, “Bundan öteye giderseniz sizi umacılar yer.” diye gözlerini korkuttukları çocuklara benziyorsunuz. Be hey budalalığın karantinasında çürüyen Âdemoğulları, bir zamanlar, tandır kadar kavuklarının içinde fındık kadar beyinleri olmayan ulema, size, “Tabiatın sırlarını karıştırmak küfürdür. Çünkü Yaradan’a karşı ortaklık koşmaktır.” diye sizi korkuta korkuta haylice kırarlardı. Neden meydana geldiğini anlamak için havayı tahlile uğraşmak bile büyük bir günah sayılırdı. Bu kâinatı yaratan, hiç birer avuç yumuşak beyinli insanın kendi yaratıcı sırlarını anlayabilecekleri endi-

5 Yalan dolan.

şesine düşer mi? O beyin ki az bir farkla onun hemen birer aynı öküzde de var, eşekte de. Emin ol insan, senin bu hayvanlardan farkın pek azdır. Enseni yokla. Eben an ceddin taşıdığın boyunduruğun nasırını orada bulursun. Sana, kanunların teminatı altında hürsün, diyorlar. Hele genel ahmaklık uyumunu bozacak bir makamdan anır, hele zamanın siyasetine uymayacak bir, iki çifte savur, göreceğin ceza merkebin yiyeceği sopaların acısından çok ağır olur. İnsanların merkep, öküz ve öteki gem alan hayvanlar hakkında reva gördükleri işkenceler, sabredenlere, dayananlara karşı ne kadar insafsız olduklarını gösterir. Bazı milletler, aralarında yetişen büyük filozofların kuvvetli kafalarıyla övünürler. Kuvvetli kafa! Bu ne gülünç sözdür. En kuvvetli kafa ona tesir edecek beş paralık zehirle karmakarışık olur, şuurunu kaybeder. Dünyanın en akıl ermez, karmakarışık sırlarını araştırırken karşısına çıkan evladını, karısını tanımaz olur. Ah Cicim, adları dünyayı kuşak gibi sarmış öyle ünlü filozoflar vardır ki tımarhaneye girip çıkıp yazmışlar ve beyinleri delilik afeetine uğramamış akıllara okutmuşlardır. İşte Nietzsche, August Comte ve onlardan pek az olmayan diğerleri... August Comte, filozofluktan peygamberliğe kadar yükselerek bir din icadına uğraşmış, insanların mutluluğunun dinlerin çokluğunda olmadığını anlayan ve var olan dinlerin insanlar arasına koydukları anlaşmazlıklardan, ayrılıklardan bıkmış olan muasırları; din yapandan ziyade din yıkan felsefelere eğimli oldukları için eserle eser yaratan arasında bir alaka ve bir son tanımayan bu yenisine çok istekli çıkmamıştır.

Vakit vakit her şeyin üstünde düzenleyici bir kuvvete inanan ve ahireti inkâr, sonra da kabul eden ve kütüphaneden tımarhaneye giden ve oradan tekrar halkı aydınlatmak için irşat kürsüsüne çıkan ve delilikle şuur arasında mekik dokuyan bu dönem fikirli akıllı delilerin hiçbiri, insanları payansız şüphelerin kafalara sığmayan sınırsız ıstıraplarından kurtaramamışlardır. Bilir misin cicim, insanlar nazarında en akıllı sayılan kafalar hangileridir?

“Tımarhanelere girip çıkıp felsefe yapanlar... Ortaya yeni nazariyeler, prensipler, sistemler, meslekler çıkarırlar...”

“Evet, evet. Lakin Beyciğim, onların yeni dedikleri fikirler tıpkı hokkabazın içini dışına, kenarını tepesine getirerek seksen şekle giren şubarasına benzer. Bu âlemde her ne varsa hiç değişmez. Daima değişikliğe uğrayan, sözüm ona, bu âlimlerin kafalarıdır. Bu yuvarlak dünyanın üzerinde bir tutamak yeri ararlar. Her asırda bu fikir adamlarından birkaçı, ‘Buldum... Buldum...’ müjdesiyle bağırır. Çevresinde gürültüler kopar. Bulduğu nedir? Hiç, kofiti... Büyük sırrın kâşifi olduğunu iddia eden ‘büyük adam’ diğer en cahil insanlar gibi can çekişme hırıltılarını geçirerek bir gün kalbi durur. Yüzü sararır, toprağa girer. Her şey söner. Birkaç zaman sonra aynı iddiayla bir başkası çıkar. Aynı patırtılar, aynı başlangıç, aynı son... Bu büyük adamlar, hayatın bir köpek için mukadder olan seyirlerinden kendilerini kurtaramazlar. Arkalarına en çok sürü takanlar en büyük sayılırlar. En aptalları bile büyük adam olmak hülyasıyla avunurlar. Tımarhaneler peygamber, hükümdar, kumandan, âlim, filozof taslaklarıyla doludur.”

“Ağabeyciğim sanırım biz buraya Nietzsche’yi, August Comte’u tenkit etmek, tımarhanelerin ne çeşit insanlarla dolu olduğunu konuşmak için gelmedik.”

“Evet, evet. Ablana karşı seni büyük günahlardan temize çıkartacak bir guguk düşünmeye geldik. Lakin efendiciğim, birkaç tutam cennet tozu, iki kadeh çerçeyle varlığımızı parlatarak mankafalara mahsus ufkun sersemlik çerçevesinden dışarıya fırlamak istedim. Bilmem ki şimdi nerelerde uçuyoruz?”

“Eğer gökler, tatlıcının kötü yağlı baklavası gibi kat kat-sa, biz kanatları cennete dokunan güvercinlerin uçuşuyla üst tabakalarda süzülürüz.”

“Bu baş döndürücü yükseklikten dünyayı nasıl görüyorsun?”

“Bir yığın harabe hâlinde...”

“İnsanları?”

“Onlar, aç kurt sürüleri gibi birbirlerine saldırıyorlar.”

“Oh, ne saadet... Şu anda biz aralarında yokuz. İşte hakiki tiyatro budur: Bu cennet yüksekliğinden alçak dünya karnavalını ve maskara kardeşlerimizi seyretmek. Bizi buralara uçuran mübarek bitkinin tozuna zararlı diyorlar.”

“Derler... Lakin fuhşun fenalığını kaşarlanmış zamparlardan, fahişelerden, içkinin zararını küp diplerinde sızan ay-yaşlardan, yani her şeyi erbabından sormalıdır. Cennet tozuyla göklere uçmamış, ömürlerinde cennet hayatı yaşamamış doktorların böyle şeylerden söz etmeye ne hakları vardır?”

“Bilmeyenlerin inatlarından dünya bu hâle gelmiyor mu? Ama Cicim dur, kafamda bir şimşek çaktı. Ateşten zikzaklar dolaştı. Faniliğin ötesindeki bakiliği gördüm. Bu iki şeye ayrı ayrı anlamlar vermek yanlış. Bu âlemlerin hepsi hudutsuz bir memleketin vilayetleri. Biz içinde, ebedi seyyahlar gibi şekil değiştirerek birinden öbürüne dolaşıyoruz. Yalnız bu dünyadaki bütün börtü böcekler, yılanlar, insanlar, canavarlar birbirleriyle kardeş değil, gezegenlerdeki canlı yaratıklarla da pek yakın akrabayız. Bazı cahil astronomi uleması, Merih’te insan var mı, yok mu diye düşünüyorlar. Aman ya Rabbi ne beyinsizlik... Bir çürük patatesin üzerinde milyonlarla mikrop yaşatan tabiat, koca bir yıldızı yaratıksız mı bırakacak?”

“Biz buraya ne konuşmak için geldik?”

“Herhâlde ıvır zıvır değil.”

“Mühim bir şey görüşecektik.”

“Evet...”

“Ablama karşı temiz çıkabilmek için bir plan kuracaktık.”

“Öyle ama benim kaka cicim, sen işi o kadar harap ve berbat etmişsin ki tamire elverişli bir nokta kalmamış.”

“Sen bu meselenin bir kolayını bulmak sözüyle beni bu-
raya çağırmadın mı?”

“Bu vaadimi inkâr etmiyorum.”

“Fakat yerine de getirmiyorsun.”

“Dur, sırası gelecek...”

“Artık göklerden inelim. Derdimizi düşünelim.”

“Oğlum, telaş etme. Sen işini olmuş, bitmiş bil. Şimdi
Hazret her müşkülü çözer.”

“Hangi ‘Hazret’?”

“Nirvana’nın kılavuzu. Buda Hazretleri.”

“Göklerden indik, şimdi Buda mabetlerine mi girece-
ğiz?”

“Bilirsin ki Nirvana’nın cenneti nefisten vazgeçmekle ka-
zanılır.”

“Evet. Fakat biz nefislerimize tapan kimseleriz.”

“Sus. Zihnimi karıştırma. Nefis nedir? Hep odur, her şey
odur. Lakin Hazret’in huzuruna çıkacak kadar tütsüyle kalbi-
mi paklaştırmaya muvaffak oldun mu?”

“Zannederim...”

“Öyleyse bekle...”

Buda’nın önünde diz çöktüm, ruhumu onunkiyle birleş-
tirmek için cezbeye vardım. Kulağımı onun ağzına verdim.
Sonra müşkülümüzün nasıl çözüleceği haberini aldım.”

Sermet, beni alaylı bir şaşmayla seyrederek:

“Ağabey, bu komedyalara ne lüzum var?”

“Bu putlar, bütün ilgilerden öteye yükselmek için hep birer semboldür. Kiliseler, mabetler hep bunlarla doludur. İnsanların, ihtiyaçlarını kolaylaştırmak için bunların yardımları olmasa bu kadar canlar bu cansızlara tapınırlar mı hiç? Cahil çocuk, dinle: Buda Hazretleri ihtiyacını haklı buldu.”

“Ne buyurdular?”

“Kız kardeşine karşı temize çıkman senin ağzınla olmayacak.”

“Ya kimin ağzıyla olacak?”

“Benim.”

“Nasıl?”

“Beni götürüp Revan Hanım’la görüştüreceksin.”

“Ah, bunun imkânı yok Şadan...”

“Niçin?”

“Kız kardeşim şimdi esen rüzgârlardan hile seziyor. Başına gelen bu garip, büyük felaketten sonra tanımadığı bir erkekle görüşmek ister mi?”

“Buda Hazretleri yapılamayacak bir tavsiyede bulunmaz.”

“Zannederim bu defa şaşırdılar.”

“Sen denileni yap. Olacakları bekle. Ablanın kötü düşüncesinden, şüphesinden kurtulmaktan başka onun mutluluğuna da hizmet etmiş olacaksın.”

Saadetimin sınırsızlığını nasıl anlatayım? Şimdi Revan Hanım'ın kocasıyım. Nasıl oldu? Ben de pek bilmiyorum. Acı üzüntülerle. Hanım'dan bir görüşme istedim. Soğuk bir redde uğradım. Fakat yılmadım. Haşmet Bey'i gece konaktan çıkaran sırları bildiğimi, bu garip macerada suçlu görünen Sermet'in gerçekte hiç kabahati olmadığını ve ne zaman istenirse meseleyi açıklamaya ve kanıtlamaya hazır bulunduğumu yazdım, gönderdim.

Birkaç hafta Hanım'dan hiçbir ses çıkmadı. Hakkımda araştırma yapmış. Benim asil bir aileye mensup, münevver, zengin bir genç olduğumu öğrenmiş. Nasılsa bu taraftan talihim bana çok yardım etmiş.

Nihayet, efendim, konağa çağırıldım, hanımefendiyle görüşmek şerefine nail oldum.

Deliliğim hakkındaki şüphelerim yavaş yavaş kanaat derecesine yaklaşıyor. Delilik bir hastalık değil mi? Diğer türden birçok hastalar tutulmuş oldukları hastalıklarını bilmezler mi? İşte ben de öyleyim. Yalnız şu farkla ki benim, her şeyi bilip anlamaya yarayan akıl ve anlayış uzvum sakat. Bu sakat beynimle kendi kendimi ne kadar anlayabilirim? Nasıl olursa olsun, bozuk, doğru, herhâlde kafamın içinde doğanın kurmuş olduğu bir makine işliyor. Diğer insanlar gibi ben de birçok şeyler hissediyorum. Bazı bazı irademin dizginlerini elimden kaçırıyorum. Kafesinden boşanmış bir hayvan gibi dikenli, taşlı, bataklı, uçurumlu yerlerin baş döndürücü tehlikeleri üzerinde çifte atarak koşuyorum, uçuyorum. Sonra

yine kendime geliyorum. Fakat anlayışa döndüğüm zaman kendimi çok yorgun ve birçok zarar içinde buluyorum.

Revan Hanım'la olan mutlu konuşmalarımda sapıklıklarımı sezdirmemek için çok dişimi sıktım. Onun karşısında tıpkı topallığını, çolaklığını, solaklığını belli etmemeye uğraşan bir zavallının ihtiyatlarıyla ağız açıyor, her hareketimi ölçüyle yapmaya çabalıyordum. Bir deli, akıllıları şuuruna inandırabilecek kadar feraset gösterebilir mi? Zannediyorum ki ben gösterdim.

Mesele şu şekildeydi:

Ortada Revan Hanım'a karşı işlenmiş bir suç vardı. İlkin, bunda parmağımız olmadığını ispat edebilmek için ortaya bir suçlu çıkarmamız gerekti. Sonra, Sermet'in masumiyetine kız kardeşini inandırmak gerekliydi. Bu da olmayacak kadar zor bir işti.

Suçluyu aramak için zahmet çekmedik. O, zaten mevcuttu: Kalender Nuri. Ancak, fesatta bizim de onunla ortak olarak davrandığımızın izlerini ortadan silmek gerekiyordu.

Sermet'in masumluğunu ispat hususuna gelince, ilk bakışta pek zor görünen bu tarafı da hanıma karşı uzun ayrıntılar ve kanıtlarla şu yolda izah ettim:

“Yere batasınca, adına Kalender Nuri derler bir melun vardır. Bizim mahalleden olduğu için küçükten beri tanışırız. Deli olduğunu biliyordum ama başka türlü ve bu derece rezil kötülüklerinden, melunluklarından, marifetlerinden haberim yoktu. Meğer habıs, korkunç bir hipnotizmacıymış. Arada sırada benim ve Sermet Bey'in benliklerimizi çalarak bizi, yaptıklarımızdan tamamıyla habersiz olarak emir ve iradesine bağlı canlı birer makine hâline koyduktan sonra, bütün fesatçı arzularını yapmaya alet edermiş.

İşte kardeşiniz Sermet Bey benliğinden tamamıyla çıkmış, büsbütün iradesiz bir hâlde Kalender'i konağa almış, eniştisi-

nin geceliklerini giydirerek uğursuzu sizin koynunuza kadar sokmuştur. Macera o kadar garip ve şeytanca bir biçimde geçmiştir ki bunu her kime hikâye etseniz hakikat diye dinlenmesi mümkün olmuyor. Olayın içinde olmasak tabîî biz de inanmayacağız. Çünkü akıl alır şey değil. Hanımefendimiz, masum olduğunuz bizce kesin olarak bilinmektedir. Siz de bizim günahsız olduğumuza emin olunuz. Kardeşiniz, şuur ve iradesine sahip olsaydı size karşı bu kadar nefret edilecek bir davranışta nasıl bulunabilirdi? Bütün dünya onun bu alçaklığına hüküm verse kardeşinizin sığınacağı yalnız bir vicdan vardır ki o da sizinkidir. İmzasız iftiranameleri getirip yatak odanızın orasına burasına bırakan da Sermet'tir. Fakat hep bu cinayetler şuursuz olarak, tamamıyla sorumluluğu olmayan birer rüya şeklinde yapılmıştır. O surette ki zavallı kardeşiniz ipnotizma uykusundan uyandıktan sonra da süğjessionla neler yaptığını, yani geçirdiği telkin rüyasını da hatırlayamamıştır. O menhus mahlûk o gece odanızdan çıkıp giderken tehlikeli tabiatını sizden saklamamış. Kendisinin habîs ruhlardan olduğunu ve öyle polis-le, hatta bir orduyla onun şerrinden yakanızı kurtarabilmeniz mümkün olamayacağını size açıkça anlatmış. İnanınız efendim, onun size her bir fenalığı yapabileceğine inanınız. Eşiniz varken, habîs, koynunuza kadar girebilmiştir.

Şimdi erkeksiz bulunuyorsunuz. Onun şeytanca atılganlıklarına karşı evvelkinden ziyade savunmasızsınız. O herif her türlü ve en korkunç cinayetlere girişebilir. Benim batıl şeylere itikadım yoktur. Ancak, bunun çifte kilitli sağlam kapılardan, demir parmaklıklı üst kat pencerelerinden içeriye girebileceğine inanırım. Melunun şerrine karşı nasıl tedbirler alınabileceğine şaşırdım. İzbandut gibi Arnavut lalamı yanıma almadıkça sokağa çıkamaz oldum. Ben ki erkeğim, siz kadınsınız. Her şeyin üstüne, bu habîs ruh size aşkını ilan etmiş, artık düşününüz."

Revan Hanım ilk zamanlar, Kalender'in şerirlikteki bu kuvvetini mübalağa buldu, ne kadar habîs olursa olsun öyle

adi bir mahlûktan korkmayacağını söyledi fakat sonraları yavaş yavaş o da vehme kapılmaktan kendini kurtaramadı.

Ben, artık konağın teklifsiz ve yakın bir dostu oldum. Ziyaretlerimi sıklaştırdım. Nihayet kalplerimizi birbirimize açtık. Her noktadan ben hanımın hissiyatını okşadım. Tamamıyla onun aradığı ruh ve yaradılıştaki bir koca gibi görünmeye uğraştım.

Çehrece düşkün değilim. Gerçi benzim solgun, yüzümün ifadesi donuktur. İlk görenlere karşı soğuk görünürüm. Lakin ruhumun hoşlandığı bir kadının yanında kalbimden bir sıcaklık taşar, yavaş yavaş onu büyülerim.

Ben, Revan Hanım'dan hoşlanmak değil, onun için yarım aklımı da kaybedecek bir galeyandaydım. Büsbütün çıldırıyordum. Şuursuzluğumu gösterecek bazı potlar kırmaktan da kendimi tamamıyla kurtaramadım. Fakat bu aksaklıkları sevgimin taşkınlığından kendimi bilmeyerek yaptığımı, bu büyük samimiyet ve içtenliğime onu inandırdım. Nihayet evlendik.

Pek mutluyum diyeceğim. Lakin mutluluğun samimi, doğru bir tanımını kimseden işitmemiş olduğum için onun nasıl şey olduğunu bilmiyorum. Konağa iç güveyisi girdim. Validem, pederim, beni başlarından atmış oldukları için sevindikleri kadar orada da büyük pot kırarak kovulmamdan korkuyorlar. Bu konuda kendim de endişeliyim. İrademe sahip olmadığım saatlerim var. Zaten delilik demek de bu değil mi?

Karımı çok seviyorum. O da, benden fevkalade memnun. Ama bu evlenme benim için yeni bir şey. Ona alışmak gerek. Karıma aşırı bir aşk ve muhabbetim olmakla beraber, ne yalan söyleyeyim, bana bu hayatın pek sıkıcı gelen tarafları da var. Ben "ikileştim". Benim öyle hareketlerim vardır ki utanmanın ne olduğunu anlayabildiğim anlarımda bunları düşündükçe kendi kendimden sıkılırım.

İnsanlığın pek çirkin âdetleri, ihtiyaçları, delilikleri vardır. Bazı işlerimizin kapalı geçmesi için gizli yerler yapılmıştır. Herkesin en rahat anları yalnız bulunduğu zamanlardır. Hareketlerimizin çirkinlikleriyle kimseyi iğrendirmeyeceğimizi bildiğimiz zamanlarda her istediğimizi yapabiliriz.

Doğrusunu söyleyeyim, ben heladan başka hiçbir yerde yalnız kalmıyordum ki. İnsan karısıyla ne dereceye kadar senli benli olabilir? Bu vücut birliği, onun yanında hiçbir hareketten çekinmeyecek bir samimilik mertebesine kadar varabilir mi?

Gerdek gecesi benim için tatlı bir işkence oldu. Hanım, ilk kocasının zamanında kullanılan eşyanın hepsini değiştirmiş. Oymalı bir ceviz karyola. Hiç el dokunmadan, yalnız tertemiz bir rüzgârın serdiği kar tabakası bekâretinde beyaz takımlar.

Şimdi bu temizlikten titreyen yatağı görünce benim idrar aletime bir kikişme yapıştı. Sinirlerim gerilmeye, beynim ezilmeye, aç bir insanın çok güzel bir yiyecek karşısında uğradığı gibi gözlerim süzölmeye başladı. Ben, bu bembeyaz döşegin bir tarafına birkaç damla akıtmazsam aşeren gebe kadınlar gibi imrenme hastalığına, belki de bir sakatlığa uğrayacağım. Artık gözlerim karımı, hiçbir şeyi görmüyor. Yalnız odanın boş bir zamanını kolluyorum.

Ben böyle bir fırsat bulsam da bakalım damlalığım bana itaat edecek mi? Birkaç damlacık derken ya fazla kaçırırsam? Bu Terkos musluğu değil ki lüzuma göre ayar edeyim. Çarşafı fazla ıslatırsam beni belleri açılmış çocuklar gibi çişini tutamayan illetli bir adam sanacaklar. Hâlbuki benim hastalığım aşağıda değil, yukarıda. İlk gecedен aleyhimde fena bir düşünce uyandırmış olacağım.

Kılığı, kıyafeti, sözü zarif orta yaşlı bir kadın var. Fıtnat Hanım diyorlar. Bir şey lâzım oldukça odaya girip çıkıyor, sanki yengelik vazifesini görüyor.

Ben sedef rengi ipek geceliklerimi giydim. Ne olur ne olmaz idrar kesemi dolgun bulundurmamak için iki defa dışarı çıktım. Kadınlar, benim hareketlerimde bir tuhaflık ve gözlerimde söylenemez bir ihtiyacın sıkıntısını okumuş olmalılar ki karım bir aralık odadan çıktı fakat derhal içeriye Fıtnat Hanım girerek:

“Beyefendimiz affedersiniz, alışkanlarınızı henüz bilemiyoruz. Eğer hizmette bir kusurumuz varsa lütfen hatırlatınız.”

Kadının bu nezaketli sözleri esnasında ben irademi kaybettim. Ağzıyla sinek tutan köpek gibi onu tekrar avlamak istedim lakin yakalayamadım. Cevap olarak şunları söyleyebildim:

“Biraz yalnız kalmak isterim.”

Kadın derhal dışarıya fırladı. İlk geceden fena bir pot kırıldığını anladım. Bu, velev birkaç dakika için olsun, karımın huzurunda sıkıldığını anlatır gibi bir şey oldu. Acaba ne yapacağımı dışarıdan gözetliyorlar mıydı? Artık hiçbir çekinme ve düşünceye beynimin gücü yoktu. Oda kapısını örttüm, yorganın ayakucundaki köşesini kaldırdım. “Kontgut”umdan kefareti budur diye bir iki üç damla akıttım. Beyaz çarşafın üzeri üç sarı lekeyle kirlendi. Yorganı tekrar kapattım. Çekildim.

Oh, içim rahat etti. Sinirlerimizin, beynimizin böyle fantazyalı bazı garip ihtiyaçlarını yerine getirmek de insana bir rahatlık veriyor. Belki bu alışkanlık bana atalarımdan kalmış bir mirastır.

Bir hafta konaktan dışarı çıkmadım. Karıyla bir odada baş başa oturduk. Onun doğan güneşin taze tellerine benzeyen altın saçları bana cihanın diğer bütün zevklerini unutturuyordu. Balayı seyahatine çıkmayı düşündük. Karım, derin düşüncelerle gözlerini boşluklarda dinlendirerek:

“İsviçre’nin büyük şairlere birer ilham kaynağı olmuş, yeşil dağlarının kucaklarında yatan gümüş göllerinde seninle beraber dolaşmak benim için bir mutluluk rüyası kadar latif bir şey. Lakin bilsen içimde bir korku var.”

“Ne korkusu meleğim?”

“Sebebini adamakıllı bilmiyorum. İşte öyle bir korku...”

“Böyle belirsiz endişelerle bana merak verme. Belki biraz anlamışsındır. Ben de sinirlerinden pek memnun olmayan bir adamım. Habbeyi kubbe yaparım.”⁶ “Merak etme, çoktan anladım.”

“O hâlde beni üzüntüde bırakma, neden korktuğunu söyle.”

Ben bu ricayı ederken gözlerimden üzüntü getirecek bir anlam saçılmış olmalı ki Revan Hanım herhâlde bir cevap vermiş olmak için:

“Konak yalnız. Ana baba yadigârı ne kadar mal ve mülküm varsa hepsi burada. Sermet’e artık pek güvenemiyorum. Evimi yalnız bırakmak istemiyorum.”

Sonra gözlerimin içine bakarak ilave etti:

“Ne yalan söyleyeyim, bana görünmeyen tehlikeler içinde yaşıyormuşuz ve daima başlarımızın üzerinde gizli ellerin hıyanetleri dolaşıyormuş gibi geliyor.”

Karımdan daha fazla izahat istedim. Derin derin bir kaç kere içini çektikten sonra sustu. Ben yine ısrarla sordum:

“Kalender Nuri’den mi korkuyorsun?”

“Belki bir parça da ondan...” cevabıyla karım yine sustu. Onun da benden gizlediği sırları mı var? Şimdi beni merak aldı. Düşünmeye başladım. Onu Haşmet Bey bıraktı, ben aldım. Bu boşanma ve evlenmeye sebep olan olay açıkça meydana. Revan’ın mazisi hakkında bildiğim hemen hiçbir şey yok.

⁶ Önemli bir şeyi büyütürüm, abartırım.

Kalender Nuri'nin eniştesi sandıkçı Ömer Ağa'nın evinde bulunduğumuz sırada oraya gelen bir komşu kadın Revan Hanım hakkında birtakım akıl almaz sözler yumurtlamıştı. Haşmet Bey'in konakta bulunmadığı gecelerde hanım, bahçede perilerle sözde kol kola gezinirmiş. Biz o zaman bu rivayeti en kötü bir biçimde manalandırarak hanımı itham etmiştik.

Ateşsiz duman tütmez, derler. Böyle sözler de büsbütün boşuna çıkmaz. Haşmet Bey zamanından beri acaba Revan Hanım'ın bir sevgilisi mi var? Böyle olsa bana niçin vardı? Dul kaldıktan sonra onunla evlenmez miydi?

Kaderimiz bazen başlarımıza, hiç akılların almayacağı esrarlı olaylar örer. Buradan içime bir kurt düştü. Hiçbir şey sezdirmeden karımı gözetlemeye karar verdim.

Evliliğimden sonra benliğim ikiye ayrıldı. Ben şimdi bir vücutta yaşar görünen iki Şadan'ım. Birinci Şadan, karısı için artan bir ateşle alevlenen bir koca, ikincisi bu ikilik hayatından sıkılan bir insanlık kaçkını. Bu iki karşı durum aynı insanda nasıl toplanır, bilemem. Lakin işte ben böyle oldum.

Deliliğimin kimseye göstermek istemediğim öyle gariplikleri, zevkleri var ki uzun müddet onları yapmadan duramıyorum.

Bazı kimseler tırnaklarını kemirirler, bazıları parmaklarını çıtlatırlar. Başkaları göz kırparlar, dudak emerler. Hâsılı, herkesin garip bir alışkanlığı vardır. Niçin böyle yaptıklarını onlara sorunuz, doğru dürüst bir cevap alamazsınız. Bunlar hiçbir şey gibi görünmez, fakat yapılmadan da durulamaz hareketlerdir. Birer çeşit tiryakilik, daha doğrusu birer küçük deliliktir.

Karım odadan çıkar çıkmaz bir şey devirmemeye dikkat ederek halının ortasında hemen bir taklak atıyorum. Bütün vücudumun ağırlığı tepemin üzerine yüklenip de bacaklarım havada bir yay çizerek öbür yana devrilince dönme dolaba binmiş çocuklar gibi öyle hoşlanıyorum, öyle keyfim geliyor ki bunun zevkine doyamayarak ikinci bir taklak atıyorum. Üçüncüsünde dışarıda ayak sesleri duyuyorum. Yaramazlığını saklayan afacanlar gibi somurtup bir köşeye çekiliyorum.

Sonra yine odayı boş bulunca, rahle gibi açılır kapanır sedefli bir iskemle var. Bacaklarımı ayırıp üzerine binerek

onu at yapıyorum. Elimde değnek, onu deh deh, sürüyorum. Altımdaki küheylan güya dörtнала koşuyormuş gibi üzerinde bazen sağa, bazen sola meylederek hop hop hoplatıyorum.

Alayı çok severim. Yiyip içmeden sonra benim ikinci gıdamdır. Eğlenecek hiçbir şey bulamazsam aynanın karşısında kendi kendimle eğlenirim. Gözlerimi, dudaklarımı büzerek dilimi çıkarırım. Karşımdaki de bana aynı şeyi yapar. Yavaş yavaş onu kendimden ayrı bir kişi yerine koyarak yaptıklarına kızmaya başlarım. Artık karşılıklı tu tu tu, birbirimize tükürürüz. Bu salya mermileri iki düşmanın suratına yapışmaz, aradaki aynanın yüzünde sallanıp kalır. Niçin bana hakaret edenin alayla buruşmuş suratını, tükürüğümle ıslatmıyorum? Öfkem artar, iş yumruğa, bazen de tekmeye biner. Babamın evinde bu öfkeyle birkaç tane ayna kırdım.

Karımın konağındaki aynalarla da birkaç defa atıştım. Hele gardırobun kapısındaki boy aynası bütün vücut hareketlerimi çok alaylı bir yolla bana aynıyla yaparak beni çıldırıtıyor. Onunla da birkaç tükürük düellosu yaptık, tehdit için birbirimize yumruklarımızı gösterdik. Fakat döğüşe başlamadan önce odaya girdiler. Hele bir defasında aynadaki görüntümle birbirimizi aşağılarken karım üzerimize geliverdi. Henüz birkaç kere tükürükleşmiştik. Bu iğrenç sular aynanın yüzünden bol bol akıyordu. Mendilimle silmeye vakit bulamamıştım.

Hemen kaçtım, kabahatli bir çocuk gibi koltuğa büzüldüm. Karım telaşımdan kuşkulananarak geldi, ta önümde durdu:

“Ne var Şadan?”

“Hiçbir şey...”

“Nasıl hiçbir şey?”

“Vallahi hiçbir şey yok.”

“Kalkıp da bir kere aynaya baksana!”

“Ne var?”

“Betin benzin kül kesilmiş.”

Ayna sözü derin bir infialle yüreğimi titretti. Beni bu sefer ele vermiş olduğu için ona büsbütün kinlendim. Kalkıp bak-sam kendimi zapt edemeyerek belki karımın önünde, görün-tüm olacak o barışılmaz düşmanımla yine kavga edecektim.

Benim, gizli bir öfkeyle sinsi sinsi aynaya yan bakışla-rımdan Revan da şüphelendi. Döndü, gardırobun kapısındaki parmak gibi pis salyaları görünce haykırarak:

“Aa, bu ne? Ayna kirlenmiş. Fakat sen Şadan bir sıtmalı gibi titriyorsun. Anlat bana, ne var?”

Ben ne kadar akıllı bir deliyim. Karımın bu sorusu kar-sısında hemen zekâm imdadıma yetişti. Şu cevapla her şeyi düzelttim:

“Karıcığım, nezle olmuşum, nöbetten titriyorum. Aynada benzimin uçukluğuna bakarken birdenbire kuvvetle aksır-dım. Salyalarım sıçradı. Mendilimle silmeye hazırlanırken sen içeriye giriverdin. Ben de kabahatli bir çocuk gibi buraya büzüldüm.”

“Şadan, hakikaten bazı minimini çocuklara benzer hâl-lerin vardır. Bir iki aspirin kaşesi alsan... Söyleyeyim, sana ıhlamurlu bir çay yapsınlar. Yat, rahat et. Nöbetin geçmezse seni hamamda terleteyim.”

İşte böyle bir iki zorlu olay atlattım. Şimdi aynaların ön-lerinden geçerken onların içinde alay edenleri gülerek yan gözle süzüp görüyorum. Onlar da bana gülümseyip gidiyor-lar. Bu namertlerin bir gün deliliğimin foyasını meydana çı-karmalarından korkuyorum.

Hasta zannıyla karım beni birkaç gün odada hiç yalnız bı-rakmadı. Ben, şuurla deliliğin arasında bir kimse olduğumu

artık epeyce anladım. Evet, iki sınırın tam arafındaydım. Bir gün ya iki adım ileriye veya geriye yürüyerek ya akıllanacağım ya da büsbütün çıldıracağım.

Körpe beyinleri henüz koyulaşmamış çocuklar birer küçük delidirler. Sıçrarlar, oynarlar, taklak atarlar, düşerler, kal-karlar. Yaygaraları, gürültüleriyle evleri, sokakları çınlatırlar. Bazı bazı tuhaf sözleriyle insanı güldürürler, bazı bazı münasebetsizlikleriyle kızdırırlar.

Vücutlarında birçok kuvvetlerin gelişmesi için tabiat on-ları bir düziye didinmeye sevk eder.

İşte ben de onlar gibiyim. Beynim beni zıplamaya, çocukça hareketlere, hoppeliklara zorlar. Bu ihtiyaç içimde bir kalori gibi birikir, birikir. Sanki bu delilikleri toplamaya özel olarak vücudumda bir akümülatör vardır. Ben bu dolgunluğa ancak iki gün kadar tahammül edebilirim. Bedenimin hareket arzusunu mutlaka yerine getirmeliyim, yoksa çatlarım.

Hastalık merakıyla karımın yanımdan ayrılmadığı müddetçe o kadar sıkıldım ki onun gözleri önünde hemen odanın ortasına atılarak tepe aşağı kabak durmak için beynimde kay-nayan pek şiddetli isteğe karşı koyamaz hâle geldim.

Yarım saatçik kapısını içerden kilitleyip odama kapansam karımın büsbütün şüphesini uyandıracacağım. Ondan gizleme-yeye uğraştığım bir derdim olduğunu anlatmış olacağım. Sofalarda, divanhanelerde hizmetçiler, öteki odalarda insanlar var. Deliliklerimi serbestçe yapabilecek تنها dört duvar arası bulmak mümkün değil. Ne yalan söyleyeyim, bekârlığımı ve hatta Kalender Nuri'yi özlemeye başladım. Onunla çift peh-livanlar gibi el ele vererek ne taklaklar, perendeler atardık.

Koca konakta benim oyunlarım mahrem olabilecek yer işte bir orası var, affedersiniz: Hela... Burası evlerin en dar yeridir, bir deliye jimnastik salonu olabilir mi? Ne yaparsınız, yoklukta uyarı vacip görmeli. Tımarhanelerde, hapishanelerde ayakyolu, pansiyonerlerinin en gizli zevklerine sahne olur.

Abdesthaneye girdim. Dış kapıyı kilitledim. Oh, yalnızlık. Bir ben, bir musluk, bir kubur; dilsiz şahitlerdir. Konak halkının en gizli özelliklerini bilirler ama kimseye sezdirmezler.

Helanın giriş yerinde tepemi yere verdim. Bacaklarım havada beş altı dakika kadar kabak durdum. Oh, oh, oh. Muşambanın soğukluğu beynimin bütün ateşini sanki yakı gibi çekip aldı. O neşeyle kalktım. Ayaklarımın parmakları üzerinde zıpzıp taşı gibi beş on kere sıçradım. Saha dar. Hareketlerim ister istemez böyle dikine oluyor.

Sonra helanın içine girdim. Abdest bozar vaziyetinin tersi bir biçimde yüzümü etek taşına dönerek, hayvana ters biner gibi oturdum. Eğildim, kuburun içerisine, kaptan borusu gibi hicazdan üzgün üzgün gazel okumaya başladım:

Ceyhun arayan dide-i giryanımı görsün,

Sonra:

Merdüm-i dideme bilmem ne füsün etti felek.

Şimdiye kadar içinden nefis olmayan havalar, pek kaba makamlar geçmiş olan bu büyük piston, sesime peşreve gelmeyen bir çatlak zuma yankılığı verdi. Hüznüm kabardı. Et-kilenmeye uğrayabilen bütün kaynaklarımdan birkaçar damla ağladım.

Sonra yine aralığa çıktım. Musluğa ağzımı verdim. İki üç yudum içtim. Çapını ölçmek için, kurna taşının deliğine büyük küçük bütün parmaklarımı ve vücudumda böyle bir yere girebilecek ne kadar silindirik uzvum varsa denemek için soktum, çıkardım. Bazıları uydu, bazıları uymadı ve bazıları-nı da dar bir yüzük içinde şiş parmak gibi kurtarıncaya kadar hayli güçlük çektim.

Nihayet gözüme havlu sıırığı ilişti. Ne güzel bir trapez yahut barfiks. İki elimle yapışıp sallansam ya da bacaklarımı geçirip baş aşağı sarksam acaba beni çeker mi?

Ah, görüyor musun? Yalnız malum kullanışa özgü sanılan helada ne kadar eğlenceler var. Fakat görmek için çok akıllılıkla üstün bir beyne açılmış dikkatli gözler lazım. Kış gelip de hela taşı buz tutsa, kenef nalınlarıyla ufak devirde patinaj bile yapılacak.

Don havalarda kayıp düşmemek için helalara kül dökerler. Büyük küçük ev halkı biraz patinaj talim etmiş olsalar böyle modern bir eğlenceyi külle önlemek ahmaklığına kalkışmazlar. Frenkler kaymak için özellikle sokakları donduruyorlar. Bizimkiler tehlikeyi önlemek için kömür tozu serpiyorlar. Aman ya Rabbi, onlar için eğlence olan şey bizde neden tehlike şeklini alıyor...

Fakat havlu sıırığı ne güzel bir barfiks... Gözlerimi öyle bir çekiyor ki. Dayanamıyorum, atlayacağım.

Hoop. İşte oradayım. Ne dersiniz, çekiyor. Duvara kuvvetlice mihlanmış. Yalnız asılmakla hevesimi yenemedim, üzerine çıkıp kümeste horoz gibi tünemek istedim. Fakat çubuğu tutan duvara çakılı pirinç kollar çatır çutur ayrıldı. Sıvaları birlikte haydi ben de aşağı bir akış aktım. Bir tarafım kırılacaktı. Bereket versin ki kurna taşı beni yarı yolda tuttu.

Kazasızca yere indim. Lakin bu trapez oyununu karıma karşı nasıl değiştirip, dönüştürüp anlatacağım? “Bu havlu sıırığını yerinden niçin kopardın?” derse, elcevab tısss...

Biliyorum ki bu şeyleri bana yaptıran içimde bir şeytan var. Bu yedirdiği haltı kapatmak için kulağıma bir yalan, bir çare fıslamasını o uğursuzdan çok yalvardım. Bu sefer hiç aldırmadı. Beni o hüsrarla görmek galiba hoşuna gidiyordu. Şeytanların zevki bu değil mi? İnsanları yanıltıp onları pişman olmuş çırpınırken karşıdan seyredip gülmek...

Kâfiri o gün kendime doya doya güldürdüm. Aklıma hiçbir guguk gelmiyordu. Ah iblis, bu eski dostum beni böyle büsbütün terk etmez, biraz üzdükten sonra yine imdadıma koşardı. Lakin zannediyorum ki o da bu işe bir kulp takabilmekten aciz kaldı. Buna ne mazeret, ne tevil uydurabilirdi?

Şimdi kendi kendime soru cevap yapıyordum:

“Yerinden koparıncaya kadar bu sılıkla niçin uğraştın?”

“Kuvvetimi denedim.”

Olmaz.

“Horoz gibi üzerinde tünemek istedim.”

Bu cevap hiç uymaz...

Dayaktan korkan yaramaz çocuklar gibi iki dirseğimi duvara dayadım. Üzerlerine kapandım. Âdeta sulu sepken boşanarak düşünmeye başladım.

Bu sırada dışarıdan küt küt kapı vuruldu. Karımın sesi:

“Şadan, iki saattir içeride ne yapıyorsun?”

A... Öyle ya, hiç aklıma gelmemişti. Ben bu jimnastik salonunda kaç saat meşgul oldum? Tepe aşağı kabak durmak, lastik top gibi sıçramak, kuburun içine gazel okumak, patinaj yapmak, kurna taşı deliğinin çapını ölçmek, havlu sırıgında cambazlık etmek... Hep bu marifetler için ben ne kadar zaman harcadım?

Çocuk kısmının oyunda geçen vakitten haberi olur mu? İşte ben de tıpkı öyle... Kenefe uzun müddetten beri kapanıp kalmış olmalıyım ki içeride ne yaptığımı, ne olduğumu karım merak etmiş.

Artık deliliğim inkâr edilemezdi. Onu çarçabuk örtbas etmek için bir yalan, bir mazeret uydurabilmenin tavı geçmişti. Kapıyı açayım fakat karıma ne diyeyim? İnkâr imkânsız, itiraf berbat... Of... Açmamak, hiç uymaz.

Çare yok. Önüme bakarak süklüm püklüm kapıyı açtım. Karım, üstümün başımın tozlarını, musluk taşının içini dolduran sıvaları görünce yüzünde süzgün bir şaşkınlık dolaşarak:

“Bu ne?”

“Ne sen sor, ne ben söyleyim.”

“Sen buraya kapanalı ne kadar zaman oldu biliyor musun?”

“Pek farkında değilim...”

“Saate bakmadım ama herhalde kırk beş dakikadan fazla.”

“Belki...”

“Ne yapıyordun? Baygınlığa mı uğradın? Ne oldun?”

“Tuhaf bir nöbet geçirdim. Kendimi kaybettim. Sen kapıyı vurduktan sonra yavaş yavaş kendime geldim.”

“Evet, benzin bozuk. Bu havlu sıırığı niçin yere düşmüş?”

“Bilmiyorum. Ben de öyle gördüm.”

Karım, acıyan, meraklı ve ürkekliği gizlenemez jestler, fakat şefkatli bakışlarla beni süzerek:

“Görüyorum ki çok rahatsızsın. Haydi gel odaya!” dedi.

Artık bir soru üstünde ısrar etmedi. Beni kolumdan tuttu, yürüttü.

Karımın insanlığına, iyiliğine, nezaketine hayran oluyorum. Anladı. Evet, yemin ederim ki billahi bende bir akıl hastalığı olduğunu anladı. Artık ufak tefek deliliklerimi hiç yüzlemiyor. Pek fazla can sıkacak şeyler yaparsam çocuk sever gibi çenemden okşayarak:

“Asılsız yere niçin böyle kendini üzüm üzüm üzüyorsun? Ne arzu edersen bana söyle...”

Merhamet dolu, altın menevişli gözleriyle derin derin beni süzerek devam ediyor:

“Söyle. Hatta arzuların fevkalade garip şeyler bile olsa da sıkılma, yine söyle. Yabancı değilim. Senin fantazyalarına yavaş yavaş ben de alışmaya uğraşırım.”

Karım, benim deliliklerimi “fantazy” tabirinin süslü örtüsüyle kapatıyor. Onun, hakkımdaki bu taşkın sevgisi bana iki türlü tesir ediyor. Anamdan bile görmediğim bu kaynar sevgiye ruhumun bütün şükranıyla minnettar kalıyorum. Lakin bu derece acınacak bir kimse oluşum da beni bitiriyor.

Bu güzel kadının bu büyük şefkati, insanlığa kendini vermiş bu rahibe davranışı, benim için acaba tedavi yerine geçecek mi?

Beni bir koca diye mi seviyor, yoksa yalnızca bir sakat insana yapılacak insanca bir davranış diye mi yapıyor?

Ben kendi kendime elimden geldiği kadar dikkat ediyorum. İyileştiğimi anlayamıyorum. Yine hep eski hâldeyim, bana yine o, eski Şadan’ım gibi geliyor.

Fakat ben niçin delilik yapmadan duramıyorum? Neden kendimi tutamıyorum? Nasıl tarif edeyim? Mesela biraz uykusuzsunuz, sinirlerinizde bir gevşeklik, bir uyuşukluk var, esnemeniz geldi. Esnemenen durabilir misiniz? Belki enenizin bu tatlı tatlı açılıp kapanma isteğini birkaç kere yenmeye uğraşabilirsiniz. Fakat ne rahatsızlık... Esneme, vücut için bir ihtiyaç olmasa tabiat, insanı onu yapmaya zorlamaz. Gerinme de öyle. Hatta ağlayıp gülmek de irademiz dışında bize musallat olan algılanmalardır.

İşte ben de beyin bakımından bu hâldeneyim. Zihnime bir şey doğdu mu, ne kadar çocukça, delice bir hareket olsa onu yapmadan duramıyorum.

Böyle biraz zaman geçti.

Karıma, “Ben biraz kaığım” yollu ne bir itirafta bulundum, ne de o bende böyle bir bozukluğun farkında olduğunu açıktan açığa yüzüme vurdu. Fakat hakikati onun anladığını ben biliyordum. Karşılıklı olarak o da, benim bu işi anladığının farkındaydı. Onun fazlaca sevgi ve acımasını uyardırmamam da belki bu karşılıklı ve sessiz duygularımızdan dolayıldı. Hastalığını bilen bir verem gibi, ben de deliliğimi bilen bir deliydim. Karımı bana karşı çok çok duygulandıran da işte bu hâlimdi sanırım.

Bazı zamanlarda, sosyolojiye, evlenmeye, karı koca görevlerine, kadının toplum içindeki yerine ve haklarına dair aramızda pek nazik meseleler, konular açılıyor. Ben Revan’ı memnun edecek kadar tarafsız, ince düşünceler ileri sürüyorum. O vakit, zekâmı alkışlayarak yüzümden öpüyor. Şaşırp kalıyor, havlu sırtığını kopartan delilikle, bu önemli konuları bir filozof gibi derinleştiren ince aklın aynı kafada nasıl birleşebilmiş olduğunu bir türlü zihnine sızdıramadığını pek şaşkınlaşan tavırlarından anlıyorum.

Ben, yalnız odalarda cambazlıklar, türlü maskaralıklar yaptığım sıralarda karım geliyor, kapı aralığından gözetliyor,

beni o gülünç hâllerde yüzleyip mahcup etmiş olmamak için içeriye girmeyip geri dönüyordu. Ben buna kanaat getirdim.

Fakat bir gün ben rahle sandalyenin üzerine at gibi binip soba maşasıyla dahdahımı sürüp koştururken benim hayli müddettir düşündüğümün tersine olarak karım elinde bir mektupla içeriye girdi. Revan'ın pembe gül rengi benzi hazan yaprağı solgunluğunu almış, üzüntüden dili dolaşıyor, elleri titriyordu.

Ben, birdenbire ne yapacağımı şaşırdım. Havaya kaldırıp indirdiğim ayaklarımın hareketlerini kestim, elimdeki uzun maşanın üzerine biraz eğilerek, yaramazlık yaparken yakalanmış bir afacan gibi öyle dondum kaldım.

Karım, bana zarfı uzatarak titrek bir sesle:

“Al şu rezaletnameyi oku. Ya kendimi öldüreceğim, ya bu rezilin vücudunu dünyadan kaldıracam. Artık ikimiz beraber bu kâinata sığamayacağız.”

Zarfı aldım, baktım. Üzeri “Karıma” yazılmıştı. Bazı harf kuyrukları birbirine uymaz tuhaf şekillerde çizilmiş ve bazı dişlerin hiç belli ettirilmemiş (v) ve (f) başlarının yılan kafası gibi yassı yassı olmasından Kalender Nuri'nin yazısını derhal tanıdım. Fakat bu edepsiz herif karımdan ne istiyordu?

Ben, şimdi Revan'dan daha titrek, zarftan kâğıdı çıkardım, katlarını açtım. Mektup:

Ah varlığımın sebebi, aşkımın sultanı, gönlümün neşesi Revan'ım, benim tatlı canım... Saçmasıyla başlıyordu. Ne fışkı bir ağanın beygiri! Benim karıma böyle kepazece zampara dilleri dökerek postayla açıktan açığa mektup göndermeye cesaret etsin, tatlı revaniye benzer herzeler karıştırsın. Kalemine bestelettirdiği saçmaların hepsini burada tekrara bereli, dertli beynim dayanacak gibi değil.

Bu saçmaların ateşiyle dolarak kafam, ateşi nar gibi kırmış bir sobaya döndü. Hemen çatlayıp dağılarak etrafımı

hep birden tutuşturuvorecek sanıyorum. İşte delinin edepsizce uzun şamaları:

Sevgili Revan'ım, sen benim için doğdun. En sonunda benim olacaksın. Biz birbirimizin olmak için yaratıldık. Yaratılışımızın sebebi vallahi budur.

O uğursuz şadan, aleyhime olan bir durumdan hemen alakasına bir hokkabazlıkla istifade ederek seni elimden kaptı. Fakat Allah 'ın yazdığını bozabilir mi? Bugün dünyada öyle alçak gasp ediciler vardır ki iliklerine kadar benimse-diklerine dört elle sarılmışlar, duruyorlar. Mal, can, mevki her ne ise bir gün onlar hep sahiplerine iade edileceklerdir. O sırada Revan 'ım sen de bana geleceksin.

Koca diye adını taşımaya başladığın herif bir kıızıl diva-nedir. Hem de öyle tuhaf bir deli ki deliliğini kendi de bilir. Her bakımdan, haksız olan bu kaık, yalnız bu dediğinde haklıdır. Seninle evlendiği güne kadar bir gardiyan gibi onu ben idare ettim. Beli açılmış bir ocuk gibi kendini tutamaz, her zaman, her yerde deliliğini akıtarak gezer.

Bu tımarhane kaığı kocan, şimdi konakta ne yapıyor? Deliliğini taşırmamak için dişini sıkıyor mu? Oh, hayır, ola-maz, her hastalık saklanır ama delilik hiçbir zaman bir örtü altında uslu duramaz, kendini dışarı vurur.

Kaığın diline kelepçe vurulsa deliliğini kaşı, gözü, diğer bütün uzuvları söyler. Sen gayet zeki bir hanımefendisin, bu korkunç gerçeği çoktan anlamışsındır. Olmayacak bir şey ama eğer şimdiye kadar anlayamamışsan, eğer şadan da deliliklerini gizleyebilmişse, rica ederim Revan'ım, kocan odada kendini yalnız sandığı bir zamanda kapının anahtar deliğinden onu gzetle. İbadetini yapmadan duramayan mutaassıp bir putperest gibi sandalye, masa, maşa eline ne geçerse onlarla zavallı hasta beyninin emir verdiği cambazlıklara atılmaktan kendini alıkoyamaz. Onun birdirbir oynar gibi masaların üzerinden atladığını, kanepelerin ortasında

taklak kıldığını, aynalarda kendi görünüşüyle düello ettiğini, ayıp ama niçin söylemeyeyim, biçimini beğendiği bir şey olursa vücudunun en derin yerine soktuğunu görerek dehşetler içinde kalacaksın.

İnsan sokakta, trende, vapurda, tramvayda bir deliye rastlamaktan korkar, onunla beş dakika beraber kalmaktan titrerken, sen bu Allah'ın azgın delisiyle bir evde, bir odada, bir döşekte nasıl yaşayacaksın?

Eğer bu sözlerimden uyanmayacak kadar basireti bağlı bir kadınsan önce sana, sonra bana pek yazık olur, Revancığım. Nihayet senin ölümün, bir kuduz saatinde bu delinin elinden olacaktır. Ya katil parmaklarıyla nazik boynunu sıkıp nefesini kesecek yahut beynine sıkacağı kurşunuyla masum beynini delecektir.

Fakat yok... Hayır, ben bu faciaya meydan vermeyeceğim. Çünkü sevgili Revan'ım, senin hayatın, benim hayatım demektir. Ben ölmeden sen ölmeyeceksin. Ben, seni ondan ayıracığım, mutlaka ayıracığım. Anlıyor musun, güzelim? Biz ikimiz, seninle ben, şairane hikâyelerin mutlu âşıkları gibi kucak kucağa öleceğiz. Dâhi sanatkârlara bir Romeo ve Juliet, bir Paul ve Virjini, bir Leylâ ile Mecnun daha yazdırtacağız.

Bu mektubumu ona gösterme. Söylediklerimi gizliden gizliye yap. Neler göreceksin, neler öğreneceksin.

Bu mektubumda ben senin için bir koruyucu meleğim. Nasihatlerimi tutmazsan öbür mektubumda bir iblis olacağım. Çünkü seni bir ifritin kucğından ancak bir şeytan kurtarabilir.

Ben kötü bir ruhtum. Aşkınla, melekliğe döndüm. Bana acımazsan yine aslıma dönerim. Bütün günahım, vebalim senin boynuna...

Beni bir melek veya şeytan yapmak, işte ikisinden birini seç. Hanımefendi, bil ki ben her şeyi yapabilirim. Sen de

bazı inatlarda bulunabilirsin ama boşunadır. Çünkü benim olmamak senin elinde değildir. Sen benim için mukaddersin, nikâhımız cennette kıyılmıştır. Benimsin sevgilim sen, benimsin, sen, benimsin...

Kov zavallı divaneyi konağından gitsin. Çünkü bir gün onu senin koynunda boğulmuş bulacaklar. Çünkü 'kalubella'dan beri sen benim karım olduğundan siz birbirinize haramsınız. Vaziyetiniz zina eden bir çift hâlidir.

Haşmet Bey beni senin koynunda buldu. Suçlu olduğuna inandı. Habersizce bir peri gibi o kadar yakınına sokulan Kalender'den her şeyi um ve kork hanımefendi.

Döşğinde bir ölü buldukları zaman seni sorguya çekecekler. Sen hiçbir şey duymamış olduğun için bu cinayet üzerine tek kelimelik bir cevap veremeyeceksin, onun için de onu sen yapmış olarak bilineceksin.

Böyle kanlı sonuçlara düşmeden birbirimizin olsak, kader de yerini bulsa... Ama ne yazık... Hayır... Aşkın tılsımı açılmak için eski efsunlu defineler gibi kan istiyor, kan! Sevdam uğruna bir kurban boğazlayacağım.

Hazret-i İsmail'i kurtarmak için Cenabıhak gökten bir koç gönderdi. Ama zavallı deli Şadan'ı kurtarmak için böyle bir gök mucizesinin olmasını beklemek saçmadır, değil mi?

Onun kanı döşeginizin tertemiz çarşafı üzerine akacak. İşte görüyorum, kırmızı ve beyaz hürriyet rengi.

*Der Hâne-i Kalender
Nurü'l-ezel*

Bu mektubu bitirince elimde olmayarak:

“Deli deli tepeli, eski hamam küpeli... Deli deli zır deli, hınzır deli...” diye makamla, galiba suzinaktan bağırmışım.

Karım büyüleyici gözlerinde umutsuz iki damlayla, derin fakat sessiz bir mazlumiyetle yüzüme baktı ve sanki:

“Birbirinizi suçladığınız hastalıkla acaba hanginiz daha az hastasınız?” demek istiyor gibiydi.

Ben “Deli!” diye Nuri’ye haykırırken kendimin daha apışının arasında rahle sandalye, elimde maşa, dahdah oynayan bir çocuk hâlinde bulunduğumu unutuyordum.

Revan Hanım, yine bu sessiz anlatışla kaldı, deliliğimi yüzüme vurmadı. Onun gittikçe artan galeyanı hep Nuri’ye karşıydı. Kendinde şimdiye kadar hiç görmediğim bir öfkeyle:

“Revolverimi dolduracağım, bu melunu arayacağım. Leşini yere sereceğim. Sonra bana ne yaparlarsa yapsınlar.”

Ben dahdahımdan yere sıçradım, karımın boynuna sarılmak istedim. O, bu hareketimi kollarıyla önlemeye çalışarak:

“Beni boğacak mısın?”

“Hayır, seveceğim...”

“İstersen boğ Şadan, hayattan bugünlerde çok bezginliğim var.”

“Allah göstermesin. Öperek sana güvence vermek için boynuna sarılmak istedim.”

“Ne gibi güvence?”

“Sen hiç üzülme güzelim. O kötü ruhun cezasını bana bırak. Onun vücudunu bu dünyadan kaldırmak vazifesi bana düşer. Seni bu cani delinin tecavüzlerinden kurtarmadıkça, Revancığım, ben senin muhabbetine layık bir koca olabilir miyim?”

“Ne suretle...”

“İşte onu sorma...”

“Sonra katil diye seni yakalarlar. Mesele, âlemin diline, gazetelere, mahkemelere düşer. Korktuğumuz şeye kendi kendimizi uğratmış oluruz. Senin bir katil cezası görmeni hiç istemem.”

“Merak etme... Hiç düşünme... Minareyi çalan kılıfını hazırlar.”

“Kendinde insan öldürebilecek bir kuvvet görüyor musun?”

“İcap ederse...”

“Şimdiye kadar hiç cana kıydın mı?”

“Pire, tahtakurusu, sivrisinek gibi haşeratı bir yana bırakırsan, hayır...”

Karım, derin bir endişeyle gözlerinin altın ışıklarını ta kalbimin içine akıttı, ikimiz de ufak birer titreme geçirdik. Bir müddet birbirimize dik dik sabit bebeklerimizle baktık. Bu, bir önsezi sarsıntısı gibiydi. Bize nereden geldi, nasıl geldi, niçin geldi? Bilmiyorum.

Bu mektup vakası üzerinden bir hafta geçti. Kalender'in yazıyla veya başka türlü bir saldırması tekrarlanmadı. Su uyur, düşman uyumaz, derler. Onun bize karşı bir pusu kurmakla uğraştığı artık bilinemeyecek bir şey değildi. Beni karımın koynunda boğacağını kötü ruh adına kendi yazısı ve imzasıyla bize açıktan açığa bildirmek cesaretinde veya daha doğrusu, deliliğinde bulunmuştu. Tımarhanede kapalı tutulması gereken bir kafanın dışarıda dolaştığını gösteren bu senet, bu belge bizim elimizdeyken biz ona çok şeyler yapabiliydik.

Karım, onu gebertmek, o da beni öldürmek istiyor. Ben onu yok etmeyi düşünüyorum. Üçümüzün istedikleri meydana getirilirse hayli karışık bir iş olacak. Ben, en çok iki delinin arasında kalan, zavallı akıllı karıma acıyorum.

Nuri, beni yatağımda boğacakmış. Acaba nasıl? İş, gülünç bir blöf şeklinde de olsa bu öldürme korkutmasına karşı pek soğukkanlı bulunamıyorum. Kalender, yine Sermet'i zayıf bir damarından yakalayıp Mahpeyker Sultan gibi döşeğimde benim işimi bitirmeye gelmesin?

Türkçede ağza alınması fena veya uğursuz sayılan “domuz” gibi, “baykuş” gibi bazı kelimeler vardır, karımla aramda Kalender Nuri'nin adı da böyle iğrenç bir hâle düştü. Onu ağza almayı artık büyük bir uğursuzluk sayıyorduk. Ama uğursuz çapkın adını bütün İstanbul içinde ağızdan ağıza çalkalandıracak bir iş çıkardı.

Eski başkentin bütün gazeteleri bir sabah Kalender'in adını otuzaltı puntıyla ilk sayfalarına geçirdiler. Deli Nuri'nin adını memleketimizin en ünlüleriyle bir sırada görünce bazen kızdık, gazeteleri parçalayacak hâllere düştük, bazen kasıklarımızı tutuncaya kadar güldük.

“Çıplak Mustafa torunlarından ‘KALENDER NURİ’ adında bir deli, dün İstanbul halkına, seyir ve temaşasına pek alışık olmadıkları bir manzara gösterdi.”

Aman ya Rabbi, ben Kalender Nuri'nin pek eski dostu olduğum hâlde onun bu soyluluğunu bilmiyordum. Meğerse bu meczup oğlan Çıplak Mustafa'nın torunlarındanmış.

Ah, ah. Bu bize mahsus bir karakterdir. Akıllılarımızı pek önemsemezken delilere sonsuz saygılarımızla unutulmaz payeler veririz. Ben, ünlü kaçıkların hikâyelerini babamdan dinlerdim. Şimdi elli altmış yaşında bulunanlarımız, düşüncelerini şöylece bir geçmiş zamana çevirseler Çıplak Mustafa, Deli Hüseyin, Deli Salih, Andavalizo Çıkçık Sava, Doktor Kurusıkı, Deli Nail, T. Hafız, Deli Sabire gibi bir düzineden çok erkekten, kadından kaçık sayarlar. Hep bunlar milletin ünlüleri sırasına geçmişler, bugün aramızda adlarını andıracak türlü anılar bırakmışlardır.

Fakat güngörmüşlerimizden birine bunların tersi olarak elli altmış yıl içinde gelip geçmişlerden on iki akıllının adlarını saymasını istesek acaba çabuk bir cevap alabilir miyiz? Sayılacak adların birinci sınıf kişilerden oldukları hakkında herkes aynı fikirde bulunabilir mi?

Kalender Nuri'nin “Deliler sultanlarından” bu kadar ünlü soyundan olması doğrusu bana cinayetlerinden hiçbirini affettiremedi. Bu işte tuhafıma giden bir taraf daha var. Çıplak Mustafa, Allahlık kaçıklardan olarak tanınmıştı. Onun cinsî heva ve hevese uyduğunu bilen yoktu. Acaba hangi aşüfte bu kaçığın, iri çaplı, şişman vücuduna vurularak onu aşkının tuzağına düşürdü? Yoksa fuzuli baba olan birçok akıllılar gibi

bu ünlü deli de şirret bir kadının ona zorla verdiği babalık iftirasına mı uğradı?

Her neyse, gazeteciler ilk derece olarak ona bu şerefi la-yık görmüşlerdi: Çıplak Mustafa'nın torunu. Belki bu söz ona uğur getirerek Kalender'in ilerlemesine yol açardı. Çünkü çok sayın dedeleri, "uğur ve bereket velisi" olarak tanın-mıştı. Herkes sokakta ona kesesini açar, Mustafa içine elini daldırır. Ne kadar çok para avuçlarsa kese sahibi o kadar çok berekete nail olacağını sanarak sevinirdi. Mübarek Çıplak, hazen hüttin keseyi boşaltır, bazı da bir iki mangırdan fazla-sına dokunmayarak üstündeki bütün varını ona uzatmış olan adamı derin bir üzüntüye düşürürdü.

Şimdi böyle kanaatkâr meczuplar nerede? Ve sokaklarda gökten inmiş Âdem çıplaklığıyla gezen Allah'ın divanelerinden hayır ve bereket umarak keselerini açacak saf efendiler nerede? Eski vakitlerin akıllıları da delilerinden çok budalaymışlar.

Oh, oh, geçmişle şimdiki zaman arasında çok fark görü-yorlar. Evet, inkâr olunamaz, fark vardır. Bana sorsalar şöyle anlatırdım: Eski zamanda deliler tımarhanelerin dışına taş-mazlarmış, şimdikiler bu işe ayrılmış binalara sığmıyorlar. Tuttukları yerlerde bir koloni, âdeta bir memleket meydana getirecek kadar çoğaldılar. Ve buna karşı da dışarıda akıllı-larla dolu bulunması gereken yerler, günden güne boşalıyor. İnsanlığın kendine fayda umduğu kafaların cevherleri gittik-çe bozuluyor.

Gazeteler heyecanlı felsefelerini boşaltmak için ruhları gıdıklayacak olaylar ararlar. Hele genel görgü kuralları me-selesinde, darmadağınık sarkıları, kirli mestleri, leş gibi ko-kan "Ve dahi bilinsin ki..." ile başlayan sünepe vaizlerden daha bağnazdırlar.

Otuz altı puntoluk başlığın altına şöyle döşenmişlerdi:

İstanbul bugünlerde utanılacak satırlarla tarihini kızarta-cak vakalara sahne oluyor. İstanbul ve Beyoğlu'nun büyük

caddelerinin akşamdan sonra aldıkları manzaralar gözleri ürpertiyor, namuslu yüreklerle kan ağlatıyor. Sokaklar ve bazı kuytu yerler dehşetli bir irtica ile zamanın Babilonya asrına döndüğü düşüncesini verecek hayâsız tablolarla doluyor. Her taraf insan kızgınlığının panayırı hâlini alıyor. Bir sokak başı dönerken ağız ağıza kenetlenmiş iki kafa, biraz ötede göğüs göğüse inleyen iki vücut görüyorsunuz.

Mademki böyle olacaktı, köpekleri niçin ortadan kaldırdık efendim? Hiç olmazsa onların hayvan olmaları dolayısıyla mazeretleri vardı.

Yaradılış ölçüsünün en üstünde sanılan insan soysuzlaşarak yine hayvanlığa yaklaşıyor. Biz olgunluk bekledikçe aşağılaşıyoruz. Çünkü olgunlaşmanın da şartları vardır, onlar bozulunca soysuzlaşma başlar.

Utanma yaratılıştan mıdır, değil midir? Filozoflar bu muammayı çözmek için çok sayfalar karaladılar. Ve galiba başka birçok meseleler gibi çapraşıklık çözülemedi. Utanma, anadan doğma veya sonradan olma olsun, bunun terbiyeli veya terbiyesizlikle kuvvetlendiğine veya kaybolduğuna şüphe edilemez. Deliler, utanma bilmiyorlar. Utanma işinde aldrışsız bazı milletler var. Utangaçların varlığını da inkâr mümkün değildir.

Doktorun biri, vücutların gelişmesine ve soluk almasına elbiselerin mani olduğunu ileri sürerek insanların ormanlardaki hayvanlar gibi çırlıçıplak gezmeleri tavsiyesinde bulunmuştu. Her yeni fikrin ardından saldıran insanlar olur. Hele bu moda, bu elbise pahalılığında hiç de beğenilmeyecek bir moda değil. Onun için, adaların çam ormanlarında ve şehrimizin başka yerlerindeki kırlıklarda insanlığın ilk zamanını andırır çıplaklar görüldü. Kanunun geniş zamanlarında hiç bu cascavlaıkları⁷ çalyaka⁸ eden olmadı. Bu sağlık kuramı yayılabilseydi sokaklarda Afrika vahşileri gibi çıplak alay-

7 Çırlıçıplakları.

8 Yakasına yapışıp sıkıca tutan.

larına tesadüf ederek her şeye alışacaktık. Lakin maalesef şallak mallaklardan birkaçını güneş çarptı, beş altısı zatürreye tutuldu. Ve sonra karlı havalarda doktoru kalın paltolara, atkılara sarılmış görenleri bu icatçının azizliğini anlayarak bu sağlık modasından vazgeçtiler.

Bu modanın ebedi bir rağbet görmemesi erkeklerden çok gökten çıplak inen Havva'nın yerdeki kızlarını umutsuzluğa uğrattığı da söylendi. Salaşpurun⁹ arşını otuz, kırk kuruşa satılan bu devirde çıplaklık modasının yine hortlayacağı umulur. Şimdi zengin bir memleketten gelme herhangi spor kulübünün biri, gündüz Aksaray'dan tramvay yolundan Şişli'ye kadar anadan doğma çıplak gidip geleceklere yüksek bir mükâfat sözü verse Ruslardan hemen soyunanlar olur. Sulukule, Ayvansaray yarışa katılmak için belki boşalır. Fakat Türklerden morfinle, kokainle, esrarla, işretle utanma damarları çatlamış birkaç parasız hastadan başka kimsenin böyle bir kazanca atılacağını ummuyoruz.

Dün, halk tamamıyla bu hükmümüze muvafık bir olayın tanığı oldu. Çocuklar, Ayasofya Camii'nin musalla taşı üzerinde çıplak bir insan görerek tabuttan bir ölünün dirildiği haberiyle ortalığı karıştırırlar. Ahali fevc fevc koşar. Her ağızdan bir türlü söz fışkırır. Hemen birçok rivayetler meydana alır.

Bu çeşitli sözler arasında cami adamlarından çakırlı hocanın biri açıkta şöyle vaaza başlar:

“Allah cümlemizi ıslah eyleye. Ey cemâat-i müslimîn, bu gördüğünüz çıplak vücut İttihat ve Terakki'nin burada astırıldığı şehitlerden birinin halkı uyandırmak için cisimleşmiş ruhudur. Bu şehit geceleri buralarda kefeniyle dolaşırdı.”

Halk arasında bir genç:

“Hoca Efendi, İttihatçılar asılanları kefenlemeden gömdürürlerdi.”

⁹ İnce ve seyrek dokunmuş astarlık bez.

“Oğlum, bu şehitlerin ahiretteki makamları çok büyüktür. Cennette onlara nurdan kefenler biçildi.”

Halk: “Devam buyurunuz, Hoca Efendi...”

Hoca: “Bu mübarek şehit, karanlık gecelerde türbelerin arasında dolaşırken kaç defa yanık yanık benimle dertleşti.”

Halk: “Ne dedi? Hoca Efendi ne dedi?”

Hoca: “Burada Ankara’ya muhalefet yapan bir karanlık parti var. Enver Paşa saltanatını, eski İttihat hükümetini başka nam altında hortlatmaya çabalyorlar. Türkler, gözlerinizi açınız.”

Hoca vaazını siyasetin muhtelif kısımlarına doğru saçma sapan dallandırıp budaklandırırken zabıta yetiştı. Musalla üzerindeki çıplak genç bazı tiyatrolarda gösterilen tablo vıvanlar gibi mermerden yapılmıa bir vücut hareketsizliğiyle duruyordu.

Bir ölünün tabuttan çıktığı şayiası halkı heyecana verdi. Ayasofya Meydanı, cami avlusu mahşere döndü. Tramvaylar durdu. Herkes bu “diriliş” mucizesini görmek için birbirini çığnıyor, eziyor, eziliyordu. Namahremden buruşuk suratlarını çok sakınan kocakarılar sıkıca örtünmeye vakit bulamadan bu havadisın peşine sokaklara düşerek:

“A hanım, duydun mu neler olmuş, neler? Kıyamete yakın ölüler dirilecek demediler miydi? İşte bugün bir tanesi tabuttan çıkmış. Hocalar, yanında dualar, vaazlar ediyorlarmış. Koşalım, yetişelim, dinleyelim.”

“Ah, koşacak hâlim yok. Çoluğumdan çocuğumdan kaçırdığım ekmek parçalarını sade suya tirit yapıp yiyorum. Mübareğin bayatı taş kesiliyor. Eskiden ölümden, kıyametten korkardım. Ah Rabbim, kıyamet bizim başımıza kaç defa koptu da biz anlamadık. Ah o talihsiz ölüymüş ki dirilmiş. Diriler ölmeye çabalyor.”

“Haydi haydi... Yolda konuşalım. Tiyatrolar, sinemalar ateş pahasına. Hiçbir şey gördüğümüz yok. Şimdi sokak-

larda, oyunlarda görülmeyen şeyler oluyor. Böyle olaylara koşuyorum. Geçen günü Divanyolu'nda iki sarhoş birbirini vurdu. Kanı al al görünce bayılıyordum. Yüreğim yufkadır, böyle acıklı şeylere dayanamam.”

“Geçen günü de iki sarhoş karıyı otomobile bindirdiler. Yetişmeyesice kaltaklar o kadar nerede içmişler bilmem? Bulut gibiydiler, bulut. Polislerin kolları arasında fink atarak türkü söylüyorlardı.”

“Otomobile fahişe karılar bindi, ben hâlâ binemedim. Elbette, artık bizi kim bindirecek? Yaşlandık.”

“Anamız, babamız bizi peydahlamada çok acele etmişler. Sultan Aziz zamanında dünyaya geleceğimize hürriyette doğmalıymışız. Erkeklerle göğüs göğse devran edecekmişiz. O zaman bize asli modern kadın diyeceklerdi.”

Musalla taşının etrafında gittikçe artan kalabalık arasında:

“Musallada dirilen ölüyü gördün mü?”

“Bacaklarını gördüm.”

“Ben de kıllı göğsünü gördüm.”

“Ben başını gördüm.”

“Ben daha hiçbir yerini göremedim.”

“Ben hepinizin hesabına göreceğimi gördüm.”

Polis: “Bu ne rezalet... Ne duruyorsunuz orada çırlıçıplak?”

Ölü: “Halkı heykel görmeye alıştırıyorum.”

Polis: “İn oradan aşağı, edepsiz.”

Ölü: “Beni görmeye bak ne kadar adam koşuyor. Bırak doya doya seyretsinler.”

Polis: “İn diyorum.”

Ölü: “Halkımız medenileşmeci çok müsaittir. Onu ilerlemeden, gelişmeden menediyorsunuz.”

Polis: “Hâlâ söyleniyor.”

Ölü: “İçinizde Avrupa’ya seyahate gidenler yok mu? Müzeleri gezenler yok mu? Heykel böyle olur. Onlar heykeltıraşların ustalıkları, eseridir. Ben Allah yapısıyım. Bir memlekette sanat olmayınca mahlûka bakmaktan korkmamalıdır. Sanatkârların taştta gösterdikleri şeylerin canlılarına bakmaktan niçin ürküyorsunuz? Mısır, Müslüman memleketidir. Bağnazlığı kırdı; Mehmet Ali’ye, İbrahim Paşa’ya heykeller dikti. Biz ölülerimizin tarihî destanlarını ne vakit mermerler, tunçlarla göstereceğiz? Tarih sayfaları çoğu zaman kapalı durur. Bir milletin büyük işlerini gözlere zahmetsizce göstermek, büyüklerini tanıtmak için sokaklarda, meydanlarda, her yerde heykeller anıtlar lazımdır. Kitap açıp okumayı bilmeyen yahut bunda üşenen halk, milliyetine ait olayların, zaferlerin, şereflerin bir kısmını böylelikle öğrenir. Avrupa’da halkın gelip geçtiği yerler tıpkı bir müze gibidir. Sanatın çekicinden geçmiş her taş parçası beyninizi yormadan size önemli ve bazen göğsünüzü iftiharla kabartacak bir olay, bir kahramanlık anlatır. Hanımlar, efendiler ilerlemenin bir dili de bu taşlar, bu tunçlardır. Kâğıt üzerindeki yazıların ömürleri bunlar kadar uzun sürmez. Bugün ortadan kaybolmuş bazı eski milletler tarihlerini taşlara, madenlere yazmamış olaydılar şimdi onların adlarından sanlarından haberiniz olmazdı.”

Ahaliden orta yaşlı biri yanındakine:

“Yoğurtlama hikâyesi.”

“Ne demek istiyorsun efendi?”

“Şu herif çıplak olmasa bazı sözlerini doğru buluyorum.”

“Bazen de sapıtıyor.”

“Durunuz, kendisine soralım. (Canlı heykele seslenerek) Baksana üryanîzâdem, sen bu diskuru¹⁰ giyimli kuşamlı, ciddi bir hâlde vereydin daha iyi olmaz mıydı?”

10 Bir kimsenin bir konu hakkındaki fikirlerini bildirmek, öğüt vermek veya birini azarlamak için yaptığı uzun konuşma.

Heykel: “Hayır.”

Efendi: “Niçin?”

Heykel: “O zaman bu kadar dinleyen insan bulamazdım. Beni ancak sokak ortasında kelpetenine, eczalarına reklam yapan şarlatan, dişçi kadar dinlerlerdi. Görmüyor musunuz? Bütün İstanbul gazetelerinin fotoğrafçıları burada. Makineler çıplak tenimin üzerinde şıkır şıkır işliyor. Sanıyorum ki ancak denizkızı gibi yarı belimden yukarısını yayımlayabilirler. Heykeli tam endamıyla alırlarsa yarın sabah matbaalara mahkeme kâğıtları yağar. Yarın adım her tarafa yayılacak, meşhur bir adam olacağım. Bu cesaretimi gazetelerde okuyacaklar, görenler, görmeyenlere anlatacaklar.”

Sesinde bağınazlık heyecanı titreyen sakallı bir efendi:

“Böyle çıırılçıplak musalla taşına çıkıp her tarafını halka göstermek bir suçtur. Alınız rezili aşağı.”

Heykel: “Bu bir suçsa sen neye seyretmeye geldin, efendi?”

Efendi: “Memlekete heykel lazımmiş. Örnek gösteriyormuş. Bu biçimde olsunmuş...”

Kalabalıktan biri kahkahayla karışık: “Bey babası selam söyledi hikâyesi.”

İki polis çıplağın kollarından çekerek musalladan aşağıya alırlar. Bu kispetsiz pehlivanı görmek için izdiham dalgalanır.

Düşünerek, şakalaşarak herkesin ağzından bir türlü çıkan söz fırtınası arasından Heykel: “İçinizde yankesiciler de vardır ama hiç korkmam. Nemi çırpabilirler? İsterlerse saldırırlar.”

Gittikçe insan yığıntısı koyulaşır, yol kapanır. Çıplağı geçirmek mümkün olmaz.

Polislerden biri: “Açılınız efendiler. Hiç çıplak adam görmediniz mi?”

Halktan biri: “Bir kaput, bir muşamba, bir şey bulunuz da örtünüz efendim, halkın gözü önünde bu böyle salkım saçak gider mi?”

Çıplak adam, bağırarak: “Hayır, hayır... Üzerime bir şey almam. Bitten korkarım.”

Etraftan kahkahalar... Bu cennetten yere inen Âdem örneğini merkeze götürürler. Komiserin karşısına çıkarılır.

Komiser: “Bu ne hâl?”

Çıplak: ”Ne var? Hiç...”

Komiser: “Nasıl hiç?”

Çıplak: “Herkes hareketinde hür değil mi? Sıkıldım, soyundum.”

Komiser: “Bu kadar insan önünde utanmıyor musun?”

Çıplak: “Utanan varsa bakmasın...”

Komiser: “Sende ar hicap yok mudur?”

Çıplak: “Allah’ın yarattığı bir vücutta utanılacak ne olabilir Komiser Beyefendi? Eğer elbiseyle gezmemizi Allah istemiş olaydı anamızdan donla, pantolonla doğardık.”

Komiser: ““Adab-ı umumiye” nedir bilmiyor musun?”

Çıplak: “Adab-ı umumiye bir isim tamlamasıdır.”

Komiser: “Ben sana dil kurallarından sormuyorum. Kanun böyle cascavlak gezmeyi yasak etmiştir. Buna cesaret edenleri cezaya çarpar.”

Çıplak: “Kanun istediğini emreder. Ben de keyfime uyanı yaparım, uymayanı yapmam. İnsan bu dünyaya çıplak gelir, çıplak gider ve canı istediği zamanda da böyle soyunabilir.”

Komiser: “Kanun, emirlerini yerine getirmenin yolunu bilir.”

Çıplak: “Bilemez, Komiser Bey, bilemez. Eğer bileydi ona kontra gidenle hapisaneler dolmazdı.”

Utanma ve yasa tanımayan bu hayâsızın Kalender Nuri adında bir deli olduğu ve son zamanlarda uğradığı umutsuz bir sevda yüzünden büsbütün çıldırdığı anlaşarak muayene-ye sevk olunmuştur.

Gazeteyi elimizden bıraktıktan, sonra karı koca bu garip olay üzerine birbirimizin fikrini anlamak için derin derin bakışırken, ben, “İşte uğursuz deli belasını kendi ayağıyla arayarak bulmuş.”

Karım: “Ne belası? Deli olmadığı anlaşılırsa birkaç gün hapis ve o da olmazsa beş on gün tımarhanede kalarak işi geçiştirir. Bu herifin bizim için ne korkunç bir afet kesildiğini anlamak için gazetenin son satırları üzerinde biraz durmak yeter.”

Ben: “Nasıl?”

Karım: “Kalender’in son zamanlarda uğradığı umutsuz bir sevda yüzünden bütün bütün çıldırmış olduğu yazılıyor. Bu sevdanın bizim konakta geçen maceradan başka bir şey olmadığını anlamak derin bir zekâyâ ihtiyaç göstermez. Bu uğursuz, böyle rezaletlerle her tutuluşundan sonraki sorgusunda bizim adımızı dillere düşürecek, başımıza sonu gelmez bir rezalet tüttürecektir.”

Karımın dediği çıktı, nasıl oldu bilmiyorum. Kalender Nuri kurtuldu. Besbelli yaptıklarından sorumlu olacak kadar akıllı ve kimseye saldıracak kadar da deli olmadığı anlaşılmış olacak.

Az vakit geçti. Kalender'den bir tehdit mektubu daha aldık. Biraz sonra bir daha... Gittikçe melun daha çok kuduruyor. Mektuplarında ateş püskürerek bizi engizisyon işkenceleriyle öldüreceğini, insanı güle güle öfkeliendirecek bir tımarhane üslubuyla anlatıyordu.

Karım bu deli düşmanın kuduzluklarıyla sinirlene sinirlene o da şuurca bize dönecek bir hâle geldi.

Pek rezilce bir cinnetle yazılmış olan son tehdit mektubunda zavallı kadın kendini kaybederek söylediğini yapacağını gösterir bir parlamayla:

“Vallahi billahi Şadan, tekrar ediyorum, ya bu herifi öldüreğim, ya kendimi! Bu sözümü iyi dinle! Hem bu işi geciktirmeyeceğim. Ya yarın, ya öbür gün... Görürsün.”

Ben, sevgili Revan'ın ayaklarına kapanarak: “Meleğim, gözbebeğim, bana bir hafta müsaade et. Eğer ondan sonra Kalender Nuri'nin namını nişanını iştirsen, eğer bir daha mektup gelirse o zaman bildiğin gibi davranmakta serbestsin.”

Karım, yine derin derin gözlerimin içine baktı fakat ne yapacağımı sormadı.

Sorsaydı ne cevap verecektim? Çünkü ne yapacağımı ben de bilmiyordum, onu yatıştırmak için böyle söylemişim.

Ertesi günü sokağa çıktım. İnsanlardan kaçarak تنها yerler araya araya dalgın adımlarla Firuzağa'nın yangın yerlerinde dolaşıyordum. Kendime, karıma bir zarar getirmeden ben Kalender Nuri'nin vücudunu bu dünyadan nasıl yok edebilirdim? Bu mühim iş için Revan'dan bir hafta mühlet istedim. O da ses çıkarmamasıyla buna izin vermiş oldu. Bir hafta nedir? Hiç. Göz yumup açınca kadar geçiveren bir zaman...

Sakat aklımla bu zor meseleye bir bitirme çaresi düşününce düşününce dolaşırken yangın yerinin insan ayağıyla pek az çiğnenmiş, hemen hemen yarı vahşî ve otlar bürümüş sapa bir yerine gelmişim.

Çadır kadar yükselmiş iki taş yığını arasından gözüme patikamsı ve bir çukura doğru yılanakavi uzanan bir iz ilişti. Parlak yeşil, iri yapraklı ısırganları, boylu baldıranları bastonumla kâh itip, kâh çiğneyerek küçük adımlarımın üzerinde hoplaya hoplaya aşağıya inmeye başladım. İndikçe de yokuş dikleşiyordu. Nihayet sarp bir noktaya tutunarak büyümeye uğraşan bir incir ağacının yanına geldim.

Sarayburnu'yla Kadıköyü'nün arasından Marmara'ya açılan Bosfor'un, akıntılarla harelenmiş mavi ağzından Adalar'a doğru gözleri âdeta büyüleyen manzara pek güzeldi.

İncirin eğri gövdesiyle toprağın arasındaki yere iliştim. Büyük Napolyon'un "Yalnız başına İstanbul bir imparatorluk değer." sözünü hatırlayarak, Eski Saray'ın yeşillikler içinde seçilen kubbeli, kuleli, çok bacalı tarihî bina yığınlarını seyrederken elimden bastonumu düşürdüm. Baston köklere takılıp durdu. Onu almak için eğildim. Otları elimle ittiğim sırada biraz aralık duran bir demir kapı gördüm. Boysuz, enli ve hemen dört köşeye yakın bir şekilde yarıya kadar toprağa gömülü bir kapı. Üzerinde iri bir halka vardı.

Eski devirlerden kalma İstanbul evlerinde böyle mahzen kapıları olur. Şüphesiz bu da onlardan biri... Fakat niçin bil-

mem, yüreğimde birdenbire bu köhne demir kapının arkasında nasıl bir mahzen saklı olduğunu görmek merakı uyandı. Halkadan tuttum, açmaya uğraştım. Pek az kıpırdadı. Dinlene dinlene bütün kuvvetimle birkaç kere sarstım, aralığı iki karış kadar genişlettim.

Başımı soktum, içeriye baktım, karanlık... Aralıktan içeriye benden önce giren ışık ayaklarımın önünü biraz aydınlattı. Aşağıya doğru derine inen bir taş merdivenin ilk basamaklarını seçtim. Gittikçe koyuluğu artan bu siyah yolun üstünü örten tonozun kalınlığı ve hâlâ gözlerle çarpan metaneti mahzenin birçok asırlık yaşını söylüyordu.

Pek eski tarihi devrelere ait olduğu anlaşılan bu mahzenin üzerinde acaba son defa kimin konağı varmış? Kim bilir ondan evveli üzerine kaç yapı yapılmış, yanmış, yıkılmış?

Binlerce yıl evvelki insanların elleriyle yoğrulmuş harcında, her taşının duruşunda geçmiş asırların sırlarını saklayan bu yeraltı yolu merakımı çekti. Acaba içerisi nasıldı? Hâlâ bu karanlığın sakladığı anlaşılabilecek bir sır var mıydı? Yakınlarda benden evvel buraya kimse girmemiş olduğu, benim zorlamama karşı demir kapının açılmamakta gösterdiği ilk direnişle ortadaydı.

Aklım eski asırlara dönerek gözlerim bu karanlığın içinde sırları ararken aşağıdan mahzenin karanlığını yırtarak heybetli bir ses geldi. Titreyerek kulak verdim. Tonozların katı duvarlarında çınlayan soru şuydu:

“Kimdir o?”

Titremelerim arttı. Cevap vermedim. Lakin aynı soru, karanlığın içinde bir daha dalgalandı.

Artık cevap verme zorunda kalarak bağırdım:

“Benim... Şadan...”

Sesime cevap geldi:

“Hayır, sen Şadan değilsin. Gafil çocuk... Adın nedir? Burası neresi? Söyle.”

Korkudan kekeleyerek tekrarladım:

“Adım Şadan... Burası Cihangir taraflarındaki yangın yerleri...”

Şu pek garip cevabı aldım:

“Burası Mısır’dır. Sen şimdi Karnak’ta bulunuyorsun. Senin adın Lort Karnarvon’dur. Bu mağaranın içinde Firavun Tutankamon’un mezarı var. Aşağı in, korkma... Hayatının mühim bir meselesini bu mağaranın karanlığı içinde çözeceksin. Burada eski eserler hilgisine dair pek önemli vesikalar gizlidir. Kendi kendine çalış. Şehremaneti’ne¹¹ haber verme. Seni deli diye tımarhaneye korlar. Burada sen yalnız başına Emanet’in on kişisinden çok iş görürsün. İçeride milyonları geçen bir servet var. Emanet yalnız ödenekten, para toplamaktan anlar. Orada böyle arkeolojik eserlerin kıymetini takdir edecek tek bir kimse yoktur. Avrupa’dan bilen adam getirtmek zorunda kalacaklardır. İstanbul’da böyle bir mağaranın varlığı Avrupa’da duyulduktan sonra her şeyde olduğu gibi Türklerin elinde yalnız bir koçan kalır. Senin hiçbir şeyden haberin yok ki kısmetin seni buraya sürükledi. Düşünme, çekinme, korkma, in...Ben, şaşırdım, alındım. Sersemledim, kaldım. Bu ses bana nereden geliyor? Ben vantrilok¹² değilim. Herhâlde dışarıdan, mahzenin derinliklerinden geliyor. Aşağı ineyim mi? İnmayeyim mi? Bu ses bana bir dosttan mı geliyor? Bir düşmandan mı? Söylenen şeyler gerçek mi? Bir tuzak mı? Ben Cihangir’den Mısır’a kadar ne çabuk uçtum? Lort Karnarvon, üç bin yıllık mezarından çıkarılan firavunun intikamıyla öldü. Onun ruhu bana mı geçti? İçindeki antikaların en iyilerini İngilizler Londra’ya taşıdılar. Nekropol’ün kapısı kapandı. Ben, Lort Karnarvon’un adını taşıyarak bu

¹¹ İstanbul Belediyesi.

¹² Başkası konuşuyormuş zannını verecek şekilde kamından konuşan ve bu yeteneğine dayanarak gösteri yapan kimse.

mahzene inince onun akıbetine mi uğrayacağım? Efendilik, beylik, paşalık kazanmış, protokolümüzde kayıtlı çok İngiliz vardır lakin bir Türk'e lortluk verildiği dünyada görülmüş bir hadise değildir. Kendimi yarı bilir, yarı bilmez bir rüya hâli içinde görür gibiydim. Ben, acayip bir tenasühle Lort Karnarvon'a dönüşen Şadan, yeni benliğimi bana bildiren sestem sordum:

“Aşağıda tehlike var mı? Bu kâşif lort, Tutankamon'a karşı olan sorumluluğu altında ben bir daha mı öleceğim?”

Soruma cevap gelmedi. Mahzenin, beynimde kuruntular doğuran karanlığı içinde yalnız kendi sesim çınılıyordu. Haykırdım. Bekledim. Bağırdım. Dinledim. Karşılık gelmedi.

Bu, hakikat mi, bir hayal mi? Bilinmezden gelen böyle önemli bir müjde üzerine oradan savuşmak mı, yoksa aşağıya inmek mi daha delice veya akıllıca bir hareket sayılacak?

Ben böyle düşünürken elimde olmayan bilinmez bir kuvvet beni ite ite merdivenden indirmiş. Haberim yok. Benim aklım ve hareketlerim kimin elinde oyuncak Allah'ım? Bazı şeyleri yaptığımı bilmiyorum, yaptıktan sonra anlıyorum.

Karanlığa gözlerim alıştı. Yirmi basamaktan fazla inmişim. Eğri olarak yerin altına uzanan bir kuyunun ağzı gibi ta yukarıdan, demir kapının aralığından aşağıya doğru hafif bir aydınlık süzülüyordu.

Çevreme bakındım. Binbirdirek Sarnıcı gibi bir hayli sütunların üzerine tutturulmuş tonozların altındayım. Her yanıma taş, her yanıma sağır. Hiçbir tarafta ses, hareket yok. Karanlığın ortasında yapayalnızım. Fakat duvarlarda sesin yansımaları pek kuvvetli. En hafif bir adımımın yere temasına aslından daha kuvvetli alaycı bir ses etraftan cevap veriyor. Öksürsem gürültülü birkaç öksürük daha işitiyorum. Selatin camilerde mahfilden imamın tekbirlerini tekrar eden müezzinler gibi sanki taşların içine gizlenmiş ağızlar var. Duyduklarını birkaç kere tekrarlayarak eğleniyorlar.

Bana lütfen “lortluk” payesi veren cömert ağız, tekrar tekrar yalvardığım hâlde şimdi niçin sustu? Cin, peri, melekse şimdi beni bir kovuktan gözetliyor mu? Ruhların, sivrisinekler gibi, kuytu yerlerde toplandıkları doğru mudur?

Hani ya Tutankamon’un milyonlar değen tabutu, mumyası? İçleri eski sikkelerle dolu altın amforlar, değerli kapkacak? Her taraf tamtakır.

Aldatarak benimle kim eğlendi? Acaba işittiklerim kendi lakırdılarımın yansıması mıydı? Kendi kendimi mi aldattım? Ben, kendimle mi alay ettim?

Böyle söylenerek, şimdi hızlıca vurduğum adımlarımın çoğalan hesapsız patpatları içinde benim alay eden sesimi ben tekrar zevklenerek mahzenin duvar kenarlarında bir dolap beygiri tevekkülüyle dönüyordum. Gittikçe yarasa gibi karanlığı delmekte kuvveti artan gözlerime, dört direğin ortasında aşağı yukarı bir metre çapında dairemsi bir şey ilişti. Yaklaşıp baktım. Bir karış yüksekliğinde bir mermer bilezik. İçine doğru eğildim. Karanlık içinde karanlık... Zifiri bir derinlik gözlerimi çekti. Burası neresi? İçinde bulunduğum mahzenden aşağıda bir mahzen daha mı var? Arandım. Bir taş buldum. Karanlık dairenin merkezinden bıraktım. Birkaç saniye sonra, “Çummmmm...” iniltisiyle bir ses duydum. Sulu, derin, korkunç bir kuyunun kenarında bulunduğumu anladım. Bu cumburtu bitti. Bir taş daha attım. Bu sefer cumburtu yerine kuyunun içinde şu sözü duydum:

“Ne güzel bir cinayet yeri!”

Korktum, çekildim. Oh, bu ne demek?

Bu ses mahzene inmezden önce merdivenin üst başında işittiğimin aynıydı. Beni Lort Karnarvon’un adına ve dünya hazineleri değen keşiflerine mirasçı yapan bu gizli ses, bu sefer bana neden cinayet sözü ediyordu? “Güzel cinayet yeri” ne demek?

Ben böyle şaşkın düşünürken kuyunun içinden bir kahkaha yükseldi. Mahzenin her taşı bu kahkahaya dem tuttu. Kahkaha, kahkahayı doğurdu. Ahenge uymak için ben de bir kandilli salıverdim. Sanki etrafımda bir ordu kasıklarını tutarak gülüyordu. Beynimi dolduran uğultudan sersemledim.

Kuyudan o ses yine tekrar etti:

“Burası ne güzel cinayet yeri... Ahmak, hâlâ anlamıyor musun?”

“Affedersin, anlamıyorum...”

“Firavun’un hazineleri tılsımlıdır. Onları meydana çıkarmak için burada bir adam öldürmek gerek. Bu kuyu gıdasını ister. Ona canlı insan yutturmalı.”

“Ah, cinayet... Bu, pek fena bir şey.”

“Budala haydutlardan hükümdarlara kadar insanlar, insanlara daima ölümle üstün gelirler. Dünyanın düzeni, tabiatın en büyük ibadeti budur. Yaratıcılığın saltanatı bu esas üzerine kurulmuştur. Ölmek, dirilmek olmadıktan sonra hayatın manası kalır mı? Varlık, dünya ve ahiret namıyla iki devre üzerine kurulmalı ki bu dünyada işlediklerimizin mükâfat veya mücazâtını öbür âlemde görelim. Böyle olmazsa kimseye bir iş kalmaz. Bu kâinatta her şey olumlu, olumsuzdur. Olumsuz olmasa olumlunun varlığı bile düşünülemez. Düşün, gebertilmeye müstahak bir düşmanın yok mu? Hem ibadet, hem ticaret...”

Böyle bir soru karşısında Kalender Nuri dostumu hatırlamamak mümkün mü?

Sevinçten titreyerek hemen cevap verdim:

“Vücudu bana çok muzır bir mahlûk var. Fakat o canavarı buraya nasıl getireyim? Fena hâlde dargınız.”

“Yüzüne gül. Huyuna suyuna gider gibi görün. Ne söylerse peki de. Kendini bilmeyecek kadar sarhoş et. Koltuğuna gir, buraya getir. Bu kuyunun içine itiver. Savuş git.”

Nasıl oldu, bilmiyorum. Yukarıdan aşağıya indiğim gibi, yine iradesiz bir hâlde, kendimi o viranede, demir kapının öbür tarafında buldum.

Ben neye uğradım? Bu gördüklerim, işittiklerim hakikat miydi, rüya mıydı? Uyuyup uyandım mı? İşte hâlâ o viranede-
deyim. Beş adım ötede demir kapı yine aralık duruyor. Hayır, rüya görmedim. Ben, hayaller geçirmedi. Yaşadığım hakikatin hâlâ sahnesi üzerindeyim. Yalnız gerçek, şuurumun fevkalade bir anıyla karıştı...

Demir kapıyı ittim. Uzun taş merdivenden tekrar aşağı indim. Mahzen aynen deminden gördüğüm gibi. Orta yerde kuyu duruyor. Taş attım, yine dipteki su bana “çumm” cevabını verdi. Fakat bu defa kendi sesimin yankısından başka bir şey duymadım. Biraz evvelki irşatların tekrarı için yalvardım. Hayır, ricalarıma aldırın olmadı. Fakat işte mahzen, işte kuyu... Bilinmezden gelen sesin yansımaları hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Artık tereddüde yer var mı? Nuri'nin öldürülmesi bana emredildi. Bilinmezden haber işi tamam oldu. Şimdi işi yapmak kaldı.

Aklımda bu olayla dalgın dalgın konağa geldim. Karım, durgunluğumun sebebini sordu. Söylememeyi uygun buldum. Yarı hakikat yarı hayale benzeyen bugünkü olup bitenleri anlatmakla şuurumun ara sıra uğradığı karışıklıktan karımı şüpheye, belki de acı bir korkuya düşürmüş olacaktım.

Revan Hanım, endişeyle beni gözden geçirdikten sonra:
“Durgunluğunun sebebini anladım.”

“Nedir?”

“Kalender Nuri’yi cani gibi düşündüğü saldırılardan nasıl vazgeçireceğini düşünüyorsun.”

“Evet. Lakin artık pek derin düşünmeye hacet kalmadı. Mesele, kafamda halloldu. Bitti.”

“Nasıl?”

“Bunu sorma. Yalnız bu haftadan sonra o rezil herifin imzasıyla bizi rahatsız edecek bir mektup gelirse bana ne istersen söyle, ne istersen onu yap.”

“Gerçi, o meluna ben çok kızgıyım. Lakin onun beyni bozuk bir budala olduğu artık bence tamamıyla belli oldu. Geçenki heykel olayı da bunun böyle olduğunu göstermiyor mu? Onun cinayetine cinayetle karşılık vermeyi istemem. Böyle bir hareketten katiyen sakınmalısın. Yalnız beni edepsizce tecavüzlerinden kurtaracak yolda önlemler almalısın. İşte bu kadar.”

“Ah güzel meleğim, geçen gün revolverini çekerek bu herifi öldürmek için peşinden koşmaya kalkan sen değil miydin?”

“Bendim lakin şimdi vazgeçtim.”

“Onun sana yaptığı korkunç fenalığı unuttun mu?”

“Bana ne yaptı? Bana karşı hiçbir iyi fikir beslemeyen, suçlu olduğuma derhal inanıveren muhakemesiz, insaniyetsiz eski kocamdan ayırdı. Ama daha genç, daha güzeliyle evlenmeme sebep oldu. Nuri’nin sayesinde ikimiz birbirimizi bulduk.”

“Bu iltifatına teşekkür ederim lakin o hayvan herif seninle kendisi evlenmek için bu işe kalkıştı.”

“Ne olursa olsun.”

“O haine şimdi neden acıyorsun?”

“Hiçbir şeyden değil. Kalbime bir acıma geldi.”

“Ah, kadın kalbi bu... İntikamınızda bile döneksiniz. Yaradılışın anlaşılmaz muammaları.”

Karım ne derse desin, ben bilinmezden gelen emri harfi harfine yerine getirmeye karar verdim. İki gün sonra Kalender'den rezalette hepsini geçen sunturlu bir mektup daha aldık. Karım kızardı bozardı. Lakin müzmin bir hastalık gibi bu saldırıya da biraz alışarak eskisi kadar şiddet göstermedi. Artık bu işte diplomatlık gerek. Ben eskiden Nuri'den bu-cak bucak kaçarken şimdi onun sık sık gidip geldiği yerlerde dolaşmaya başladım. Bizim Bayram'dan pek korktuğu için semtte çok serbest dolaşamıyor, aşağı mahallelere kaçıyordu. Onun Divanyolu'nda bir kahveye dadandığını öğrendim.

Kalender Nuri'nin karımın aşkıyla şeydalığını pek taşırmış olduğu söyleniyordu. Her gece kör kütük oluncaya kadar içki, kokain, esrar, saz, söz... Her nerede kendini kabul edecek bir eğlenti yeri haber alırsa udunu, tamburunu yüklenip oraya düşüyor, kendi bestelediği şarkılarını yanık yanık okuyarak bazı hassas kimseleri ağlatıyormuş. Kahvehanelere varıncaya kadar, hep Şahsenem'ini teganni eden pek zavallı bir Âşık Garip şekline girmiş.

Nuri, şimdi “kalender” kelimesinin bizde uğradığı kötü anlamla tam bir “hane berduş” olmuş. Nerede sızarsa orada kalıyormuş. Sokaklarda, viranelerde, cami mezarlıklarında, şadırvan, saçak altlarında... Para bulamazsa çalıyormuş.

“Hu erenler...” desturuyla her yere dalıyormuş. “Hırsızlık, cinayettir” diyenlere, “Senin bu sözün cinayettir. Nefsini aç bırakmak cinayettir, dünyanın parasını paylaşp da öteki insanları kara bir sefaletе düşürmek cinayettir. Bir avuç insanın servetini koruyup bütün insanların açlığına çare düşünmeyen hükûmetlerin hiçbirisi bu dünya yüzünde payidar olamayacaktır. Her kazanç ve ticaret dalaveresi bir hırsızlık oyunudur. Dededen torunlara miras olarak geçen büyük sermayelerin

sahipleri hırsız oğlu hırsızlardır. Açlar, bu dünyadaki sefaletlerin sebepleri olan bu büyük hırsızlardan ne fayda görüyorlar? Hangi fırın çıkardığı ekmeklerin yüzde beş okkasını fukaraya parasız dağıtıyor?”

Kalender Nuri, ezberlediği böyle Bolşevik kuramlarıyla atıp tutuyormuş. Kendi gibi sefillerden hayli taraftar peydahlamış, yavaş yavaş evliyalığa yükselecek bir meczup şöhreti almaya başlamış.

Bu zamanda her hatipten daha ziyade, boş midelere bağlı ağızların sözleri keskin çıkıyor.

Kalender Nuri, yalnız bana ve karıma değil, medenî âlemin başına bela olma yolunu tutturmuş. Değil böyle asalaklaşmış, mikroplaşmış, medenî âlemin bütün hukuk yasalarına karşı ayaklandığını ilan eden muzır bir Nuri, vücudu bu âleme rahmet bile olsa onu yok edeceğim.

Bir gün İstanbul tarafına geçtim. Divanyolu’nda dolaşırken Kalender’le birdenbire karşı karşıya geldim. Zavallı dostum çok bozulmuş, çok düşmüştü. Kılık kıyafet köpeklerle ziyafet, denecek bir hâlde. Arkasında ikinci defa muşambalaşmış, orası burası kopuk, kir, pas, leke içinde kirli bir impermeable...¹³ Başında birçok tarafı sade deri kalmış, uyuz bir kalpak, yanaklarının elmacık kemikleri çıkmış, yüzü sarı telatin rengi bağlamış. Yirmi günlükten daha fazla tıraşı gelmiş, saçları uzamış, yüz göz murdar, sokakta kalmış fino köpeğine dönmüş. Yalnız hayata karşı olan bütün kini, çukura kaçmış şaşı gözlerine toplanmış o iki kafa deliğinde pırıl pırıl parlıyor. Öyle harabatileşmiş¹⁴ ki eline on para veriniz... Beni görünce hiç aramızda bir şey geçmemiş gibi taşkın bir dostluk, bir muhabbet, bir iştihak coşkunluğuyla boynuma sarıldı. Reddetmedim. Bedbaht, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bana dokundu. Ama ayrılıp yürümek ister gibi davrandım. Beni kolları arasında sımsıkı tutarak:

¹³ Yağmurluk.

¹⁴ Kendini kapıp koyuvermiş.

“Gitme Şadancığım, eski dost düşman olmaz.”

“Nedir bu harabatilik? Nedir bu delilikler? Nedir bu yaptıkların?”

“Gözümün nuru, sorma. Ne olacak dünya ve mafiha¹⁵ hepsi boş. ‘Bezm-i elest’te bizim alnımıza böyle yazılmış:-
Sanman bizi kim şîre-i engûr ile mestiz

*Biz ehl-i harâbâtız mest-i elestiz.*¹⁶ Artık kendimi tutamam-
yarak derin derin, “Zavallı Nuri!” dedim.

O, şimdi ağlarken gülerек:

“Harabatilik bütün dünya yüksekliklerine üstün gelen yüksek bir rütbedir. Çünkü her şeyin sonu ‘hiç’tir. Harabatilik hiçliğin padişahlığıdır. Rütbe ve servet sahiplerini her an bir felaket, bir düşkünlük yıldırımını vurabilir. Lakin benim gibilerini artık ne gökte, ne yerde yakacak ateş yoktur. Biz zaten yanıp kömür olmuşuz.”

Kalender, yine ufak bir hüngürtüyle göğsüme kapandı. Onu yavaşçacık iterek, “Nuri, sokak ortasındayız, herkes bize bakıyor.”

“Bakarlar. Bırak baksınlar. Bu bakış, budalaların gıdasıdır. Dünya iki cins insanla doludur. Bakanlarla bakılanlar. Ben şimdi ünlüler sırasına geçtim. Bu o kadar kolay bir şey ki... Soyun, şurada köşe başında çıplak kendini göster. O anda meşhur olursun. Ertesi gün bütün İstanbul gazeteleri senden bahsederler. Gezip yürüdüğü yerlerde âlem seni birbirine parmakla gösterirler. Emanet’ten bir ruhsat tezkeresi alabilsem vücudumu teşhir etmek için Şehzadebaşı’nda bir dükkân kiralayacağım.”

“Haydi, Nuri, haydi... Yüzün, kıyafetin değişmiş ama kafan yine o eski kafa.”

15 Dünya ve dünyanın içinde olan her şey.

16 Siz sakın bizi şarapla sarhoş olmuş sanmayın. Biz harabat ehliyiz. Elest bezminden beri sarhoşuz. (Bağdatlı Ruhi)

“Evet, en kuvvetli uzvum kafamdır. Onun için değişmez. Avrupa’da erkekten, kadından çıplak vücutlarını âleme göstererek geçinenler yok mu? Bunu kaç kere gazetelerde, kitaplarda okuduk? Bu bir sanattır. Yorgunluksuz para kazanmak... Biz böyle nazik şeylerden anlamayız. Hamallığa benzer zor hizmetlere koşarız. Ruhsat alabilsem, beş kuruş giriş parasıyla ihya olurum. Yerim kadın, erkek seyircilerle dolar dolar boşalırdı.”

“Nuri, bırak gideyim...”

“Vallahi bırakmam. Pusulaların ibrelerini çeken kutupların elektrikleri gibi ruhun ruhumu çekiyor. Bu kadar zamandır hasretini çektikten sonra seni bırakır mıyım hiç? Anlatacak içimde birikmiş ne dertlerim var.”

“Böyle sokak ortasında olmaz.”

“Nereye istersen oraya gidelim.”

“Bu surat, bu kıyafetle ben seni nereye götürebilirim?”

“Hey gidi hey... Suratım değişti, kıyafetçe de düştüm ama yüreğim yine o eski Nuri’dir. Sen de urbaya, cakaya itibar eden zavallı akıl züğürtlerinden mi oldun?”

“Şimdi hangi bir mahalleden içeri girsek bizi bir şey çırp-maya geldi sanacaklar.”

“Bir şey çırp-mak... Oh, evet... Aç kalınca elbette...”

“Demek böyle şeylere de başladın?”

“Benim yerimde sen olsan ne yaparsın? Sen hiç ‘dön gel orucu’ tuttun mu?”

“‘Dön gel orucu’ nedir?”

“Evde yemek, cepte para... Şinanay. Hiçbir yerden umut yok. Ailende kaç kişi varsa başına toplarsın. Onlar ekmek diye melül melül suratına bakarlar. Çaresizliği anlatırsın, cenaze namazına durur gibi hep birden o günün orucuna niyet-

lenirsiniz. Ertesi akşam olur. Bu uzun orucun ne topu vardır, ne iftarı. Bütün âleme rızık veren, o gün çoluk çocuk ailece sizi ihmal etmiştir. Mutfakta, dolapta midenize atacak tek lokmanız yok. Ne yapacaksınız?

‘Ya Rezzak-ı âlem, kabul et, oruç bozmadan niyet ettik, tekrar oruca.’ diyerek hep birden niyetlenirsiniz, ertesi günün orucuna... Bu dünyanın hakiki çile çekenleri bu ‘dön gel orucu’nu tutanlardır. Ramazan’da davul zurnayla sahura kalk. Köftesiyle, söğüşüyle, şırdanıyla, bumbarıyla, hoşafıyla, tıka basa karnını doyur, yat. Öğleye kadar uyu. Kalk. Yine iftar tepsisiyle donanmış sofranın başına otur. Simidi, pidesi, francalası, çorbası, yumurtası, külbastısından, tatlı, börek, tıkın ha tıkın pilava, soğukluklara kadar... Ben böyle orucu yılın on iki ayında tutmaya razıyım. Ve hem de bugün dünyada doyduğuma şükrederim, yarın ahirette Cenabıhak’tan bu sevabıma karşılık bir mükâfat istemem.”

“Yine coşkunsun Nuri.”

“Eski padişahlar oruçlarını kızlık bozmakla bozarlarmış. Rabbim kabul eyleye... Bunu Peçeli Tarih’te okumuşlar.”

“Peçevî olacak.”

“Bana tarihçinin adı değil, yazılan cinayetin doğruluğu lazım.”

Şimdi Nuri’nin yanında bulunmam için gösterdiği bu şiddetli arzuya, bu ateşli hasrete karşı biraz nazlı görünmem icap ediyordu. Benim, sadece kendisini bulmak için oralarda dolaştığımı anlarsa belki ona karşı olan niyetimden kuşkulandır.

Onun için elinden kurtulmak için yine silkelenerek devam ettim:

“Nuri, bırak beni gideyim.”

“Mümkün değil Şadan’ım, mümkün değil.”

“Desene ki ben bugün yine belaya çattım.”

“Evet, çattın. Bela de, veba de, kolera de, sıtma de, ne dersen de... Şimdi herkes benden bu çeşit belalardan korkar gibi kaçıyor. Fakat ben yapışacak canı bilirim.”

“Nuri, aramızda çözülmesi imkânsız olan bir mesele var.”

“Pöfff... Çözülmesi niçin mümkün olmasın?”

“Demek sen buna bir çözüm çaresi düşündün?”

“Bir değil, birkaç...”

“Yine eski eşekçe fikirlerinde devam ediyor musun?”

“Tamamıyla.”

“Beni ifrit etme, bırak gideyim.”

“Gönderdiğim mektuplarda ne yazıyorsam hepsinde sabit kademim.”

“Sen büsbütün çıldırmışsın. Haydi belanı benden bulma, Allah’tan bul.”

“Ben karın Revan Hanımefendi’ye cayır cayır yanıyorum. Bu ateşim, teneşir üzerinde bile sönmeyecektir.”

“Yine bu hayvanlıkları tekrar etmek için mi yakama yapıştın?”

“Hay hay...”

“Düşün ki aleyhinde aşktan, ateşten yandığın kadın bugün benim karımdır.”

“Hayır, senden evvel o benim karımdı. Senden evvel onun koynuna ben girdim. Nasıl dalavereler çevirerek beni safra gibi işin içinden dışarı attığını biliyorsun. Ben bugün volkan gibiyim, volkan! İç yağlarıma kadar yandım, kavruldum, bittim. Mademki sen bana bu dubarayı oynadın, mademki kadın benimken, hak benimken iş böyle oldu...”

Nuri sokağın ortasında beni tekrar kucaklayıp bütün ruhunun alevleriyle gözlerini gözlerimin içine dikerek ekledi:

“Ben her türlü teklife yatarım... Uzlaşalım...”

Nefretle isyan eden sinirlerimin hastalıklı şiddetiyle onu sarsa sarsa iterek:

“Ne demek istiyorsun?”

“Kızıma Şadan. Senin nasıl gönlün varsa benim de var. Sen nasıl seviyorsan ben de seviyorum. Biz bu hayatta seninle o kadar teklifsiz yaşadık ki... Bazı anlarda benliklerimiz o kadar birbirine karıştı ki... Toplumun âdeta namusa, kanuna ait sınırlarından pek öte tarafa geçtik. Biz etle kemik gibi birbirimize yapışıkken bir kadın yüzünden işte böyle olduk. Emin ol Şamdan, dost iken bizi birbirimize can düşmanı yapan kadın yine bizi birer vefalı dost hâline getirebilir...”

“Saçma.”

“Hep saçma değil, içinde kurşun da var. Sonra görürsün. Mademki sokak ortasında konuşulmazmış, kendi gittiğin yerlere kılıksızlığımdan dolayı beni de beraber götürmeye sıkılıyormuşsun, gel seni benim gittiğim yerlerden birine götürüyüm. Bir saat orada oturmakla, korkma, harabatilik bulmaz... Yalnız para cüzdanına, saat kordonuna iyi dikkat et. İşte bu kadar...”

“Beni nereye götüreceksin?”

“Kuzucuğum, bir iki saat çok tatlı canını bana inanamıyormusun?”

Bu sorunun karşısında beynim burkuldu. Ben, Nuri’nin canını almayı düşünürken tabii kendi canımı ona emanet edemezdim. Belki onun zihninde de bana karşı bir suikast tertibi vardı. Ve ihtimal ki o da bugünkü tesadüften aynı hisle memnundu.

Onun için soruyu tekrar ettim:

“Söyle, beni nereye götüreceksin?”

Nuri, bakmak için gözbebeklerimi arayarak: “Allah Allah... Tuhaf şey... Niçin o kadar pireleniyorsun? Herhâlde bir batakaneye götüreceksin değilim.”

“Ne tarafa gideceğiz?”

“Galata’ya.”

“Orada yeraltında esrarhaneler var. Demir kapak kaldırılıyor. Maden kuyularına girer gibi yerin dibine, gizli mahzenlere iniliyor. Böyle yerlere gidemem.”

‘Mahzen’ sözünü telaffuz ederken soğuk soğuk içim titrediydi. Kalender’in acayip bir şaşılıkla yüzüme bakmasından bu içteki titrememi anladığımı sandım. Biz o saatte birbirimize ölüm oyunu mu yapıyorduk acaba? Hangimiz ötekinin vücudunu ortadan kaldırmaya muvaffak olacaktı?

Kalender’le Divanyolu’ndan indik, Köprü’yü geçtik. Koluma girmek istedikçe silkerek reddediyordum. Çünkü kılık-sızlığından başka pis pis de kokuyordu. Benim bu iğrenme-karşı derin bir iç çekişiyile:

“Beni bu hâle düşürdün. Şimdi iğreniyorsun. Vicdanın seni kabahatli bulmuyor mu?”

“Sen vicdanı inkâr eden biriyken bugün ondan nasıl medet umuyorsun?”

“Dünya hâli bu Şamdancığım... Kâh inkâr ederiz, kâh tasdik... En büyük filozofların hâlleri de bu değil mi? Bilmem, her nedense, mademki bugün gizli kapaklı yerlere gitmekten sıkılıyorsun, seni cadde üzerinde bir meyhaneye götüreyim.”

Cevap vermedim. Kalafatyeri’ne doğru yürüyorduk. Birbirine benzeyen, dar, dolambaç, çamurlu sokaklar. Denizin süprüntüleriyle birlikte kokuşmuş bir şehir parçası. Katran, gaz, benzin, türlü içki, süprüntü kokularının karışmasından yükselen keskin bir koku öğürtü getirecek bir şiddetle insanın burnuna doluyor. Bu murdar havaya alışmış olmaktan artık fareleşmiş kirli adamlar oradan oraya koşuyorlar.

Ortalığın çamuru bile yapışkan, simsiyah zift rengine. Her taraf isli gibi kara. Sokakların eğri büğrü birbirine karışmalarında, alçak dükkânların yapılışlarında, ortaçağdan beri çok zaman geçmemiş olduğu zannını verecek bir hâl var. Sanırsınız ki biraz ötede Fatih’in kadırgalarını karadan geçirmek için kurduğu kızaklar hâlâ İlaliç sahilinde duruyor.

Nuri, kalın bir duvarın içine açılmış köhne bir kapının aralık duran tek kanadını itti. İki yana dizilmiş battal fıçıların arasında biz cüssece minimini birer çocuk gibi kaldık. Üstümüzde tavansız bir çatı. Eski yağhanelikten çevrilerek meyhane deposu olmuş hayli korkunç bir loşluğun içinden yürüdük.

Kalender Nuri, fare arayan bir kedi gibi iki fıçı arasında bir insanın zor sığacağı dar bir yere girdi. Ben tereddüt ettim. Hemen elimden kavradı, beni de çekti. Havasız, güneşsiz bir sıçan yolundan ilerledik. Önümüze yine kalın bir duvarın içine açılmış küçücük bir kütük kapı çıktı. Nuri, özel bir ahenkle vurdu. Kütük açıldı.

Genişçe bir vapur kamarası gibi uzunluğuna nispeten dar bir yer. Dışarısı gündüz olduğu hâlde ortada sallanan isli bir petrol lambası tüterek yanıyor. Bu yetersiz kirli ışığı boğan sigara dumanı bulutları arasından gözlerime buğulu bir gözlük takılmış gibi evvela bir şey seçemedim.

Pejmürde kıyafetli her yaşta müşteriler manga manga oturmuşlar. Hepsinin yüzlerinde ispirtonun verdiği anormal, mübalağalı bir neşe... Bir hiçin etrafında kopan kahkahalar, parlayan hiddetler. Birer parça kaymış gözler, çarpılmış ağızlarla türlü şakalar, kavgalar ediliyor.

Gözlerimi bu sefil manzaraya, kulaklarımı o kaba sözlere, burnumu bu ahırımı kokuya alıştırmaya uğraşarak bütün etrafıma dikkat ediyorum.

Bizim içeriye girişimiz “şehir komik”lerinin sahneye çıkışları kadar takdir eden bir gürültüyle alkışlandı. Ellerle, bastonlarla her mangadan davet ediliyorduk:

“Nur ol imanım... Nur Baba... Nuri Baba...”

İltifatlar üzerimize yağmur gibi dökülüyordu. İçeriden hemen her tipten birer numune vardı. Saç sakal birbirine karışmış, sokaklarda, “Ya dost!” narasıyla dolaşan gezgin

dervişleri andırır bir ayyaş yerinden fırladı. Nuri'yi belinden yakalayarak:

“Hu imanım, bana bir gerdan sun. Cemaline Kerbela ateşiyle teşnelendim.”

Kalender, kirli muşambasının yakasını açarak:

“Eyvallah pirim, içimin ateşinden ateşini söndür, aşkını kandır.”

Herif, Nuri'yi koklaya koklaya bir öpüş öptü, iğrentiden midemin içi dışına döndü.

Göğsü dolgunluğu hırıltısıyla boşanan bir ses:

“Yirmisinde çocuktur, otuzunda yeni aklı yerine gelmiş, kırkında cemal, ellisinde kemal...”

Diğer hımhım bir ses:

“Gözümün nuru, sen buraya aşk etmeyeli karanlıkta kaldık. İşte hepimiz kör kandil olduk. Gel gel, birer birer çerağlarımızı uyandır.”¹⁷ Nuri, bu sıcak davetlere karşı itiraz etti. Güç hâlde biz de şöyle ayrıca bir tarafa çöktük.

Yan tarafta fırın kapısına benzeyen kemerli bir deliğin önünde çinkodan bir tezgâh... Üzerinde irili ufaklı konserve kutuları işliyor. Şişe, bardak, kadeh yerini hep bunlar tutuyor. Tabak hizmetini de sırları dökülmüş veya kalayları sıyrılmış teneke kaplar görüyor. İçlerinde bir parça tuza, sirkeye bulanmış ne cinsten şey oldukları belli olmayan bir yeşillik... Çayır otu mu, yonca mı, pırasa sapı mı, ıspanak süprüntüsü mü, belli değil. Kullanılan kaplar içinde âşıkların gönüllerinden başka kırılabilir hiçbir şey yok. Meyhanenin bütün kapları herhangi bir çöplükten düzinelerce toplanabilir.

Bazı kapların içine turşu gibi doğranmış çiğ lahanalardan başka mezelerin cinslerini bilmek oraya uzun müddet devamla olacak uzmanlığa bağlı. Bazı alışkın olmayanlara ta karşıdan bulantı getirecek şeyler.

¹⁷ Kandilimizi yak.

Bizim önümüze de saydığım cinsten mezelerle tenekeler dizildi. Benim gayetle tiksindir bir suratla durduğumu gören Kalender:

“Sen bu hâle bakma. Bizim Barba, bir ev kadını kadar temizdir. O senin gittiğin şık birahanelerin dışı kalaylı, içi kirli fahişelere benzerler. Yüksek fiyatlarla müşterilere yutturmadıkları pislik kalmaz. Süslü fantazyayla çok murdarlık örterler. Bu kapkacağın teneke, porselen olmasına gelince, bunda da hikmet vardır. İşte görüyorsun, buraya düşenler hep şehrin seçme zadeğân takımıdır. Rakıya bedava para vermezler. İsterler ki ispiro beyinlerini sarsın, damarlarını tutuştursun, tozu dumana katsınlar. Burası istimini alınca tenekeler havada düşen yıldızlar gibi uçuşurlar. Onun için buraya şişe takım yaramaz. Birkaç hafta buraya devam edenler tam uzuvlarıyla yaşayamazlar, ya kör olurlar, ya total. Yalan kabul etmem, içlerinde hırsız, yankesici, her türlüşü vardır. Ama mert adamlardır. Bu insanlar da birer sanatkâr değil mi? Dünyadaki bütün sanatlar paylaşılmış. Bunlara iş kalmamış. Bu açıktakiler de birer iş çıkarmışlar. Koynunda para dolu cüzdanın, cebinde altın saatin var, dikkat et, çarptırma. Sen iki senelik yiyecek içeceğini ceplerine doldurmuş geziyorsun, öte yanda bugüne yiyecekleri olmayanlar var. Açlıktan ölecek değiller ya, elbette bulunca çarpacaklar. Üzerindekini kaptırtacak kadar avanak yaratılanlar hiçbir paraya sahip olmaya layık değildirler. Kör talihin bir ahmağın cebine doldurduğunu cingöz bir yankesici hakkıyla boşaltır.”

Kalender, kendinin de çırak yazıldığı bu sanatların erbabına toplum içinde şerefli birer yer verdirmek için uğraşan bir mantık kullanırken isli lambanın altında azgın kafasının tepesi yılan gibi parlayan bir ihtiyar çapkın, bize doğru şöyle haykırdı:

“Nur, Zinnur, İbninnur Efendim, yine geceleri rüyalarında Revan Hanım’la gusül gerekinceye kadar oynaşıyor musunuz?”

Nuri, hemen yerinden fırlayarak herifin kulağına güya gizli bir şeyler fısıldadı. Ayyaş, acayip bir sırıtışla parmağını bana doğru uzatarak, “O mu?” dedi. Nuri, başıyla tasdik işareti verdi. Şimdi, sarhoş herif çarpık koluyla çağanozvari¹⁸ bana bir pati çakarak: “Affedersiniz Beyefendi, baltayı taş vurmuşum, haberim yok. Sizin Revan Hanım’ın kocası olduğunuzu bilmiyordum.”

Dünyada özür dilemenin bu kadar eşekçesi hiç işitilmemiştir. Nuri, yanıma dönerek, “Kızdın mı?” dedi.

Benim öfkeden dişlerim birbirine kenetlenmişti. Cevap vermedim. Kalender:

“Bunlar saf adamlardır, nezaket bilmezler. Kusura bakma, kalplerinde kötülük yoktur.”

Kalender’in melunluğu her türlü tahmini aşılıyor, böyle heriflerle olan sohbetinde karımdan söz açtığı anlaşıyordu. Kim bilir ne kadar rezilce cümlelerle tertip edilmiş hikâyeler anlatıyordu.

Benim susmamdan cesaret alarak Nuri sözüne devam etti:

“Zavallı adamın karıdan bağı yanıktır da... Karısı, kızı evden kaçtılar, orospuluğa döküldüler.”

Nuri, beni herife anlattı. Şimdi de onu bana anlatıyordu.

Dertli ayyaş karşıdan bana söylemeye başladı:

“Beyim, affedersiniz, kadına inan olmaz. Hürriyet, meşrutiyet, cumhuriyet hep onlara yaradı. Onlar her vakit, her devirde fenalıklarına zemin ve zaman bulurlar. Büyük karım, Abdülhamid zamanında baştan çıktı, bir tablakâra kaçtı. Sonra sürüm sürüm süründü ya... İkincisi, üçüncüsü, dördüncüsü benim talihime sırayla ırzsız, namussuz çıktılar. Ne hikmettir, ne felakettir bilmiyorum, benim kocalığımla bir türlü ka-

¹⁸ Yengeç gibi.

naat edemediler. Kaç tanesini sıcak sıcak follukta bastırdım. Birtakımını kaçırdım, birtakımını yakaladım, vurdum, yaraladım, sakat ettim, hapislerde yattım. Görülen suçu ispat etmeliymiş. Karını koyun koyuna bir zamparayla yakaladın mı, ‘Allah aşkına bir yere kımıldamayınız. İşte böyle yatınız. Suçu ispat için bir şahit çağırayım.’ deyip sokaktan, komşudan birini hemen içeriye çekerek rezaleti göstermeliymiş. Başka türlü davrandın mı, sen hapishanede yat, karın da zampara koynunda keka...”

Meyhaneciye bağırarak:

“Barba, gönder. Tenekelerinin dipleri mi deliktir nedir, bugün yine tutmuyor. Kaç yıldır bizi şu baldıranlı rakınla zehirleyemedin gitti. Hâlâ yaşıyoruz.”

Yine bize söylenerek:

“Ne anlatıyordum efendicağzım? Ha, karılarımın orospuluklarını. Bir kere bana bakınız, güçlü kuvvetli bir erkeğim. Her işte çalışkanım. Namert olayım, karımı zampara hırsına muhtaç bırakırsam. Ama soysuz olursa ne yaparsınız? Eski karımdan kalma bir kızım vardı, Nazife... Oldukça ağzı burunu düzgündür ama orospunun kızı bana çekmemiş, tamamıyla kaltak anasına benzemiş. Sonradan bir genç karı aldım. Eh, insan olduktan sonra akça pakça olsun diyor. Zararsızdı köpoğlu köpek. Üvey kızıyla iyi bağdaştılar. Biri kerimem, biri halimem. Ne bok yer de şüphelenirsin? Şimdi geçinmeler değişti. Bir iş tutuyorsun, uymuyor. Bir başkasına sarılıyorsun, o da olmazsa bir başkasına. İş çok, sermaye yok. Oraya buraya başvurdum. Bu zamanda babanın oğluna güveni yok. Ben böyle sermaye arayıp dururken bizim karı, Nazife’yle beraber evden kaçmazlar mı? Başka yerde akrabaları yok. Nereye gitti bu postallar? Bre aman dön, dolaş... İstanbul’u allak bullak ettim. İzlerini bir yerde bulamadım. Bir gün Dolmabahçe taraflarında gayet şık bir otomobil içinde bir genç herifle beraber benim kıza rast gelmeyeyin mi?

Bağırarak arkalarından koştum. Hiç, iki bacakla o dört tekerlekli Frenk arabasına yetişilebilir mi? Ondan sonra izlerine düştüm. Araştırmam nereye çıktı bilir misiniz? Acı, acı, çok acı... Bizim karı üvey kızını sermaye yapmış, otomobillerde, sinemalarda, barlarda, otellerde mis gibi geçiniyorlarmış. Bizim fakirhanede mükemmel sermayeler varmış da ben orada, burada beyhude aranıp duruyordum. (Meyhaneciye bağırarak) Ulan Barba, gönder. Bugünkü, rakı değil çocuk sidiği gibi bir şey. Ulan, böyle bir hile yapıyorsan geçmişini nallarım senin. Söyle senin Despina sana kaç defa boynuz taktı? Karı değil mi... Rum'u da, Ermeni'si de, Yahudi'si de, Frengi de... (Yine bize dönerek) Evet, Beyim. Şimdi fakirhane bomboş. Âcizane yine bekâr kaldım. Gel, cesaret et de evlen bakalım. Kafam, eski zamanda saraylara kurban giden boynuzları yaldızlı koçlar gibi çatal çatal oldu.

Ben, yavaşça Nuri'ye:

“Biz, boyuna bu herifi mi dinleyeceğiz?”

Nuri:

“Aldırma canım. O dinlesen de söyler, dinlemesen de. Fakat Şamdan, sen içmeyecek misin?”

Bir tenekedeki rakıya, bir mezelere, bir de Nuri'nin suratına baktım.

Kalender, teneke kadehi aşkla, şevkle bir diktikten sonra:

“Bakma canım o zevzek herifin sidik midik dediğine... Buraya ‘Kurşunlu Meyhane’ derler. Adı ağırdır ama rakısı hafiftir, ateş gibi serttir.”

“Ne demek hem hafif, hem ateş gibi sert?”

“Beyim, ağırlık başka, ateş gibi sertlik başka. Mesela ale-vi tartsan kaç dirhem gelir? Ama elini dokundurabilir misin? Yakar. Rakı dediğin de öyle olmalı. İçince mide tutuşmalı, damarlar istim borusu gibi kızmalı, beyninin üzerindeki em-

niyet supabı yerinden oynamalı. İnsanın kafasında ıstırap veren düşünceler, acılar dezenfekte edilmek için ispirto alevine tutulan ameliyat aletleri gibi yanıp temizlenmeli, insan adı hayattan çıkıp yükseğine girmeli.

Ben rakının sertliğine kalben memnun oluyor fakat dıştan asık suratlı görünmeye uğraşıyordum. Maksadım, Nuri'yi çarçabuk körkütük etmektir. O, beş kadeh içerse ben yarım kadehle bile midemi yormuyordum. Kadehlerin sayısı arttıktan sonra Nuri benim bu içkideki tutukluğumu fark edemeyecek bir hâle geldi.

Bu uğursuza o kadar kızgındım ki onu mahzene kadar götürmeye sabredemeyerek hemen oracıkta boğmak istiyordum. Lakin anlayacağım mühim şeyler vardı. Kafasını, lakırdısını büsbütün kaybetmeden onu söyletmek lazımdı.

Gitmek ıstırapıyla titreye titreye ilginç görünmeye uğraşarak dedim ki:

“Nuri, aramızdaki meseleye gelelim.”

“Adam sen de... Biz seninle ruhla vücut gibiyiz. Hiç aramızda çözülemez bir anlaşmazlık olabilir mi?”

“Kalender, dediğin doğru ama aramızda böyle bir anlaşmazlık da var.”

“Sen çocukça inatlarınla böyle ihtilaf çıkarıyorsun. Ama vakti, saati gelecek, hep bu ısrarlarından vazgeçeceksin. Her şey yoluna girecek.”

“Anlayamadım?”

“Birkaç kadeh daha yuvarlayalım, anlarsın.”

Bu herifin melun kafasında acaba nasıl karanlık kötülükler dolaşıyordu? Öyle seziyordum ki iştirmeye tahammül edemeyeceğim sözlerle muhatap olacağımı bana anlatarak sinirlerime gerginlikler getiriyordu.

Kalender bir teneke rakıyı yine dikti. Dışının biri kırık çinko çatalla, akıta akıta bir tutam yeşilliği de arkasından gönderdikten sonra yılışık bir sırtışıla:

“Hah... İçim tutuşmaya başladı. Ah ah... Rakıdan yanmıyorum. Asıl beni tutuşturanın kim olduğunu sen bilirsin.”

Cevap vermedim. Ben içimden boyuna “Ya sabır” çekiyordum. Melunu sonuna kadar söyleyip dinlemek zorundaydım. Bu kolay bir şey değildi. Bakalım, nasıl tahammül edecektim.

Nuri, beni iğrendire iğrendire kırık çinko çatallı bütün teneke tabakların içine birer kere batırıp çıkardıktan sonra:

“Mesele yalnız bir yolda çözülebilir. Sen ne kadar çırpınsan bunun iki şekli yoktur ve olamaz.”

“Nedir o tek yol?”

“Mesela hayat, doğmak ve ölmekten ibarettir. Bu başlangıcı ve sonu değiştirebilir misin? Ara yerde gelip geçen şeyler hep değersiz ve önemsizdir. İşte bizim mesele de buna benzer.”

“Peki, neymiş onun çözülmesi?”

“Ah, üzgün Şadan, yüreğinde fena şeyler kaynadığını gözlerinden anlıyorum. Ben olmuş ‘can’ım, sen ‘ham ervah’ tansın. Fakat bunun için üzülmem. Çünkü hamlar yavaş yavaş mutlaka olgunlaşacaklardır. Sen de bir gün olacaksın, kemalini bulacaksın. Ettiklerine utanacaksın. Hak şekline sokulmak istenilen haksız şeyler sonsuza kadar hak suretinde görünemezler.

Aman ya Rabbi, bu saçmalar ne zaman bir nihayete erip de delinin asıl maksadını anlayabileceğim?

Büyük bir zorlukla kendimi tutarak dişlerimi sıkarak:

“Kalender, meseleden ayrılma.”

“İşte mesele: İkimiz bir kadın seviyoruz.”

“Meseleye bu noktadan başlama.”

“Niçin?”

“O kadın, bugün benim karımdır.”

“Olsun.”

“Ne demek olsun?”

“O kadının senin karın olması benim ateşimi söndürmeye yetecek bir sebep midir?”

“Peki, o kadın benim karımken sen onu sevip durursan bundan ne netice çıkabilir?”

“Oh Şamdan, pek bayağı konuşuyorsun. Bakkal felsefesi istemem. Yüksek görüşelim, yüksek. Aya, yıldızlara kadar uçalım...”

“Ben bakkalın, kasabın ayrı ayrı felsefeleri olduğunu bilmiyorum. Pek sabırsızlanıyorum, içim içimi yiyor. Şu neticeyi çıkar da işiteyim.”

“İki kişinin bir kadını sevmesi aralarında ruhça ayrılmaya değil, birleşmeye yol açar. Bir ışığın etrafında iki pervane dolaştığını hiç görmedin mi?”

“Pervane ateşin ne olduğunu bilmeyen ahmak bir hayvancağızdır.”

“Sen de aşkın ne olduğundan habersiz bir delisin. Sen karını bırakamıyorsun. Ben de ondan vazgeçemiyorum. Revan’ı ikimizin birden sevmemizden başka bir çare var mı?”

“Karısının diğer bir erkek tarafından sevilmesine müsaade eden koca bulunur mu?”

“Çoook Şamdancığım, çok... Bilerek ya da bilmeyerek...”

Bu herzevekilin dilinin altındaki murdar sözü kusturmak için sordum:

“Biz pervaneler ikimiz birden aynı aleve nasıl konacağız?”

Kalender, sarhoşluğunun ilk çarpmalarıyla sarsıla sarsıla gülerek:

“Şamdancığım, ikimiz birden değil... Birimiz konar kal-kar, sonra öteki...”

“Biz Revan Hanım’la nikâhlı karı kocayız. Sen nasıl araya gireceksin?”

“Poh, nikâh. O, avama mahsus bir bağ.”

“Revan Hanım benim üzerime başka bir erkek kabul eder mi?”

“Beni eder.”

“Neden biliyorsun?”

“Biliyorum.”

“Yanılıyorsun.”

“Sen yanılıyorsun. İnanmazsan dene.”

İçimden beni boğacak gibi hafakanlar kabarıyordu. Lakin ben hep bu kaba delilikleri o anda hazmetmeye, bütün kaynar zehirleriyle sineye çekmeye mecburdum. İşte ancak böyle insanın dayanamayacağı bir tahammül ve metanetimle maksadımı elde edebilecektim. Birkaç saat sonra hayatını cehenneme göndereceğim bir deli sarhoşun sayıklamalarından karımın iffetine bir leke bulaşabilir miydi?

Lakin bilmem nasıl oldu da içimden gelen bir dürtüyle yine aynı soruyu sormaktan kendimi alamadım:

“Bu iş yalnız benim razı olmamla bitmez. Bakalım karım böyle bir şeye razı olur mu?”

Kalender, mezelerin üstüne kapana kapana gülerek:

“Şamdancığım, çok safsın...”

“Neden?”

“O, çoktan razı... Senden korkuyor.”

Bütün damarlarımdaki kanım birden tutuştu. Oh, yezit oğlu yezit, karıma açıktan açığa iftira atıyordu. Haşmet Bey’in gözünden onu düşürmek için yaptığı iftiraların ikinci serisini şimdi bana yapacaktı.

Ben artık tahammülümün son tetiğinde olduğum için ağız açamıyor, için için titriyordum. Nuri, dolu bir tenekeyi dikip iri iri lokmalarla mezeler tıkındıktan sonra şimdi biraz ağır-laşan diliyle devam etti:

“Gerçekten, koynuna girdiğim geceden bir zamana kadar Revan Hanım benden nefret ediyordu. Fakat nihayet, kendimi sevdirmeye, daha doğrusu kendisine olan hadden aşırı çılgınlığım, deliliğim, kaçıklığımla merhametini uyandırmaya muvaffak oldum.”

O anda beynimin içinde top tarrakasıyla bir hakikat bombası patladı. Kulaklarım çınladı. Gözlerim karardı, düşmek için önümdeki dört köşe yağlı masaya tutundum.

Evet... Evet... Karım Revan Hanım, Kalender’e karşı kadınlığının, namusunun bütün nefretiyle parlayıp dururken, revolverini doldurup onu gebertmek için sokaklara atılmak isterken bu şiddetli nefret ve öfkesinde birdenbire bir yumuşaklık belirdi. Onun cinayetlerine karşı cinayetle karşı koymak istemediğini söyledi. Bu ani değişiklik nereden esti? Hissiyatına bu değişiklik nasıl geldi?”

Kalender, şimdi benim bu işe razı olmaya yüz tuttuğumu zannederek rezil hissiyatında coşkunluğa başladı:

“Karın çoktan benim olacak fakat senden korkuyor. İkimizi de seviyor. İkimiz de onu seviyoruz. Avamilikten çıkmalı. Âdetlerin, göreneklerin, yasaların zincirlerini kırmalı. Uyuşmalıyız. Revan beni kabul ettikten sonra ben her yola yatarım. Sen yine kocası kal. Zararı yok. Bu usulü biz icat

etmiyoruz ya... Yalnız kocasıyla, yalnız karısıyla yeter diyen eşler nerede şimdi?”

“Nasıl olur bu rezalet?”

“Bunda hiç rezalet yok. Bu çok genel, medenî, tabîî bir şey. Bak, nasıl olacağını sana söyleyeyim. Biz seninle şimdi barışıyoruz. Ben eski, ayrılmaz dostun, yine teklifsizce konağa gelip, gitmeye başlarım. Bir yandan da karına kur yapmaya girişirim. Sen hiç işin farkında değilmişsin gibi görünürsün. Karı yine senin. Çocuk doğarsa o da senin olsun. Benden ne miras yiyecek ki...”

Ben, beynimin içine barut dolmuş da bu uğursuz ağızdan saçılan kıvılcımlardan kafamla birlikte bütün kâinat da patlayacak sanıyorum.

Ben deliyken tekrar deliriyor, katmerli mecnun oluyorum. Buna sebep de beynimde karıma karşı açılan derin, müthiş bir şüphe yarasıydı. Kalender Nuri, Revan'ı ele geçirmedeki kolaylıktan öyle bir kalp kuvvetiyle bahsediyordu ki... Ya karımın Kalender'e karşı aldığı korurcasına olan son tavırlar? İki kalbin birbiriyle bu uygunluğu bir hakikat midir? Aldatıcı bir tesadüf mü? Öyle mi yahut böyle mi olduğunu ben nasıl anlayacağım? Bu benim için tehlikeli, amansız öldürücü bir şeydi. Her ikisi de gelip ayaklarıma kapanarak şüphelerimin boşluğunu ispata uğraşsalar artık inanmayacaktım, inanamazdım.

Hele bugün Nuri'yi cehenneme göndereyim, dünya onun habis ruhundan boşalsın, karıyla olacak hesabı sonra görürüm. Bunun için birkaç saat daha havsala genişliği, sabır, tahammül lazım. İşte hep bu şeyler bende o kadar az, o kadar tükenmiş, o kadar zayıf ki... Aman Ya Rabbi, o "akıl" denilen, ne olduğu bilinmeyen şeyin ben son sınırındayım.

Düşmanımı gebertmek için zihnimde kararlaştırılmış çok korkunç bir planım var fakat bu henüz kuram hâlinde. Bunu nasıl gerçekleştireceğim? Zannediyorum ki her şey az çok olaylara, tesadüflere bağlı. Bazen pek garip cilveleri gösteren bu tesadüfler, talihimle birleşerek bana yardım edecekler mi? İnsana uygun olmadıkları hâlde bunlarla cenkleşmek lazım. Cenkleşeceğim. Ya öleceğim, ya öldüreceğim.

İsli lambasıyla gündüzü gece yapan bu penceresiz meyhaneye mağarasının düşkünleri çoğalmaya başladı. Saate bakıyo-

rum üç. Gündüzün üçü mü, gecenin mi? İnsan bu garip yerde kutuplarda yaşıyormuş gibi vaktini, saatini şaşıyor. Etraftan kaba şakalar yükseliyor, gürültü artıyor, bu pis yerin havası gittikçe daha murdarlaşıyordu.

Nazife'nin babası, kızının fahişeliğini etrafındakilere anlata anlata bitiremiyordu.

Ayyaş, şimdi daha mest, daha bulanık bir kafa, daha dolaşık bir dille her babanın utanacağı bu macerayı ballandırarak, "Bir gün benim Nazife'ye otomobilde rast geldim. Kahpe-nin kızı hiç yayan yürümüyor ki. Prensesler gibi giyinmişti. Prensesler nasıl giyinir? Onu da bilmem ya... İşte dilime öyle geldi. Yine bir şık delikanlıyla yan yana oturuyorlardı. O kadar neşeli, o kadar teklifsizlerdi ki her gören karı koca zanne-der. İhtimal, belki de öyledir, dedim, içimden sevindim. Ama beni nikâha çağırmamış olmaları biraz gönlümü bulandırdı. Eh, şimdi modernlik devri, anaya babaya önem veren var mı? Nikâh olsun, şu ayıplık ortadan kalksın da ben her hakarete razıyım. Hele şimdiki düğünlerde pilav zerde de yok, ne o bildiğimiz eski düğün çorbası, ne de yahni... Her neyse, bu zamanda kızının, oğlunun mürüvvetlerini göremezsen reza-letlerini görüyorsun. Fazilet, altın parayla beraber ortadan kalktı, rezillik ucuzladı. Bugünkü paralar nasıl paçavraysa insanların içi dışı da öyle oldu. Ben avını kaçırmış bir zağar gibi, dilim bir karış dışarıda, otomobilin arkasından, kala-balık içinde ona buna çatarak koşuyorum. Oh, hele bereket versin, otomobil, Beyoğlu'nun büyük mağazalarından biri-nin önünde durdu. Birdenbire yanlarına sokulsam beni dilen-ci sanacaklar. Şöyle biraz alargada durdum. Arabanın kapısı açıldı. Önce bey çıktı, benim nikâhsız damadım. Elini içeriye doğru uzattı, gelin koltuklar gibi nazlı nazlı Nazife'yi indirdi. Vay köpoğlunun kızı, o edaları da nereden öğrenmiş? Öyle bir kurumla, öyle bir kırita kırita çalımla arabadan indi ki gören hiçbir zamanda Soğanağa mahallesinde büyümüş, zom Salih'in kızı demez. Allah işte ona bu kadar orospuluk istida-

dı vermiş. Bir baba için övünülecek bir şey değil, biliyorum. Ama yine şöyle bir içim kabardı. Ben, gün göremedimse de kızım görüyor ya, dedim. Şöyle boynumu büktüm. Kapı önünde bekliyorum. Nihayet mağazadan çıktılar. Garsonlar ellerinde birçok kutular getirdiler. Arabaya yerleştirdiler. Artık sabredemedim. Bu sefer şıka yanaşarak, “Beyefendi, dedim, bu kadın senin nen?” O, birden kızarak,

“Terbiyesiz herif, senin ne vazifen?”

“Vazifem. Çünkü...”

Lakırdımı tamamlayamadım. Zira Nazife bana, “Babam olduğunu söyleme” diye gizlice işaretler ediyordu. Kızım öyle fattanlaşmış ki lakırdıyı hemen ağzımdan kaparak, “Beyefendi, bu ihtiyar, mahallemizde komşumuzdu. Elinde büyüdü. Bana çok iyiliği vardır. Saf bir adamdır.” Aralarında duran uzun bir çantayı açtılar, bana bir elli liralık papel fırlattılar. Otomobil uçtu. O gün de öyle bir kokozluğum vardı ki “Bereket versin.” dedim. Başka ne söylenir? Olan olmuş bir kere... Bir ırz davası açıp da üste elli lira vermektense, elli lira alması daha kârlı değil mi? O parayla elli gündür hiç iş görmeden yiyorum, içiyorum, matiz oluyorum. Param bitince ben onlara elbette yine rast gelirim. Keşke bir kızım daha olaydı. Kocaya verip de ne yapacaksın? Üst üste doğuracak, karı, koca evlât birbirini yiyecekler...”

Ahlak bozukluğuyla gençleri itham ediyorlar. Tüyleri ağarmış şu çomarın zamaneye göre kendine bir felsefe yapışına ne dersiniz? Haklı mı söylüyor, haksız mı? Pek eşeleme-ye gelmez. Zom Salih’in Soğanağa mahallesinde büyümüş kızı fahişelik piyasasında kendine bir paye vermeyi bilmeyip de ırzıyla, namusuyla babasının evinde uslu kapalı oturmuş olsaydı, onu kim alacaktı? Herhâlde yanında koca bir çanta dolusu parayla otomobillerde gezen bir mirasyedi bey değil, ya bir ayak kahvecisi, ya bir gezgin berber... Fazilet sahipleri çamura batmış bu ahlaksızların hâllerine acırlar. Sora-

lım ki hangileri aç, hangileri tok? Kimin kime acıması daha makuldür? Kızını, karısını bu yolda kazanırken görüp de günah işleyenlerin üzerine silahla yürüyecek eski tarz babalar, kocalar gittikçe azalıyor. İffet yolundan sapıtan kadın açsa, çıplaksa... Onları yakalarından tutup mezara çekme hakkını şimdi kendilerinde bulanlar yarın bu işte devam etmeye pek de imkân göremeyeceklerdir. Felsefe, zamanı yapmıyor; zaman, felsefeyi yapıyor. Pek kötü... Çok müthiş... Ne yapalım ki kopan kasırğa en köklü âdetlere tutunanları bile yapıştıkları faziletlerle beraber süpürüp bataklıklara fırlatıyor.

Kalender Nuri, katıla katıla gülerek içiyordu. Bilmem ki budalaya bu kadar taşkın neşe nereden geldi? Ecelinin yakın olduğunu, ona uğursuz bir seziş mutluluk gibi göstererek biçareye bu fani dünyadaki son zevklerini mi yaşıtıyordu?

Yaşlı ayyaş sustu. Şimdi bir genci başladı... Kalender Nuri kahkahalarıyla sözlerini kaynata kaynata:

“Şadancığım, buraya gel, on beş kuruşluk rakı iç, on bin kuruş ibretinde moral dinle. Havası bozuk, kör lambalı bu çevrede işiteceklerini ne Seçile Sorel’in bize yüksek fiyatla sattığı bayat komedyalarında, ne de Mösyö Bougle’nin kendi dilinde verdiği konferanslarda duyabilirsin. Sosyolojiye burada kulak vermelisin. Taze taze, dumanı üstünde, çiçeği burnunda, çamuru karnında... Halis muhlis yerli moral... Oh, Şamdan’ım sanırım ki hiçbir milletin kendilerinden artıp da dışarı satacak işe yarar ahlakı kalmadı. Ahlak, ahlak, ahlak, lak, lak, lak... Herkeste var, kimsede yok. İşte o bilmece budur. Ahlaksızlık tütsüye benzer. Herhangi bir yerde dumanı tütmeye başladı mı, burnunu tıkasan o, senin kulağından, ağzından, gözünden, sözün kısası, damarına girecek bir delik bulur. Hepimiz bu tütsünün içinde işlene işlene sığırdiline döndük. Şadan’ım küçüklükten beri ahlaksızlıkta sen benimle yarışırdın. Evlendikten sonra ahlaklanmak istiyorsun, bu olacak şey mi? Ahlaklıların ahlaksız oldukları bir devirde senin gibi bir ahlak yoksulu nasıl ahlaklanır? Bir Arap kırsra-

ğının üç dört sahibi olduğu gibi bir güzel kadının da birkaç kocası olmalıdır. Söz aramızda sosyeteler içinde böyleleri de yok değil. Sen karını başka bir erkeğe bırak. O da kendininkini sana. Bu mübadele hiç ayıplanmıyor. Yine nikâhlar nikâh, yine karılar resmî olarak eski kocalarının. Revan Hanım'ın ikimizde de birer parça gönlü var. Onu cins bir kısrak gibi paylaşmalıyız. Bir üçüncü heveslisi çıkarsa hanımın fikrini sorarız, arzu buyurdıkları takdirde onu da aramıza alırız. Böyle maceralarda silaha davranmak vahşiliği artık tarihe karışıyor. Yeniçeri zamanında değiliz. Sultanların sürdürdükleri horoz hayatı, sarayların yaldızlı kapılarıyla beraber kapandı. Alış Şadan'ım, alış. Bir kadının bir erkekle oturamayacağı hakikatini kafana yerleştirirsen her olacağı karşı kocaların en akıllısı sayılırsın. Bir erkeğin birkaç karısı olduğunu gördük. İlerleme, eski âdetlerin karşısına çıkmakla olmuyor mu? Şimdi de her kadının meydanda birkaç kocası olacağını göreceğiz. Bu sözümün hükmünü kadının millet meclislerine alınmalarından sonra anlayacaksın. Ama doğacak çocukların babaları birbirine karışmış. Erkeklerin bu davada daima kullanmak istedikleri bu silah artık çakaralmaz bir hâle geldi. Tabiatın istediği zürriyettir. Babası Ahmet olsun, Mehmet olsun, bunun önemi yok. Ana rahminde meydana geldiği sırada tabiat çiftleşmenin nikâhla mı, yoksa nikâhsız mı olduğunu hiç sormuyor. Yaradılış makinesi tohumla yumurtanın gücüne göre işliyor. Kanunun baba kim olduğunu belli etmek için gösterdiği dikkat, doğacak çocuğun masrafını bir babanın sırtına yükletmek içindir. Ama Şadancığım, şeriatın, medeniyetin bu kadar dikkat ve ihtimamlarına rağmen öz evlat sanarak yabancı çocuklar büyüten babalar umduğumuzdan fazladır. Babası sen ol yahut olma, çocuk büyütmek herhâlde sevap bir iştir.

Karımın üzerinde bir ikilik hakkı kurmak için Kalender Nuri tımarhane felsefesinin ne kadar çirkefi varsa ağzından akıttı. Ama ne hâlde? Kanunu, ahlakı, edebi kangrenli yaralara bulayarak... Ben onun gözlere cüzzam mikropları serpen

derbeder, zehirli hükümlerini, vebalı kelimelerini ateşte eriterek, dezenfekte ederek kâğıt üzerine döktüm. Yoksa olduğu gibi yazaydım o zehirler hiçbir okuyucunun önüne çıkarılmazdı.

Belki bu olumsuz bir edebiyattır. Dolmuş bir vagon gibi, toplum arabasının sahanlığında da sıkışacak bir yer bulamayarak yayan kalanlar, bu maişet rayları üzerinden akıp gidenlerin arkasından dişlerini göstererek uluyorlar. Kanun, adalet, hak, ahlak gibi bütün mukaddesatı küfürlerle buluyorlar...

Eskiden ben de öyleydim. Çünkü yerine getirilmemiş birçok arzularım, hislerim vardı. Evlendikten sonra bütün bu emellerim som bir kütle hâlinde toplandı, karımla merkezleşti. Onun için ben, dünyada mutuluk yoktur diyenlerden, onun bunun mutluluğunu yıkmaya uğraşanlardan ayrıldım, iyilik ve barış taraftarı oldum. Artık elde etmeye uğraşacak bir arzum yok. Elimdekini kaçırmamaya uğraşıyorum.

Ah Revancığım, ah karıcığım, sen büyük tımarhane uzmanlarından çok, akılca olan bozukluğumu ahenk etmeye uğraşıyorsun. Fakat sen beni bir anda şuurlu ve deli edebirlirsin.

Ben böyle düşünürken ihtiyar ayyaş sustu. Şimdi sarhoş bir genç dinliyoruz. Bu da topluma karşı kinli sözlerle başkaldırışını ilân ediyor.

Şöyle başladı:

“Şehremaneti, kayıtlı namuslu esnaftan vergi alır. Kayıtlı olmayanlar her türlü vergiden muaftırlar. Bir işe başlayacaksın. Tezkere alacak paran olmazsa ne yapacaksın? Tabii tezkeresiz sanatlara başvuracaksın. Bunlar karanlıkta yapılacak gece işleridir. Takımsız sanat olmaz. Bir sustalı çakı, ege, törpü, burgu, maymuncuk; bir yan cebe sığacak böyle birkaç demir parçasıyla usta bir el çok iş görür. Karnım tokken ben de namusluydum. İnsanı öldüren açlık iki türdür: Biri vücuda gerekli tam besini alamayarak, her gün bir parça söne söne

ölmek, ikincisi zırnık bulamayarak birkaç günde gebermek-
tir. İstanbul açlığın birinci şekliyle inliyor. Kansızlıklar, ve-
remler, bilmem neler hep bu yüzden... Yiyeceklerle donatıl-
mış bir sofranın başında toplanan bir ailenin insanları ‘Niçin
biz yiyoruz da komşudakiler aç oturuyor?’ diye düşünmezler.
Değil şöyle böyle bir aile, bugün açlığa çare bulmak göreviy-
le etek doluları para alanlar bile düşünmüyorlar. Düşünseler
gıdasızlıktan toprak rengi bağlamış aç halkın gözleri önün-
de ikide birde yüz elli kişilik ziyafetler vermezler. Karısını,
kızını baloya göndermek için beş yüz liraya esvap yapanlar
o paraları alınlarının teriyle kazananlar değildirler. Bir lira-
nın nasıl vücut yıpratıcı bir emekle kazanıldığını bilseler bir
gecelik eğlence için onun beş yüzünü birden Avrupa fabri-
kalarına, modistra tezgâhlarına fırlatmazlar. Bugün iki yüz
kişinin parlak, gösterişli bir sofra başında filetosuyla, böre-
ğiyle, şampanyasıyla mide şişkinliğine uğrayacak kadar tıki-
nabilmeleri için iki yüz bin kişinin soğan ekmekle karın do-
yurmaya mahkûm kalmaları bugünkü koşullara göre iktisadi
bir zaruret hükmündendir. Mademki bugün kıtlık içindeyiz.
Gereğinden fazla yiyenler pek eksik gıda alanların haklarını
yiyorlar demektir. Bu apaçık bir gerçek... Fakat hangi hak
tarafı bir tok, bu doğruyu itiraf ederek fazlayı açlara ayır-
mak insanlığını gösterebilir? Hapishanelere birer delik aç-
sınlar, içerideki konuşulanları, dertleşmeleri dinlesinler. Çok
önemli gizli şeyleri, öğrenirler. Karınları tok konuşmacıların,
konferansçıların, ahlakçıların teorik sözleri bir para etmez.
Sefaletin felsefesini açlıkla kıvrananların, nefesleri koku
ağızlarından dinlemelidir. Oh, sokakta ilk adam soyuşum na-
sıl oldu? Sanatta ilk besmeleyi Sirkeci taraflarında çektim.

Şehir çocuğuyum. Biraz da mektep gördüm, mürekkep
yaladım. Kaç işe girdim, çıktım. On senedir değişen idarele-
rin acayip hâlleri var. İş başına geçenler, kendilerinden evvel-
ki idarelerin memurlarını, müstahdémelerini kapı dışarı eleyi-
veriyorlar. O zavallıların ne kabahatleri var? Hangi kapıya
kul olacaklarını şaşıyorlar. Sonra yeni devrin dalkavukluğu-

nu becerebilenler gerekenlere çatarak, iltimaslarla, oraya buraya yerleşiyorlar. Eteklemek fennini bilmeyenler için sürt Allah'ım sürt... İş yok. Memlekette gereğinden fazla bakkal, zerzevatçı, ayak satıcıları var. Gazetelerde okuyoruz işinden çıkarmışlar. Zavallı kovulmuş, oraya, buraya başvurmuş, iş yok. Sonunda ya çeşitlerini iyi tanımadığı zehirlerden birini acemice yutmuş ya odanın tavanındaki halkaya kendini sallandırmış. Adam kovmak gibi çok acı bir tutumu yapan yönetimler beş on lira artırdım sanıyorlar. Ama her yaşta zavallıların kendilerini öldürmeleriyle memleketin nüfusça uğradığı kaybı hiç hesaba katmıyorlar. Bugün çocukların uğradıkları sefalet kolerası içinde benim gibi bir delikanlı kaç yılda ve ne kadar masrafla yetişir? Sonra ben toplum içinde yararlı bir insan olabilirken bugün bir hırsızım, zavallıyım. Çaresizlikten kendilerini asan, denizlere atan zavallıların intikamlarını almak için yemin ettim. Nerede karnı tok, kordonu altın, cüzdanı dolu adamlar varsa ben şimdi onların canlarının ve mallarının düşmanıyım. Yok, açlıktan kendini öldürecek zaman değil. Bende para yoksa başkalarında var. Bir böylesini karanlık, تنها bir sokakta bastırırm. Namluyu şakağına dayar, kulağına fısıldarsın, 'Ya cüzdanını, ya canını...' işte bu kadar. Pek zor sanat değil, ataklık ister. Birkaç vurgun yaptın mı, alıştır, kurtlaşırsın. İlk kısmetimi nerede ve nasıl avladım, onu anlatacağım. Satacak hiçbir şeyim ve hiçbir yerden on para kazanmak umudum kalmadı. İki gün 'dön gel' orucu tuttum. İki su bir yiyecek yerini tutarmış. Rast geldiğim çeşmelerin musluklarına arada sırada ağzımı veriyorum. İşte o kadar. Ne Allah'tan ne kullardan bana başka rızık yok. Lokantalar, sokaklarda tüttüre tüttüre dönerlerini çeviriyorlar. Fırınlardan geçerken taze ekmekler burnuma mis gibi kokuyor. Bu ne işkencedir bilir misiniz? Ben bu azaba neden hak kazandım? Bunu anlamak uzun dava, değil mi? Emin olunuz ki bu çok acıklı tartışmanın sonunda her vakit hırsız haksız çıkmaz. O bilir ki toplum içinde yaldızlı adlar altında yaşayan hesapsız hırsızlar vardır ve onlar cezaya çarptılmayacakları

için daha çok insafsızlıkla çalışıyorlar. O akşam kümesi arayan aç sansar gibi Sirkeci taraflarında, camekânların içinde elektirikler yanan lokantaların önünde dolaşıyordum. Kötü bir niyetle diyeceksiniz. Hayır. Kamımı doyurmak için hayatın istediği yiyeceği bulup vücuda vermek hiçbir zaman kötü niyet sayılmaz. Mostralarında filetolar, ağızlarında yeşilliklerle koca balıklar yatan, yakut gibi kompostolar parıldayan camın arkasından içeriye daldım. Oturacak yer kalmamıştı. Öyle tıknıyorlardı ki pervane gibi dönen garsonlar yemek yetiştiremiyorlardı. Ellerde parıldayan çatal, lezzetli parçalara saplanıp saplanıp mideleri dolduruyorlardı. Ben hırsız değildim, ben açtım. Parasızdım. Hırsız içeridekilerdi. Gıdasızlıktan sinirlerinde can çekişme ürpertileri dolaşan bir zavallının yutkuna yutkuna dışarıdan kendilerini seyrettiğine hiç aldırıyorlardı. Çünkü onlar ne yolda kazandıkları belli olmayan parayla kanunun koruması altında yiyip içiyorlardı. Ben henüz kanunla uyuşamamıştım. Onu kendime bir 'vefalı yâr' edecek kadar yalancı, her nabza göre şerbet verici olamamıştım. Ya da onu korkutarak keyfime uyduracak kadar sert, zalim olma ataklığını gösterememişim. Adi hayatın üstüne çıkmak, kanunu ürkütmekle oluyor. Yeninceye kadar onunla boğaz boğaza güreşmeli. Dünyanın en karanlık Bolşevik felsefesi çok yanmış bir ocağın kurumları gibi beynime doldu. Hele gözümün önündeki tombul butlu sapsarı bir tavuk söğüşü işimi bitirdi. Karşımda hemen hemen iki metre kadar ötede şişman, kısa, şişko karnının üzerinde çamaşır ipi kalınlığında bir altın kordon sarkan bir herif başını açmış, yeleşimin alt, pantolonunun üst düğmelerini çözmüş, tıknıyor. Ama ne tıknıyor... Bir yanında pancarlı, hazır lop yumurtalı, hardallı harçla yapılmış yeşil salata, öbür yanında duble bira, önündeki tabağı daha yarılama dan dua okur gibi elinde liste... Ondan sonra yiyeceği yemeği seçmeye uğraşıyor. Garsona emir verirken gözlerinin süzgülüğü, parmaklarının hareketleri, dudaklarının titreye titreye sulanışı görülecek şey... Güvecinden, balığından, hindisinden sonra yediği pilavın üzeri bol

salçalı bir porsiyon tas kebabıyla kubbelenmişti. Bu herifin yedikleriyle kuşkusuz üç kişi doyar. Üç aç, bir hafta ölüm tehlikesinden kurtulur. Bu oburun lokanta dışındaki geçimi, hayatı nasıldır? Bu kadar yemeklerle kanı kuduran bir vücut kim bilir kaç karı ister. Bir memleketin ekonomik hayatındaki on kişinin nafakasını bir tek kişiliğinde savuran böylelerinin vücutları âleme rahmet midir? İçimden bu herife karşı kızıl bir düşmanlık, kara bir nefret alevi, öç alma duygusu kaynaklı. Birkaç kere, üzerine atılıp boğmak istedim. Evet, evet, karar verdim. Öldüreceğim ama orada değil. İspatsız, şahitsiz, ıssız bir yerde. Benim aç gebermemdense, onun bir ot yastık gibi tımtıkız tok ölmesi daha az acınacak bir facia olur. Lokanta camekânının bir köşesine sindim, seyrediyorum. Bu yağlı müşteri kompostosunu yedi, kahvesini içti, sigarasını tüttürdü. Kürdanla dişini karıştıra karıştıra hesabını gördü. Verdiği beş liralıktan geriye az bir para geldi. Saatine baktı, bastonunu aldı. Dolu bir fıçı gibi ağırlaşan vücudunu bacaklarının zor taşıdığının gösterir bir ağırlıkla sokağa çıktı. Şöyle yirmi adım geriden peşine takıldım. Bir zaman caddeye gittikten sonra Sirkeci'nin hanlar arasındaki o dar, sidikli sokaklarından birine saptı. Serbest işeme yeri olan bu yollar da asitfenikle karışık sidik kokusu geçenlerin gözlerinden yaş getirir. Oraların pisliğine zorla sizi ağılatır. Paris sokağına nasıl bir tabii ihtiyaçla gidilirse buralara da çok defa işemek için girilir. İnsanlarda kendilerinin hiç şüphe etmedikleri bir köpek tabiatı vardır. Nerede bir sidik kokusunun farkına varırlar hemen üzerine kendileri de işerler. Herif o kadar tıkindıktan sonra bulantı getiren bu sokaklara niçin saptı? Hah, pantolonuna el attı. Duvara yaklaşıyor, dolgunluğunun bir kısmını burada boşaltacak. Lokantada hela yok muydu be adam? Ha... Ha, haklısın, en süslü lokantaların kenepleri buralardan daha pistir. Hah, tam sırası... Hemen işimi görmeliyim. Cebimde eski bir gazete vardı. Onu çıkardım. Üzerine iki delik yaptım, maske gibi suratıma geçirdim. Ama herifi neyle öldüreceğim? Üzerimde tabanca değil, bir kör bıçak

bile yok. Yalnız boş bir tütün tabakası var. Tabaka, tütün taşımaktan başka belki birçok işlerde de kullanılabilir. Ama adam öldürmez. Ah, geçirecek hiç vaktim yoktu. Herif yalaktan bol su içmiş kira beygiri gibi uzun uzun oraya kaşanırken bir atladım. İlk saldırışta boğazına sarıldım. Etrafta hiç gelen yok. Uzaktan, ta köşe başından bir sokak fenerinin en küçük bir rüzgârla oynayan ışığı üzerimize hafif hafif titriyor. Yağlı müşteri, bu ani hücumdan korkarak şaşırdı. Kalbinin güm-bürtüsünü duyuyordum. Yediği yemekler onu benden önce boğacaktı. Şaşalamasından yararlanarak hemen yere çektim. Göğsüne çullandım. Dizimi gırtlığına dayadım. Göz göze geldik. Bcn o gazete maskesiyle karnavallarda olan sokak çocuklarından farksız gibiyim. O, şimdi tehlikenin korkunçluğu önünde bir sıtınalı gibi titreye titreye bağırarak istedi. Hemen kirli mendilimi ağzına tıkadım. Fenerin ışığına karşı birkaç kere kıpırdadıktan sonra tabakanın soğuk tenekesini herifin şakağına dayadım. Revolver sandı. Sesi kesildi. Titremesi arttı. Hemen ceplerini taradım. Saat, kordon, cüzdan, gümüş tabaka, kibritlik, parmaklarındaki yüzüklere varıncaya kadar üzerinde her ne varsa sızdırdım. Her şeyi dışarıda, aval, korkusundan hâlâ işiyordu. O kadar sersemledi ki yardımına yetişmezlerse o, yirmi dakikada kendini toplayamaz. Düşündüm niçin öldüreyim? Anlamı yok. Böyleleri bizim ekmekliğimiz! Yaşasın. Onu belki birkaç kere daha soyarım. Tabanları kaldırdım, koşuyorum. Nereye kaçtığımı ben de bilmiyorum. Kendimi bir dik yokuşun ortasında buldum, bir çeşme gördüm. Hemen yalağın kenarına oturdum. Yaylı bir kanepedeyim sandım. Şöyle bir dört yanıma bakındım. Süleymaniye taraflarındayım. Etrafım تنها, ürküntülü bir geceyle örtülü. Soydum fakat şimdi kendim soyulmak tehlikesi içindeyim. Fatih civarındaki odama kapağı zor attım. Şişkin cüzdanın içindekileri ortaya saçtım. Saati, kordonu, yüzükleri filan şöyle bir tahmin ettim. En aşağı yedi sekiz yüz lirası var. Haydutluk, yasallık kazanmamış bir saltanat. Bir sırasına, bir tasımına getir, silahını çek. Korkakları, senden az ce-

saretli olanları iliklerine kadar soy. Haydut, etrafını çapula elverişli, hükûmeti zayıf bulursa saltanatını genişleterek aynı işi görenleri cezalandırmak için kanun koyar, halkı yalnız başına sızdırmaya uğraşır, başkalarına soydurmak istemez. Eski zamanlarda bütün hükûmetler işte bu çekirdekten yetişmişlerdir. Sekiz on atlı bir kasabayı basmış, ora halkını korkutarak para, yiyecek istemişlerdir. Sonra bu cinayet tutmuş, vergi adını almıştır. İşte bu başlangıçtan ibret almalıyız. İlk önce kuvvet, sonra kanun. Bu iki cenderenin arasına sıkışan hürriyet, işte bundan dolayı hiçbir memlekette istenildiği kadar hasıllanmıyor. İnsanların çoğu daima sefalet mahkûmdur. İnsanlar arasındaki bu nispetsiz açlık ve tokluk, bu nispetsiz aşağılık acı ve süs, bu görkem en büyük halk kısmının her vakit soyulduğuna işarettir. Lüks bir otelin süslü ve medeniyetin en zengin oburluk vasıtalarıyla dolup taşan bir sofrasında yenen yemeklerin her lokmasında dışarıda aç dolaşan halkın hakkı vardır. İşte ben de kendimden kuvvetsizleri, korkakları elverişli zaman ve yerlerde sıkıştırabildikçe soyup soğana çevirerek bu büyük kurala uyuyorum. Bu pek tabii felsefe değil mi? Allah geyikleri, ceylanları, gazalları aslanları doyurmak için yaratmıştır. O yırtıcı canavarlar bu günahsız hayvanların yumuşak ve lezzetli etleriyle beslenirler. Biz niçin süt kuzularını fırınlarda kızartıp yiyoruz? Bu soruya cevap vermeye ne ben borçluyum, ne de sen. Eş olmayan kuvvetler arasında bu çarpışma sürüp gidecektir. İnsanlar arasında bu eşitlik ne vakit olacaktır? Yaradılışın, hiç de elverişli görünmediği bu iş için insanlardan medet ummak boşunadır. Tabiatın veremediğini insan sana nasıl verebilir? Hiçbir kimse zorda kalmadıkça esirini azat etmez. ‘Hürriyet verilmez, alınır’ sözü işte buradan çıkıyor. Fakat onu alanlar da diğerlerine vermek istemezler. Hürriyetin üzerine şilte serip yastık yorganla uzanmak dünyanın en keyifli, en safalı bir kuluçkasıdır. Cıvcıvler, altından canlanmak için sıcaklık, hareket göstermeye başladıkça basarsın tekme, atarsın yumruğu... İdane Bankası (Ödünç Bankası) ikinci müdürü Sayın

Nusret Bey'i soyup soğana çevirmişler. Polisin uğraşması sayesinde azılı hırsız kumpanyasından üçü tutulmuş, beşi kaçmış... Biricik yapanı ben olduğum için bu yalanlara ne kadar güldüğümü ben söylemeden siz anlayınız."

Kendimi Petrograd, Moskova sokaklarında coşkun Bolşevik hatiplerinin karşılarında sandım. Gece تنها yerlerde yol kesen, boğaz sıkın bu herif, hırsızlığını mazur göstermek için kaç dereden su getiriyordu.

Biraz ötede daha soysuzlaşmış bir genç, yankesiciliğinin beceriksiz çıraklık zamanlarında yakayı ele verdikçe yediğı dayakların acısını sırtını kaşıya kaşıya türlü küfürler savurarak anlatıyordu.

Ben deliyim fakat tesadüf ettiğim muhtelif sınıftan insanların içinde de kendimden pek akıllılarını göremiyorum. Dünyaya bir akıl buhranı içinde ananevî esaslar kökünden sarsılıyor. Genel bir zelzele var. Yirminci asrın ilk çeyreğinin içindeyiz. İki bin senedir medeniyetler, dinler, birbirini daima çürüten felsefeler insanlığı hangi kurtuluşun tepesine çıkartabilmiş? Kudüs'te, Beyt-i lahm'de¹⁹ akidece birbirine zıt milletlerin türlü entrikaları dönüyor. Beytullah'ın kara tonu, al kanlara boyanıyor. Yalnız ben miyim çıldıran? Dünya kudurdu. Toplum denilen sürüler hep birbirine düşman zümrelerden oluşmuş. Şimdi meyhanelerdekileri dinledik. Onlar fesatlarını serbest kusabilmek için gündüzü gece yaparak leş gibi kokan bir kovuğun içinde konuşuyorlar. Sosyetenin bu lağımına düşenleri birbirleriyle istedikleri gibi konuşmaktan, fikir alışverişi etmekten hangi kanun, hangi yasak men edebilir? Buradan çıkınız, toplumun muhtelif hayat sahalarını dolaşa dolaşa en medenî memleketlerin parlamentolarına kadar yükseliniz. Kendilerini milletlerinin en aydını, en hamiyetlisi, en yetkilisi bilenlerin öteki vatandaşlarına barış, refah teminiyle uğraştıklarını görürsünüz. Aman ya Rabbi, bütün dünyada bu ne ucu bucağı gelmez bir meşgaledir. 'Hakk'ı bir top yapmışlar, elden ele oynuyorlar. Bu âlem, bugün yarın düzeleceğe benzemiyor. Bütün memleketler, ihtiyaçlara uygun kanun doğurma ağrılarının acıları içinde. Bir memlekette ezen ve ezilenler oldukça bu sonu gelmez güreş, tarihin gösterdiği reaksiyonlarla ve kâh alt, kâh üst tekrarlarıyla sürer gider.

¹⁹ Beytü'l-Lahm değil. (Yazarın notu)

Bu heriflerin bu fiçılar arasındaki iddialarıyla zihnimi pa-
çavra gibi kirletti. Aman ya Rabbi, kim haklı?

Büyük kısmını kendine ayırıp hakkı haksızlık hâline ge-
tirmeden onu hak sahiplerine kim dağıtacak?

Medenî bir şehir ortasındaki canavar içinde gördüğüm bu
hayat sahnesi hasta beynimde bu izleri bıraktı. Bir delinin
mantık prizması arasından dünyayı görüşü... Hasta olma-
yanların nasıl gördüklerini bilmiyorum. Her grubun görüş
merceği başka... Fakat hafif, ağır şaşılıktan kurtulmuş göz
yok. Her büyük hayvanın küçüğünü yiyerek yaşadığını gö-
rürüz. Tabiatın bu müthiş kanunu gözlerimizin önündey-
ken insanların yapma hukuklarından zayıflar için nasıl imdat
bekleyebiliriz?

Ben böyle dinler ve düşünürken Kalender Nuri, teneke-
lerle midesine döktüğü rakıyı bütün vücuduna sünger gibi
içirerek şişmiş. Birkaç kere iskemlesi üzerinde kendini kay-
bederek yere yuvarlanırken tutup tekrar yerine oturttum.

Heceyi yeni sökmeye uğraşan bir çocuk gibi artık dili do-
laşıyor, Türkçe'nin bazı kelimelerini unutarak tekrar bulma-
ya uğraşıyordu. Bana bir şey söylemek için kolumdan çekti.
Sarsıntıya dayanamayarak dizlerinin üzerine düştü. Yine kal-
dırdım. Hezeyana başladı:

“Ah, Şam şam şaşam dan dan danım... Fa failat fafailat...
Mef mefulat... Sö söyle be... Arka kası neydi?”

“Hangi bahirden arıyorsun?”

“Bah bah... Bahr-ı Lut'tan. Yuhhh.”

“Aruzda böyle bir bahir yoktur...”

“Bilmiyorsun... Su sus... Eski ki şu şu şuara bu bahirden
vezinlenirlerdi.”

“Rezillenirler miydi?”

“Yu yuhhh... E evet.”

“Şimdi hangi bahir kullanılıyor?”

“Ha ha Haliç. Frençkesi A altının bo bo...”

“Altın Boynuz...”

“Ha ha ha... Senin kafandaki gibi... Revan Hanım se senin ka karın... Ha senin karın ha ha benim karım... Teklif var mı a arada?”

“Teklif ü tekellüften sükkânı muaf olmuş.”²⁰

“Ne bo bok olursa olsun e e mi?”

“Olsun.”

“Ben sen demeğim... Sen ben ben demeksin.”

“Şüphesiz.”

“U... uzun boylu laff istemem artık... Gö götür beni karımın ya yanına... Karımın yanına...”

“Götüreceğim.”

“Ka kapıyı üzerimize kapa. Sen defol gi git dışarıya.”

“Peki, lakin...”

“Lakin makin tanımam.”

“Bilirsin Kalender, benim karım çok temizdir.”

“O o o... bilirim temizdir. Gıcır... gıcır bir ka karıdır.”

“Darılma ama sen bugün çok pissin.”

“Evet... pi pisimdir... Amma ve lakin ben ista... İstakoz gibiyim... yimdir. Üstü siyah... İçi be beyaz... İçim temiz temiz temizdir.”

20 Meyhaneyi seyrettim uşşaka mataf olmuş/ Teklif ü tekellüften sükkânı muaf olmuş. (Şeyh Galip)

(Meyhaneyi seyrettim âşıklara Kâbe olmuş / Onun sakinleri güçlükten ve sorumluluklardan muaf tutulmuş.)

“Seni karımın yanına götürmeden evvel bir hamama sokayım...”

“Ko konaktaki hamama mı?”

“Yok... Seni böyle süprüntülükte gübreye yatmış köpek maddarlığıyla eve götüremem. Çöp arabası gibi ta yirmi metre öteden kokuyorsun. Önce hamam, sonra konak. Anlıyor musun?”

“A anlıyorum. Göbek taşında bir terlerim, bir terlerim.”

“Seni göbek taşında bir güzel terletirim. Sonra sıcak halvette elbisenle beraber bir boğadaya koydurturum.”

“So sonra gıcır mıcır karının koynuna...”

“Evet, sonra gıcır mıcır karımın koynuna...”

“Ku kuş tüyü döşek... İpekli yo yorgan... Aynalı karı...”

“Haydi davran...”

“Ah, cilveli Revan... İlk önce ha hamam... Sonra zifaf...”

Kandırdım ya, o artık ne saçmalarsa saçmalasın. Ben onu öyle bir yeraltı hamamına sokacağım ki oradan dirisi değil, ölüsü bile bir daha dünya yüzüne çıkamayacak.

Meyhanecilerin yardımıyla Kalender’i bir açık otomobile attım. Ben de yanına oturdum. Arabanın hareketinden evvel ne olur ne olmaz, bir kere ceplerimi yokladım. Para cüzdanım, saatim hep yerli yerinde duruyor. Oh, Kalender’in meyhane arkadaşları hukuka riayetben benim üstümü başımı yoklamamışlar.

Nuri, içine ot tıkılmış bir manken gibi bulunduğı yere yığıldı. Gövdesi, sarhoş başını çekmiyor, otomobilin en küçük sarsıntısından boynu dört yana yatıyordu.

Şoföre, “Firuzağa’ya!” dedim.

Biz meyhanenin gecesinden çıktığımız vakit güneş, dünyanın öbür iklimlerini yaldızlamak için ufka yaklaşıyordu.

Ortalık kararmadan evvel sevgili arkadaşımı diri diri mezarına gömmek lazımdı. Arabanın seyri esnasında yüzünü biraz sertçe okşayan serin rüzgâr sarhoşun ağırlığını azıcık silktilti. Kendinin nerede olduğunu anlamak ister gibi gözleri sağına soluna ara sıra açılıp açılıp yine kapanıyordu.

Otomobil Tophane'ye geldikten sonra yokuşa saldırdı. Tam tasarladığım noktada arabadan indim. Şoförün yardımıyla ötekini de indirdik. O, şimdi iradesine itaat etmeyen göz kapaklarını açmaya uğraşarak her şeyi unutmuş gibi bir süzgünlükle, “Şam... Şamdan'ım, nereye gidiyoruz?”

“Hamama.”

Şoför: “İyi edersin Beyefendi, bunu bir güzelce terletmeli. İspirtonun buharı vücudundan çıksın.”

Kalender: “Sen karışma ulan... Bu akşam gö göbek taşında ter terleyeceğim... Sonra güvey gireceğim...”

Şoför: “Güvey yemeği varsa ben de geleyim. Ama sen mi gelin hanımın koltuğuna gireceksin? Yoksa o mu senin? Çelimsiz bir kızsı seni taşıyamaz.”

Kalender: “Ulan sen ne ka karışıyorsun? Çe çelimsiz değil... Dişi aslan gibi... Karım bu bu beyin ne nesi biliyor musun?”

“Nenesi değil, belki hemşiresi...”

Kalender: “Hassiktir ulan... Teklif var mı? Ha ha onun ka karısı, ha benim karım...”

Şoför sonu tizde karar veren bir kakhaha kopardı. Nuri'yi vakti gelmeden boğmak için yüreğimi yakan gayza zor karşı koyuyordum. Lakin artık muhakkak ki bunlar onun son hezeyanlarıydı. Onu şimdi İstanbul'un en derin, en korkunç tarihi kuyusunda boğacaktım.

Rezaleti kısa kesmek için Kalender'i yarı taşır, yarı sürükler bir hâlde yangın yerine doğru çektim. Otomobil bir-

kaç homurtuyla uzaklaştı. Şoförün kahkahası kulaklarımda yer etti. Kabadan tize yükselen bir zurna gibi o gülüşü hâlâ duyuyor gibiydim. Vücut bazı atılganlıklara göre, kuvvet ve cesaret bulan şaşılacak ilahî bir makinedir. Kendimde hiç ummadığım bir dermanla Kalender'in bir felçli ağırlığı almış cesedini yanıma asılmış hantal bir çanta gibi götürüyordum. Ayaklarım taşlara çarptıkça, çukurlara batıp çıktıkça şiddetle sarsılan küfürbaz yüküm bana kaba kaba sövüyordu. Ben çilekeş bir derviş tahammülüyle susuyordum. Çünkü o bütün bu alçaklıklarını şimdi hayatıyla ödeyecekti.

Kalender kâh açıp kâh kapadığı gözlerinin eğri süzüklüğüyle heni arayarak:

“Ulan, a Şamdan danım benim... Beni hangi hamama götürüyorsun?”

“Şimdi görürsün...”

“Ulan Galatasaray. A Ağahamamı ne ne tarafta ka kaldı? Burası be beyaban ulan... Ya Yalova dağ hamamlarına mı gidiyoruz?”

“Yürü, yürü şimdi görürsün.”

Kalender parmaklarını şakırdatıp göbek atmaya uğraşarak:

“Yürü yavrum yürürrü...”

Ben, bütün kuvvetimi kollarıma, bacaklarıma vererek onu koşturmaya uğraşırken Kalender saralı bir katır gibi irkilip:

“Oh... Oh... Oh, git gittikçe daha ha تنها. Daha yokuş daha ha çukurrr. Vay anasını be... Hamam nerede? Ben pu pu pusulamı kaybettim. Anasını, a ablasını, danasını, tavuğunu, koyununu, keçisini, kısrakını, ka kancığını, avradını, yengesini, silsilesini...”

“Kes, artık yeter.”

“Ulan Şamdan dan ben sağımı, solumu kaybettim. Beni nere nereye götürüyorsun?”

“Hamama dedik a!”

“Eğer eğer kötü bir niyet niyetin varsa söyle.”

“Nasıl kötü niyet?”

“O... olur a... Gö gözün ırzımda mı? Pa para cüzdanımda mı? Hangisindeyse söyle... Bu burada sana teslim edeyim. Da daha ileriye şu çukurlara gitmeye ha hacet yok.”

“Yürü... Hamama gidiyoruz.”

“Ha hangi ha hamama be?”

“Canım Ruslar buraya bir hamam açtılar.”

“Tellak lakları kadın mı?”

“Kadın da var, oğlan da var.”

“Öyle ya... İki ki türlü de olmalı... Miz mizaç bu... Kimi öyle ister... Kimi mi böyle ister... Fa fakat şeyy... Bana bak.”

“Bakıyorum...”

“Ben bu akşam gü güvey gireceğim, be beni hovardalığa niçin... Ama niçin götürüyorsun? Revan Hanım zevcemiz... Kıs kıskanıp darılmaz mı?”

“Ben seni çapkınlığa götürmüyorum. Orada temizleneceksin. Türlü türlü banyolar var.”

“Ke kepek banyosu... Kükürt banyosu... Süt banyosu...”

“Evet, evet.”

“Süt banyosu... Hem yıkanırım, hem içerim.”

“Afiyet olsun...”

“A Avrupa’da karıların girdiği ba banyoların sü sütlerinden bis bisküvi yaparlarmış. İşte o onun için bisküviler hem

tatlı olurmuş, hem bal ballı olurmuş, ha hasiyetli... Ve hem de kuvvetli olurmuş. Yu yu yuhhh geçmişine be.”

“Senin sütünden yaparlarsa?”

“Benim sütümden yaparlarsa bo boza gibi çokk mayhoş, ke kekremsi olur. Çünkü, çünkü kirli be bedenimde ifrazat vardır. Sa sayayım mı? Ter, sidik...”

“Yeter.”

“İğreniyor musun?”

“Estağfurullah... Hamama geç kalıyoruz da. Lafı keselim, yürüyelim.”

Mahzene yaklaşıyorduk. Ben hamama girmeden kan ter içine battım. Çünkü ömrüm bugüne kadar böyle ağır bir yükün altında hamallık ettiğimi hiç bilmiyorum.

Demir kapının önüne indiğimiz vakit gök kubbesi bir tül hafifliğiyle bulutlanmış, yalnız batı tarafında gittikçe moraran tatlı pembe bir alevle ufkun bir kısmı tutuşarak Marmara sırma saçaklı bir abajurla örtülmüştü. İstanbul’un zarif kubeler, ince minareler, siyah servilerle süslü büyüleyici profili büyük Türk sanatkârlarının işlediği bir paravana gibi ufka uzanarak sanki fanilere cennetin ilahî güzelliklerinden bir manzara gösteriyordu.

Gökle yer arasında sönen güneşin vedalı son ışıkları yansımalarıyla viranelerin, harabelerin hüznlerini büsbütün artırırılar. Çünkü ikisinde de hayatla zevalin mücadelesi, nihayet faniliğin mağlubiyeti görülür. Fakat bana o aralık bir üzüntülü şairin incelikleri değil, bir katil kalbinin merhametsiz kabalıkları lazımdı.

Hâlâ biraz aralık duran demir kapıyı iterken ötede taş yığınları arasında bir gölgenin korkarak bir iri kelebek gibi meydana çıkıp yine derhal gizlendiğini hisseder gibi oldum. Kuruntu mu, hakikat mi? Ah, ben ne fena bir hastayım. Ba-

zen vücudu olmayan şeyleri görürüm de bazen de olanları göremem. Beni bahtsız eden beynimin işte böyle ters ve aldatıcı cilveleridir. Doğru, yanlış bu görüşüm üzerine aklıma birçok ihtimaller hücum etti. Bu ihtimaller bazen birbirinden fark olunmayacak kadar çok ve karışıktır. Bu hücum altında zihnim bulanır, çok sıkılarak bağırmak isterim. Bu hâl aklımın kuvvetinden mi, zayıflığından mı ileri geliyor? İki uç birleştirmiş. İşte ben bu iki ucun ortasındayım, kuvvetle zaafın düğüm noktasında.

Dünyanın şimdiki hâli malum. Bütün memleketlerin evleri, halkını barındıramazken her ülkede nüfusun çoğalmasına çalışılıyor. Gelecek olanları nerede oturtacaksınız? Onlara ne yedireceksiniz? Şimdi her kulübe, her delik, her kovuk karınca yuvaları gibi insanla dolan birer köşk oldu. Belki bu mahzenin içi de yurtsuzlarla dolmuştur.

Yükümü deliğin yanına oturttum. Paslı kapıyı ittim. Aşağıya kulak verdim. Oh, oh, hiç ses yok. Ağır ağır merdivenin taş basamaklarını inerken her adımda çukurun siyah, esrarlı derinliğini dinliyordum. Aynı durgunluk, aynı sessizlik.

Nihayet mahzeni buldum. İnsanların cinlere, şeytanlara terk ettikleri bir tenhalık içindeyim. Burası, ilk ziyaretimden daha karanlık, daha korkunç ve en müthiş cinayetleri ebediyen gönecek bir gizlilik vaat eden bir kır sessizliği içinde uyuyordu.

Gözlerimi karanlığa alıştıra alıştıra dolaştım. Ortadaki ağzı açık kuyuyu buldum. Taş attım. Dipten bana yine cumburtulu bir cevap geldi. Kuyunun her taraftan mesafesini adımladım. Merdivenin son basamağından buraya kaç adımda oraya gelindiğini hesapladım. Zihnimde cinayet planını yaptıktan sonra yukarıya çıktım. Kalender Nuri meyilli toprak üstünde baş yukarıya rahat bir vaziyet bularak komik bir sinema artisti tavrıyla sızmıştı. Avurtları iki körük gibi iri nefeslerle dolup dolup boşalıyordu.

En azılı insanlara uyku hâlinde bir masumluk geliyor. O afacan Nuri'de şimdi derin bir teslimiyet sessizliği vardı. Kurbanlık bir koyun gibi önümde yatıyordu. Cebimden çakımı çıkararak kalbine saplayıversem ya da gırtlığını kessem iş olup bitiverecekti. Bir insan doğurmaktan bir insan öldürmek herhâlde daha kolaydı. Fakat kuyunun içi dururken onun murdar kanını dışarıya serpmeyi hiç uygun bulmadım. Uyandırmak için dürttüm. Duymadı. Bütün kuvvetimle tartakladım. Yine nafiye. Kaldırıp oturtmaya çabaladım. Koltukları altından ellerimi çekince bezden bebek gibi olduğu yere devriliverdi. O düştü, ben kaldırdım. Kollarım yoruluncaya kadar onu uyandırmaya uğraşmayı kendime oyun yaptım. Anlaşılmaz homurtulara başladı. Nihayet lakırdıları seçilir gibi oldu. Ayıkken temiz bir söz çıkmayan ağızdan pislikler akıyordu. Artık ben oralarda değildim. İdama mahkûmların son hezeyanlarına müsaade edilir.

Belini çeki taşı gibi iri bir kayaya yaslayarak zar zor oturttum. Arkasına geçerek dizlerimle iki tarafını payandaladım. Başı daima göğsü üzerine düşüyordu. Bir kaz gibi çarpık bakışlarla etrafında bir şeyler aradıktan sonra, “Şam şam...” heceleriyle “Şamdan” demeye uğraşırken imdadına yetişerek, “Ne var?” dedim.

“Ha hani ya elektrikler?”

“Hangi elektrikler?”

“Elektrikler ya yanmadı. Be ben zifaf o olmayacak mıyım? Yufff...”

“Evvela hamam... Sonra zifaf demedik mi?”

“Ehhh hadi ha hamama ma gidelim.”

Güneş batmış, bu ateşten çok iri küreyi yutan ufkun pembe morlukları gittikçe esmerleşiyordu. Günün bu akşam, geceye kavuşması Kalender için son astronomi olayıydı. O, artık güneşin doğuşunu göremeyecekti.

O, şimdi sebepsiz bir gülme tutturdu. Başın ağırlığına tahammül edemeyen boynu inmeli zannedilecek bir iradesizlikle en ufak hareketlerinde her yana çarpılıyor, gözlerinden yaşlar, ağzından salyalar akıyordu. Çok iğrençleşti. Havaya kaldırmaya uğraştığı elleri hemen düştü. Benimle şakalaşmak istiyordu.

Gülmesini kesmeyerek:

“Tel tel tellaklara söyle, beni çok sarsmasınlar. İ içim de dolu, boşanırım. Pek sı sıcaksa istemem.”

“Peki, peki... Merak etme.”

“Ha ha senin karın, ha benim karım.”

“Öyle ya... Teklif mi var?”

“İ istersen Re Revan’ı ortamıza alalım. Bir bir döşekte üçümüz... Bir sıra sıraya yatalım.”

“Nasıl arzu edersen...”

Ben bu uğursuzu hâlâ kötü kötü niçin söyletiyordum? Korkunç hakikatten kuşkulanırsa can korkusuyla ayılmaya başlayarak mezbahaya sürüklenen öküzler gibi böğüre böğüre benimle boğuşmaya kalkacağına hiç şüphe yoktu.

Yürümeye çocuk alıştıırır gibi, uğursuzu koltuklarından tutarak:

“Haydi bakalım hamama...”

“İlk önce ha hamam... Sonra zi zifaf...”

Bu murdar yükü sürükleyerek demir kapıdan içeriye soktum. Hiç akli kalmamış denecek kadar sarhoş, merdivenden aşağı zifiri karanlığı görünce ayılır gibi oldu:

“Ha hani ya, elektrikler yanmıyor?”

“Dur bakalım. Ne olmuş, soralım.”

Aşağıya haykırdım, mahzenin ta içinden geriye dönen ses gümbür gümbür birkaç türlü cevap verdi.

Sarhoş: “Ne diyorlar?”

Ben: “Affedersiniz. Birdenbire cereyan kesildi. Şimdi ampuller birer güneş gibi parlayacak...” diyorlar.

Bu canlı leşi basamaklardan aşağıya heyamola ile indirirken o bir düziye soruyordu:

“Bu da nasıl ha hamam böyle?”

“Buraya Merdivenli Hamam derler. Tam kırk ayaktır.”

“Kırk kırkayak adamı sokar be...”

Onun ağır dili altında ezilen abuk sabuk sözlerine kâh cevap veriyor, kâh vermiyordum. İki-üç basamakta bir Kalender lapa gibi merdivene yığılıyordu. Bütün güç ve kuvvetimle onu tekrar kaldırmaya uğraşıyorum. Bu türlü inişte benim için kurtuluş, onun için ahiret yolu olan bu merdiven ayakları bitip tükenmek bilmiyordu. Nihayet güç bela dibi bulduk.

Cinayet dakikası yaklaştıkça şakak damarlarıminin vuruşları artıyor, yüreğim eziliyordu. Ona acıyor muydum? Hayır... Bu, ilk cinayetimdi. Cinayet... Oh, ne korkunç kelime... İnsanlar ölmek için yaratılmış faniler değiller mi? Bir adamı eceli gelmeden beş-on sene önce öbür dünyaya, ebedi yurduna göndermek neden bu kadar büyük bir günah olsun? Bazen bir millet kendi gelişmesi için zararlı gördüğü başka bir milleti yok etmeye atılıyor. Sürüler karşı karşıya birbirleriyle boğuşuyorlar. Kan gövdeyi götürüyor. Canı, malı, ırzı, her şeyi mübah kılan bu insan kırımını hiç günah sayılmıyor. Fakat kendi menfaatin uğruna bir insan kardeşini telef edersen bu, cinayet oluyor.

Kalender: “Tel tellakları ça çağır, koltuklarıma girsinler. Kız olsun o oğlan olsun, beis yok.”

Ben hemen haykırdım:

“Tellaklar, beyefendi geldi, koşunuz.”

Sesim duvarlarda inledi. Yankılar yankıları doğurdu, tonozların altında bir velvele koptu.

Kalender: “Ooo... içerisi ço çok kalabalık...”

“Zararı yok. Bizim özel banyomuz tutulmuştur, bileti cebimde duruyor.”

Vücudunu sırtlar gibi Kalender’in koltuğuna girdim. Onu şimdi kuyunun ağzına doğru götürüyordum. Helecanım arttı. Tahlil edemeyeceğim karışık hislerle sarsılıyordum. O esnada merdivenin üst başındaki demir kapı hafifçe gıcırda ve pek donuk bir ışık titrer gibi oldu. Heyecanıma şimdi bir ürküntü katıldı. Ne o? Kalender’i ölümden kurtarmak için imdat mı yetişiyor? Mucizeler mi oluyordu? Rahmanî, şeytanî hiçbir kuvvet artık onu benim elimden diri alamazdı. Çünkü onu yutacak kuyunun siyah ağzına bir adım kalmıştı.

İnsan dediğimiz, ilahî bir makinenin bu canlı kutusu, anlayamadığımız birçok esrarlı hislerin gizlendiği yerdir.

Kalender, ayaklarının arasında dolaşan ölümü hissetmiş gibi birdenbire bir of çekerek:

“Şamdan danım... Ah, ah, hayat ne kadar tatlı... Ba bal gibi bir şe şey... Be beni evliliğine kattığın için se seni çok seviyorum. Bir ka karı, i iki ko koca... Türkçesi buna ‘evlenme birliği’ derler. Gel, gel, seni öpeyim.”

Bu, Kalender’e ilham olunmuş bir veda. Artık reddetmedim. Onun rakılı bir salyayla kokan pis dudaklarına yanağımı uzattım. Şiddetli bir hararet söndürür gibi içini çekerek yana yana öptü. Sonra bozulmuş turşu keskinliği dağılan pis yaklarını ağızma yapıştırarak:

“Sen, sen de beni...”

Birkaç kere midemin içindekiler kabarak ben de onu öptüm. Yarım dakika sarmaş dolaş olduk. Bu girift öpüşmeden kurtulmak lazımdı. Çünkü onunla beraber ahirete gitmek

niyetinde değildim. O yapışkan kucaklaşmadan silkinerek sıyrıldım. Şimdi yalnız ben onun koltuğundan tutuyordum.

Bir, iki, üç... Dördüncüde zavallı dostum sarsak adımını kuyunun içine attı. Omuzlarından şiddetle ittim. Uçuruma bırakılan dolu bir harar gibi Kalender avuçlarımın altından ölümün ebedî karanlığına uçtu, gitti. Evvela boğuk, acı, canhıraş bir böğürme, sonra bir cumburtu... Daha sonra hiçbir şey...

Hemen merdivene saldırdım. O acı feryat, o cumburtu mahzenin duvarlarında yankılarını tekrarlıyordu. Helecanlar içinde merdiveni yarıladığım esnada Kalender Nuri kuyunun dibinden, içine su dolan gırtlığının son kuvvet ve hırıltısıyla ve bütün cahıraşlığıyla birbiri arkasına birkaç kere daha haykırdı. Mahzenin duvarları bu acı yardım isteğini sanki duyurmaya çalışarak inim inim inleyerek tekrarladı. Ne oldu? Kuyu, Kalender’i kabul etmedi de dışarı kusmak mı istiyor? Bu oğlanda ölüp dirilen efsanevi bir canavar yaradılışı mı var? Sesi kesildikten sonra tekrar nasıl canlandı?

Bu bir hakikat miydi, yoksa kulaklarım beni aldatıyor muydu? Demir kapıya yaklaşıcağım esnada deliğin hafif aydınlığı üzerinde aynı gölge oynadı. Bu defa ışığın ortasında bir gölgenin hareketini aynen seçtim. Şimdi ne yapayım?

Aşağı mı kaçayım, yukarı mı çıkayım? Cinayetimden dolayı kalbimde hiç pişmanlık yok. Görülüp tutulmak telaşı içinde titriyorum. Kalender ölmedi mi? Kuyudan bağırın kim? Demir kapının dışında beni gözetleyen kim? Bu tehlikeli iki meçhulün ortasında kıvrım kıvrım kıvraniyorum. Nihayet her canide olduğu gibi kaçmak hissi öteki telaşlarıma üstün geldi. “Ne olursa olsun.” dedim, kapıdan dışarıya fırladım.

Oh, mahzenin mezar ağırlığı alan küflü havasından kurtuldum. Alnımı serin bir rüzgâr okşadı. Etrafıma bakındım. Ortalık henüz her şey seçilecek kadar aydınlıktı. Evvela bir şey göremedim. Bir ikinci oh daha çekeceğim esnada taşların arkasında kıpırdanan bir insan fark eder gibi oldum.

Bunun kim olduğunu anlamadan kaçıp gidersem şüphesiz o, yine beni takip edecek. Kalbimde böyle bir merakla uzaklaşmaktansa bu bilinmeyeni tanımayı daha faydalı gördüm. Üzerine yürüdüm, kaçmadı. Bir taş yığını önünde durmuş, akşamın bastıran sisleri içinde şekilleri derece derece silinen İstanbul'u seyrediyordu.

Ta yanına gittim. Durdum. Kaynımla göz göze geldik.

“Sermet?”

“Efendim!”

“Ne yapıyorsun burada?”

“Hiç...”

Sermet, oraya kuşkusuz bir hiç için gelmemişti fakat daha fazlasını sormaktan ben korkuyordum. O da fazla cevaptan titriyordu. Bir müddet birbirimizin yüzüne bakmaktan korkarak karşı karşıya durduk. Tepemizde gecenin ilk habercileri yarasalar görünüp seri zikzaklar yaparak kayboluyorlardı. Limandan akşamın dumanlı hüznüyle ahenkli inceli kalınlı vapur düdükleri kulaklarımıza elemler döküyorlardı.

Nihayet kaynım sessiz bir soruyla derin derin gözlerimin içine baktı. Sanki, “Oldu bitti mi?” demek istiyordu. Bu soruya evet der gibi başımı sallayarak, “Evet oldu bitti.” cevabını verdim.

Yürüdük. Kalender’in feryatlarını işitmemek için mahzen kapısından uzak dolaşarak yola çıktık. Fakat nereye gitsem insanı rahatsız eden bir gramofon hırıltısıyla sesi beni takip ediyordu. Eve döndük. Kaynımdan ayrılırken: “Ablana bir şey açma.”

“Açacak ne var ki?”

“Hiç...”

Cinayetin mahrem kabul etmediğini bilmem hangi kitapta okumuştum. Cinayetin sırrı yalnız canide kalırsa fiil belki bir müddet ve belki de her ebediyen gizlenebilir. Fakat bu sırrı ikinci bir insan bildi mi artık onun gizlenmesine imkân yok gibidir.

Şimdi ben bu tehlikeli durumdaydım. Kaynım işi biliyordu. Kendi kendime sordum:

“Bunda korkacak bir şey var mı?”

Sonra şöyle sordum ve cevapladım:

“Evet. Elbet...”

“Fakat niçin?”

“Çünkü kaynım orada tesadüfen bulunmuyordu. Şüphesiz beni gözetlemeye gelmişti.

“Neden?”

İşte bu “Neden”in önünde irkildim. Bu gözetlemeyi Sermet kendi hesabına mı yapıyordu, yoksa onu benim arkamdan ablası mı göndermişti? Kalender Nuri, çılgınca emellerinden doğan namus yıkıcı teklifler, canavarca tehditlerle aile mutluluğunu, rahatını durmayıp ihlal etmiyor muydu? Onun tecavüzlerinden karım, kaynım, ben hepimiz huzursuz değil miydik? Kalender Nuri’nin vücudunu dünyadan kaldırmak için onlar da vicdanlarına karşı yemin etmemişler miydi? İşte bu vazifeyi ben kendi başıma gördüm. Onları da kendimi de büyük bir beladan kurtardım. Bu hareketimden memnun olmalar gerekmez mi?

Karımın Nuri’ye aleyhindeki şiddet ve nefreti neden birdenbire şefkat ve merhamete döndü?

Uygun bir cevap bulamadığım bu soru kızgın bir buz gibi beynime saplanıp saplanıp çıkarak bütün düşünce ve muhakemelerimi delik deşik etmeye başladı.

Ben, Sermet’e mahzen kapısı önünde rastladığım vakit orada ne aradığına dair niçin kendini inceden inceye sorguya

çekmedim? Kız kardeşine bir şey açmaması hakkında bir de tembihte bulundum. Ah ne safillik.

Bu düşünceler zihnimde dallandı budaklandı, çatal çatal oldu. Geçirdiğim olaylar sesli bir sinema filmi gibi gözlerimin önünden geçiyordu.

Kalender’i, Kurşunlu Meyhane’de konserve kutularıyla rakı içerken, teneke tabakalardan kokmuş yeşillikleri tıkınıırken, ağız eğri, göz şaşı, körkütük sarhoş, uğursuz suratıyla canlı olarak görüyordum ve aramızda geçmiş olan şu konuşmayı bilmem nasıl bir kuvvet kulaklarıma aynı açıklıkta tekrar ediyordu:

Ben: “Biz Revan Hanım’la nikâhlı karı kocayız. Sen nasıl araya gireceksin?”

O: “Poh... Nikâh, o, avama mahsus bir bağ.”

Ben: “Revan Hanım benim üzerime başka erkek kabul eder mi?”

O: “Beni eder.”

Ben: “Neden biliyorsun?”

O: “Biliyorum.”

Ben: “Sen yanılıyorsun.”

O: “Sen yanılıyorsun. İnanmazsan dene!”

Daha sonlarına doğru dayanılmayacak bir edepsizliğe döken bu konuşma zihnimde canlandıkça kafamın içini gayz ve kinle dolduruyor, karımın Kalender’e bu sözleri söyletme küstahlığını veren davranışını bir türlü bir kaba koyamıyordum. Nerede ne vakit, nasıl anlaştılar?

Karım odaya bir keyifsiz hâlsizliğiyle girdi. Benzi uçuk, gözleri baktığı noktalarda bir zaman duraklayan bir dalgınlıkla süzülüyordu. Bakışlarımız iki düello kılıcı gibi çarpıştı,

ayrıldı. İkimiz de birbirimizin zihnimizden geçenleri gözden göze okumaya uğraşıyorduk.

İkinci bir bakış çarpışması daha oldu. Karım gözlerini yine kaçırdı. Fakat bu sefer ben bir nişan noktası gibi göz-bebeklerimi ona diktim. Sert, sabit öyle durdum. Gözlerimin kıpırdamayan fosforlu projektörü altında karım efsunlanmış gibi bir gevşekliğe uğrayarak en ezgin sesiyle:

“Oh Şadan!”

“Ne var?”

“O nasıl bakış?”

“Bir âşık bakışı.”

“Beni korkutuyorsun...”

“Niçin beni bir umacı gözüyle görüyorsun, Revancığım?”

“Umacı değil... Umacı değil...”

“Ya nedir?”

Karım şimdi benim deliliğimi örtecek mülayim bir kelime arayarak:

“Bu akşam yüzünde fazla sinirlilik var da.”

“Belki... Lakin artık sen benim sinirliliklerime alışmadın mı?”

“Çoktan alıştım... Hatta o kadar ki...”

“Ey?”

“Bu sinirliliklerin bazen hoşuma bile gidiyor.”

“Bazen de gitmez, değil mi?”

Revan bu soruma tatlı bir tebessümle cevap verdi. Dikkat ediyorum, karım aramızda açılacak konuşmanın münakaşa, mücadele şekli almamasına, sözlerin benim hasta şuurumu kikiştirecek bir dereceye kadar ekşimemesine uğraşıyordu.

Ah, lakin benim mayası bozuk beynim her sözü ekşittirecek bir köpürmedeydi.

Ben, Sermet'e mahzendeki korkunç olayla dair ablasına bir şey açmamasını söylemişim. Acaba kaynım sözümü tuttu mu? Onu söylemekten men ettiğim şeyi şimdi kendim söyleyecektim. Hissedip de anlamadığım sırlar vardı. Meraktan çatlıyordum. Karımın sabırlı ve ölçülü durumunu taşırmadan bir şey anlamak kabil olamayacaktı. Onun için birdenbire dedim ki:

“Sana verdiğim sözü harfiyen yerine getirdim.”

Birdenbire şaşırarak, ya da şaşırmış görünerek:

“Hangi sözü?”

“Seni o büyük beladan kurtardım...”

Revan'ın güzel yüzü gittikçe artan bir sarılıkla çok acıklı bir ifade aldı. Ağzından çıkmak isteyen kelimeler titreyen dudaklarında sallandı kaldı. Oh, oh, karım niçin bu kadar etkileniyordu? O, umutsuzluğundan sarardıkça ben öfkemden kızarıyordum. Onun bu üzüntüsünü son dereceye çıkarmak için en korkunç sözlerden fazla dehşet veren bir sessizliğe bürünerek gözlerimle onu didikleme didikleme şimdi hakikaten bir umacı vaziyeti alıp bekledim.

Karım uzaktan gelen bir ses dinler gibi bir noktaya kulak kabartıp kaşlarını çatarak bir zaman durdu. Sonunda iniltiyle sordu:

“Söyle ne yaptın?”

“...”

“Bir cinayet?”

“...”

Ürpertici bir sessizlik içinde aynı dehşetli bakışla gözlerinin içini kargılayıp duruyordum. O şimdiye kadar tutmaya uğraştığı acılarını birden boşaltmaya atılır gibi bütün ruhunun protestosuyla:

“Şadan, cinayetle bela defedilemez. Daha büyük bir felakete kapı açılmış olur.”

“Bu yolu bana sen gösterdin, Revan.”

“Aman, sus!”

“Kalender’in beynini patlatmak için en evvel silahını dolduran sensin...”

“Fevkalade bir öfke anımda öyle dedim. Fakat sonra sözümü geri aldım. Sana da insanlığı, ölçülü davranmayı öğütledim.”

“Kalender gibi bir ahlak canisine insanlıkla karşı konuşamaz.”

“Zavallı Şadan, ne yaptın? Söyle... Çabuk söyle.”

“Niçin soruyorsun? Bu acelen ne?”

“Soruyorum, söyle... Söyle...”

“Niçin? Anlamak isterim.”

“Cinayetinın tamir edilecek tarafı varsa hemen her şeyi feda ederek işe başlayacağım.”

“Kalender’i kurtarmak mı istiyorsun?”

“Evet.”

“Neden ona karşı her şeyini feda edecek kadar duygulandın?”

“Meseleyi ters anlayarak niçin böyle hakaretli sorulara kalkışıyorsun? Onu kurtarmak isteyişim seni kurtarmak içindir. Cinayetinın duyulduğu gün ne yapacaksın? Jandarmalar arasında cinayet mahkemesine çıkarıldığın gün ne cevap vereceksin?”

“O, bana ait bir mesele...”

“Senin karınım, bana da aittir.”

“Kocanın cinayetinden karıyı sorumlu tutmazlar, cezalandırmazlar. Korkma, Revancığım.”

“Aman, aleyhimde ne kötü şeyler düşünüyorsun. Nazarında bu kadar bayağı bir kadın mıyım? Söyle, nasıl oldu? Cinayetini tamire imkân yoksa müdafaa planımızı hazırlayalım.”

“Tamir sözünü kaldır. Öldürdüm. Artık Hazret-i Mesih gelse Kalender’i diriltemez.”

Karım on parmağını iki şakağından altın saçlarının içine batırıp ağlaya ağlaya:

“Ölüsü nerede?”

“Nc yapacaksın hanım?”

“İmha edeceğim.”

“Merak etme. Kimsenin bulamayacağı bir yerde.”

“Bu cinayet esrarını bana söylemekten neye korkuyorsun?”

“Lüzumsuz görüyorum...”

“Sen istediğin kadar sakla. Ben şu andan itibaren araştırmaya başlayarak her şeyi meydana çıkarırım.”

“Ne oluyorsun hanım? Benim gizlemeye mecbur olduğum bir cinayeti sen niçin meydana çıkarmaya uğraşacaksın?”

“Görüyorum, sen kendini müdafaa edemeyeceksin. Cinayet hakkında şuurlu bir düşünüşün yok.”

“Revan, Kalender ismini karşımda bir daha ağzına almayacaksın. Bundan seni katiyen menediyorum.”

“Garip iddia... Sebebini sorabilir miyim?”

“Sebebi açık, pek meşru.”

“Nedir?”

“Seni Kalender’den kıskanıyorum.”

“Bir ölüden?”

“Evet, bir ölüden... (Nefesimi kesen ağır bir duraksamadan sonra) Ama... Hayır... Oh, kim bilir?”

“Söyle Şadan, Kalender yaşıyor, değil mi? Sen bu cinayeti beni aldatmak için uyduruyorsun?”

“Sen, Kalender’i seviyorsun. Fakat çok yalvarırım Revan, bunu bana hissettirme.”

“Çılgınca sözler...”

“Evet, evet, seviyorsun. Onu diriltmek için mucizelere atılmaya hazır olduğunu görüyorum. Fakat boşuna. Ben onu öldürdüm, iyice öldürdüm. O dokuz canlı canavarın dokuz canını da cehenneme gönderdim.”

“Hâlâ aleyhimde o bayağı sözler... Beni ne ile itham edersen et, seni canilikten kurtarmak için son dereceye, son dakikaya kadar uğraşacağım.”

Nöbetim arttı. Çırpına çırpına bağırıp çağırmaya başladım. Mücadelenin devamında daha çok fenalaşacağımı anlayan karım odadan çıktı. Birkaç dakika sonra yanıma Sermet geldi.

Kaynımın gözlerinde garip bir merak heyecanı okuyarak sordum:

“Ne var yavrum Sermet?”

“Hiçbir şey...”

“Ablan seni buraya beni gözlemeye mi gönderdi?”

“Hayır. Ben kendiliğimden geldim.”

“Komedyaya istemem, Sermet.”

“Ne komedyası?”

“Ablana her şeyi anlattın. Kalender’i kurtarmak için kuyuya adamlar gönderdiniz.”

“Ne söylüyorsunuz Enişte Bey? Siz Kalender’i kuyuya mı attınız?”

“Ulan beni büsbütün deli etme. Seninle mahzen kapısında buluşmadık mı? Oraya beni gözetlemek için gelmemiş miydin?”

“Buluştuk. Fakat sizin zannettiğiniz gibi değil. Sizi gözetlemeye gelmemiştim.”

“Öyle süklüm püklüm, gözetleyici gibi oralarda ne arıyordun?”

“Siz, Kalender’le otomobilden indiğiniz zaman ben de oradan tesadüfen geçiyordum. Gördüm, çok sarhoştunuz. Şoför bile hâlinize kahkahalarla gülüyordu.”

“Ben sarhoş değildim. Kendini bilmeyen Kalender’di.”

“Evet. Siz onu bir yük götürür gibi taşıyordunuz. Bir uygunsuzluğa uğrarsanız size yardım etmek için, mesafelice peşinize takıldım. Sonra viranelerden gittiniz, gittiniz, nihayet mahzen gibi bir yere indiniz.”

“Kalender’i ne maksatla mahzene indirdiğimi bilmiyor muydun?”

“Nasıl bilirim?”

“Sen neden aşağıya, yanımıza inmedin de bir casus gibi yukarıda kendini gizledin?”

“Enişte Bey, siz Kalender’le kanlı bıçaklı denecek derecede korkunç bir şekilde dargındınız. Nasıl oldu da barıştınız? Durumda bir fevkaladelik gördüm. Birleşmenize sebep olacak aranızda büyük bir sır bulunduğuna hükmettim. Canınızı sıkmaktan korkarak aşağıya, yanınıza inmedim.”

“Hep bunları doğru mu söylüyorsun?”

“Namusum üzerine yeminle söylüyorum ki...”

“Hangi namusun yavrum? Biz onu hep beraber Madam Federovna’da hırs ve şehvetimize katık edip bitirmedik mi? Bu avama mahsus bir sözdür. Bizim aramızda teminat olarak geçecek bir laf değildir.”

“Peki. Nasıl isterseniz sizi öyle temin edeyim.”

“Kalender’in kuyuda olduğunu ablana söylemedin mi?”

“Bilmediğim bir şeyi nasıl söyleyebilirim? Bunu şimdi senden öğreniyorum.”

“Benim mahzene Kalender’le beraber indiğime şahit olmuşsun. Sonra oradan yalnız çıktığımı da görünce onun ne olduğunu merak etmedin mi?”

“Çok sarhoştı. Belki aşağıda sızmış kalmıştır, sonra kendi kendine ayılır, kalkar gider dedim...”

“Peki, Sermet. Çok yalvarırım, bu hakikati sen yine bilme. Ablana bir şey açma. Çünkü Revan Hanım, Kalender’i çıldırasıya seviyor.”

“Rica ederim, Enişte Bey. Ablamın aleyhinde bu kadar ağır bir suizanda bulunmayınız. O Kalender’e tenezzül edecek yaradılıştaki bir kadın değildir.”

“Fazla lakırdı istemem. Seviyor, iddiamı ispat için elimde çok delillerim var.”

“Bu olmayacak şeyi doğru saysak bile bundan ne çıkar? Kalender ölmedi mi?”

“Kim bilir?”

“Kuyuya attığınızı söylüyorsunuz...”

“Attım ama öldüğünü bilmiyorum. Ben mahzenden kaçarken o hâlâ kuyunun içinden bağıırıyordu. Ablan hakikati öğrenirse onu kuyudan çıkartır. O uğursuz herif benim kadar senin de düşmanıdır Sermet. Onun yüzünden çekmediğimiz kalmadı. Bu işte benim sırdaşım, yardımcım ol. Kimseye ama hiç kimseye bir şey açma. Yarın seninle beraber gizlice mahzene gidelim. Eğer onu kuyunun içinde yine diri bulursak yukarıdan kafasına iri iri taşlar atarak gebertelim. Yalnız biz değil, bütün dünya bu delinin rezilliğinden kurtulsun.”

Sermet, bana susmakla beraber yardım sözü de verdi. Her sözü, olmayan namusuyla temine uğraşarak söyleyen bu çocuğa inanayım mı?

Karımla aramız şeker renk... O pek metin görünmeye uğraşüyor. Kalender o derin kuyunun cumbur cumbur suyu içinde saatlerce nasıl yaşar? Bu uğursuz karada, suda soluk alan kurbağa tabiatında yaratılmış değil ya. Karım onu kuyudan çıkartıp yaşatmak mucizesini gösterirse? Aman ya Rabbi, dünyada neler olmaz.

Ah, bu gece şimdiye kadar uğramadığım bazı garip hâller geçiriyorum. Kalender'i öldürdüğüm için karım bana kin bağladı. Öç almaya yemin etti. Su içmeye kalktım. Sürahinin içi yemyeşil... Zehir atmışlar. Ben bunu anlamayacak kadar sersem miyim? Ah, işte karım döşekte yorganın arasından sezdirmeden bana bakıyor. Suyu içecek miyim, içmeyecek miyim? Anlayacak. Hayır, içmeyeceğim. Fakat of... Niçin susayım? Karımın bu hainliğini yüzüne vurmalıyım...

“Hanım, koş!”

Revan, başını yastıktan kaldırarak:

“Ne var beyim?”

“Kalk, gel. Şu sürahideki suya bak.”

Karım yataktan fırlayarak:

“Ne olmuş?”

“Sürahiyi al da dikkatle bak.”

Revan bakarak:

“Bakıyorum fakat bir şey anlayamıyorum.”

“Suyun rengi nasıl?”

“Billur safiyetinde, berrak...”

“Hayır, yeşil...”

“Şadan, yanlış görüyorsun. Gel bak, sürahiyi ışığa karşı tutuyorum.”

Evet, baktım. Bu defa suda yeşillik yok. Karım nasıl bir hokkabazlıkla çarçabuk sürahiyi değiştirdi. Bu el çabukluğu karşısında susmamak mümkün değildi. Oh, Revan, dur, seni elbette bir başka defa yakalarım. Fakat ben ne olur ne olmaz diye su içmedim.

Yine döşeğe girdik. Karım en ufak bir kıpırdanışından huylanarak hemen gözlerini aç aça pek hafif bir kuş uykusu uyuyor, belki de hiç uyumayıp bana öyle görünüyordu.

Ah, nasıl bir gece geçiriyorum, Allah'ım nasıl bir gece? İnsanlar, size söylüyorum: Bilim, fen, tababet hepsi uydurma, hepsi saçma, hepsi zırva. Sizin “sağlık” dediğiniz şey tabii olmayan bir hâldir; tabii olan “hastalık”tır. Çünkü canlı, cansız her yaratığın unsurunda, mayasında, bünyesinde türlü türlü hastalıklar uyukdadır. Hemen meydana çıkmak için sebep ararlar. Ölüm asıldır, hayat geçicidir. Ölümle her an mücadeleye mecbur olan hayat, sonunda silahını teslim mahkûm değil mi? Herkesin şikâyet ettiği bu hayatta ne zevk var? Bundan tam olarak zevk almış memnun, mesut olan varsa çıksın meydana.

Dinleyiniz, bakınız filozoflar filozofu, şeyhim, vicdanımın mürşidi, hazreti Nietzsche ne diyor: “Çıldırmandan felsefe yazılmaz. Çıldırmandan aklın öte tarafını seçmek mümkün değildir. Bu sırlar, basit düşüncenin çok üstündedir. Bütün itibarî bağları parçalamak. Ağır ağır tüten bacalar gibi, ölçülü

düşünmek para etmez. Akıl işlemeye başladığı vakit kafamızın içinde ne kadar kurumlar varsa ateş almalı. Alev, bacadan yukarı minareler gibi kıpkızıl göklere yükselmeli. Mahalle avaz avaz haykırmaya başlamalı. Yangın Kulesi işaretlerini çekmeli, itfaiye borusunu çalmalı. Sokaklarda izdiham kazanda su gibi kaynamalı. Şehrin altı üstüne gelmeli. Her kuvvetli fikir yangın gibidir.”

Düşünme böyle olur, pirim öyle diyor. Bütün yaradılışın olgunluğu, sonu ölümdür. En yüksek, en yüksek yalnız odur. Tereddüt etme. Evvela sevdiklerini öldür, sonra kendini... Ölüm ulviyettir, onun gelmesini beklememeli, biz ona gitmeliyiz.

Ah, ah, şimdi birçok hakikati anlıyorum. Profesörlerden, kitaplardan değil, bilimlerden, fenden değil, olayların beynime doldurduğu izlerden. Akılsızlar, aklın fazlasına “delilik” diyorlar. Dünyaya geldim, etrafımı sonsuz sırlarla çevrilmiş buldum. Otuzuma yaklaşıyorum, henüz bu sırlardan bir zerresini çözmeyi başaramadım. Zavallı kafalar, ağır serpuşların altında ezilen koca sakallı hahamlar, papazlar, hocalar, her şeyin içini bilmekle geçinen bütün bu topluluk da hâlâ benden bir çekirdek ileri varamamıştır.

“Dünyayı kim yarattı?” sorusuyla mesele açılır. Hepsinin “Yaradan”ı zayıf beyinlerinin icadına göre başka türlüdür. Yahudilerinki İbranice konuşur, Çinlilerinki Çince, Rumlarınki Yunanca, Katoliklerinki Latince... Hepsi de cenneti, cehennemini olan, korkutarak insanlardan boyun eğme ve tapınma isteyen öfkeli, kindar birer “Allah” tasavvur ederler. Kitapları olmayan gözü açık millet yalnız Çingenelerdir. Mabetleri, imamları yoktur. Her davayı çeribaşının görmesi bakımından bütün medenî ‘layık’ idarelere örnek olacak basit kanun ve disiplinleri vardır. Davalar birer defada ortaya konur ve adaletle hüküm giydiği için istinafa, temyize gerek görülmez, hâkimlerden şikâyet, aralarında görülmüş şey değildir. Çünkü çeribaşına son derece hürmet ve itimatları vardır. Çeribaşı

seçiminde bir tek Çingene'nin burnunun kanadığı, dedikodunun gazete sayfalarına düştüğü katiyen işitilmemiştir. Çünkü en sersem bir Kıpti kendi cemaati içinde o makama en layık olanı bilir. Haklı, haksız halkın zihnini çelmek için yapılan propaganda ve seçim entrikalarına asla tenezzül etmezler. Zira bir memleketin parlamenter olabilmesi için bütün akıl ve zihinlerin bu usulü kavrayacak bir olgunluğa ermiş olması şarttır. Herhangi bir topluluğun fertleri niçin seçtiklerini ve kimi seçeceklerini bilemeyip de bu mühim hususta uyarmaya ve vasiyete muhtaç kalırlarsa bunların bir çocuk sürüsünden ne farkları olur? Rey toplamak usulü, memleketin yönetimi işinde olgunlaşmış, geçmişten, içindeki bulunduğu zamandan ibret dersi almayı öğrenmiş beyinlerin ayrı ayrı görgü ve deneylerinden yararlanmak için konulmuştur. Halkın cahilliği birtakım cüretkârların fırıldaklarına yol açar.

Of... Fakat niçin kendi derdini bıraktım da siyasetin çıkmaz sokağına saptım? Bilmem ki düşüncem herhangi bir bahsin labirentlerine dalarsa bir türlü öbür ucunu bulamıyor. Onun dar dehlizleri içinde döne dolaşa bunalıyor. İradem o kadar kuvvetsiz ki bir kör yeder gibi biri elimden tutarak o mevzudan beni çıkarmalı. Ve “Onu düşünme, şunu düşün.” demeli.

Aman aman... O kadar yorgun ve hâlsizim ki vücudumda, benliğimde maddî ve manevî her ne varsa aşındı, bitti. Kemiklerime kadar varlığının bütün dayanıklı kısımları eridi. Pelteleştim, kauçuktan bir adam oldum sanıyorum. Bir mezar bulup da içine uzansam, imam gelip de telkinle beni rahatsız etmese. Ben “Münkereyn”²¹ söyleyeceğimi bilirim. Onlar bana ağız açmadan evvel ben o meleklerle üç soru soracağım: “Ben niçin doğdum? Niçin yaşadım? Niçin öldüm?” Benim kendi isteğimle olmamış şeylerden gelip de mezarda beni sorumlu tutmak ne demektir? Dünyada adalet yok. Bunu ahirette de bulamazsak bana kaçacak bir üçüncü âlem gösteriniz.

²¹ İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken Münker ve Nekir melekleri.

Fakat pencerelerden dışarıda gece ne kadar karanlık, ağır, kuruntulu... Hassas ruhların üzerine çöken bu kara kâbus beni eze eze yamyassı bir kertenkele hâline getirdi.

Diyorlar ki “Çıldırma!”. Bu zulüm ve hastalık, bu alçaklık dünyasının içinde akıllı kalmak mümkün mü? Oh, nabızlarım ne kadar atıyor. Sinirlerimi yengeçler didikliyor. Kanımdaki milyonlarca yuvarların ayrı ayrı kıpırdadıklarını duyuyorum. Damarlarımızın içinde fezalar var, bu sınırlı mesafelerin boşluklarında çekim kanununa uyarak küreler dolaşıyor. Kanımda Venüs’ten, Jüpiter’den, Satürn’den büyük gezegenlerin güneş etrafında sistemler kurmadıklarını kim iddiaya kalkabilir? Sidik yollarımda akan yıldızlar uçuştüğünü size temin ederim. Çünkü bunların düşmesiyle bazı bazı mesanem ateş gibi yanar. İçimizde, dışımızdakilerden çok büyük âlemler var.

Ah bu gece, ah bu gece... Yarı belimden yukarısı yanıyor, aşağısı donuyor. Ayaklarım var mı, yok mu bilmiyorum. Etlerime çuvaldız saplasalar duymayacağım. Kötürüm mü oldum? Ay... Oh... O ne? Uzaktan bir ses... Dinle Şadan, bilinmezden bir seda geliyor. Yok... Hayır... O melun bağılıyor, Kalender.

“Ben ölmedim... Ölmedim... Geliyorum. Karınla aranda bana yer açınız... Döşeginize gireceğim...” diyor. O. Vallahi o.

“Hanım, kalk, kalk... Bak, oda kapısı kilitli mi? Pencereler kapalı mı? O şimdi kara koncolos oldu. Budak deliğinden içeriye girer.”

“Neler söylüyorsun bey? Ne var?”

“Duymuyor musun?”

“Hayır.”

“Dikkatle kulak ver.”

“Veriyorum.”

“Ne işitiyorsun?”

“Hiç.”

“Duyuyorsun ama söylemek işine gelmiyor.”

“Duysam niçin inkâr edeyim?”

“Hah, hah... İşte bu defa o kadar kuvvetli bağırdı ki kuyudan gelen uğursuz ses gecenin karanlığını bir vapur düdüğü gibi deldi. Bunu da duymadım diyebilecek misin?”

“Evet, şimdi duydum.”

“Oh, ya Rabbi şükür.”

“Duydum ama bu insan sesi değil.”

“Ya nedir?”

“Pek uzaklardan bir köpek havlıyor.”

“Çevir kazı yanmasın...”

“Bey, emin ol, üzülme. Köpek sesi, köpek.”

“Kulaklarımızda çınlayan bir hakikati yüz yüze inkâr etmek, karşısındakini ahmak yerine koymaktır. Ben onu kuyuya attım, O arkamdan ‘Ben ölmedim. Revan’ı bir Arap kısırağı gibi aramızda paylaşacağız.’ diye bağırdı. Söyle hanım, sen bir budunu bana, öbürünü ona pay etmek mi istiyorsun?”

“Ah bey, nasıl sözler bunlar? Hiç bu geceki gibi olduğun yoktu. Beni korkutuyorsun.”

“Benden korkma karıcığım. Öndan kork...”

Karım salyalarını sildi. Bana bir bardak kordiyal içirdi. Titreyen ayaklarımı sıcak elleriyle ısıtmaya uğraştı. Bütün vücudumu ovdu. Masajla beni uyutmaya çalıştı. Biraz dalar gibi oldum. Ne kadar müddet kendimden geçmişim, bilmiyorum, karyolamız sarsıldı. O geldi. Kalender. Karınla benim arama girecekti. Titreyerek gözlerimi açtım. Yüz yüze geldik. Suratı ne kadar iğrenç bir uğursuzluk bağlamıştı. Uyandığımı görünce hemen gardıroba kaçtı. Aynanın içinden o alaylı şaşı gözleriyle bize bakıyor, yumruklarını birbirine vurarak:

“Gitmeyeceğim... Koynunuza gireceğim. Revan, cins bir kısraktır. Üzerinde payım vardır. Mahkemeler hakkımı teslim etti. İlâmlar aldım!” iddialarıyla bağırıyordu.

Döşekten fırladım. Karım da arkamdan...

“Bir revolver, bir bıçak veriniz. Haini öldüreyim, polis çağırınız, uğursuzu teslim edeyim.” çılgınlıklarıyla geceyi çınlatıyordum.

Karım ağlıyordu.

Bütün ev halkı odaya doldu. Doktorlara haber gitti. Onlar gelinceye kadar bazıları benim ellerimi bağlamayı düşündüler. Karım itiraz etti:

“Kocam deli değildir. Bu bir sinir nöbetidir, geçer!” di-yordu.

Ah, Revancığım doğru söylüyordu. Ben deli değildim. Hiç değildim. Çünkü gördüğüm şeyler bir halüsinasyon değil, hep birer açık gerçektir. Kalender Nuri ölmemiş, kuyudan çıkmış, Haşmet Bey’in zamanında olduğu gibi karımın kohnuna girmeye gelmişti.

Doktorlar beni muayene etmişler. Pek farkında değilim. Banyolara sokup çıkardıklarını biraz biliyor gibiyim. Sonra hatıralarımın zinciri kırılıyor, rüyamda mı, nasıl oldu pek seçemiyorum. Bindığım uçaktan düştüm. Atmosfer ağırlaştı. Dalgadan dalgaya yüzer gibi uçtum. Bu iş bana insanların evvelce kuş olduklarını kanıtladı. Bundan önceki yaşayışlarımda karga olduğumu hayal meyal hatırladım. Çünkü hiç çalışmadan ne güzel uçuyordum. İlk kanat açışımda acemilik duymadım. Yaradılışım göbekten göbeğe kuş aslımın ayrılığı yoluyla bu alışkanlığını sağlamış.

Hazreti Nuh, gemisini tavuğun iskeletine bakarak inşa etmiş. Kazın, ördeğin kafeslerini örnek tutardı daha iyi olmaz mıydı? Çünkü bu ikisi suda yüzerler, tavuk boğulur.

Ben, Nuh'un gemisinin birçok kitaplarda resimlerini gördüm. İstanbul'la Karamürsel arasında işleyen yelkenli kayıklar kadar bir tekne... Binlerce çift hayvan bu tekneye nasıl sığırdı? O zaman vinç icat olunmamıştı. Hipopotamı, fili ve o büyüklükteki hayvanları içeriye nasıl aldılar? Bu teknenin içi şimdiki dretnotlar, transatlantikler gibi bin bölme olsa gerek. Çünkü kurtla koyunu, köpekle kediye, fareyi birbirinden korumak gerek.

Ya Hazret-i Peygamber, afetten kurtulmalarını Cenabıhak emretmiş olsa da fareyi, yılanı, akrebi, biti, bireyi, tahtakurusunu Tufan'ın mübarek sularına temizlettireydin, hayvanlar cinsinden bu zararlılar eksik olsaydı yaradanlık şerefinden ne kaybederdi? Sivrisineklerle Âdem nesline malarya aşılardırılacağına Pasteur'ün serumları gibi birçok hastalıklardan kurtaracak faydalı ajanlar yaratarak, haberimiz olmadan bunların aşılamalarıyla bünyemizi kuvvetlendirmeye, kanımızı, ahlakımızı temizlemeye inayet buyrulaydı bu hayırlı amaç Yaradan'ın maksadına daha uygun düşmez miydi?

Allah'a ve kullara karşı daima karşı çıkmak, her vakit muhalefet... İşte delilerin işi budur. Akıllılar, karşılığında memnun olmak için memnun edenlerdir.

Sabah olmuş. Gecenin son kısmını nasıl geçirdiğimi pek iyi seçemiyorum. Okyanusun ortasında fırtınaya tutulan bir gemi gibi aklımın üzerinden pek sert, muhtelif kasırgalar esti. Bütün sinirlerim kopacak gibi gerildi, esnedi. Kulaklarımda deliliğin binbir ıslığı öttü. Galiba foyayı tamamen meydana vurdum. Ama herkesin yüzünde acayip bir tevekkül var. Beni izlemiyorlar. Hiç olmamış gibi duruyorlar.

Bana gücenmeye hakları var mı? Yaptıklarımın sorumlu muyum? İşte son asır fen adamlarının çözemedikleri bir mesele... Bu sorumluluğa derece biçmeye uğraşıyorlar. Yarım sorumluluk, üçte bir sorumluluk, dörtte bir, beşte bir sorumluluk... Böyle kesirli bir ölçü üzerine ceza yapılır mı? Üçte

bir çıldırmış bir katil deli, on beş senenin yalnız beşine mi hüküm giyecek? Şimdi ben Kalender’i öldürdüğüm için ne hesap üzerine ceza göreceğim? Yargıçlardan önce, bu hususu ben, kendim belli etmeye uğraşmalıyım. Böyle önemli noktalarda akıllılar, delilik işinde nasıl karar verebilirler? Deliler bir dernek kurarak içlerinden birkaç delege ve hatta milletvekili çıkarmalıdır. Acaba namzetliklerini koymak için yalandan çıldırmış görünen akıllılar çıkar mı? Mebusluğun itibarı ve maaşı için çıldıranları sonra tımarhaneler almaz.

Akıllılık imtiyazıyla serbest yaşayanların bile ara sıra tuttukları bir hâl vardır: Öfkelenmek. İşte bu herkesin uğradığı ani bir deliliktir. Göze bir şey görünmez. İnsan asar, döver, keser. kırar, yakar. “Öfke baldan tatlıdır.” sözü işte buradan çıkıyor. Öfke sırasında insanın, menfaat gözetmek, düşünmek ve hatta edep, terbiye, nezaket duyguları, muhakemeleri hep duruyor. Delilikle öfkelenmenin kaynakları tabii değildir. Biri iyileştirilmeye ihtiyacı olan bir bünye afetidir, öteki geçici bir kasırga. Fakat nöbet itibarıyla yani, fiil, şekil itibarıyla o kadar birbirlerine benzerler ki gözleri dönerek burnundan soluyan bir öfkeli, deliden çok korkmalıdır. Onun için kanun delilikle öfkeyi hemen eş tutarak buna tutulanlar hakkında merhamet gösteriyor.

İşte delinin de tekrar öfkelenme zamanı var. Çabuk kızar. Zıddına gidilince büsbütün kudurur. Ben davranışlarımdan sorumlu muyum? Eğer fenalığı uzaklaştırmaya yeter bir iradem varsa sorumluyum. Lakin irade sözü çürük bir tedbirdir. Filozoflar bunun üzerine çok mürekkep boşaltmışlar fakat kelimeyi karanlıktan kurtaramamışlardır. Bazıları, insanda böyle bir kuvvet kabul etmişler, bazıları birtakım şartlarla bunun varlığını sezmişler, bazıları tam inkâra yürümüşlerdir. Deterministlere, maneviyatçılara göre sebepsiz hiçbir hareket yoktur. Her işlediğimiz bir sebebe dayanırsa bizim irademiz bir kuruntudan ibaret kalmaz mı? İradeleri pek sağlam sanılan da belki deliliğin karşıtı başka bir hastalıkla illetlidir.

“İradeli”, “iradesiz” sözleri, “şuurlu”, “şuursuz” sözlerinin karşılığı gibidir. Eğer tam akıllının dengesi iradeyse, kendilerini bu mevhum kuvvete sahip sanan efendilerden rica ederim, karınları acıkınca yemek yemesinler, uykuları gelince yatmasınlar; öfkenin, parlamanın bir tür delilik olduğunu bilerek hiçbir şeye hiddetlenmesinler, hasta olunca zayıflamasınlar, ıstıraptan şikâyet etmesinler.

Ey iradeli efendi, sen ateşte yanan, soğukta donan, suda boğulan, bir saniye havasız yaşayamayan birkaç okka kemik ve et yığının... Senin denge, akıl dediğin şey, vücut makiyesinin, gerekli ahengi sağlamak için, birçok koşullar altında sürçmeden işleyebilmesinden ibarettir. Açken başka türlü düşünürsün. Tokken, sarhoşken, keyifliyken, üzüntülüken, sıcakta, soğukta, ferahlı yerde, kasvetli yerde hep düşünce, duygu ve görüşün değişir. Havaya göre dönen fırlıdaksın. Gözlerine ne renkte bir gözlük geçirirlerse âlemi o boyada görürsün. Daima yediğin, içtiğin şeylerin ve dış âlemin etkileri altında işleyen bir ayna gibisin. O, çok güvendiğin iraden bu etkilerin zerresinden seni kurtaramaz. Çünkü o kendisi tıpkı sıcakta uzayan, soğukta büzülen bir pösteki parçası gibidir.

Bir Singer dikiş makinesi senden çok dayanıklı, çok mutludur. Rutubette paslanırsa silinir, yine işler. Bir parçası kırılırsa, değiştirilir. Her suretle tamir kabul eder... Fakat sen bir organını kaybedersen onun yerine sana tahtadan bir kol, bir bacak eklerler. Gözün çıkarsa yerine boncuktan bir göz takarlar. Bu eziyet sırf sakatlığının dış görünüşündeki çirkinliği örtmek içindir. Çünkü sen yine körsün, topalsın. Bir de sana fennin mucizeli ilerlemesinden söz ederler. Sakat olup da Allah kimseyi fennin bu yoldaki tamirlerine muhtaç etmesin.

Bir felç gelir, hapı yutarsın. Felce uğramış uzvunu kımıldat bakalım. O meşhur iraden nerede kaldı? Kendinde dağları devirecek bir kuvvet var kuruntusundayken bir torba kemik

gibi bir köşeye yığılır kalırsın. En tabii ihtiyaçların için artık başka bir elin yardımına muhtaç, bir canlı ile eşya arasında bir şey olursun.

Vücut makinesinin bu bozuluşu, otomobilin yol ortasında yan yatmasına benzemez. Onun makinesini yoklarlar, aksayan yerini düzeltirler, araba yürür. Fakat senin kaburgalarının, karnının içinde, nasıl konuldukları bilinmeyen karışık aletler var. Derhal göğsünü, karnını açarak hiçbir makinist onu karıştıramaz. Sözüm ona, bir doktorun senin diline, nabzına, hararetine bakarak bu kapalı kutudan ahkâm çıkarması Moliere'e en güzel komedyasını yazdırtacak bir tuhaflıktan başka bir şey değildir.

Fakat ben neredeyim? Yine kendimi kaybettim. Yine sapıttım. Bu âlemin hâli kritik edilmekle biter, tükenir mi? Karagöz'ün dediği gibi "Benim neme lazım, varayım çekileyim kûşe-i rahatıma. Bakalım ayine-i devran ne gösterecek..." Ayine-i devran ne gösterecek? Ayine-i devran neresi? Ankara mı acaba? Katiyen zannediyorum ki orası başkentlerin en aynasızdır.

Hissiyatım dumanlı, iradem felçli. Onu istediğim yana döndüremiyorum. İradeyi kullanabilmek için onun üstünde bir ikinci iradeye daha sahip olmak gerektiğini anlıyorum. O bende yok. Fikren daldığım bahisten kendimi kurtaramıyorum. İçinde dolaştığım yer sulanıyor, bir derya oluyor. Dalgaları arasında kulaç attığım bu ufuksuz okyanusun derinliği koyulaşüyor, gittikçe balçıklaşıyor. Bu ummanda yüzüyorum, yüzüyorum, kenar yok. Çırpıyorum. Nihayet dermanım kesiliyor.

Sözün neresindeyim? Ne diyecektim? Hiç kimse bana akşamki olaydan söz açmıyor. Kaydettiklerimin dışında acaba neler yaptım? Bilmiyorum. Bilmeyerek yaptıklarımın nasıl sorumlu olurum? Nasıl oluyor da insan uyanıkken bulunduğu hareketleri fark edemiyor?

Karımın gözlerinde bana karşı derin bir şefkat okuyorum. Lakin bu şefkat midir, yoksa Kalender'e olan aşkının gittikçe büyüyen hüznü müdür? Kalender'i ben öldürdüm mü? O mahzen, o kuyu rüya mıydı? Gerçek mi? Fakat geçen şeyler gittikçe silinen birer hayal şekli almıyorlar mı? Tahkiki güç bir şey değil. Ben o mahzene yine giderim. Yerini, yolunu hatırlıyorum. Galiba oraya, birlikte gitmek için kaynım Sermet'le de sözleştik. Aklıma öyle geliyor.

Elime, sıcaklığı fazla, yumuşak bir el dokundu. Oh, işte karım.

“Şadan.”

“Efendim.”

“Ne düşünüyorsun?”

“Düşünüyorum muyum?”

“Hem de ne kadar derin bilsen...”

“Farkında değilim.”

“Deminden beri köşede pek dalgınsın. Arada bir kaşını, gözünü oynatıyorsun. Bazen de ağzından anlaşılma-
z mırıltılar dökülüyor. Senin için kuruntu, üzüntü, helecan, heyecan hiç iyi değil. Doktor mutlaka dinlenmeni söyledi. Ne derdin varsa bana söyle. Sen düşünme, didinme, yorulma, üzülme.”

“Oh, doktor... Ne zaman geldi, o buraya?”

“Dün akşam...”

“Pek açık hatırlayamıyorum. Hasta kimdi? Ben miydim?”

“Sendin. Önemsiz bir rahatsızlık...”

“Niçin, ben hastalığımı iyiden iyiye bilemiyorum?”

“Biraz nöbetin vardı. Dalgındın. Onun için pek farkında değilsin.”

“Revan, benden hiçbir şey saklama.”

“Saklayacak, saklamayacak bir şey yok.”

“Ben Kalender’i öldürdüm, değil mi?”

“Sen hiç kimseyi öldürmedin.”

“Ya aklıma niçin öyle geliyor?”

“Sen öyle bir rüya gördün. Çok üzüldün. İşte onu hatırlıyorsun.”

“Yalan... Yalan... Rüya değil, hakikat...”

“Üzülme Şadan...”

Karımın altın pırıltılı gözlerinden bir iki inci saçıldı. Artık kendimi tutamayarak sordum:

“Revan, niçin ağlıyorsun?”

“Senin üzülmene ağlıyorum.”

“Hayır, Kalender’e ağlıyorsun.”

“Ah Şadan, her sözüne, her hareketine tahammül ederim lakin bu sözün sabrımı yakıyor...”

“Kalender’i sevmediğine, onu kuyudan çıkartmadığına yemin et.”

“Nasıl yemin istiyorsun Şadan?”

“Büyük yemin... Allah’ı şahit tutarak edilecek en büyük yemin... Beni bu cehennemden katiyen temin et. Ben derhal şifa bulurum. Aklımda hiçbir karışıklık kalmaz. Şuurumu yakan yalnız odur. Kalender’in sana ölümden sonra bile süren sevgisi ve benim çektiğim bu kadar işkencelere rağmen senin hâlâ onu diriltmeye uğraşman.”

Galiba karımla uzun bir mücadele ettik. Zihnim bunaldığı için bu kavganın acıklı geçişinin nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Aklımda yalnız pek karışık rüyamsı bir şey var...

Ben Revan'ı seviyorum. Çıldırasıya değil, çılgınlık sınırını öteye aşan bir ateşle yanıyorum. Azgın volkanların püskürttükleri alevler gibi yaratılışımın derinliğinde bir cehennem var. Cehennemin ahirette olduğunu rivayet eden hocalar yanlış söylüyorlar. Cehennem, yanmaya müstahak günahkârların kafalarında, kalplerinde, kanlarında olur. İşte ben onlardan biriyim. Cehennemin kendisiyim.

Zihnimde dönme dolap gibi dönen mesele işte bu. Ben Revan'ı seviyorum. Revan, Kalender'i. Araya ölüm girdi. Dava biteceği yerde büsbütün karıştı, habisin dirisi de uğursuz, ölüsü de...

Âdeta göz hapsinde bulunduğumu hissediyorum. Elimin altında çakı, bıçak, ustura, revolver gibi ne kadar kesici, öldürücü âlet varsa kaldırdılar. Neden korkuyorlar. Kendimi mi öldüreceğim, başkasını mı?

Karım, gecenin büyük kısmını koynumda yatmaya bedel kanepelerin, şezlongların üzerinde geçiriyor. İşlediği bir cinayet var ki, intikamımdan korkuyor. Konağın içinde âdeta sıkıyönetim ilân olundu. Silah taşımak yasak. Saatle yat, saatle kalk. Bütün âlem bana düşmanken ben silahsız gezebilir miyim? Saklı yerde param var. Bir sokağa çıkmak fırsatına ersem... Onlardan gizli silahlanmasını bilirim.

Evin içinde bir dalavere dönüyor. Benden saklı şeyler oluyor. Bazı bazı yabancı insanlar görüyorum. Benden bir şeyler öğrenmek ister tarzda bazı işler soruyorlar.

Hayatım o kadar acayıpleşti ve rüyalaştı ki içine doğduğum dünyada mı yaşıyorum, başka bir âleme mi geçtim, anlayamıyorum.

Zihnimde Kalender'e ait hatıralar silinse iyileşeceğim sanıyorum. Dünden beri hâlimde bir durgunluk var. Kaç gündür etrafıma savaş açmadan yorulduğum mu? Usluluğuma ben de şaşıyorum. Evdekilere düzelmemden biraz umut gelmiş olmalı ki beni sımsıkı ortasına almış oldukları bağları ve

kontrol çemberini azıcık gevşettiler. Pek uzun sürmeyeceğe benzeyen bu serbestliğimden istifade etmeliyim.

Karımın, diğer odada bir işle meşgul bulunması fırsatını kaçırmadan giyindim. Sokağa fırladım. Beni ancak kapıdan çıkarken gördüler. Çevirmek istediler.

Böyle şiddetle üstüme varırlarsa büsbütün çıldıracağımı, serbest bırakırlarsa iyileşeceğimi, bir-iki saat dışarıda dolaşarak hava almaya çok ihtiyacım olduğunu, biraz da yalvararak anlattım. Böyle çocuk gibi yalvarışım karımın gözlerinden yaş getirdi. Yanıma Sermet'in katılması şartıyla sokağa çıkmama müsaade edildi. Kaynımın arkadaşlığına razı oldum.

Kaç gündür benim için güllabiler tutulmuş olduğunu biliyorum. Belki bu herifleri de uzaktan uzağa bizi kollamak için arkamızdan gönderdiler.

Kaynımla sokakta konuşa konuşa yürüyorduk. Benim bir tımarhane kaçığı olduğumu kimse yüzümden anlamıyordu. Ben kendim bile bir deli olduğuma ihtimal vermiyordum. Çünkü ben deliliği kendime bir eğlence yapmış gibiydim, işime gelen yerde akıllanıyor, gelmeyen yerde çıldırıyordum. Böyle kendi isteğiyle çıldıran, akıllanan bir deliye hiç rastlanmış mıdır?

Ben yaptıklarımı hep biliyordum. Delilik olan şeyleri yapmamak elimdeydi. Ama onları yapmaktan hoşlanıyordum. Yalnız bir şey elimde olmadan beni kudurtuyordu: Kalender. O melunun hâlâ kuyuda yaşaması aklımı zıvanasından çıkarıyordu.

İhlamur'un yokuşlarından indik. Beşiktaş'tan bir otomobile bindik. Beyoğlu'na çıktık. Benim sokağa çıkmak isteyişim sırf gezinti için değildi. Beni deli sanan zavallı akıllıları aldatmayı başarmıştım.

Benim dışarıda görülecek birçok mühim işlerim vardı. Fakat bunlar neydi? Garip bir zihin dalgınlığıyla bunları

unutup unutup hatırlamaya uğraşıyordum. Ha, evet. Bana en önce lazım olan bir revolverdi. Çünkü evdeki silahlarımı bütün saklamışlardı.

Beyoğlu'nda bir terzim ve onun da genç bir kardeşi olduğunu hatırladım: Andriyo. Pek uzak olmayan bir zamanda biz Andriyo ile muteber markalı bir çift revolver almıştık. Herife beş-on lira kâr verirsem bu silahı satın alabileceğimi düşündüm.

Arzu ettiğim bir kumaşa bakmak bahanesiyle terzinin mağazasına girdik. Andriyo'yu gördüm. Kaynım Sermet'in son moda kostümlerin modellerine bakmakla meşgul olduğu bir sırada Anariyo'ya işi açtım. Razı oldu. On lira kâr verdim. Elli fişeğiyle birlikte revolveri aldım. Sermet'e hiçbir şey sezdirmeden tabancayı arka, hartuçları yan ceplerime yerleştirdim.

Terzi dükkânından çıktık. İçkili bir yere girerek benim sarhoş olmama kaynım hiç razı değildi. Fakat itiraz edilen şey üzerinde benim direndiğimi bildiğinden sözde hiçbir şeye karşı olmadığını gösterir bir yüz takınmaya uğraşıyordu. Yapma bir kayıtsızlık tavrıyla sordu:

“Enişte Bey, şimdi nereye gideceğiz?”

Yaptığı kurnazlığa karşı ben de onun fikrini anlamak hilekârlığıyla şöyle bir karşılıklı bulundum:

“Haydi, Sermet, sen söyle. Nereye gidelim?”

“Eve dönsek iyi olur enişteciğim...”

“Hayır.”

“Ya nereye?”

“O mahzene gideceğim. Bakalım kuyunun içindeki kerata ölmüş mü, yaşıyor mu?”

Kalender'i hatırlayınca birdenbire rengim değişti. Nabızlarım şiddetlendi. Dilim kekemeleşti.

Sermet: “Size akıl öğretmek haddim değildir ama fikrimi açıkça söylememe müsaade eder misiniz?”

“Söyle.”

“Tarif ettiğiniz derinlikte bir kuyunun içine düşen adam yaşamaz.”

“Ne biliyorsun?”

“Olay olalı iki günü geçiyor. Kalender’in ciğerlerinden başka bir solungacı yok ki suyun içinde bu kadar saat yaşayabilsin.”

“Oğlum, o uğursuzu kuyuya attığım vakit pek az bir müddet sesi kesildi. Sonra ben merdivenden yukarıya kaçarken arkamdan bağırmaya başladı...”

“Belki bir dakika suyun yüzüne çıkmış. Hiç kuşkusuz tekrar ve artık ebediyen batmıştır.”

“Hayır, hayır. Su yüzünden biraz yukarıda enlice bir gedik var sanıyorum. Oraya çıkıp oturmuştur. Melun boğulmadı. Şimdi onun ölümü açlıktan olacaktır.”

“İyi ya... Kalender oraya düşeli kırk sekiz saati geçiyor.”

“Yavrum, kırk sekiz saatte bir insan açlıktan ölmez. Hele kuyuya düşmeden önce uğursuzun midesi pek dolgundu. Geviş getiren hayvanlar gibi onun içkembesinde hayatını on gün idare edebilecek sindirimleri ağır şeyler var.”

“Mademki böyle düşünüyorsunuz, bırakalım melunu, açlıktan ölsün.”

“Merak ediyorum. Yaşayıp yaşamadığını anlamak istiyorum.”

“Ama Enişte Beyciğim, bizim oraya gitmemiz tehlikelidir.”

“Neden?”

“Şüphe uyandırır.”

“Nasıl?”

“Kalender’in yokluğu ailesince acı bir merak uyandırmaya başlamıştır.”

“Adam sen de... Gecelerini nerelerde geçirdiği malum olmayan onun gibi haneberduşun iki üç günlük yokluğu kimseyi meraka düşürmez.”

“Peki fakat bu yokluğun uzayıp gitmesi sonunda merakı davet etmez mi?”

“Etsin... Bana ne?”

“Kalender son defa sizinle beraber Kurşunlu Meyhane’den çıktıktan sonra Firuzağa’nın yangın yerleri sınırına kadar otomobille geliyor, orada bir noktada arabadan iniyorsunuz. Şoföre hakkını verdikten sonra siz sarhoşu koltuğundan viranelere doğru sürükleyip götürüyorsunuz. Nuri, ondan sonra ortadan kayboluyor. Bu gibi cinayet olaylarının çoğalmasından dolayı polis araştırmalarında o kadar ustalık kazandı ki aramaya kalkıştıktan birkaç saat sonra Kalender’in ne olduğunu gelip sizden soracaklarına hiç şüphe etmeyiniz. Ne cevap vereceksiniz? Belki de araştırma başlamıştır. Onun için kendi ayağımızla gidip de oralarda dolaşmayalım demek istiyorum.”

“Bu sırra kaç kişi vâkıf?”

“Bir siz, bir ablam, bir de ben.”

“Siz bu işi kimseye açtınız mı?”

“Çocuk musunuz? Bunu kendi cinayetimiz gibi bir itinayla saklıyoruz.”

“Her cinayete bir sebep ararlar. Kalender’in sekiz cebinde on para taşımayan bir dilenci sefaletine düşmüş olduğunu herkes biliyor. Onu parasına tamah ederek öldürmüş olduğum kimsenin aklına gelmez. Hele benim servet sahibi olduğum şüphe götürmez. Kovuşturmanın ucu bana kadar dayanırsa

vereceğim cevap hazır: ‘İçerinin nasıl olduğunu görmek merakıyla mahzene indik. Orada bir kuyu olduğundan haberi-miz yoktu. Karanlıkta birdenbire seçemedik. Nuri, görmeden içine düştü. Ben de korktum, kaçtım.’ derim. Olaya bir kaza şekli vermeye uğraşırım...”

“Niçin kazayı gidip derhal polise haber vermediniz? He-men yetişileydi belki kazazede kurtarılabilirdi derlerse ne söyleyeceksiniz?”

“Oh yavrum, oh... Böyle bir sorunun cevabını ben verecek değilim.”

“Ya kim verecek?”

“Uzman doktorlar...”

Kaynım gözlerimin içinde derin manalar araya araya yü-züme bakarak:

“Bu cevabınıza hayretten kendimi alamıyorum.”

“Bunda hayret edecek bir şey yok. Ben iki akşam evvel çıldırmadım mı? Zincirlere vurulacak azgınlıkta bir deli de-ğil miydim?”

“Bu deliliğiniz yapma mıydı?”

“Evet. Ya ne zannettiniz?”

“Bütün mahalle delirmenizle sarsıldı. Büyük sanatkârsı-nız, Enişte Bey.”

“Bak şimdi seninle nasıl uslu akıllı konuşuyorum. Ben Kalender’i öldürmek için çıldırdım. Her şeye hile katılan bu dünyada adaleti aldatılamaz mı sanıyorsun? Sorgu yargı-cı, hâkimler, sözleri kaleme gelecekleri sorguya çekmekle görevlidirler. Benim onlara vereceğim cevap kahkahalarla karışık mana çıkmaz birkaç saçmadan ibaret olacaktır. Tor-lakyan davasından dolayı buna ‘alangle’ muhakeme usulü derler. Her zaman her yerde akıl para etmez. Bazı da delilik

işe yarar. Yalnız sana açtığım bu mühim sır ikimizin arasında kalmalı. Ablan hiç duymamalı. Sonra bütün planlarım altüst olur. Mahzene gidip kuyuyu incelemek planıma göre gereklidir. Haydi bakalım, akıl kâhyalığı istemem.

Sermet, yüzüme bakakaldı. Çocuğun fena hâlde zihni karıştı. Ya ben pek deliydim, ya pek akıllı. Kaynım şimdi benden eskisinden ziyade korktuğunu anlatan korkak, vesveseli bakışlarla yüzümden manalar çıkarmaya uğraşıyordu. Fakat artık karşı çıkmaya cesaret edemedi. Yine bir otomobile atladık. Firuzağa'da viranelerin sınırında indik.

Evet, evet, ben deli değilim. Nuri'nin katli cezasından kurtulmak için adaleti aldatmak üzere, yalandan çıldırdım. Kaynıma işi idare etmek için söylediklerimin ciddiyetine şimdi kendim de inanıyorum.

“Ben deli miyim?” sorusu zihnimde artık menfi bir tasdik şekli aldı. Yaptıklarımda, aşırı akıllılıklarıyla övünenleri yaya bırakacak incelikler, girintiler, çıkıntılar vardı.

Yangın yerlerinden yürüdük. Taş yığınlarının aralarından dolaştık. Artık, sonunda mahzenin bulunduğu yokuştan iniyorduk. Yüzümdeki en ufak kıılmıdayışlara varıncaya kadar hâlâ her hareketimi inceden inceye anlamaya uğraşan kaynıma dönerek:

“Sermet!”

“Efendim.”

“Yine o uğursuz yeraltı tonozlarına gidiyoruz. Bu uğursuz yere çift giriliyor, tek çıkılıyor. Bu defa sen mi beni öldüreceksin, ben mi seni?”

Bu pek soğuk sorunun dehşeti önünde Sermet korku ve telaş içinde etrafına bakınarak:

“Enişte bey, rica ederim korkutma...”

“Deli olmadığım hakkında verdiğim teminatı doğru bulup bulmadığını anlamak için tecrübe yapıyorum...”

Kaynım yüreğinin bütün helecan ve gözlerinin dikkatiyle dört yanına bakınarak büyük bir şaşkınlık gösteriyor. Beni

bırakıp hemen kaçsın mı, yoksa kalsın mı? Besbelli bu nazik hususu tayine uğraşıyordu.

Deli olmadığım hakkında bu çocuğu katiyen inandırmak gerekti. Zira şimdi yanımdan kaçıp giderse mahzene indiği mi başkalarına haber verir. Beni kuyuya düşmekten korumak için bir sürü insanla oraya gelir, bütün planlarımı falso eder bırakır.

Zannederim ki en akıllı insanlar da işte ancak bu kadar düzgün düşünebilirler. Ben kendi kendimi deli zannettikten sonra diğerlerinin de beni öyle sanmalarına hiç kızmamalıyım. Önce, kendi nefsim hakkındaki kendi düşüncemi düzeltmeliyim. Sonra başkalarından bunu istemeliyim. Delilik, akıllılık bir zandan ibarettir. Dünya da kendilerini akıllı sanan budalalarla dolu değil midir? Bir ahmağa ahmak deyince derhal kızar. Niçin? Çünkü kendini çok zeki sanmakla birlikte ahmak sözünün zekâsı üzerinde uğursuz bir tesir yapmasından korkar.

Bir müddet ses çıkarmadan yürüdük. Demir kapının önüne geldik. Pashı, ağır kanadı ittim. Ufak bir gacırtıyla açıldı. Kaynıma elimle içeriyi işaret ederek, “Haydi yürü.” dedim. Bu teklifim önünde zavallı çocuğun benzi soluverdi. Gizlenemez bir titremeyle:

“İlk önce siz, sonra ben...”

“Niçin?”

“Çünkü ayağım alışık değil. Aşağısı çok karanlık...”

Kaynımın yüzünü, onu cesaretlendirecek tatlı bir tebesümle okşadıktan sonra yürüdüm. O da, çekingen, tereddütlü adımlarla beni takip ediyordu.

Merdivene artık ayaklarım alışmıştı. Benim mahzeni öğrendiğim kadar o da beni tanıyordu. Birbirimize yabancı değildik. Adımlarımızın ilk hafif seslerine tonozlar derinden cevap vermeye başladılar. Mağaranın perileri bize:

“Safa geldiniz, buyurunuz!” diyorlardı. Gittikçe ürkekliği artarak inen Sermet’e:

“Oğlum, işitiyor musun? Burası ne kadar misafirperver bir yerdir.”

Kaynım titrek bir sesle:

“Evet. Kalabalık varmış gibi aşağıdan sesler geliyor.”

“Tenhalıktan bıkmış zannolunan bu esrarlı mahzen gelenlerle konuşmak ister.”

“Aman bizimle konuşmasın. Sohbeti hoş değil, kalbe kasvet, ürküntü veriyor.”

“İşittiği en ufak bir nefesi bile iade eder, pek hazır cevaptır.”

“İşte onun için ben de nefes almaya korkuyorum.”

“Burası o kadar misafirperverdir ki gelenleri bırakmaz. Ziyaret edenleri göğsünün içine gömüp ebediyen saklamak ister.”

“Allah aşkına latife etmeyiniz Enişte Bey.”

“Böyle feci bir yerde latife olmaz, hakikati söylüyorum.”

“Göğsüne basıp saklayacak kadar bize samimiyet göstermesin. Bizi bıraksın.”

Niçin bilmem, o anda Sermet’i korkutmaktan büyük bir haz duyuyordum. Artık aşağıya inmiştik, istemiş olsa bile kaynım şimdi pek kolay kaçamazdı. Çünkü onun geriye olan yolunu kesecek surette yürüyordum.

Fikrini söylemek için en ufak bir konuşmamıza sesini karıştıran bu asırlar görmüş tarihî kemerler altında, görülen ve görülmeyen iki âlemin ortasında gibiydik.

Gözlerimiz karanlığa alışıktı, ayaklarımızın altında iri taşlar döşeli, rutubetli pek loş bir düzlük seçiyorduk. Etrafımızdaki kalın duvarlar, tepemizdeki damla damla ağlayan

yaş tonozlar, sabahın ilk alacakaranlığında beliren şekiller gibi bize belirsiz, kuruntunun doğurduğu bin türlü korkunç şeyler gösteriyordu.

Mahzenin cinlerine yüksek sesle selam verdim. Gözlere görülmeyen ağızlar etraftan gürül gürül selamımı aldılar.

Evvela beni, sonra tonozların inlemelerini dinleyen kaynıma dönerek:

“Burası niçin böyledir biliyor musun?”

Kaynım titrek sesiyle:

“Hayır...”

“Çünkü bu yeraltı Kalender rahmetullahi aleyhin türbesidir. Vadesi gelmiş ecelleriyle ölmeyenler Azrail’i görmeden âlem değiştirdiklerinden mutludurlar. Kalender dostumuz sefil hayatının son ıstırapları içinde nefeslerini tamamlamış olaydı belki kirli gömleğinden başka kefen bulamayarak bir mezarıcı kazmasının açacağı sandık kadar dapdar bir çukura gömülecekti. Fakat onun iyi işleri kendine Firavunlarınkı kadar geniş ve tarihî bir mezar hazırladı. Allah’la kulun arasına girilmez. Zengin, mutlu ölümler zenginlik ve seçkinliklerini ahirete beraber götürürler. Ferah, müstesna yerlere, yalnız başlarına türbelere gömülürler. Kasımpaşa’nın çürüklüğüne, Silivrikapısı mezarlığı kalabalığı arasına gömülenler ahirette de sefaletle mahkûm olduklarını gösteren zavallılardır.

Ben, böyle görülmeyenlere vaazı andırır şeyler söylenirken duvarların içinden hayhuyla karışık tasdikler duyuluyor gibiydi. Sermet, kendini dıştan ve içten iki şeyin velvelesi arasında bularak daha fazla korkulu bir şaşkınlığa düşmekteyken ben kuyunun cehenneme uzanır gibi açılmış siyah yuvarlak ağzına eğilip:

“Merhaba Kalender Baba, nasılsın?” diye sorarak haykırdım. Benim tek merhabama tonozların içindeki tiryakiler gunneli, hımhım birçok merhabalarla cevap verdiler. Birbiri-

ni doğurarak uzaklaşan seslerin uğultuları durulduktan sonra kuyunun dibinden ayarı ağırlaşmış, pürüzlü bir gramafon hırıltısı yükseldi. Enişte, kayın biz iki adım geriye çekilerek o koyu loşluk içinde birbirimizin yüzündeki şaşkınlığın manasını okumaya uğraştık.

Sermet, kutbun altı ay süren buzlu gecesinde çeneleri birbirine çarpan seyyah titremesiyle:

“Enişte Bey, bizi korkutmak için Edison’un bu icadını kuyunun dibine acaba hangi şakacı insan indirdi?”

“Hayır, Sermet, işittiğimiz şey gramafon değil.”

“Ya nedir?”

“Rutubetten bozulmuş insan sesi.”

“Mümkün mü?”

“Hem de onun sesi...”

“Kimin?”

“Kalender’in...”

“Bu kadar gündür bu kuyunun dibinde yaşanmaz.”

“Sen hortlamaya inanmıyor musun?”

“Olduğunu hiç görmediğim için inanmam.”

“Olduğunu işte gör. Burası en efsunlu mezarlardan ziyade hortlamaya müsait bir yerdir.”

Kaynımın titreyen elinden tutarak tekrar kuyu başına götürdüm. Şimdi bir daha o simsiyah daireye eğilerek aşağıya bağırdım:

“Merhaba Kalender, merhaba!”

Dipten kurulması azalmış bir makinenin yine aynı aşınmış plağı ağır, paslı, hımhım, cılız bir can çekişen iniltisiyle cevap verdi:

“Merhaba, Şamdan’ım, merhaba.”

“Ulan sen ölmedin mi?”

“Ölmedim... Ölmedim...”

“Suyun içinde nasıl yaşıyorsun kurbağa gibi?”

“Suyun biraz yüksek, kuyunun duvarında mihraba benzer bir yer var, oraya çıktım, oturdum.”

Bu sözleri ahiretin derinliğinden gelir gibi zor anlaşılır, ezgin bir telaffuzla işitiliyordu.

Kaynıma dönerek:

“Nasıl? Şimdi inandın mı?”

“Neye inanacağımı şaşırdım, Enişte Bey.”

“İnanacağın şey çok basit... Kalender’in ya kuyuda ölmediğine inanacaksın ya da hortladığına. Bu iki ihtimalden başka bir üçüncü ihtimal olmasına imkân yoktur.”

“Benim için bu iki şeye de inanmak zor.”

“Peki, ne diyorsun?”

“Ne diyeceğim. Ahiretten gelen bu sesi duydukça tüyle-
rim diken diken oluyor.”

Kuyudan ahiret sesi yine hırıldamaya başladı. Kulak verdik. Şöyle diyordu:

“İki gündür bu kuyunun dibinde Cenabıhakk’a yalvarıyorum, nihayet dualarım kabul olundu. İşte Allah sizi gönderdi.

“Peki. Ne istiyorsun?”

“Artık latifeye son veriniz. Burada ruhumu teslim etmek üzereyim.”

“Vay habıs, seninle latife mi ediyoruz sanıyorsun?”

“Benim katilim olmak sana şeref vermez Şamdan’ım. Bütün iddialarımdan vazgeçtim. Tövbeler tövbesi.”

“Bizim Arnavut Bayram’ın yumrukları altında da sen böyle tövbeler etmiştin. Herifin elinden kurtulur kurtulmaz sözünü kancıkça bozdun. Yine yapacağın bu değil mi?”

“Hayır Şamdan’ım, hayır. Cenab-ı Hakk, yemini bozmanın cezasını verdi. Burada iki gündür doldurduğum çile dedelerin binbir günkü sabır ve sınavlarından çoktur. Artık İnsan-ı Kamil’in üstünde bir şey oldum. Erdim. Söz bir, Allah bir...”

“Çingeneden emir olmaz. Tıynetini bildiğim için sözlerinin bir harfine inanmam.”

“Beni üzme Şamdan. Sen şakanın sınırını çoktan geçtin. Bir söz söylemek için kuyudan kırk kova su çekmiş kadar yoruluyorum. Son kuvvetlerimi bitiriyorum. Hayatımın sonundayım.”

“Geber.”

“Yeter, insaf...”

“Haine insaf olmaz.”

“Beni kurtarmayacaksan buraya neye geldin?”

“Cavlağı çekip çekmediğini anlamaya geldim...”

“Ölüp ölmediğimin sence önemi nedir?”

“Bence önemi büyüktür. Çünkü pek aziz dostumsun sen. Vefatının gerçekleşmesinden kırk gün sonra canın için lokma döktürteceğim, mevlit okutacağım. Fukaraya sadakalar dağıtacağım.”

“Annemle helalleşmek isterim. Oğlum Kudretullah’ı pek göreceğim geldi. Yavrumu dünya gözüyle görmek özlemiyle yanıyorum.”

“Ulan melun oğlu melun, haftalar, aylar geçerci de evinin semtine uğramazdın. Anneni, oğlunu kırk yıl görmesen

onlar hatırına bile gelmezdi. Evde bir lokma ekmek bulup bulmadıklarını hiç düşünmezdin. Şimdi bu ölüm kuyusunun dibinde mi onları hatırlıyorsun?”

“Bu kuyu beni ıslah etti, erdirdi diyorum sana.”

“Sen ıslah olamazsın. Ben seni bu kuyuya gebertmek için attım. Erdirmek, evliya yapmak için değil.”

“Fakat ben artık gidiyorum.”

“Uğurlar olsun.”

“Bu işkenceye nasıl tahammül ettiğime şaşıyorum.”

“İt canlısın da onun için.”

“Belki birkaç saatlik ömrüm kaldı.”

“Çok bile...”

“İliklerim dondu. Yarı belimden aşağısı tutmuyor. Çekilir azap değil.”

“Daha çabuk ölmek istiyorsan yukarıdan kafana iri bir taş atayım. Bu iyiliği senden esirgemem.”

“Kendimden ziyade sana acıyorum. Katil olacaksın. Seni de Beyazıt Meydanı’nda sallandıracaklar...”

“Saçmalama. Polis defterleri her gün katil cinayetleriyle doluyor. Hiçbir caninin herhangi bir meydanda sallandırıldığı gördün mü? Şimdi kanunun, cinayetlere pek göz yumucu acıma ve affetme yıllarında yaşıyoruz. Ben hesabımı yaptım. On beş yıldan çıkıla çıkıla geriye üç buçuk yıl kalıyor. Ne olursa ölene oluyor. Sen hemen geber, hatırın için ben birkaç sene yatarım.”

“Şamdancığım vaziyetimin şakaya hiç tahammülü yoktur. Dakikadan dakikaya söylemek kuvvetini kaybediyorum. Belki yarım saat sonra gırtlığım tıkanacak, dilim en zayıf bir ses bile çıkaramayacaktır.”

Hakikaten Kalender bütün kelimeleri ezik, söylenişleri kesik, güç anlaşılır, hemen hırıltıdan ibaret bir inilti şeklinde zar zor çıkarıyordu. Aman ya Rabbi, bu uğursuz mahlûk iki gündür o karanlık kuyunun dibinde, yarı beline kadar su içinde aç biilaç hâlâ ölmesin?! Ne dayanıklı vücut. Öyle bir yerde iki gün ölmesin. Bir hafta daha da yaşayabilir. Bu herif yalnız benimle değil, tabiatla, ölümle, her şeyle kontra gidiyor. Ben bugün onun nefesini kesmeden, öldüğüne adanıklı aklım yatmadan oradan bir yere ayrılamam. Ah, bu yedi canlı ejderhayı ben nasıl geberteyim?

Bunu düşünürken Kalender kuyunun siyah dibinden bu sefer can çekişenlere özgü hazin, hâlsiz bir iniltiyle ağlayarak şöyle yalvarıyordu:

“Gerçi ben sana karşı sınırı aştım. Günahımı saklamıyorum. Ben Revan Hanım’ı şiddetle seviyordum.”

“Hâlâ seviyor musun habis?”

“Çektiğim çile beni melekleştirdi. Şimdi aşkın ilahi kaynağına döndüm. Allah sevgisiyle doluyum. Hayvanî, aşağılık sevdalara yüreğimde yer kalmadı. Karın sana mübarek olsun.”

“Hey gidi şeytan dönmesi melek... Sen o kuyunun dibinden çıkarsan yine çabuk iblisleşirsin.”

“Huyum temizlendi, artık bozulmaz. Cenabıhak beni affetti, elbette kullar da affeder.”

“Hakk’ın seni affettiğini nereden biliyorsun?”

“Çok ağladım, yalvardım. Tövbe istiğfar ettim. Bilinmezden bir ses geldi. Affımla birlikte kurtulmam da müjdelendi. Beni kurtarmaya geleceklerini ezan okur gibi yukarıdan bağırdılar, işte siz geldiniz.”

“Gaip ten gelen ses seni aldatmış. Biz seni kurtarmaya değil, eğer yaşıyorsan öldürmeye geldik.”

“Şamdan, Allah’ın affettiğini kul affetmeye mecburdur.”

“Ben hiç mecburiyet hissetmiyorum. Çünkü Cenabıhak’ın seni affettiği yalnız senin sözünde kalıyor. Ben burada senin affını emreden hiçbir gaipden sesi duymuyorum.”

“Gaib ses yalnız havadan esmez, bazen de insanın vicdanından gelir.”

“İnkâr ettiğin ‘vicdan’ kelimesini şimdi imdadına çağırarak kadar ahlak düşüncelerin değişti mi?”

“İnsan, ölümün eşiği üzerinde bulunduğu büyük felâket anlarında hür zamanlarındaki gibi düşünmüyor. İnkâr ettiği birçok şeylerin insanlığa çok gerekli olduğunu o musibet saatlerinde anlıyor.”

“Bana İmam-ı Azam gibi vaaz etsen yine seni öldüreceğim. Sen benim nazarımda Ayasofya Camii’nin musalla taşına çırılçıplak çıkıp yine öyle çıplak fikir ve anlatışla halka konferans veren Kalender Nuri’sin. Şimdi burada onayladığın şeyleri kuyudan çıktıktan sonra şüphesiz yine inkâr edeceksin. Senin vücudunu dünyadan kaldırmak insanlar için bir faydadır. Hele hayatın, hayatım için çok zararlıdır. Hayatlar, düşmanca çarpışınca kuvvetli taraf kuvvetsizi yok eder. Tabiatla kural budur.”

“Pişmanlığım, acımana sığınmam hakikidir. Şamdan’ım.”

“Yılan pişman olmaz, fırsat bulunca hemen sokar. Çünkü tıynetî böyledir.”

“Karın senin olsun, bana hayatımı iade et.”

“Bu zayıf, dermansız zamanında boşuna çeneni yorma Nuri. Bu kuyu sana önce bir ölüm yeri, sonra mezar olacaktır...”

“Hayır, ölmeyeceğim.”

“Öleceksin.”

“Eceli gelmeyen ölmez.”

“Senin ecelin geldi.”

“Gelmedi. Geleydi şimdiye kadar ölürdüm. Benim iki gündür hayatın en sade gıdasından ve gerekli şeylerden mahrum olarak bu kuyuda yaşayışım bir mucizedir. Bu mucize ben kurtuluncaya kadar devam edecektir. Allah’ın öldürmeyeceğini kul öldüremez.”

“Şimdi senin kafandan aşağı bir taş salıverirsem yine ölmeyecek misin?”

“Ölmeyceğim... Ölmeyeceğim... Ben kuvvetli imanım ile yaşadım, imanım ile kurtulacağım. Ölmeyeceğim. Bak sesim evvelkinden daha canlı çıkıyor. Ölmeyeceğim.”

“Dur bakalım, bir deneyelim.”

“Dene.”

“Birinci taşta ölmezsen yukarı viranelerde çekilik taşlar dolu. Merdivenden aşağıya yuvarlar yuvarlar kuyuya salıveririm. Sesin kesilinceye kadar bu işe devam ederim.”

“Ah... ah...”

“Ah ya... Kafanın taştan daha dayanıklı olmadığını şimdi anlıyorsun.”

“Allah’ım mucizeni göster. Ezelî iradene kimse karşı gelemmez.”

“Nuri, ben taşlara başlamadan evvel sen günahlarına tövbe istiğfar et. Allah’tan af ve mağfiret, Peygamber’den şefaât dile. Sonra kendini suya at. Boğul. Böylece daha az can acısı çekmiş olursun. Dostluk namına sana son nasihatim budur.”

Kalender’in galeyanla bir defa kuyudan yukarı fışkıran sesi şimdi birdenbire peslendi. İnsanla köpek uluması arasında matemli bir iniltiye döndü. Ağzında anlaşılma-z kelimeler geveleyerek uzun uzun ağlıyordu.

Evet, bir idam mahkûmunu bu kadar üzme medenî cellatlığa yaraşır bir davranış değildi. Benim de beynim tutuşmaya, damarlarım fazla atmaya başladı. Artık kısa kesmek lazımdı.

Durumun böyle en feci bir neticeye kadar vahimleşmesinden üzüntüsü pek çok artan kaynımın o loşluk içinde bile solgunluğu fark olunan yüzüne bakarak:

“Sermet, haydi yavrum, bana yardım et. Yukarıdan iri taşları merdivenden aşağıya yuvarlayalım. Kalender dostumuz her ne kadar yaşamakta ısrar ediyorsa da onun beklediği mucize yetişmeden evvel zavallının işini bitirelim. Belki ilk taşta bir fosil gibi ezilir. Sesi kesilir, bizi fazla yormaz.”

Kaynım çocuk gibi gözyaşları döke döke ayaklarıma kapanarak:

“Aman Enişte Beyciğim... Aman efendiciğim...”

“Ne var?”

“Affedersiniz, bu kadar vahşete tahammülüm yoktur.”

“Hangi vahşete?”

“İki gündür bu karanlık kuyunun dibinde tesadüfün yardımıyla ve daha bilmem nasıl bir Rabbanî sebeple ölmemiş bir adamı, bu kadar hazin yalvarışlarına karşı bu kadar acı bir biçimde mutlaka öldürmek vahşetlerin en korkuncudur.”

“Demek ki kuyudaki caninin kurtulmak için kuvvetle beklediği mucizeye sen vasıta olacaksın, öyle mi?”

“Hayır, Enişte Bey, hayır... Benim bu hususta verilmiş bir kararım, hiçbir fikrim yoktur. Buna emin olunuz. Sizi bu kadar ağır bir cinayetten men etmek istiyorum. Şu anda pek heyecanlısınız. Belki sonra yaptığınıza pişman olursunuz. Çünkü doğrusunu söyleyeyim, her türlü karşılık ve çareden âciz, kuyu dibinde inleyen bir zavallıyı öldürmek kahramanlık sayılmaz. Çünkü böyle bir durumda kalmış bir zavallıyı

herkes öldürebilir. Bu bir marifet değildir. Böyle yapmakla siz çok aşağılık bir canı durumuna iniyorsunuz, o çok masum bir maktullüğe yükseliyor.”

“Bana bu canı herifin kurtulması için nutuk verme Sermet. Senin karara vardığın bir düşüncen yoksa benim var. Ben bu melunu öldüreceğim. Buna çoktan karar verdim.”

“Öldürebilirsiniz. Fakat böyle bir alçaklık için benden yardım beklemeyiniz.”

“Vay, ben seni buraya Kalender’i müdafaa için mi getirdim?”

“Cellatlığa getirdiğinizi bileydim gelmezdim.”

“Evet, cellatlığa getirdim. Bu mahzene giren ya ölür, ya öldürür.”

“Ne demek istiyorsunuz Enişte Bey?”

“Ben işaretle, sembolizmle lakırdı söylemiyorum. Pek açık anlatıyorum. Bu işte bana yardım etmezsen bu mahzen-den sen bugün diri çıkamazsın, Sermet.”

“Bir cinayetle yetinemiyor musunuz?”

“Emelimin meydana gelmesi için bir değil, iki değil, gerekirse yüz cinayet işlemeye hazırım. Kalender Nuri denilen habisle aramızda bir dava var. Ya ben haklıyım, ya o. Vicdanın ne diyor? Ben haklıysam eniştene yardım etmelisin. Hakkı Kalender’de görüyorsan onu korumak için kuyuya, ta yanına kadar gitmelisin. Haydi bakalım şimdi kararını vermelisin.”

“Enişte Bey, siz bunları sinir buhranıyla söylüyorsunuz.”

“Sinir buhranı ne demek? Bana doğrudan deli diyeceksin. Ablan gibi dokuz dereden su getirme. Diyeceğini mertçe söyleyiver. Fakat yavrum, deli ben değilim, sizsiniz. Sen şimdi bu cinayet sahnesinde şahit olarak bulunuyorsun. Fakat suça

karşırsan ortak oluruz, iş değişir. Anlıyor musun? Bir deli bu kadar ince düşünebilir mi? Haydi oğlum, ikiden birini seç. Ya kuyu veya cinayet mahkemesi.”

Kaynım, alnından ter damlaları incilenerek, derin bir azap içinde düşünmeye başladı. Fikrini kendi tarafıma çekmek için dedim ki:

“Yavrum, uzun düşünme. Cinayet mahkemesiyle aramızda henüz çok mesafe var. Fakat bak, ağzı açık kuyu yanımızda duruyor. Yakındaki felâketi seçmek ahmaklıktır. Uzaktakinden kurtulmak için binbir ihtimal mevcut. Ama yakındakinden yüzde bir kurtulmak ihtimali yoktur. Ona göre düşün.”

Bu son ihtarım üzerine iki düşünce arasında bocalamaktan kurtularak:

“Peki, karar verdim.”

“Hangisine?”

“Size yardım etmeye.”

“Tebrik ederim...”

“Şimdi ne yapacağımı söyleyiniz...”

“Yukarıya arsalara çıkacağız. Buraya iri taşlar yuvarlayacağız.”

Kuyudan Nuri, derinden derine şöyle bağıırıyordu:

“Mırıl mırıl ne konuşuyorsunuz? Fark edemiyorum.”

Ben, kuyunun karanlık ağzına eğilerek:

“Senin için hayırlı şeyler görüşüyoruz.”

“Beni kurtarmak için ip getirmeye mi gidiyorsunuz?”

“Evet, dostum, evet.”

“Aman, aman çabuk olunuz.”

“Şimdi... Şimdi...”

“Rica ederim, ip sağlam olsun. Yarı yolda koparsa bu sefer kırılmadık kemiğim kalmaz.”

“Merak etme.”

“Kurtulacağım zaten bana ilham olundu.”

“Keşfinde çok doğrusun, ermişsin, âdeta evliya olmuşsun...”

Kalender, karanlık yuvasından kurtulma umudunun verdiği sarhoşluğa benzer bir neşeyle söylenip dururken biz taş yuvarlamak için yukarıya çıktık. Zavallının son zevzekliği çok sürmeyecekti.

Şimdi kaynımla etrafımıza bakına bakına en aşağı kırk elli okkalık birer küçük soba iriliğinde blokumsu kayalar arıyorduk. Niyetim kuyuyu böyle göktaşları gibi kitlelerle ağzına kadar doldurmaktı. Kalender’in it canlılığı hakkında yüreğim o kadar korkuyla dolmuştu. Bazı haşarat vardır vücudunu sekize ayırırsınız da yine ölmez, her parçası ayrı yürür. İşte ben Kalender’in vücudunda böyle giderilmez canavarlık görüyordum.

İri taş burada yok, şurada var. İşte şu köşede bir seksen okkalık ize bakıyor. Araştırma için her ikimiz başka tarafta dolaşırken bir aralık kaynımı göz önünden kaybettim. Seslendim, cevap alamadım. O zaman ahmak bir deli olduğuma kanaat getirdim. Çünkü bana verdiği söz ciddi olduğu hâlde Sermet, benim sersemliğimden, itimadımdan istifadeyle sıvışmıştı. Kafamın içinde şafak attı. Beynime bir-iki yıldırım inmesiyle zihnim açıldı, kapandı. Ama çare var mı? Olan bir kere olmuştu.

Kaynım şimdi koşacak, olayı bütün ağırlığıyla haber verecek, kuyudakini kurtarmak için üşüşecekler. Kalender’in ilhamı doğru çıkacak. Bütün benim planlarım onarılmaz bir fosluğa uğrayacak. O halde... Aman ya Rabbi, onlar yetişmeden ben kuyudakinin canını Azrail’e teslim edip oradan hemen savuşmalıyım. Çabuk olmalıyım, çabuk.

Bu hareketle kendimde her zamanki kuvvetimin çok üstünde, dağları devirecek bir pehlivanlık hissettim. Otuz, kırk okkalık taşları kaydırarak oynar gibi taş merdivenden aşağıya, karanlığa yuvarlamaya başladım. Kayalar, insan Karaköy köprüsünün altında bulunduğu vakit üstünden kamyon geçer gibi gök gürültüsüne benzer bir gümbürtüyle basamakları sekererek mahzene uçuyordu.

Şehrin ortasında korkunç bir cinayet işlemekle meşguldüm. Fakat etrafım تنها ve her şey bu vahşî emelime uygun bir sessizlikle beni seyrediyor ve hâl diliyle “Çabuk ol, çabuk ol... Şimdi gelecekler!” diyor gibiydi.

Evet, çabuk olmalıyım. Şüphesiz şimdi geleceklerdi. Bu pek helecanlı çalışmam esnasında gücümün, kuvvetimin ne kadar artmış olduğuna kendim de şaşıyordum. Kollarımda, bacaklarımda bir dev atılganlığı görüyordum. Kafamda dünyayı alt üst edebilecek bir ateş yanıyordu. Mevki yokuş olduğu için bir kere yerlerinden kımıldatıldıktan sonra taşlar kendileri koşup gidiyorlardı. Büyük, küçük elime ne geçerse yuvarladım. Nihayet mahzene indim. Yuvarladığım kayalar-dan taş merdivenin önünde âdeta insan boyunda bir tepelik yükselmiş olduğunu gördüm.

Bu kadar taş, kırk sekiz saattir kuyunun karanlık suları içinde ölmekte inat eden Kalender’i bir tahtakurusu gibi ezmek için kâfi değil miydi?

Derhal işe giriştim. Taşların evvela irilerini kuyu başına yuvarlamaya başladım. Mahzenin düz zemini üzerinde bu ağır şeyleri yürütebilmek için şimdi hayli terliyordum.

Arada bunca hukuk var, bu eski dostumla helalleşmeyi unutmayarak aşağıya bağırdım:

“Heyyy, Kalender baba...”

Kuyudan cevap geldi:

“Merhaba Şamdan’ım, merhaba.”

Zavallı Nuri'nin sesi bu sefer hayatın ötesinden, diğer bir âlemden gelir gibi, pek hazin bir sönüklük almıştı. Bana ha tükendi, ha tükeniyor zannı gelmekle beraber çocukluğumdaki yedi canlı dev masallarını hatırladım. "Ya Allah!" narasıyla bir gürz vurursun, dev vurulur. O, sana "Mertsen bir daha vur." diye yalvarır. Asla vurmamalıdır, çünkü ikinci vuruşta dirilir. İşte Nuri'de ben böyle bir efsanevi canavar esrarı seçiyordum. Karanlık kuyunun, açlığın çıkarmadığı bir canı, bu taşlar cehenneme yollayabilecek miydi? Yoksa kuyunun duvarlarında onu korur gibi asılı kalarak Nuri'yi canlı görmek mucizesiyle yine beni karşılaştıracaklar mıydı?

İşte zihnim dönüp dolaşıp Kalender'in gösterdiği bu ölmezlik harikasıyla güreşmekteyken yine karanlık dolu loşluğun içinden aşağı haykırdım:

"Nuri, hakkını helâl et."

Sönük sesi pek güç anlaşılır bir telaffuzla cevap verdi:

"Şaka, lüzumundan fazla uzamadı mı ya?"

"Şaka değil... İki gündür kuyudasın, âlemden haberin yok. Dünya birbirine karıştı."

"Ne oluyor?"

"Ay büyüklüğünde bir kaya parçası dünyanın cazibesine tutulmuş, yerçekimi yasasına uygun olarak üzerimize geliyor. Batı Avrupa yerle bir olacak, bu kadar asırlık medeniyetin bundan sonra yaşayacaklara ibret olsun diye yalnız taşlar aracında fosilleri kalacakmış."

"Ne diyorsun? Evvelen ay büyüklüğünde kaya parçası olmaz, ona bir 'âlem' denir, sonra..."

Nuri kesildi, sözünü bitiremedi. Yeniden kuvvet alması için bekledim. Nihayet şöyle devam etti:

"Sonra ay büyüklüğünde bir gök cismi dünyanın üzerine düşerse felâket yalnız Batı Avrupa'yı dümdüz etmekle kalmaz,

Okyanus'u doldurur, sular taşar, her tarafta korkunç bir tufan olur. Sonra dünyanın kabuğu göçer. Daha sonra, çarpma, dünyayı yörüngesinden çıkarır. Böyle bir afet olunca ortaya çıkacak korkunç şeyler sayıp dökmekle bitmez, tükenmez.”

“Bravo Kalender, bravo... Astronomideki bilgin bizim gazetecilerinkinden çok yüksek. Onlar bu işte, Cenabıhakk'ın Batı Avrupa üzerinden pek kocaman bir silindir yürütmesinden başka bir hasar seçemediler. Bunda da insanlık için büyük bir zarar görmediler. Çünkü bu gökten inen güllenin, medeniyeti kendilerine dünyayı ele geçirmek âleti yapan birkaç milleti ezeceği fakat bütün dünyayı da esaretten kurtaracağı ve sürekli savaş korkusunu ortadan kaldıracağı düşünceleriyle, avundukları cennetlerin yollarını açmak için yapıldıklarını sandığımız uçakların korkunç bombalarıyla birer cehennem kesildiklerini görünce tahminlerimizde ne kadar aldanmış olduğumuzu anladık.”

Başım döndü. Kuyu beni içine çekiyordu. Hemen iki adım geri kaçtım. Ama ben ne yapıyordum? Şimdi böyle uzun bir nutkun sırası mıydı? Belki birkaç dakikaya kadar yetişeceklerdi. Onlar gelmeden ay büyüklüğündeki kaya parçası dünyaya çarpmalı, âlem haşır neşir olmalı.

Diz kapaklarımı aşan iri bir taşı tam kuyunun ağzına sürdükten sonra yine aşağıya seslendim:

“Kalender baba, ben sana her şeyi anamın ak sütü gibi helal ettim. Sen de bana ettin mi?”

O, yine cansız cansız cevap verdi:

“Bu pek acıklı komedyaya ilanihaye böyle devam edip gidecek mi?”

“Hayır, etmeyecek. Şimdi... Şimdi perde iniyor. Seninle helalleşiyorum. Çünkü şu anda bütün dünya bu meşgale ile ağlıyor. Büyük astronomların en ince hesaplarına göre tehlikeli kayanın dünyaya çarpmasına hemen hemen birkaç sa-

niye kaldı. Bir iki saattir atmosferin korkunç baskısı altında bütün cisimler eziliyor. Gökyüzünün bütün yüzü görülmez kara bir yuvarlakla örtüldü.”

“Ne olursa olsun, dünyayı bir daha görmek isterim. Beni kurtar. Öleceksem yukarda öleyim.”

“İşte kurtarıyorum...”

Son nefesini veren birinin başında okuyanlar gibi ona işittirecek bir perdeden kelimeişahadet getirerek taşı karanlığa salıverdim. Sonra aşağısını dinledim. Istakozu kaynar suya attıkları vakit cumburtu ile beraber bir vızıltı duyulur, işte onun gibi pek hafif bir cızırtı işittim. Cumburtudan çıkan ses tonozlarda yuvarlandıktan sonra sanki sesler hep kuyunun dibinde toplanarak her şey duruldu.

Seslendim. Cevap gelmedi.

Bu kurnazlığa kim kanar? Hiç Kalender bir taşla ölür mü? Oradaki kayaları hep birbiri arkasına kuyuya yuvarladım. O korkunç göktaşı sahiden dünyaya çarpsaydı belki kuyunun ağzı kayalarla bu kadar örtülmezdi.

Alnının terlerini sile sile helecanla dalgalanan sesimle kuyunun içine yine bağırdım:

“Kalender Baba, merhaba, merhaba...”

Dinledim. Tonozların gizli ağızları merhabalarıma çınlayan merhabalarla karşılık verdiler. Ama kuyudan en zayıf bir cevap bile yükselmedi.

Oh... Oh... Nihayet öldürdüm. Bu zaferimin yüreğimde taşırdığı kahkahalarla mahzeni çınlatmaya başladım. Etrafımdan köpüren diğer kahkahalarla, yüzlerini görmediğim bir alay dostum sanki beni tebrik ediyorlardı. Tonozların alkışları arasında güle güle merdiven basamaklarından sekerek kaçtım.

17 Kasım

Hayat sahnesinden “Ben deli miyim?” sorusunu fırlatan kocam Şadan, nihayet kaderinden pek acı bir evet cevabı aldı. Şimdi ben, rahmetlinin karısı Revan, bu sorulan başlığın altındaki uzun facianın neticesini karalıyorum. Bu elim hikâyenin son bölümünü anlatma hüznü bana düştü.

Delilerin en tehlikeli çeşitlerinin boğazımızı sıkmaya atılmayanları olduklarını anladım. Aralarında bir histerik, bir kaçık, bir hafıfmeşrep, bir soysuz, bir yarım deli bulunan bir ailenin sosyal durumunda ne kadar acıklı anlar geçirdiğini tecrübe ettim.

Bir tımarhanede mazur görülen hareketler bir aile içinde ayıp sayılıyor. Bir delinin acınacak bir hasta olduğunu akıllıların çoğu anlamıyorlar. Her sözüne kızıyor, her hareketinden kırılıyorlar.

Zavallı Şadan, şuursuzlukları dışında benim için ne cana yakın, ne vefalı bir kocaydı. Tabiatın bu gadrinden dolayı ben onu nasıl sorumlu tutup da hırpalayabilirdim? Fakat bu felâket yalnız benim tahammülümle sönemezdi. Ah, son saatleri pek elim oldu, pek...

Talihsiz Kalender’i çeki taşlarıyla kuyunun dibinde ezdiği günü koşa koşa eve geldi. Yüzünün taşkın sevincinden ürktüm. İrileşmiş durgun gözlerinden şuurun izleri kesilmişti. Karışık bir beyne açılmış bu iki pencerede hiç kimse için hayırlı olmayan karışık anlamlar seçiliyor gibiydi.

Mütemadiyen gülüyordu. Sanki sahnede çıldıran bir oyuncunun yapmacık coşkunuğuyla gülüyordu. Hararetle ellerimden tuttu, sıktı. Canım yandı. Ama kendimi tuttum, bağırmadım.

Birdenbire gözlerini gözlerimin içinde dinlendirmeye uğraşarak:

“Revan, müjde, öldürdüm. Üzerine de taştan bir kale ördüm. Ayasofya Camii’ndeki kralın kızı belki tunç tabutundan çıkar fakat Kalender artık bu derin mezarından bir yere kılmıdayamaz.”

Bu korkunç itiraf karşısında söyleyeceğimi şaşırdım, put gibi kaldım.

O: “Büyük ilk kürsü taşını yuvarladığım zaman kuyunun dibinde kaynar suda haşlanan bir ıstakoz cızırtısı duydum. Keskin bir ısıklık... Bu ses bizim hanende Kalender’in neresinden çıktı, bilmem. Mahzenin bütün tonozları beni tebrik ettiler. Ama Revancığım sen hiç sevinmiyorsun. Kalk, beraber oynayalım.”

Gözlerinin dehşetinden titrediğim için bu sevincine uymamayı biraz tehlikeli gördüm. Kalktım. Birbirimizin belinden tutarak eski ve yeni bilinen oyunlardan hiçbirine benzemeyen bir dansla odanın ortasında sıçrayarak dolaştık.

Sofada bir kapı gıcirtısı işitildi. Şadan birdenbire köpek görmüş bir kedi ürkekliğiyle köşeye sindi. Fıldır fıldır vel-fecri okuyan gözleriyle bana bakarak titriyordu.

Sordum:

“Ne oluyorsun Şadan?”

“Duymuyor musun?”

“Neyi?”

“Kalender geldi. Bizim oda kapısının arkasında ısıklık öttürüyor. Tıpkı kuyudaki gibi... Dikkat et... Dikkat et... Tıpkı o haşlanan ıstakoz feryadı...”

“Korkma Şadan, korkma. O duyduğun kapı gıcirtısı. Başka bir şey değil.”

“Yalan istemem. Ben ahmak değilim. Beni aldatmaya uğraşma. Melun dirildi. Kalender burada. Onu içeriye aldınız.”

Aile vaziyetinin aldığı vahamet saatten saate artıyor. Şadan’ın şuuru, üzerine bazen gelir, bazen gider bir şekil aldı. Kalender’i öldürdüğünü iddia eden zavallı kocam ara sıra da onu daha öldürememiş olduğu endişesiyle çırpınıyordu. Hangi sözü doğru? Kalender öldü mü? Sağ mı?

Ben boğazımı tıkayan bu merakla boğulmalar geçirirken Sermet geldi. Eniştesinin yanına girmeye korkuyordu. Onu تنها bir odaya çekerek sordum:

“Macera ne hâle aldı?

“Sorma ablacığım, berbat!”

“Kuyuda Kalender sağ mı?”

“Bugün öğleye kadar sağdı. Ama eniştem blok gibi iri kayalarla kuyunun bir kısmını doldurdu. Bu kadar ağırlığın altında zayıf bir insan değil, çelikten bir heykel olsa ezilir.”

“Günü, saati gelince bu cinayet mutlaka meydana çıkacaktır.”

“Tabi...”

“Şimdi ne yapacağız?”

“Bilmem...”

“Kalender’in kuyuya atıldığından, o rutubetli karanlığın içinde kırk sekiz saat yaşadığından, sonra üzerine taşlar atılarak öldürüldüğünden katiyen haberimiz yokmuş gibi bu korkunç sırrı aramızda saklayalım Sermet.”

“Makul fakat işin sonu ne olacak?”

“Araştırma, tahkikat sırasında adaletin eli bizim konağın kapısını çalınca kadar bekleriz.”

“Ey, sonra?”

“Sonrası çok korkunç. Ben zavallı eniştenin yakasını polislerin eline verip de onu hapishaneye nasıl göndereyim?”

“Kanun neyi gerektiriyorsa, adalet neyi istiyorsa o olacak.”

“Zavallı enişten bazı şüursuz vakitlerinde kendini kaybediyor, yaptığını hiç bilmiyor. Adalet elbette cinayetin işlendiği andaki katilin hasta, iradesizce öfkesini göz önünde bulunduracaktır.”

“Ah abla, sana tuhaf bir şey söyleyeyim mi?”

“Söyle fakat bu facianın içine tuhafılık nasıl sığar?”

“Eniştem kuyunun başında parladı, yakamdan tutup beni Kalender’in yanına yollayacaktı.”

“Aman Allah esirgesin.”

“Ben fena hâlde korktum. Sonra güle güle yüzümü okşayarak, ‘Korkma Sermet, korkma... Denemek için yapıyorum. Gerçekte ben deli değilim ama işlediğim cinayetin cezasından kurtulmak için deli görünmek zorundayım. Nasıl, iyi deli taklidi yapabiliyor muyum?’ dedi.”

“Aman Sermet, sakın bu sözü de kimseye söyleme. Zavallı Şadan şüursuzluğuyla âlemi aldatmadan önce akıllılığıyla kendini kandırıyor. Enişten deli taklitçisi değil, tastamam kendisidir.”

Gece oldu. Tımarhaneciliği ben neredeyse bir başıma yapıyordum. Odada fazla iki kişi bulunsa derhal bağıırıyordu:

“Bunlar kim? Kov... Beni boğmaya geldiler...”

Akıl hekimi çağdırmaya çekiniyoruz. Çünkü bizim gizlemeye uğraştığımız korkunç sırrı, hemen her vesileyle onun ağzından etrafa saçılıyor. Bazen yanındakileri tanıyamayacak kadar hafızası bulutlanıyor ve kendinin kim olduğunu seçemeyecek bir hâle geliyor.

Kapı gıcirtısı, horoz ötmesi, ezan, otomobil homurtusu, hâsılı, dışarıdan içeriden şehir hayatının alıp verdiği nefeslerden gelme ne kadar sesler varsa Şadan onlara hep bir anlam veriyor, bütün kâinatı kendi aleyhinde suikastlar kurmakla uğraşıyor sanıyor.

Sokağın bozuk kaldırımlarını tekerleklerinin demir çemberleriyle tırmalayarak ağır bir yük arabası geçiyor. Hemen perde arkasına kaçarak haykırmaya başladı:

“Sakla, beni görmesinler. Beni almaya hapisane arabası geliyor. Öldürdüm, elbette beni de öldürecekler.”

Az bir vakit sonra bu söylediğinin tersi bir iddiayla çırpınıyor. Kalender’in ölmediğini, kendi canına kıymak için gelip konağa gizlendiğini söylüyor.

Bazen en hafif, en masum bir kelimededen korkunç tahkir, tehdit anlamları çıkararak bağırıp çağırıyor, bazen de hiç sebebi yokken kahkahalarla türkü söyleyerek hastalıklı neşesiyle odayı dolduruyor. İşte o zaman bana üzüntümden ağlamalar geliyor.

Odada fazla adam görmekten ürktüğü için ben de başka türlü tertibat aldım. Ben çağırır çağdırmaz içeriye koşmaları için kapının arkasında erkek, kadın birkaç hizmetçi bulunduruyorum.

Gece ilerliyor. Üzerimize gam saçsın, neşe yağdırsın, zaman gidişatını hiç değıştirmiyor. Onun bu gidişinde bazen seçtiğimiz aceleler, ağırlanmalar hep bizim yanlış görüşümüz. Zaman, adımlarını ebediyetin ölçüsüne uydurmuş hep aynı gidişten ayrılıyor. Lakin bu gece bana ne kadar uzun geli-

yor. Bizi hayatın bitmez tükenmez çilelerinden dinlendirmek için her günlük ömrümüzü ikiye bölen uyku, o geçici küçük ölüm imdadımıza yetişmezse ne kadar bitap kalıyoruz.

O zavallı uyumuyor ki uyuyayım. Gittikçe fenalaşıyor. Nabızları yüzden fazla vuruyor. Yuvalarından fırlayacak zannolunan gözlerini bazı bazı üzerime deviriyor. Bazen odanın gölgeler birikmiş köşelerinde bir şeyler gözlüyor. Bazen de kaçırdığı kuşu yakalamaya atılan bir kedi gibi tavanlara doğru sıçırıyor.

Başucumda böyle bir salgın ecel dolaşırken ben nasıl göz yumabilirim?

O döşeğe yatıyor, hemen kalkıyor, yorganın başını ayak tarafına getiriyor, yastıkları altüst ediyor ama aradığı rahat vaziyeti bir türlü bulamıyor.

Panjurun aralığından kenarı kırılmış beyaz bir tabak gibi ay parılıyor. Bu mehtaplı gökyüzünün avare seyyahları bulutlar küme küme dolaşıyorlar.

Komşuların damlarında çiyer ışıldıyor. İncili mantosuna bürünmüş rutubetli bir gece her şeyi kendi sessizliğine çevirmiş gibi görünüyor. Ama onun bu avutucu gizleyiciliğine karşı şimdi şu saatte kim bilir ne kadar hicranlı gönüller inliyor. Ölüm solmuş dudaklardan hayatı bir öpücük gibi silip götürüyor...

Yalnız felâket zamanlarımızda insan kardeşlerimizin elemelerine karşı bir çeşit alaka duyuyor gibi oluyoruz. Gam, keder, bedbahtlık herkese az çok paylaştırılmış birer hisse. Bundan payını almayacağını iddia edebilecek bir kimse yok. O anda kaderim beni de bir şuarsuzla baş başa bulunduruyordu.

Ah, nasıl didindiğini görseniz, acırsınız. Hasta bir beynin kaydattığı hedefsiz, şuarsuz bir çalışma...

Mi, do perdesinden iki keskin ses birdenbire gecenin sessizliğini yırttı. Damda iki kedi dövüşüyorlar.

Şadan ürktü, saklanacak bir yer bulmak için odanın ortasında dolap beygiri gibi dolaşarak bağırıyordu:

“Geliyorlar. Beni kaçır, görmesinler.”

“Üzülme kimse gelmiyor...”

“Duymuyor musun? Nuri... Bir tabur polis toplamış. Beni götürmeye geliyorlar...”

“Sen Nuri’yi öldürmedin mi?”

“Hayır... Uğraştım, öldüremedim.”

Ben bu zavallının hangi sözüne inanayım? Sermet ölümü onayladığı hâlde acaba talihsiz Kalender kuyuda hâlâ sağ mı? Bir adamın kuyu içinde tüyleri ürpertecek bir işkenceyle can çektiğini bilip de onu kurtaramamak aman Allah’ım bu benim için ne büyük bir vicdan azabıydı.

Hayatından nefret ettiğim Kalender isimli mahlûkun uğradığı feci akıbete sabaha kadar sızım sızım yüreğim sızladı. Ne olursa olsun hakikati anlamak üzere kendim mahzene gitmeye karar verdim.

Ertesi sabah hastayı emin ellere teslim ettikten sonra kardeşim Sermet’le bu korkunç yere doğru yollandık.

Kardeşim bu korkulu ziyaretten beni vazgeçirmek için zihninin bütün kuvvetiyle bulabildiği mantıklı lakırdıları şöyle döküp saçıyordu:

“Biz, takibatta bulunan adliyenin tuzağına düşmeye kendi ayağımızla gidiyoruz.”

“Niçin böyle söylüyorsun Sermet? Bu cinayette senin, benim zerre kadar bir dahlimiz var mı?”

“Yok ama iş bir kere savcılığa, sonra cinayet mahkemesine düştükten sonra derdimizi kime anlatabiliriz?”

“Niçin anlatamayalım? K r  körüne kimseyi mahkûm etmezler.”

“Cani bir deli... Sana anlatmıştım ya. O zaten bana söyledi, ‘Ben saçma sapan cevaplar verir, kurtulurum.’ dedi. Bu adamın deliliği hakiki mi, değil mi? Benim bu hususta henüz kati tam bir inancım yok. Kabak bizim başımıza patlayacak. Cani, cinayetin nasıl olduğu hakkında bir şey söyleyemez, her şeyi bizden soracaklar. Gel de o zaman pirincin taşını ayıkla. Kalender’i kuyuya eniştem mi attı? Sen mi attın? Ben mi attım? Bu iş otuz altı puntoluk ‘Esrar İçinde Bir Cinayet’ başlığı ile gazetelerin ilk sayfalarına geçecek, resimlerimizi çekmek için fotoğrafçılar arkamızdan koşacaklar. Al bakalım sana Revan Hanım’ın yandan görünüşü, karşıdan duruşu. İşte bu da biraderi Sermet... Türlü ahlaksızlıklar isnadıyla bizim hayatımızın, psikolojimizin, geçmişimizin, bugünkü durumumuzun bütün     nt lerini karıştırarak ortaya d kecekler. Son zamanlarda gazete sütunları cinayet olayları listesine döndü. Halk bundan bilmem niçin hoşlanıyor? Beş altı satırla ifade olunabilecek bir cinayet olayını, i ine şişirme dolu türlü dedikodular akıtarak koca iki sütunluk bulamaç yapan gazeteler en çok satılıyor. Ablacığım, şimdi bizi uğursuz mahzenin kapısında  alyaka ederlerse hemen ilk ifade-mizi alırlar. İkinci sorgulamada şaşırıp da bir harf başka türlü söylemeye gelmez. Sonra cani biz değiliz diye  ırpınmanın hiçbir faydası olmaz.”

“Ne olursa olsun, kuyuda ölümden kurtarılabilecek henüz sağ bir adam bulunması ihtimali önünde vicdanım bana her tehlikeden evvel insani vazifemi hatırlatır. O da hemen o zavallıyı kurtarmaya koşmaktır.”

“Ablacığım, sana kaç kere söyleyeyim, Kalender’in canı en acıklı bir ölümle suda haşlanan bir ıstakoz gibi ışlık çalarak çıkıp gitmiştir. Cesedi de iki taş arasında sıkışıp bir fosil olmuştur. Bundan on asır sonra gelecek jeoloji bilginleri o kuyuyu karıştırlarsa bin yıl önceki insanın iskeletini göste-

ren bir örnek görmüş olurlar, belki de müzeye taşırlar. Emin ol ablacığım, Kalender sağ değildir, nasıl istersen seni temin ederim.”

“İçime bir kere şüphe girdi Sermet. O pek elim vaziyette kuyuda henüz yaşar bir adam bulunması ihtimalinin kalbime verdiği azaba tahammül edemiyorum. Kaç defa söyleyeyim Sermet, bırak beni vicdanımın telkin ettiği yola gideyim. Olanı anlamak için kendi gözlerimi, kulaklarımı, bütün hislerimi kullanayım. Kanaat bana kendi yüreğimden, vicdanımdan gelsin.”

Sermet bana pek çok karşı görünmekle birlikte yine yola devam ediyordu. Birçok boş arsadan geçtik. Taş yığınlarını dolaştık. Patikalardan yürüdük. Nihayet mahzeni bulduk. Kocamın notlarında tasvir ettiği demir kapının önündeydik. Bazı kısımları çürümüş paslı kapı kanadı bir insan geçebilecek kadar aralık duruyordu.

Bir sıtmalı titremesiyle rengi uçan kardeşime:

“Ne oluyorsun Sermet?”

“Ah ablacığım, etrafımızdaki her taş kümesinin arkasında bizi gözetleyen bir adliye memur var sanıyorum.”

“Öyle de olsa ne lazım gelir? Biz buraya bir cinayet işlemek için değil, bir vicdan vazifesi endişesiyle geliyoruz.”

Kardeşimi cesaretlendirmeye uğraşmakla beraber ben de içimden buz gibi ürpermeler geçiriyordum. Orası bana içine gireni yutan geniş, duvarla çevrili bir mezar zannını veriyordu. Kardeşimin korkusu pek de yabana atılacak gibi değildi. Gözetlenip gözetlenmediğimizi anlamak için birkaç kere dikkatle dört yanımıza bakındık.

Mevsim ilerlemiş olmasına rağmen, güneşin kızdırdığı rüzgâr dokunmayan boş, kuytu yerlerde dolaşan kertenkelelerden başka yakınımızda bir canlı göremedik.

Sermet'i biraz daha gayretlendirmek için, dedim ki:

“Sen adaleti her zaman seri sanma. Onun bazen aylarca, yıllarca süren ağır davranışları vardır. Ceset çürür, dağılır, tanınmaz hâle gelir de kokuşmanın havası hiçbir adalet memurunun burnunu rahatsız etmez. Kalender'inki o kuyuda ebedi uykusunu uyumaya atılan belki de birinci ceset değildir.”

“Burası, anlatırken bile insanın yüreğini titreten netameli bir yer. Biz aşağıdayken birkaç tulumbacının baskınına uğrarsak?”

“Aklına öyle bir şey getirme. Burası kimsenin uğramadığı sapa bir yer. Enişten kaç vakittir burada türlü işler görmüş, üzerine kimse gelmemiş de şimdi bizi mi avlayacaklar? Emin ol, bizi gözetleyen yok. Buraya girdiğimizi kimse görmedi.”

Bu sözlerimden biraz korkusu hafıfleyen kardeşimle el ele tutuştuk. Adınlarımız gittikçe karanlık içine gömülerek taş merdivenin uzun uğursuzluğundan aşağı inmeye başladık.

Aman ya Rabbi, bir diriyi kurtarmaya mı iniyorduk? Yoksa biz de ölmeye mi? Şadan'ın yuvarladığı taşlardan yarı yolda kalmış olanlar vardı. Ara sıra onlara çarparak zemini bulduk. Kuruntu uyandıran fısıltılar çıkaran ayaklarımızın sürüklenmesini yumuşatarak sanki geldiğimizi mahzenin perilerini haberdar etmemeye uğraşır gibi yavaş yürüyorduk...

Demir kapının aralığından gittikçe zayıflayarak süzülen aydınlıktan başka bir deliği olmayan kalın tonozlu, geniş bir yeraltı.

Gözlerimiz yavaş yavaş loşluğuna alışıyordu. Bulunduğumuz yerin ortasına rastlayan kuyuyu aramadan bulduk. İçine düşmemek için iki kardeş birbirimize sarılarak kenarından eğildik. Bu mermer dudaklı simsiyah geniş ağız, derin bir sessizlikle inat ediyor, sırtını bize söyleliyordu.

Sermet'in elleri avuçlarımla içindeydi. Bilmem nasıl, ansızın bir felâket hücumuna uğrarsak iki kardeş birbirimize yardımcı olabilecek bir hâlde bulunmaya uğraşıyorduk.

Şadan aşağıya ne kadar taş atmış? Kuyunun az bir parçasını tıkayabilmiş mi? Anlamak için bütün dikkatimizle bakıyor fakat kurum dolmuş bir baca karanlığından başka bir şey seçemiyorduk. Bir çıt yapmaya, birbirimizden mi, bilmem kimden korkuyorduk.

Sermet, birdenbire:

“Aşağıya sesleneceğim.” dedi.

Bir müddet seslenmekten men etmek için kardeşimin ellerini sıktım. Bana, meçhul manevi kuvvetlerle konuşmaya girişeceğiz gibi geliyordu. Sesimize aşağıdan karşılık verilse de verilmesede her iki durumda da başka türlü üzülecektim.

Nihayet, sesimi tonozlara çarptırmaktan korka korka:

“Seslen!” diyebildim.

Sermet, kuyuya bağırdı:

“Kalender Baba, merhaba, merhaba...”

Derhal cevap geldi, ama kuyudan değil. Mahzenin kenarlarında aynı kelimeler birbirini kovalar gibi ama biraz silikçe, biraz hasta bir telaffuzla tekrarlandı. Yine kendi merhabalarımız bize döndü.

Sermet bir daha bağırdı:

“Kalender... Ablam Revan Hanım’la birlikte seni kurtarmaya geldik, ses ver. Korkma, deli beraber değil.”

Hep bu aynı sözler tonozlarda kandil kandil sallandıktan sonra uzaklaşarak dağıldı. Kuyudan artık Kalender’in hırıltılı, kesik, zayıf sesi duyulmuyordu...

Sermet: “Ablacığım, ben sana söyledim, inanmadın. Biz burada artık ebediyete uçmuş bir ruhla konuşmak istiyoruz. Elbette cevap alamayız.”

“Acaba baygın mı yatıyor?”

“Bu kuyunun dibinde bayılan ayılmaz. Hele üç dört günlük açlıktan ve kafasından aşağı bir araba iri taş boşaltıldıktan sonra... Yapılacak bir deneme var. Müsaade edersen...”

“Nedir?”

“Bir ufak taş da ben atayım. Bakalım suya mı gidecek? Yoksa dolan taş yığınının mı çarpacak?”

“Sağsa... Başına gelirse?”

“Abla, bu, sende değişmez bir fikir hâlini aldı. Bu kadar gördüklerimizden sonra Kalender’in ölümüne inanmak istemiyorsun.”

“Taşı at... Dinleyelim. Ne olacak?”

O zaman Sermet iyi işitebilmek için kuyunun kenarına uzandı. Yattı. Başını aşağı sarkıttı. Ben omuzlarından tutuyordum. Taşı bıraktı. Dinledik. Hiç cumburtu işitmedik. Kayanın öteki kayalara çarpmasından ileri gelen tok bir ses geldi, işte bu kadar.

Kardeşim, yüzünde bir tiksine buruşukluğuyla kuyunun ağzından çekilerek:

“Offf.”

“Ne var?”

“Ceset, rutubet içinde kokuşmaya bile başlamış. Ağır bir koku geliyor.”

Bu uğursuz mahzene nasıl korka korka indikse ondan daha korkulu bir hisle titreye titreye çıktık. Kaçıyorduk, fakat nereye? Arkamızda öldürülmüş bir insanı bırakıyor, onu öldüren bir deliyle hulaşmaya koşuyorduk. Cinayette ilmi-miz, dahlimiz yoktu. Fakat bu masumiyetimizle beraber ta boğazımıza kadar olayın balçığı içine gömülüydük. Bu, ne sonuna kadar gizlenebilir, ne de her merak edene anlatılır bir maceraydı.

Konağa döndüm, kocamı bıraktığımdan daha azgın bir hâlde buldum. Arada bir azıcık açılan mart havası gibi aklı üzerine biraz gelip gidiyordu. Doğrusunu söyleyeyim, ben onun böyle hastalıklı bir akıllanma zamanına, çevresindekileri tanımayacak kadar büsbütün şuursuz vaktini daha çok ister oldum. Çünkü o hasta muhakemesiyle buluttan nem kapıyor; bir hiçten celalleniyo, etrafını kasıp kavuruyordu.

Sokaktan dönüşümde yanına girdiğim zaman serzenişle yüzüme bakıp uzun bir ah çektikten sonra sordu:

“Neredeydin?”

“Sıkılacak bir misafir gelmişti. Biraz onunla oturdum.”

“Nasıl biraz. Sen bir asırdan beri yanımda yoksun. Sen salonda değildin. Sokağa çıktın hem de nereye gittiğini biliyorum.”

Ben sözü kısa kesmek için cevap vermedim. Fakat o, gözlerini fıldır fıldır üzerime çevirerek devam etti:

“Kalender’i kurtarmaya gittin. Cesedin kuyuda çürümekte olduğunu gördün. Ağlaya ağlaya döndün, geldin.”

Aman ya Rabbi, delilerin böyle hakikati tıpkı tıpkısına söyleyen bakıcılıkları olur mu? Bu sözler hasta beyninin hipnotik, manyetik bir buluşuyla mı söyleniyor, yoksa adi bir rastlantıyla mı? Bu bir tesadüfse ne korkunç bir tesadüf...

Geceyi binbir rahatsızlık içinde yine uykusuz geçiriyoruz. O, yorgunluk duymadan didinen bir hastaya benziyor. Bir sözünü tutmuyor. Şimdi Kalender’in kuyuda çürüdüğünü söylerken beş dakika sonra bu düşmanın diri olduğunu ve öç almak için evimize saklanmış bulunduğunu iddia ediyor.

Bu işin sonu ne olacak? Biz hangi neticeye doğru gidiyoruz? Ne bekliyoruz? Delinin akıllanmasını mı? Sorgu hâkimi önüne çıkarılacağımız saati mi? Ne vakit ihtarname alacağız? Belki üç gün sonra, belki gelecek hafta... Mazi olan korkunç bir dünle ondan daha korkulu bir geleceğin arasında titreyerek yaşıyoruz.

Her sabah neşe ve sıcaklığıyla feyizlendiğimiz güneşin şimdi her doğuşunda bize getireceği felâketten korkuyoruz. Suçlu olmadan cezadan titremek... Bu da kaderin tuhaf bir cilvesi.

Sabah oldu. Gece, vücudumu hiç dinlendirmede. Her tarafım kırık. Olaylar insafsız, insanın tahammül derecesini düşünmeden gelip üzerimize yığılıyor. Yine nereden yeni bir üzüntü çıkacak diye garip ürpertiler geçiriyorum.

Oh, işte sonunda korktuğuma uğradım. Torunuyla birlikte, Kalender Nuri’nin validesi gelmiş. Şimdi haber verdiler, beni görmek istiyormuş. Hah, tamam, işte bir bu eksikti. Bu kadın, felâketin ön habercisi olarak kapımızdan içeriye girdi. Arkasından zabıta, adliye memurları sökün edecek.

Acaba ne istiyor? Korkunç hakikatten haberdar mı? Zavallı oğlunun cesedini çıkartmak için kuyunun nerede olduğunu öğrenmeye mi geldi?

Kadını kabul etmek de felâket, etmemek de... Ben ona ne söyleyeceğim? Bu ziyaret her ikimiz için o kadar acı ki... Bir de cinayet hâkimleri önünde karşılaşacağız. Aman ya Rabbi... Aman Ya Rabbi...

Tereddütler, helecanlar içinde yanına indim.

Zavallı kadın oğlunun felâketinden çok sefaletten bitmiş. Kötü beslenmeden sanki yüzlerine kalın bir tabaka lüleci çamuru sıvanmış, dilenseler kıyafetleri bu hareketlerini hiç de yalancı çıkarmayacak. Sekiz yaşındaki torun da altmışlık büyükanasının toprak renginde ve eczacı şişelerindeki düşük çocuklar gibi buruşuk. Pire yenikleriyle lekelenmiş zayıf boynu koca kafasını çekemeyecek kadar ince, şaşılıkları babasını andıran iri gözlerinde o yaşta çocukların masum neşeleri yerine, bakanlardan acıma dilenen derin bir acılık var. Hareketleri sarsak, bakışları ürkek...

Kadınla bakışlarımızın ilk karşılaşmasında bu gelişinden maksadını yüzünde okuyamadım. Sefalet bu zavallı büyükananın yüzünden ifadelerin açıklığını silerek o muşmula suratı gülmekle ağlamak arasında garip bir buruşmayla taştırmış.

Bir müddet hiçbir şey konuşmadan ikimiz de karşı karşıya heykel gibi durduk. Neden sonra aklımı başıma toplayarak: “Safa geldiniz!” diyebildim.

O zavallı da benim işitmesini çok merak ettiğim sözü galiba zihninden arayıp bulmakla meşguldü. Ufacık bir hâl ve hatır soruşturmasından sonra lakırdı yine düğümlendi. O, söylemeye cesaret edemiyor gibiydi. Ben de dinlemeye...

Ne diyecekti? Allah’ım, ne diyecekti? Ve ben ne cevap verecektim? Hakikati itiraf mı edecektim, inkâr mı? Kadı-

nın ziyareti pek ansızın olmuştu. Hiç hazırlanmamış bir sanık avukatı hâlindeydim. Doğruyu söylesem Şadan'ı o gün adaletin pençesine teslim etmiş olacaktım. Olan biteni saklasam veya uygun bir şekilde değiştirerek anlatsam adaleti şaşırtarak aldatmış sayılacaktım. Sonra ifadelerim birbirini hiç tutmayacaktı. Ben, bu saklanması, söylenmesi mümkün olmayan sırrın dehşeti içinden nasıl sıyrılacaktım?

Çocuk, Kudretullah, güya hiç görmediği bir müzedeymiş gibi parmağını kansız dudağının köşesine iliştip salonun eşyasını derin bir hayretle gözden geçirirken kadın bir erkek gırtlığından çıkar gibi kalınlaşmış kart bir sesle:

“Hanımefendimiz, başımıza gelenden haberiniz var mı?”

Ben derhal her şeyden gafil görünür gibi davranarak kısaca: “Hayır.” dedim.

Kadın, bu tek kelimelik sözün önünde boynunu bükerek düşündükten sonra:

“Ben buraya iyi bir haber alırım umuduyla gelmiştim. Şimdi ne yapacağım? Hangi taşa başımı vuracağım?”

“Ne haberi hanım?”

Bu bilinmezliğin önünde o, şimdi beni bir şüpheliye benzer bir bakışla süzdükten sonra:

“Benim deli oğlan Nuri on gündür meydanda yok.”

Ben bu on günün uzunluğu karşısında kendimi biraz şaşkınlığa kaptırmaktan alamadım. Çünkü Kalender'in kuyuya atıldığı hesap edilince beş altı günden fazla olmuyordu. Onun için sorunun şüpheliyi artıracak olan garipliğini düşünmeden hemen sordum:

“Oğlunuz kaybolalı tam on gün mü oluyor?”

“Evet Hanımefendi, tam on gün oluyor. Fakat aradık taradık, sorduk soruşturduk. Evden dışarıda kaldığı ilk beş geceyi nerelerde geçirdiğini öğrendik. Zaten oğlumun akli kendine

yâr değildi. Sonradan kendine bir derbederlik, bir perişanlık geldi. Nerede sızarsa orada kıvrılmaya, kahve peykelerinde, handa, külhanda, bodrumda, virane köşelerinde kalmaya başladı. Ah, ah! Dert, keder her zaman fenadır ama ihtiyarlıkta yoksullukla birlikte hiç çekilmiyor, hiç çekilmiyor hanımefendiciğim. Evet, efendim, oğlum Nurettin on gecenin son beş gecesini nerede geçirdi? İşte bu, anlaşılmıyor. Meydanda yok. Hiçbir yerde nam ve nişan bırakmayarak ortadan sırrolmuş. Sanki yer yarılmış, yere geçmiş. Ne yalan söyleyeyim, hayırsız evlâttı ama araniyor. Nereden bulup buluşturursa yine birkaç akşamda bir, eve bir kirli çıkının içinde bir okka ekmekle, birkaç kırıntıcağz getirirdi. Meraktan çıldırıyorum. Zaman acayip şimdi, orada burada tavuk boğazlar gibi adam öldürüyorlar. Üzerinde parası, saati, altın kordonu yoktur ama bilmem bir garazkârlığa mı uğradı, ne oldu? Vurdular, boğdular da bir çukura mı attılar, ne yaptılar?”

Kadın koynundan kirli bir mendil çıkardı. Gözlerinden çok burnundan akanı sile sile ağlamaya başladı. Ve artık boşandı:

“Ah haylaz, hayırsız olsun, ne olursa olsun evlat değil mi bu? Ana yüreği hiç hicran bilmiyor, cayır cayır yanıyor. Ah şehla gözlü, şahin bakışlı Nuriciğim, nerelerdesin? Gel ananın hâlini gör. Allah ne verir de kul götürmez? Ne hâle uğradığımızı biz de bilmiyoruz. Evlatçığıma büyü mü yaptılar? Onu ne esrara uğrattılar? Üzerine nasıl esma sıçrattılar? Oğlum dünya güzeli bir kibar hanıma gönül vermiş. Başından büyük bir halt etmiş. Çıra gibi yandı, yandı, yandı. Mecnun’a döndü. Ah ah, Âşık Garip misali göğsünde sazi, çaldı, çağır-
dı, gezdi, bağır-
dı. Kavruk yüreği titreye titreye o, ne yanık beyitler düzerdi. Bazı akşamlar komşunun ahırına bakan viran evimizin penceresi önünde söyler ağlar, ağlar söyler, beni de ağlatır; ahlar, vahlarla inleye inleye yavrucağım o hâle gelirdi ki Âşık Kerem gibi hemen hemen ağzından dumanlar çıkarak tutuşuverecek sanırdım.”

Şimdilik şahsi olmayan bir şekilde sırtan bu serzenişler hiç kuşkusuz hep banaydı. Kalender'in anası, "oğlunun aşkıyla çıldırdığı kibar hanımın" karşısında bulunduğunu biliyordu. Nihayet sözü nereye getirecekti? Evladının felâket ve kayboluşundan dolayı doğrudan doğruya beni mi itham edecekti?

Bu kanlı macerada zerre kadar günahım olmadığını kul bilmese de Allah biliyor. Bu masumiyetimle beraber bu felâketzede bağıryanık anaya karşı kendimi nasıl savunacaktım? Katil kocam deliliğinin mazeretiyle kanunun huzurunda alaylı bir sırtış gösterecek, hâkimlerin bütün sorularına yalnız ben maruz kalacaktım...

Şimdi kendime mi acıyayım, oğulsuz kalan bu sefil anaya mı? Kadın kendi analık duygusu bakımından haklıydı, ne dese onu ayıplayamaz, paylayamaz, evimden kovamazdım.

Kadın, bu ziyaretten asıl maksadının ne olduğunu hâlâ söylemedi. Patlama zamanı yaklaşmış bir bombanın karşısında bulunuyormuşum gibi Allah'tan metanet dileyerek dinliyordum.

Kalender'in zavallı anası devam etti:

"Hanımefendi, af buyurursunuz, sizi rahatsız ettim ama bu büyük bir mecburiyet oluyor."

Şimdi meraktan nefesimi zor alarak dinliyordum. O bir ağlama sağanağıyla söylüyordu:

"Oğlumun küçükten beri eşiniz beyefendiyle iyi görüş-tüklerini elbette işitmişsinizdir."

"Evet, işitiyordum."

"Sonradan birbirleriyle kanlı bıçaklı olma derecelerinde bozuşmuş olduklarını da bilmemeniz mümkün değildir."

"Evet..."

“Arada birçok şeyler söylendi. Ancak tiyatrolarda seyredilecek acıklı, gülünçlü oyunlar anlatırdı. Bunları şimdi tekrarlamak neye yarar? Ben bu dedikoduları hep geçiyorum. Benim oğlan deliydi doluydu, inkâr etmiyorum. Fakat hanımefendi, sizin beyiniz de akıllı tastamam yerinde bir delikanlı değildir. Sizin başınız da ateşlere yandı. Siz ne kadar söylemeseniz ben hâlden bilirim, anlarım efendim.”

Kocamın aleyhindeki bu haklı sözleri kabul etmek yerine geçecek kederli bir susmayla dinliyordum. Kadının, sözü iyi bir neticeye getirmeyeceği anlaşılıyordu. Bu acılı ananın son sözüne karşı susmamak gerekti. Ahlaki, kanuni bir açık önündü hileyle, yalanla, kocamı nasıl koruyacaktım? Kalendar’ın cesedi kuyuda çürüyordu. Ben bu acıklı anaya hakikati söylesem kıyamet kopacaktı. Sözün gelişine göre o günlük işi idare etmekten başka bir çare yoktu. Kanunca vazifeli kimse-ler gitsinler, kuyudaki kadavrayı keşfetsinler. Onun oraya nasıl atıldığını adliye meydana çıkarsın. İşlenmesinden evvel ne haberim, ne elim olan böyle bir cinayetten dolayı benden bin bir soru sormaya kimin hakkı olabilir? Bilmiyorum, vesselam.

Zavallı kadın, yanık bağırını gözyaşlarıyla ıslatarak söylüyordu:

“Oğlumun son beş geceyi nerede geçirdiği anlaşılamıyor, ölüsünden, dirisinden haber yok...”

“Ağlama, hanım ağlama. Böyle günlerce, haftalarca değil yıllarca ortadan kaybolup da yine bulunanlar var. Senin oğlun da elbette bir gün birdenbire meydana çıkar.”

Korkunç hakikati bildiğim hâlde bu yalanı nasıl uyduruyordum? Kadını aldatarak teselli etmek insanlık mıydı? Ben, bu acılı anayı bir an evvel karşımdan defetmek için böyle söylüyordum. Ah, ne boş bir tedbir! Kadıncağız daha birkaç zaman oğlunu boş yere bekledikten ve nihayet olan biteni öğrendikten sonra yine bize gelecek değil miydi? O zaman bu zavallının yüzüne nasıl bakacaktım?

O, benim tesellime pek kulak vermeyerek artan bir acıyla söylüyordu:

“Muhtar, imam, mahalle bekçisi, komiser, polisler şimdi hep bu işin peşinden geziyorlar. ‘Ağlama Hasibe Hanım, ağlama! Sana oğlunu mutlaka bulacağız.’ diyorlar. Belki bulurlar ama ne hâlde bulacaklar? Geçenlerde marangozun Remzi’yi buldular. On dört yaşındaki yavrucuğa her türlü fenalığı yaptıktan sonra zavallıciğı boğup bostan kuyusuna atmışlar. Bu işi yapanlar sonunda ele geçti ama neme lazım, benimki benden gittikten sonra... Ah, a dostlar, evladımı da acaba o hâlde mi bulacaklar? Nuri’m küçükten beri ırzına, namusuna pek kavidir. Çocukken her gören bayılırdı. Üzerinden nazar takımını eksik etmezdim. Artık palabıyık. Zamanı geçti ama dünya pek kötü olmuş, insanın aklına her türlüşü geliyor.”

Hasibe Hanım karşımda ana sevgisinin bütün ateşiyile dövünerek yaş dökerken onu aldatmak için artık kendimde cesaret göremiyordum. Yalnız her ne olursa olsun, bir lakırdı söylemiş olmak için dedim ki:

“Nasıl, komiserin araştırması ilerliyor mu? Hiçbir emare bulamadılar mı?”

“Sözüm oraya gelecek hanımefendi, Komiser Bey bana, ‘Ağlamasın, kimseye bir şey söylemesin. İzin üzerindiyim. Yakında her şey meydana çıkacak.’ diye haber göndermiş. Zabıta işlerine aklım ermez. Benim içimde böyle bir ateş yanarken ben ağlamadan durabilir miyim? Sonu iyi mi, kötü mü belsiz bir iş. Her rastgelen bana teselli veriyor. Ne yiyip ne içiyorsun diye hiç soran yok...”

Yüreğim çarpa çarpa sordum:

“Hasibe Hanım, komiserin kullandığı bu iz tabirinden sen ne anlıyorsun?”

“Ben bildiğimi söyleyeyim, siz de istediğiniz manayı çıkarınız.”

“Dinliyorum.”

Kadın, yüreğine bir kızgın bıçak ıstırabı veren bir bakışla gözlerini yüzüme dikerek:

“Oğlumun nerelerde yatıp kalktığı tam olarak anlaşılan ilk beş geceden sonra onu kocanız Şadan Bey’le beraber görmüşler. İstanbul’da Divan Yolu’nda birleşmişler, kol kola Köprü’yü geçmişler, Galata’da Kurşunlu Meyhane’ye gitmişler. Akşama doğru bilmem kaçta oradan yine çıkmışlar. Nuri ayakta duramayacak kadar sarhoşmuş. Otomobile binmişler. Tophane’ye doğru gitmişler. İşte ondan sonra evladım dünyada yok hanımefendi. Şimdi şoförü arıyorlar. Gündelikçiymiş, Bursa’ya gitmiş. Onun bir arkadaşını bulmuşlar. Hanımefendi, şimdi ben Şadan Bey’i görmeye geldim. Beni lütfen yanına çıkarınız. Anlayayım bakayım, o akşam otomobille nereye kadar gitmişler? Birbirinden nerede ayrılmışlar? Kalbinize bir vesvese gelmesin. Hâşâ. Şadan Bey’den Nuri’ın için hiçbir fenalık ummam...”

“Hasibe Hanım, maalesef Bey evde yok. Ne vakit geleceği de belli değil. Nuri Efendi’nin kayboluşunu şimdi sizden öğreniyorum. Olaydan katiyen malumatımız olmadığı gibi buna dair beyle aramızda hiçbir söz geçmedi. Otomobilden nerede inmişler ve ne vakit ayrılmışlar hiçbir şey konuşmadık...”

“Konuşmadınızsa ben konuşmak isterim. Zabıta da hakikatı beyden anlamaya gelecektir sanırım.”

Bu zabıta sözü iki küreğimin ortasından bir buz rüzgârı geçirdi. Tepemden topuğuma kadar titredim. Fakat bir şey belli etmemeye uğraşarak:

“Merak etmeyiniz Hasibe Hanım, Bey gelince sorarım, bildiğini tabi söyleyecektir. Yarın öbür gün size malumat veririm.”

“Ah Hanımefendi ah, öbür güne kadar uzatmayınız.”

“Peki, peki, yarın... Lütfen bana biraz müsaade ediniz.” dedim, salondan çıktım. Beş, on, yirmi beş liralık muhtelif kâğıtlardan yüz liralık küçük bir paket getirerek:

“Hasibe Hanım, alınız şunu...”

O biraz şaşırarak sordu:

“Bu nedir?”

“Hiçbir şey değil. Küçük bir yardım...”

“A, ne zahmet ettiniz...”

“Zahmet değil. Mademki Şadan Bey’le oğlunuz Nuri Efendi küçükten beri bir arada büyümüşler, kocam tarafından size bu kadarcık bir şey takdim edebilirim.”

Kadın, nazlanmayı uzatmayarak bir iki duayla parayı kabul etti. Ertesi gün malumat almaya gelmek üzere torununun elinden tutarak çıkıp gitti.

Aman ya Rabbi, yarın haber almaya yine gelecekti...

Ben ona ne diyecektim? Bugün anlatamadığımı yarın ona nasıl söyleyecektim? Ne olursa olsun, bir gün kazanmak için kadını başımdan savdım.

Yirmi dört saat zarfında korkunç hakikatin başka bir şekil alma ihtimali var mıydı? Bunu akla getirmek bile bir delilikti. Ne tedbir düşüneyim? Allah’a ne diye yalvarayım? Bir kere Kalender öldürülmüş, Şadan katil olmuştu. Benimle beraber felek de, bütün iyi niyetiyle arzu etse olan biteni tersine çeviremezdi.

Ben deliyle uğraşırken zabıta boş durmuyor, izin üzerinden yürüyordu. Şoför Bursa’ya gitmiş, bir arkadaşı bulunmuş, elbette yarın, öbür gün kendisi de ele geçer. Kim bilir belki yirmi dört saat geçmeden cesedin kokuştığı kuyuya kadar inerler. Hasibe Hanım’dan sakladığım Şadan’ı zabıta memurlarından gizleyebilir miyim? İlk sorgulara karşı deli

nasıl bir tavır alacak? Bu katil deliye kanun merhamet edecek mi?

Hep zihnime o geliyor: Hasibe Hanım. Kadın yarın yine gelecek, belki komiserle beraber. Ah, yüz liraya satın alınmış bir gece. Fakat öbür geceyi bin liraya, on bin liraya satın alma ihtimali yok.

Şadan'ın yanına çıktım. Bu gamlı insana bu şenlikli ismi kim koymuş? Kaderiyle alay etmek için mi ona bu adı vermişler?

Gittikçe çıldırıyor, gittikçe azıyor, gittikçe korkunçlaşıyor. Bu deliyle bir güllabi gibi uğraşıyorum. Fakat maceranın sonu nereye varacak? Deliliğini saklamakla, cinayetini örtmekle, onu tımarhaneden, ceza mahkemesinden kurtarabilecek miyim? Bu boşuna tedbirlerim ne zamana kadar devam edecek? Belki yirmi dört saat sürmeyecek. O hâlde boş yere niçin uğraşıyorum? Ama ne yapayım? Bu hususta tutulacak en akıllıca yol hangisidir? Kimden akıl danışayım? Kendi beynimi zorluyorum, bana kestirme bir fikir vermiyor. Kocamı hoyrat ellere nasıl teslim edeyim?

“Alınız bunu, delidir, hem de canidir!” nasıl diyeyim? Onun yaptığını bilmez saatleri, hiçbir hareketinden mesul olmayacak anları olduğunu görüyorum. Tabiatın, kaderin hiç acımadan vurduğu bu biçareye siz insanlar acıyınız. Adalet, sen merhamet et! Bir makine bozulursa, fena işlerse kabahat makinenin kendisinde midir, fabrikatörde midir?

Aman ya Rabbi, felâketlerimizi meydana getiren biz miyiz? Beyinleri hayatın zehirleriyle bozulmayacak bir metanette yaratmak vazifesi herhâlde mahlûka ait değildir. Bir fabrikanın imalatından yüzde birkaç çürük çıkar. Lakin yaratılıştan bu kudretsizlik olmalı mıdır? Niçin Mehmet akıllı, sağlam, kuvvetli doğar da Ahmet zayıf, beyinsiz, çelimsiz, zavallı bir budala olarak dünyaya gelir? Fen adamları bu

iki zıt yaratılışın nedenlerini araştırıp buluyorlar. Irkı, sütü, kanı, soyu bozuk bir aileden birtakım korkunç hastalıkların miras olan tohumlarını taşıyarak dünyaya gelmeyi kim arzu eder? Böyleleri türlü elemlere, ıstıraplara, facialara mahkûm olarak niçin doğuyorlar? Acaba yaratılmadan önce cezalarını çekmeye mahkûm olduğumuz günahlarımız mı vardır? Bunları ne vakit işledik? Niçin işledik. Bedbaht olmak için niye yaratılıyor? Bu felâketleri mutlaka çektiren hangi kuvvettir? Yaratılan, yaratılışındaki bozukluğu kimden dava edecek? Bu şikâyet ne gökten, ne yerden hiç cevap gelmiyor.

Deli, bilmeyerek, işte bu haksızlığın karşısında isyan ediyor. Akıllıların söylemekten çekindikleri hakikatleri saçma sapan şekillerde bağılıyor. Biz bu çok yüksek hezeyanların derin manasını anlamayarak gülüyoruz.

Tabiattan her mahlûk için tamlik dilemek de belki bir deliliktir. Çünkü o milyarlarla, trilyonlarla değil; zavallı insanın sayamayacağı bir çokluk ve bollukla yaratıyor, yine öyle hesapsız öldürüyor. Bunlardan birkaçı kör olmuş, topal olmuş, deli olmuş, salak olmuş, dert çekmiş, safa sürmüş, kâinatın hayatında bunun ne hükmü, ne önemi olur?

İnsan yasalarının da bu sakatları cezalandırmaktan başka yolda ıslaha vakti yok. Araçları yok. Kudreti yok.

Deliyi yatak odasına kapadım. Onu bu geçici korumamla nasıl kurtaracağımı bilmiyorum. Şimdi onu daha çok seviyorum. Gözlerindeki derin acıda, “Ben kabahatli değilim.” çığlığıyla haykıran acı bir şikâyet var. Evet, biliyorum, sen kabahatli değilsin...

Onunla evliliğimizin sonunda olduğumuzu anlayarak yüreğimde kabaran bir duyguyla üzgünüm. Bu yakın ayrılık düşüncesi de hüznümü artırarak Şadan’ın gözümdeki değerini büyültüyor.

Onu, şefkatimin kalesi içinde son dakikaya kadar teslim olmayan mert bir mahsur fedakârlığı ve cesaretiyle saklayacağım. Yarın, belki öbür gün gelecekler, onu merhametimin ve şefkatimin sıcak yuvasından alarak tutuklayıp götürecekler. Çünkü o ilk sorularda sanıyorum ki akıllı caniler gibi hiç kaçamak yolları aramaksızın, korkunç gerçeği bütün acılığıyla anlatacak. “Öldürdüm ve pek iyi ettim.” diyecek. Kanunun karşısında şuurlular titrer ama deliler hiç aldırmadan gülerler. İşte deliliğin akla üstünlüğü.

Kocamı götürürlerken arkasından şu çılgılığı salıvereceğim:

“O bilmeyerek öldürdü. Adalet, sen bilerek ona kıyma.”

Felâketin kıyısındaız. Aramızda bir gece, belki birkaç saat var. Bu kısacık müddet içinde bizim için bir mucize olmaz mı? Yirminci asırda bir mucizeye bağlı olarak kurtuluş beklemek?!

Bu hemen olması istenen mucize ne surette meydana gelecek? Kıyamet günü gelmeden Kalender Nuri, o derin mezarının içinden iri taşların altından silkinerek dirilip dünya yüzüne mi çıkacak? Yoksa Şadan'ın yerine cinayet işledi diye bir suçsuzu mu yakalayacaklar? Ya da adaletle suçlularını unutturacak şekilde dünya alt üst mü olacak?

Gece, bütün vesveseli, kuruntu veren ağırlığıyla üzerimize çöktü. Karanlığı yenmek için yanan elektrik ışıkları gözlerle karşı bir lüks. Kalplere bir teselli verecek aydınlık yok. Yüreğim umutsuz ve zifîrî karanlık.

Bilmem niçin, bu gece bana bütün evvelkilerden daha korkunç, tehlikeli ve uğursuz görünüyor.

Kocam gündüzki didinmelerden yorulmuş gibi bir köşede yorgun, sakın oturuyor. Gözlerinde korkan, korkutan bir hâl var. Onun bu durgunluğu bana heyecanlı saatlerinden çok ür-küntü veriyor.

Gecenin sırlar dolu korkunçluğu içinde hastaların ruhlarını kemiren bir ifrit var. Odanın içinde beni hiç görmüyor. Gözleri dalgın, serseri, orada burada dolaşıyor. Yüzünde ara sıra pek karışık, derin bir problem çözmekle uğraşanlara mahsus hatlar beliriyor. Ne düşünüyor acaba? Doğru düşünme kabiliyeti kalmamış olan zavallı kafasıyla ne hallediyor?

Bana pek acı gelen bu hastalıklı dalgınlıktan onu kurtarmak için, “Şadan!” dedim.

“Efendim?”

“Vakit gece yarısını geçti...”

“Geçsin. Bu gece yarısı geçerse bir gece yarısı daha gelir. O da geçerse öteki gelir... Daha öteki... Daha öteki...”

“Yatalım artık.”

“Niçin yatalım? Sonra yine kalkacak değil miyiz?”

“Uyumayalım mı?”

“Bu kadar düşmanlarım varken ben uyuyabilir miyim?”

“Boşuna merak ediyorsun. Senin hiçbir düşmanın yok.”

“Kalender’i unuttun mu?”

“Kalender ölmedi mi?”

“Öldü ama onun cesedini kuyudan çıkardılar.”

Bütün vücudumda kısa, sert, soğuk bir ürperme gezindi. Acaba çıkardılar mı? Hakikat “manyetik” bu zavallıya malum mu oluyor? Neden böyle söylediğini anlamak için sordum:

“Kim çıkardı?”

“Onu çok seven bir kadın.”

“Nasıl kadın?”

Şadan yüzüme öyle öfkeli bir bakış baktı ki korkudan bir daha titredim. Acaba bu sözden, bu öfke dolu ürkütücü ba-

kıştan maksadı neydi? Onun bozuk aklından dürüst bir mana çıkarmaya uğraşmak da bir çeşit delilik değil miydi? Onun sözlerinde tam bir anlam aramaya, onu sorumlu tutmaya hakkım var mıydı?

Fakat velev bir deli kafasıyla olsun, gözlerinin önünde nasıl hayaller oynuyor da onu böyle düşünmeye sürüklüyor?

Niçin böyle düşündüğü bana merak oldu. Bir daha sorma cesaretini gösterdim:

“Cesedi hangi kadın çıkardı?”

Kuru gözleriyle fakat derinden derine güröldeyen bir fırtına hiddetiyle yumruklarını sıkarak öyle bir hüngürtü tutturdu ki soruyu tekrarlamaktaki büyük tehlikeyi anlayarak hemen sustum.

Bu, deli bir kafanın saçma bir düşüncesinden başka bir şey değildi. Eğer cesedi zabıta memurlarının bulup çıkarmış olduklarını söyleyeydi çarpıntım artacaktı. Ama bu işi bir kadının yapmış olması olmayacak bir şeydi. Bu kadın, ya ben olabilirdim, ya Kalender’in annesi. Ben böyle bir harekette bulunmadım. Hasibe Hanım’ın da, oğlunun kuyuda bulunduğunu henüz haber almamış olduğunu sağlam olarak biliyor gibiydim. Onun için bu delilik nöbetinden saçılan bu hezeyana mana vermeye uğraşmak boşuna bir yorgunluktu.

Her an gittikçe artan üzüntü, bu güllabencilik yorgunluğu iliklerimi kesti. Delinin kâh acınacak duruşlarını, davranışlarını seyrederken, kâh ağlanacak sözlerini dinlerken kanepenin üzerinde kendimden geçmişim. İnsan, rüyasında çok defa düşündüğü ve korktuğu şeyleri görmüş derler. Tımarhanedeymişim. Deliler azmış, birbirlerini boğuyorlarmış. Bir gürültü ki boğazlanan dana sesleri beynimi çınlatıyor.

İnleyerek, titreyerek uyandım. Neredeyim? Herhâlde akıl hastanesinde değil, evimdeyim. Rüyada gördüğüm şeyler

gözlerimin önünden silindi. Ama hâlâ kulağımın dibinde böğürerek ağlayan bir boğa var. Bu rüya değil, yalan değil, hakikat. Şadan önüme gelmiş, deliliğin en korkunç, en ürkütücü hareketleriyle bağıyor:

“Hain kahpe, edepsiz fahişe... Namusumu berbat, hayatımı mahvettin.”

Aklımı başıma toplamaya uğraşarak birdenbire davrandım. Bu çirkin hakaretler, bu iğrenç hitaplar kime? Kendimi bu edepsizce olan sözlere layık görmediğim için bunların muhatabını bulmak üzere etrafıma bakıyorum. Ama odada bir o, bir ben. Başka kimse yok.

Yüzüne bakıyorum. Gözlerini fıldır fıldır üzerimde dolaştırarak söylüyor: “Baloz orospusu... Kocanı aldatmayı ben sana şimdi gösteririm.”

Ben uykudayken ona ne hâl oldu? Neden böyle birdenbire delinin hiddet ve nefretini uyandırdım? Biliyorum, bir şursuzun sözüne kızılmaz. Fakat üzüntümü yenmek de elimden gelmedi. Ağlayarak dedim ki:

“Bu lakırdılar sana yaraşır mı?”

O, bu sözüme cevap vermeden bağıyordu:

“Of... Of... Boğuluyorum.”

“Neden boğuluyorsun?”

“Pis kokudan.”

“Hangi pis kokudan?”

“Karyolanın altından gelen leş kokusundan... Kalender Nuri'nin cesedini getirdin, oraya sakladın.”

Zavallıyı bu fena vehminden kurtarmak için karyolanın altında kokar bir şey olmadığına inandırmaya çalıştım. Lakin o beni hiç anlamıyor gibiydi. Duruşu, bakışı soluğu her zamankinden büsbütün başkalaşmıştı.

O, deliliğin en azgın bir devresindeydi, ben de tahammülümün sonunda. Bana da yüreğimden doğru bir baygınlık, sınırlarıma bir gerginlik, nefesime bir ağırlık geliyordu. Biraz yıldızları görmek için pencerenin önüne gittim, perdeyi araladım. Arkamdan boğuk bir feryat koptu. Döndüm, baktım. Şadan. Gözler büyümüş, ağız köpürmüş, vücut baştan ayağa titriyor, bağılıyor:

“Kalender’i perdenin arkasına sakladın. Gözümün önünde birbirinize sarılıyorsunuz. Karım ve o. Buna tahammül olunur mu? Şimdi... Şimdi ikinizi birden...”

Nasıl oldu? Nereden çıkardı, bilmiyorum, delinin elinde koca bir revolver parladığını gördüm. Neye uğradığımı anlamadan ağzı bana doğrultulmuş kara namludan bir şimşek çaktı. Kulaklarımı, camları sarsan bir tarraka doldurdu. Yere yuvarlandım. Galiba henüz ölmedim, çünkü bir ikinci şimşek gördüm ve gümbürtüyü işittim. Hızlı bir düşüşle yere bir şey yuvarlandı. Odaya koşuştular.

Kocamın deliliği, beni kendisine suç işlerken yakalanmış hâlde göstermiş. Ceza olarak birinci kurşunu bana sıkmış, ikincisini kendisine. Ecel yıldırımını yalnız saçlarımı yakmış, hayatıma insaf ederek vızlayıp gitmiş. Fakat zavallının kendi kafasına çektiği kurşun o hasta beynini dağıtarak ıstıraplarına son vermiş.

Soruşturma yapıldı. Cenaze kalktı. Her şey oldu bitti. Adalet, olan biteni siciline geçirmekten başka bir yorgunluk kalmadı.

Korkulu uzun bir rüya yaşadım. Şimdi bitap zihnim, dermansız ellerimle bu macerayı kapıyorum. Onulmaz yaralar açan kurşun, bazen da en müşkül ve çaresiz meseleleri bir darbeye hallediyor.

Deli nedir? Akıllı kimdir? Anlayamadım. Tabipler hastalıkların teşhisinde sebep bulmaya uğraşıyorlar. Mahkemeler

her cinayette suçlu arıyorlar, felâketzedeler de bunlara sebep olanlara lanet ediyorlar.

Bütün hayat meseleleri varlığa dair bir düşünce sisteminde dönüp gidiyor. Fakat efendiler, siz büyük sebeplerin künhüne yaklaşımdan ve asıl mesulü görmekten çok uzak bir acizlik yolu üzerindesiniz. Çünkü daima hatalı tedavilerinizi, tedbirlerinizi, tecrübelerinizi tekrarlamaktan başka bir şey yapmıyorsunuz. İmhaya, hafifletmeye, dindirmeye uğraştığınız bünye ve toplum dertleri, fenalıkları eksilmiyor, her gün artıyor.

Heybeliada,
20 Ocak 1925

BİTTİ

BİR OTELDE YEDİ KİŞİ

Kenan Hulusi Koray

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 206

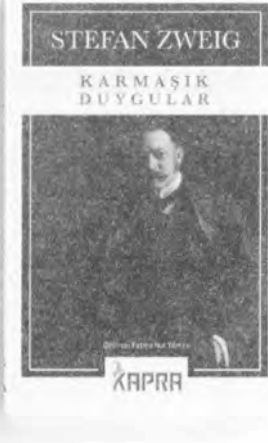

**GİZLİ BAŞYAPIT &
SARRASINE**

Honoré de Balzac

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 80

KARMAŞIK DUYGULAR

Stefan Zweig

Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 88

MARTI

Anton Çehov

Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 76

